

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio II. De anima. Et habet 21. articulos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Ad xi. dicendum, qd essentia est maius donum quodammodo quam potentia, sicut causa est potior effectu. potentia etiam sunt quodammodo potiores, in quantum sunt propinquiores actibus, quibus anima suo fini inharet

Ad xii. dicendum, qd ex hoc contingit qd ab essentia animae aliqua potentia fluat, quae non est actus corporis, quia essentia animae excedit corporis proportionem, vt supra dictum est. vnde non sequitur qd potentia sit immaterialior qd essentia, sed ex immaterialitate essentiae sequitur immaterialitas potentiae.

Ad xiii. dicendum, qd accidentium vnum est alio subiecto propinquius, sicut quantitas est propinquior substantiae quam qualitas. & ita substantia recipit vnum accidens alio mediante, sicut colorem mediante superficie, & scientiam mediante potentia intellectiua. Eo igitur modo potentia animae est susceptiua contrariorum, sicut superficies albi & nigri, in quantum scilicet substantia suscipit, contraria secundum praedicta.

Ad xiiii. dicendum, qd anima, in quantum est forma corporis secundum suam essentiam, dat esse corpori in quantum est forma substantialis, & dat sibi hmoi esse quod est viuere in quantum est talis forma. scilicet anima, & dat ei huiusmodi viuere, scilicet in intellectuali natura, in quantum est talis anima, scilicet intellectiua. Intellegere autem quandoque sumitur pro operatione, & sic principium eius est potentia vel habitus: quandoque vero pro ipso esse intellectualis naturae, & sic principium eius quod est intelligere, est ipsa essentia animae intellectiuae.

Ad xv. dicendum, qd potentia materiae non est ad operari: sed ad esse substantiale. & ideo potentia materiae potest esse in genere substantiae, non autem potentia animae, quae est ad operari.

Ad xvi. dicendum, qd sicut supra dictum est, Augustinus comparat notitiam & amorem ad mentem, secundum quod cognoscitur & amatur. & si secundum hanc habitum dinem notitia & amor essent in mente, vel in anima, sicut in subiecto, sequeretur qd pari ratione esset sicut in subiecto in omnibus cognitis & amatis, & sic accidens transiret suum subiectum, quod est impossibile: alioquin si Augustinus intenderet probare, qd haec essent ipsa essentia animae, nulla esset eius probatio. Non enim minus verum est de essentia rei, quae non est extra rem, quam de accidente, quod non est extra subiectum.

Ad xvii. dicendum, qd ex hoc ipso qd anima immunis est a materia secundum suam substantiam, sequitur qd habeat virtutem intellectiuam: non autem ita quod eius virtus sit sua substantia.

Ad xviii. dicendum, qd intellectus non solum est potentia intellectiua: sed multo magis substantia potentiam. vnde intelligitur non solum potentia: sed etiam substantia.

Ad xix. dicendum, qd potentiae animae dicuntur partes, non essentiae animae: sed totalis virtutis eius, sicut si diceretur quod potentia balliui est pars totius potestatis regiae.

Ad xx. dicendum, qd potentiarum animae plures non sunt in anima, sicut in subiecto: sed in composito. & huic multiplicati potentiarum compositi inultiformitas partium corporis. potentiae vero quae sunt in sola substantia animae, sicut in subiecto, sunt intellectus agens, & possibilis, & voluntas. & ad hanc multiplicatam potentiarum sufficit, quod in substantia animae est aliqua compositio actus & potentiae,

A vt supra dictum est. & haec de spiritualibus creaturis dicta sufficiant.

S. THOMAE AQUINATIS

VNICA QVAESTIO

De anima.

In viginti & vnum articulos diuisa.

¶ Primo enim quaeritur, vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid.

¶ Secundo, Vtrum Anima humana sit separata secundum esse a corpore.

¶ Tertio, Vtrum intellectus possibilis, siue anima intellectiua sit vna in omnibus.

¶ Quarto, Vtrum necesse sit ponere intellectum agentem.

¶ Quinto, Vtrum intellectus agens sit vnus & separatus.

¶ Sexto, Vtrum anima sit composita ex materia, & forma.

¶ Septimo, Vtrum angelus & anima differant specie.

¶ Octauo, Vtrum anima rationalis tali corpori debeat vniri, quale est corpus humanum.

¶ Nono, Vtrum anima uniat materiae corporali.

¶ Decimo, Vtrum anima sit tota in toto corpore & in qualibet parte eius.

¶ Vndecimo, Vtrum in homine anima rationalis sensibilis & vegetabilis sit vna substantia.

¶ Duodecimo, Vtrum anima sit suae potentiae.

¶ Tertiodecimo, De distinctione potentiarum animae, vtrum videlicet distinguantur per obiecta.

¶ Quartodecimo, De immortalitate animae humanae, & vtrum sit immortalis.

¶ Quintodecimo, Vtrum anima separata a corpore possit intelligere.

¶ Sextodecimo, Vtrum anima coniuncta corpori possit intelligere substantias separatas.

¶ Decimoseptimo, Vtrum anima separata possit intelligere substantias separatas.

¶ Decimo octauo, Vtrum anima separata cognoscat omnia naturalia.

¶ Decimonono, Vtrum potentiae sensitiuae remaneant in anima separata.

¶ Vigesimo, Vtrum anima separata singularia cognoscat.

¶ Vigesimo primo, Vtrum anima separata possit pati poenam ab igne corporeo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid.

¶ V AESTIO est de Anima: vtrum anima humana possit esse forma, & hoc aliquid, & videtur qd non. Si enim anima humana est hoc aliquid, est subsistens, & habens per se esse completum. Quod autem aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter, ut albedo homini, & uestimentum. Corpus igitur vnium animae aduenit ei accidentaliter. Si ergo anima est hoc aliquid, non est forma substantialis corporis.

¶ 2 Praet. Si anima est hoc aliquid, oportet quod sit aliquid indiuiduatum: nullum enim vniuersale est hoc aliquid. Aut igitur indiuiduatur ex aliquo alio, aut ex se: si ex alio, & est forma corporis, oportet qd indiuiduetur ex corpore (nam forma indiuiduatur ex propria materia) & sic sequitur, qd remoto corpore tollitur indiuiduatio animae, & sic anima non poterit

terit esse per se subsistens, nec hoc aliquid. Si autem ex se indui dual, aut est forma simplex, aut est aliqd compositum ex materia & forma. Si est forma simplex, sequitur q̄ anima indui dual, ab alia differere non poterit, nisi secundum formam: differentia autem secundum formam facit diuersitatem speciei. sequitur igitur, q̄ animæ diuersorū hominum sint specie differentes. Vnde & homines specie different, si anima est forma corporis, cum vnū quodque a propria forma speciem sortiatur. Si autē anima est composita ex materia & forma, impossibile est q̄ secundum se totā sit forma corporis, nam materia nullius est forma. Relinquitur igitur, q̄ impossibile sit animā simul esse hoc aliquid, & formam.

¶ 3 Præt. Si anima est hoc aliquid, sequitur quod sit indiuiduum quoddam, & in aliquo genere. Relinquitur igitur, quod anima habeat propriam speciem, & proprium genus. Impossibile est autem, quod aliquid propriam speciem habens recipiat superadditionem alterius, ad speciem cuiusdam constitutionem: quia vt Philoſ. dicit 8. Metaph. formæ vel speciei rerum sunt sicut numeri, quibus quicquid subtrahitur, vel additur, speciem variat. Materia autem & forma vniuntur ad speciem constitutionem. Si igitur anima est hoc aliquid, non vnietur corpori, ut forma materiæ.

lib. 2. cō. 2.
anima

¶ 4 Præt. Cum Deus res propter sui bonitatem fecerit, quæ in diuersis rerum gradibus manifestatur, tot gradus entium in ſtituit, quot potuit natura pati. Si igitur anima humana potest per se subsistere, quod oportet dicere si est hoc aliquid, sequetur q̄ anima per se existens sit vnus gradus entium. Formæ autem non sunt vnus gradus entium seorsum sine materijs. Igitur anima si est hoc aliquid, non erit forma alicuius materiæ.

¶ 5 Præt. Si anima est hoc aliquid & p se subsistens, oportet q̄ sit incorruptibilis, cum neq; contrariū habeat, neque ex contrarijs composita sit. Si autem est incorruptibilis non potest esse proportionata corpori corruptibili, quale est corpus humanum. Ois aut forma est pportionata suæ materiæ. igitur si anima est hoc aliquid nō erit forma corporis humani.

¶ 6 Præt. Nihil subsistens est actus purus, nisi Deus. Si igitur anima est hoc aliquid, utpote per se subsistens, erit in ea aliqua compositio actus & potentia, & sic non poterit esse forma, quia potentia non est alicuius actus. Si igitur anima sit hoc aliquid, nō erit forma.

¶ 7 Præt. Si anima est hoc aliquid potēs per se subsistere, non oportet q̄ corpori vniatur, nisi ppter aliquod bonum ipsius. Aut igitur propter aliquod bonū essentialē, aut propter bonum accidentale: propter bonū essentialē non, quia sine corpore potest subsistere: neque etiā propter bonum accidentale, quod præcipue uidetur esse cognitio veritatis, quā anima humana per sensus accipit, qui sine organo corporis esse non possunt: sed animæ puero- rum antequam nascantur morientium, dicuntur a quibusdam perfectam cognitionem rerum habere, quam tamen constat quod per sensum non acquisierunt. Si igitur anima est hoc aliquid nulla ratio est, quare corpori vniatur ut forma.

lib. 8. cō. 10.
tom. 3.

¶ 8 Præt. Forma & hoc aliquid ex opposito diuiditur. dicit enim Philoſo. in 2. de Anima, q̄ substantia diuiditur in tria, quorū vnū est forma, aliud materia, & tertium quod est hoc aliqd. Opposita autem

non dicitur de eodē. ergo anima humana nō potest esse forma, & hoc aliquid.

¶ 9 Præt. Id, quod est hoc aliquid p se subsistens, autem proprium est q̄ sit in alio, quæ dicitur esse opposita. Si igitur anima est hoc aliquid, dicitur q̄ sit forma. Sed diceret, quod corruptibile anima remanet hoc aliquid, & per se subsistens: sed tunc perit in ea ratio formæ.

¶ 10. Sed contra, omne quod potest abſcedere a corpore, manente substantia eius, inest ei accidentale. Si igitur anima remanente post corpus, perit in forma, sequitur q̄ ratio formæ conueniat accidentaliter: sed non vniatur corpori ad constitutum hominis, nisi prout est forma. ergo vniatur corpori accidentaliter, & per consequens homini.

¶ 11 Præt. Si anima humana est hoc aliquid & existens, oportet q̄ per se habeat aliquam operationem, quia vnūcuiusq; rei per se est aliqua propria operatio: sed anima humana non habet aliquam propriam operationem, quia intelligitur quod maxime videtur esse eius proprium non est anima: sed hoīs per animam, ut dicitur in 2. de Anima. ergo anima humana non est hoc aliquid.

¶ 12. Præt. Si anima humana est forma, oportet quod habeat aliquā dependentiam a corpore, forma enim & materia a se mutuo dependent quod dependet ex aliquo, non est hoc aliquid. Si igitur anima est forma corporis, nō erit hoc aliquid.

¶ 13. Præt. Si anima est forma corporis, quæ anima, & corporis sit vnū esse, na ex materia anima sit vnū fm esse: sed anima & corpus test esse vnū esse, cum sint diuersæ forme. anima enim est in genere substantiæ, corpus vero in genere substantiæ corporis. anima igitur non potest esse forma corporis.

¶ 14. Præt. Esse corporis est esse corruptibile partibus quantitatis resultantis: esse autem est incorruptibile & simplex, ergo corpus me non est vnū esse. Sed diceretur, quod anima humanam, ipsum esse corporis habet per se.

¶ 15. Sed contra, Philoſoph. dicit in 2. de Anima, quod actus corporis physici organici dicitur quod comparatur ad animam, ut materia est iam corpus physicum organicum, quod test esse nisi per aliquam formam, quæ composita in genere corporis, habet igitur corpus humanum esse præter esse animæ.

¶ 16. Præt. Principia essentialia quæ sunt materia, forma, ordinantur ad esse: sed ad illud quod haberi in natura ab vno, non requiruntur diuersa. anima cum sit hoc aliquid, habet in se propria se, non adiungitur ei secundum naturam nisi ut materia formæ.

¶ 17. Præt. Esse comparatur ad substantiam actus eius: & sic oportet q̄ sit supremum in Inferius autem non coniungit id, quod est secundū supremum in eo, sed magis secundū finem. Dicit enim Dion. 7. ca. de diuina sapientia coniungit fines primorum principiorum. Corpus igitur quod est inferius ad partem pertingit ad esse, quod est supremum in parte.

¶ 18. Præt. Quorū ē vnū esse, & vna operatio esse anima humanæ cōiuncte corpori sit cōiuncti, & operatio eius q̄ est intelligere est cōiuncta corpori, qd ē impossibile, ut pbat in 2. de Anima. est igitur vnū esse anima humanæ & corporis.

sequitur q̄ aīa non sit forma corporis, & hoc aliqd. **A**
 SED CONTRA, Vnumquodque sortitur speciem
 per propriā formā: sed homo est homo inquantū
 est rōnalis. ergo anima rationalis est ppria forma
 hominis. Est autem hoc aliqd & per se subsistēs,
 cum per se operetur. Non enim est intelligere per
 organum corporeum, vt probatur in 3. de anima.
 Anima igitur humana est hoc aliqd & forma.

¶ 2. Præter vltima perfectio aīa humanæ cōsistit in co
 gnitione veritatis, quæ est per intellectū. Ad hoc
 autē q̄ perficiatur anima in cognitione veritatis,
 indiget vniū corpore, quia intelligit per phantasma
 ta, q̄ non sūt sine corpore. ergo necesse est ut ani
 ma corpori vniatur ut forma, & sit hoc aliqd.
RESPON. Dicendum, q̄ hoc aliqd proprie dī
 indiuiduum in genere substantiæ. Dicit enim Philo
 sophus in prædicamentis, q̄ primæ substantiæ indu
 bitanter hoc aliqd significant, secundæ vero sub
 stantiæ & si videatur hoc aliqd significare, magis
 tamen significāt quale quid. Indiuiduum autem in
 genere substantiæ non solum habet q̄ per se possit
 subsistere, sed quod sit aliqd cōpletum in aliqua
 specie & genere substantiæ, unde Philosophus etiā
 in prædicamentis manum & pedem & huiusmodi
 nominat partes substantiarum, magis quā substa
 tias primas uel secundas: quia licet non sint in alio
 sicut in subiecto (quod proprie substantiæ est) non d
 tamen participant complete naturam alicuius specie
 ci, unde nō sūt in aliqua specie, neque in aliquo
 genere, nisi per reductionem. duobus igitur existen
 tius de ratione eius quod est hoc aliqd, quidam
 vtrumque animæ humanæ abstulerūt dicentes ani
 mam esse Harmoniam, ut Empedocles: aut comple
 xionem, vt Galenus, aut aliqd huiusmodi. Sic
 enim anima neque per se poterit subsistere, neque
 erit aliqd completum in aliqua specie vel genere
 substantiæ, sed erit forma tantum similis alijs mate
 rialibus formis. sed hæc positio stare non potest,
 nec quantum ad animam vegetabilem, cuius operati
 ones oportet habere aliquod principū super
 gradientiū qualitates actiuas & passiuas, que in nutriē
 do & in augendo se habent instrumentaliter tantū,
 ut probatur in 2. de Anima, complexio autem &
 Harmonia qualitates elementares nō transcendūt.
 Similiter autem non potest stare quantum ad ani
 mam sensibilem, cuius operationes sūt in recipiē
 do species sine materia, ut pbatur in 2. de Anima,
 cum tamen qualitates actiuæ & passiuæ ultra mate
 riam se non extendant, utpote materiæ dispositio
 nes existentes. Multo autē minus potest stare quan
 tum ad animā rōnalem, cuius operationes sūt
 intelligere & abstrahere species non solum a mate
 ria, sed ab omnibus cōditionibus materialibus indi
 uduantibus, quod requiritur ad cognitionē vniuer
 salis. Sed adhuc aliqd amplius pprie in anima ra
 tionali considerari oportet, quia non solum absq̄
 materia & conditionibus materiæ species intelli
 gibiles recipit, sed nec etiam in eius propria operati
 one possibile est communicare aliqd organum
 corporale, ut sic aliqd corporeum sit organum
 intelligendi, sicut oculus est organum uidendi, ut
 probatur in 3. de anima. Et sic oportet q̄ anima in
 tellectiua per se agat, utpote propriam operationē
 habēs absque corporis cōmunionē. Et quia unum
 quodque agit fm quod est actu, oportet quod ani
 ma intellectiua habeat esse per se absolutum non
 dependens a corpore. Formæ enim, quæ habēt esse

dependens a materia vel subiecto, non habent p se
 operationē. Non enim calor agit, sed calidum. Et p
 ter hoc posteriores Philosophi iudicauerūt partē
 aīæ intellectiuam esse aliqd per se subsistens. Dicit
 enim Philosophus in 3. de Anima, q̄ intellectus est
 substantia quædam, & non corrumpitur. Et in idē
 redit dictū Platonis ponentis animam immortalē
 & per se subsistentē, ex eo q̄ mouet se ipsam. Large
 enim accepit motum pro omni operatione, ut sic
 intelligat q̄ intellectus mouet seipsum: quia à seip
 so operatur. Sed vterius posuit Plato q̄ aīa huma
 na non solum per se subsisteret, sed q̄ etiam habe
 ret in se completam naturam speciei. Ponebat. n. to
 tam naturam speciei in anima esse, dicens hominē
 nō esse aliqd compositum ex aīa & corpore, sed
 aīam corpori aduenientem, ut sit comparatio ani
 mæ ad corpus, sicut nauē ad nauem, uel sicut indu
 ti ad vestem. sed hæc opinio stare non potest. Mani
 festum est. n. id quo uiuit corpus, aīam esse: uiuere
 autem est esse uiuentium. Anima igitur est quo cor
 pus humanum habet esse actu, huiusmodi aut for
 ma est. Est igitur aīa humana corporis forma. Item
 si anima esset in corpore, sicut naua in nauī, nō da
 ret speciem corpori, neque partibus eius, cuius cō
 trarium apparet ex hoc quod recedente anima, sin
 gula partes non retinent pristinum nomen nisi æq
 uoce. Dicitur enim oculus mortui æquiuoce ocu
 lus, sicut pictus aut lapideus, & simile est de alijs pat
 tibus. Et præterea, si anima esset in corpore sicut
 naua in nauī, sequeretur q̄ vniū aīæ & corporis ef
 fer accidentalis. Mors igitur quæ inducit eorum se
 parationē, non esset corruptio substantialis, quod
 patet esse falsum. Relinquitur igitur q̄ aīa est hoc
 aliqd, ut per se potens subsistere, non quasi habēs
 in se cōpletam speciem: sed quasi perficiens speciē
 humanam ut forma corporis, & sic similiter ē for
 ma, & hoc aliqd. Quod quidem ex ordine forma
 rum naturalū considerari potest. Inuenitur. n. inter
 formas inferiorū corporū tanto aliqua altior, quā
 to superiorib. principijs magis assimilā & appro
 pinquat. Qd̄ quidē ex proprijs formarū operationi
 bus perpendi potest. Formæ. n. elementorum, quæ
 sūt infimæ & materię propinquissimæ, nō habēt
 aliquā operationē excedentē qualitates actiuas &
 passiuas, ut rarum, & densum, & aliæ hmōi, quæ ui
 dentur esse materię dispositiones. Super has autem
 sūt formæ mistorū corporum, quæ præter prædi
 ctas operationes, habent aliquā operationē conse
 quētē spēm, quā fortiūt ex corporib. cælestibus:
 sicut q̄ Adamas attrahit ferrum non propter calo
 rem aut frigus, aut aliqd huiusmodi, sed ex quadā
 participatione uirtutis cælestis. Super has autē for
 mas sūt iterum animæ plantarum, quæ habent si
 militudinem non solum ad ipsa corpora cælestia,
E sed ad motores corporū cælestiū, in quantum sūt
 principia cuiusdā motus, quibusdā seipsa mouenti
 bus. Super has autē ulterius sūt animæ brutorum,
 quæ similitudinē iā habent ad substantiā mouentē
 cælestia corpora, non solū in operatione qua mo
 uent corpora, sed et in hoc quod in seipsis cogno
 scitiuæ sūt, licet brutorum cognitio sit materialū
 tantum & materialiter. vnde organis corporalibus
 indigent. Super has autem ultimo sūt animæ hu
 manæ, quæ similitudinem habent ad superiores
 substantias, etiam in genere cognitionis, quia im
 materialia cognoscere possunt intelligēdo. In hoc
 tamē ab eis differunt, quod intellectus animæ hu
 manæ

Lib. 3. com.
 19. & 20. t. 2.
 in dialo. de
 pulchro an
 te medium.
 In li. 7. de na
 tura hominē
 multum re
 mota a fine.

Quæst. dist. S. Tho. DD manæ

manā habet naturam acquirendi cognitionē im-
 materialem ex cognitione materialū, quā est per
 sensum. Sic igitur ex operatione aīa humanā, mo-
 dus esse ipsius cognoscī potest. In quantum enim
 habet operationem materialia transcendentē, esse
 suū est supra corpus eleuatū, non dependens ex ip-
 so: in quantum vero immaterialē cognitionē ex ma-
 teriali est nata acquirere, manifestum est q̄ com-
 plementū suā speciei esse non potest absq; corpo-
 ris vnione. Non enim aliquid est cōpletū in specie
 nisi habeat ea, quā requirūt ad propriā operatio-
 nē ipsius speciei. Si igitur anima humana in quantum
 vnitur corpori ut forma, habet esse eleuatū su-
 pra corpus, non dependens ab eo, manifestum est
 quod ipsa est in confinio corporalium, & separata
 rum substantiarum constituta.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ licet anima ha-
 beat esse completum, non tamen sequitur, q̄ cor-
 pus ei accidentaliter vnatur: tum quia illud idē es-
 se quod est animā, cōmunicat corpori, vt sit unū
 esse totius cōpositi: tum etiam, quia & si possit per
 se subsistere, non tamen habet speciem completā:
 sed corpus aduenit ei ad completionem speciei.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ vnumquodque se-
 cundum idem habet esse in rerum natura, ut uni-
 uersalia enim non habent esse in rerum natura, ut
 vniuersalia sunt, sed solum secundum quod sunt
 indiuiduata. Sic igitur esse animā est a Deo, sicut a
 principio actiuo, & in corpore, sicut ī materia: nec
 tamen esse animā perit percunte corpore, ita & indi-
 uidiuatio animā, & si aliquam relationē habeat
 ad corpus, non tamen perit corpore percunte.

AD TERTIVM dicendum, quod anima humana
 non est hoc aliquid sicut substantia, completam
 speciem habens, sed sicut pars habentis speciem
 completam, ut ex dictis patet. Vnde ratio non se-
 quitur

AD QVARTVM dicēdū, q̄ licet aīa humana per se
 possit subsistere, non tñ per se habet speciem cō-
 pletam. unde non posset esse, quod anima separata
 constituerent vnum gradum entium.

AD QVINTVM dicēdū, q̄ corpus humanum est
 materia proportionata aīa humanā: cōparatur enī
 ad eam vt potentia ad actum: nec tñ oportet q̄ ei
 adæquetur in virtute essendi, quia anima humana
 non est forma a materia totaliter comprehensā: q̄
 patet ex hoc q̄ aliqua eius operatio est supra mate-
 riā. Potest tamen aliter dici secundum sententiā fidei,
 q̄ corpus humanum a principio aliquo modo
 incorruptibile constitutū est, & per peccatū neces-
 sitatem morēdi incurrit, a qua iterū in resurrectio-
 ne liberabitur. unde per accidens est quod ad im-
 mortalitatem animā non pertingit.

AD SEXTVM dicēdū, q̄ aīa humana cū sit subsi-
 stens, cōposita est ex potentia & actu. Nā ipsa sub-
 stantia animā non est suū esse, sed cōparatur ad ip-
 sum, vt potentia ad actum. Nec tamen sequitur q̄
 anima non possit esse forma corporis, quia etiā in
 aliis formis id qd est ut forma, & actus in compara-
 tione ad vnum, est vt potentia in comparatione ad
 aliud, sicut diaphanum formaliter aduenit aeri, qd
 tamen est potentia respectu luminis.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ aīa vnitur corpori, &
 pp bonū quod est perfectio substantialis, ut scilicet
 compleatur species humana, & pp bonum quod
 est perfectio accidentalī, ut, s. perfectiatur in cognitio-
 ne intellectuā quā anima ex sensibus acquirit. hic

F enim modus intelligendi est naturalis hominū
 obstat si aīa separata puerorum, & aliorū
 alio modo intelligēdi vnuntur, q̄ hoc magis
 tit ei rōne separationis quā ratione sp̄s humani
 AD OCTAVVM dicendum, quod non est ad
 ne eius quod est hoc aliquid quod sit ex materia
 forma cōpositum, sed solum quod possit
 subsistere. vnde licet cōpositum sit hoc ab
 non tamen remouetur quin alijs possit cōponi
 quod sint hoc aliquid.

AD NONVM dicendum, quod in alio esse
 cidens in subiecto, tollit rationē eius quod est
 aliquid. Esse autem in alio sicut partem (quod
 anima est in homine) non omnino excludit
 id quod est in alio, possit hoc aliquid dici.

AD X dicendum, q̄ corrupto corpore, anima
 ab anima natura, secundum quam competet ei
 forma: licet non perficiat materia aduenit
 AD XI dicendum, q̄ intelligere est proprie-
 ratio anime, si consideretur principium a quo
 dicitur operatio. Non enim egreditur ab anima
 diante organo corporali, sicut visio materialis
 lo. Communicat tamē in ea corpus ex parte
 ōi. Nam phātafmata quā sunt obiecta
 sine corporeis organis esse non possunt.

AD XII dicēdū, q̄ anima aliquam
 habet ad corpus, in quantum sine corpore
 tingit ad cōplementum suā speciei: non tamen
 dependet a corpore, quin sine corpore
 AD XIII dicēdū, quod necesse est
 forma corporis, quod anima, & corporis
 esse commune, quod esse commune
 impeditur per hoc, quod anima, & corpus
 ue: solum generum. Nam neque anima
 pus sunt in specie vel genere, nisi p̄ remou-
 cut partes reducūt ad speciem, vel
 AD XIV dicendum, quod illud quod
 corrumpitur, non est forma neque materia
 ipsum esse, sed cōpositū. Dicitur autem
 poris corruptibile, in quantum corpus per
 ptionem deficit ab illo esse, quod erat
 commune, quod remanet in anima
 pro tanto etiam dicitur ex partibus
 corporis, quia ex suis partibus corpus
 tale, ut possit ab anima esse recipere.

AD XV dicēdū, q̄ in definitionibus
 aliquando ponitur subiectum, ut in
 dī motus est actus existentis in potentia. Alio
 autem ponitur subiectum formatum
 motus est actus mobilis, lumen est actus
 hoc modo dicitur anima actus corporis
 Physiici, quia anima facit ipsum esse corpus
 eum: sicut lumen facit aliquid esse lucidum.

AD XVI dicēdū, q̄ principia essentia
 speciei ordinantur non ad esse tñ, sed ad
 species: licet igitur anima possit per se
 pōt in complemento suā speciei: esse
 inter omnia, tamen est etiam
 cabile, licet nō eodem modo ab
 perioribus cōmunicetur. Sic ergo
 mā participat: sed non ita nobilitate
 AD XVII dicendum, q̄ quāuis
 quodammodo corporis, non tamen
 git ad esse animā participandum
 suam nobilitatem, & uirtutē. Et ideo
 ratio animā in qua non comunicat

H
 I
 K

in solut. ad
 1. & in cor.

ARTICVLVS II.

Primum anima humana sit separata secundum esse.

SECUNDO Queritur, utrum anima humana sit separata secundum esse a corpore. Et uidetur quod sic. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, quod sensitiuum non sine corpore est, intellectus autem est separatus. Intellectus autem est anima humana. ergo anima humana est secundum esse a corpore separata.

¶ 2. Præ. Anima est actus corporis Physici organici, in quantum corpus est organum eius. Si igitur intellectus vnitur secundum esse corpori ut forma, oportet quod corpus sit organum eius, quod est impossibile, ut probat Philo. in 3. de anima.

¶ 3. Præ. Maior est cōcretio formæ ad materiam quam virtutis ad organum. Sed intellectus propter sui simplicitatē nō potest esse concretus corpori, sicut virtus organo. ergo multo minus potest vniri sicut forma ad materiam. Sed diceretur quod intellectus, id est potentia intellectiua non habet organum: sed ipsa essentia aīæ intellectiua, vnitur corpori ut forma.

¶ 4. Sed contra, Effectus non est simplicior sua causa: sed potentia animæ est effectus essentia eius, quia omnes potentia fluunt ab esse eius. Nulla ergo potentia animæ est simplicior esse animæ. Si ergo intellectus non potest esse actus corporis, ut probatur in 3. de Anima, neque anima intellectiua poterit vniri corpori ut forma.

¶ 5. Præ. Omnis forma vnita materiæ indiuiduatur per materiā. Si igitur anima intellectiua vnitur corpori ut forma, oportet quod sit indiuidua. ergo formæ receptæ in ea sunt formæ indiuiduatae. Non ergo anima intellectiua poterit vniri. et falsum cognoscere: quod patet esse falsum.

¶ 6. Præ. Forma vniuersalis non habet quod sit intellectiua a re quæ est extra animam, quia omnes formæ quæ sunt in rebus extra animam sunt indiuiduatae. Si igitur formæ intellectus sint vniuersales, oportet quod hoc habeant ab anima intellectiua. Non ergo anima intellectiua est forma indiuiduata, & ita non vnitur corpori secundum esse. Sed diceretur quod formæ intelligibiles ex illa parte qua inhærent animæ sunt indiuiduatae, sed ex illa parte qua sunt rerum similitudines sunt vniuersales, repræsentantes res secundum naturam communem, & non secundum principia indiuiduantia.

¶ 7. Sed contra, Cū forma sit principium operationis, operatio egreditur a forma sicut modum quo inhæret subiecto. Quanto enim aliquid est calidum, tantum calefacit. Si igitur species rerum quæ sunt in anima intellectiua, sunt indiuiduatae ex ea parte qua inhærent animæ, cognitio quæ sequitur erit indiuidualis tantum, & non vniuersalis.

¶ 8. Præ. Philosophus dicit in 2. de Anima, quod sicut trigonum est in tetragono, & tetragonum est in pentagono: ita nutritiuum est in sensitiuo, & sensitiuum in intellectiui. Sed trigonum non est in tetragono actu, sed potentia tantum, neque etiam tetragonum in pentagono. ergo nec nutritiuum nec sensitiuum sunt in actu in intellectiua parte animæ. Cum ergo pars intellectiua non vnatur corpori nisi mediante nutritiuo, & sensitiuo, ex quo nutritiuum, & sensitiuum non sunt actu in intellectiui, & intellectiua pars animæ non erit corpori vnita.

¶ 9. Præ. Philosophus dicit in 16. de animalibus, quod non est simul animal, & homo, sed primum animal, & postea homo. Nō igitur id est quo est animal, & quo est homo. Sed animal est per sensitiuum, homo

A vero per intellectum. Non igitur sensitiuum, & intellectiuum vnuntur in vna substantia animæ, & sic idem quod prius.

¶ 10. Præ. Forma est in eodē genere cū materia cui vnitur. Sed intellectus nō est in genere corporaliū. Intellectus igitur nō est forma vnita corpori sicut materiæ.

¶ 11. Præ. Ex duabus substantijs existentibus actu non fit aliquid vniū. Sed tam corpus quam intellectus est substantia existens actu. Nō igitur intellectus potest vniri corpori, ut ex eis fiat aliquid unum.

¶ 12. Præ. Omnis forma vnita materiæ reducitur in actum per motum, & mutationem materiæ. Sed anima intellectiua non reducitur in actum de potentia materiæ, sed est ab extrinseco, ut Philosophus dicit in 16. de Animalibus. ergo non est forma vnita materiæ.

¶ 13. Præ. Vnumquodque secundum quod est, sic operatur. Sed anima intellectiua habet operationem per se sine corpore, scilicet intelligere. ergo nō est vnita corpori secundum esse.

¶ 14. Præ. Minimum inconveniens est Deo impossibile. Sed inconueniens est quod anima innocens corpori includatur, quod est quasi carcer. Impossibile est igitur Deo quod animam intellectiua vnatur corpori.

¶ 15. Præ. Nullus artifex sapiens præstat impedimentum suo operato. Sed anima intellectiua est maximum impedimentum corpus ad veritatis cognitionem percipiendam in qua perfectio eius consistit, secundum illud Sapient. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Non igitur Deus animam intellectiua corpori vnuit.

¶ 16. Præ. Ea quæ sunt vnita adinuicem, habent mutua affinitatem adinuicem. Sed anima intellectiua & corpus habent contrarietatem, quia Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Gal. 5. Non igitur anima intellectiua vnita est corpori.

¶ 17. Præ. Intellectus est in potentia ad omnes formas intelligibiles. nullam earum habens in actu, sicut materia prima est in potentia ad omnes formas sensibiles & nullam earum habet in actu. Sed hac ratione est prima materia una omnium. ergo & intellectus est unus omnium, & sic non est vnitus corpori, quod ipsum indiuiduet.

¶ 18. Præ. Philosophus probat in 3. de Anima, quod si intellectus possibilis haberet organum corporale, haberet aliquam naturam determinatam de naturis sensibilibus, & sic non esset receptiuus, & cognoscitiuus omnium formarum sensibilibus. Sed magis forma vnitur materiæ quam virtus organo. ergo si intellectus vnatur corpori ut forma, habebit aliam naturam sensibilem determinatam. & sic non erit perceptiuus, & cognoscitiuus omnium formarum sensibilibus, quod est impossibile.

¶ 19. Præ. Omnis forma vnita materiæ, est in materia recepta. Omne autem quod recipitur ab aliquo est in eo per modum recipientis. ergo omnis forma vnita materiæ est in ea per modum materiæ. Sed modus materiæ sensibilis & corporalis nō est quod recipiat aliquid per modum intelligibilem. Cum igitur intellectus habeat esse intelligibile, non est forma materiæ corporali vnita.

¶ 20. Præ. Si anima vnatur materiæ corporali, oportet quod recipiatur in ea: sed quicquid recipitur ab eo quod est esse a materia receptum, est in materia receptum. ergo si anima est vnita materiæ, quicquid recipitur in anima recipitur in materia: sed formæ intellectus nō potest recipi a materia prima, quinimo per abstractionem a materia intelligibiles sunt. ergo anima quæ est vnita materiæ corporali, nō est receptiua formarum

Quæst. dist. S. Tho. DD 2 intel.

Lib. 2. ad gener. anima. l. 1. p. 1. ante medium.

Lib. 3. com. 4. com. 3.

intelligibilem, & ita intellectus qui est receptivus formarum intelligibilem, non erit unitus materię corporali.

Li. 2. com. 7.
tom. 2.
Li. 3. in prin-
cip. & com.
17. & 18. 2.

SED CONTRA est, q̄ Philosophus dicit in 2. de Anima, q̄ nõ oportet querere, si aĩa & corpus sint vnũ, sicut neque de cera & figura: sed figura nullo modo p̄t esse separata a cera s̄m esse. ergo nec anima est separata a corpore: sed intellectus est pars aĩa, ut Philosophus dicit in 3. de Anima, ergo intellectus non est separatus a corpore secundum esse.

¶ Præter. Nulla forma est separata a materia s̄m esse: sed anima intellectuã est forma corporis. ergo non est forma separata a materia secundum esse.

RESPON. Ad evidentiam huius quæstionis considerandum est, q̄ vbi cumq; inuenitur aliquid quãdoque in potentia, quandoque in actu, oportet esse aliquod principium, per quod res illa sit in potentia. Sicut homo quandoque est sentiens actu, & quãque in potentia, & propter hoc in homine oportet ponere principium sensitivum, quod sit in potentia ad sensibilia. si enim esset semper sentiens actu formã sensibilem incessenter semper actu principio sentiendi. Similiter cum homo inueniatur, quandoque intelligens actu, quandoque intelligens in potentia tantum, oportet in homine considerare aliquod intellectuũ principium, quod insit potentia ad intelligibilia. Et hoc principium nominat Philosophus in 3. de Anima, intellectum possibile: hunc igitur intellectum possibilem necesse est esse in potentia ad omnia, quæ sunt intelligibilia per hominem, & receptivum eorũ, & per consequens denudatum ab his. Quia omne quod est receptivũ aliorum & in potentia ad ea, quantum de se est, est denudatum ab eis, sicut pupilla, quæ est receptiva omnium colorum, caret omni colore: homo aut natus est intelligere formas omnium sensibilem rerũ, oportet igitur intellectum possibilem esse denudatũ, quãtum in se est ab omnibus sensibilibus formis, & naturis, & ita oportet q̄ non habeat aliqd organũ corporeũ. Si igitur haberet aliquod organum corporeũ determinaretur ad aliquam naturam sensibilem, sicut potentia visiva determinatur ad naturã oculi. Per hanc Philosophi demonstratio nõ excluditur positio Philosophorum antiquorum, qui ponebant intellectũ nõ differre a potentiis sensitivis: vel quicunq; alij posuerũt principium quod intelligit homo esse aliquã formã uel virtutẽ permissã corpori, sicut aliã formã, aut virtutes materiales. Sed hoc quidã fugientes in contrariũ dilabuntur errore. Existimãt enim sic intellectũ possibile esse denudatũ ab omni natura sensibili, & impermissũ corpori, q̄ sit quãdã substantia secundum esse a corpore separata quæ sit in potentia ad oes formas intelligibiles: sed hæc positio stare nõ potest. nõ. n. inquirimus de intellectu possibili, nisi secundũ q̄ p̄ eum intelligit homo: sic enim Arist. in eius nota deuenit. qđ patet ex hoc qđ dicit in 3. de Anima, in cipiẽs tractare de intellectu possibili. De parte aut animæ, quæ cognoscit aĩa, & sapit, considerandum est & c. Et iterũ, Dico aut intellectũ possibilem, quo intelligit anima. Si autem intellectus possibilis esset substantia separata: impossibile esset q̄ eo, intelligeret, homo. Non enim est possibile qđ si aliqua substantia operatur aliquam operationem, qđ illa operatio sit alterius substantię ab ea diuersæ: licet em duarum substantiarum diuersarum una possit alteri esse causã operandi vt principale agẽs instrumẽto,

Li. 3. com. 5.
& 14. com. 2.

2. De anima com. 150. & sequent. ad referuntur. 2.

Li. 3. in prin-
cip. tom. 2.

F tamen actio principalis agentis non est actio
menti eadem secundum numerum, cum actio
cipalis agentis sit in mouendo instrumentum, &
vero instrumenti in moueri a principali agentis
mouere aliquid alterũ. Sic igitur, si intellectus
bilis sit substantia separata secundum esse ab
mine siue ab illo homine, impossibile est quod
telligere intellectus possibilis sit in homine
illius, vnde cum ista operatio, quæ est intelligere
attribuatur alij principio in homine, nisi
possibili, sequitur quod nullus homo aliquid
ligat, vnde idem modus disputandi est contra
positionem, & contra negantes principium
per disputationem Arist. contra eos in 1. Metaph.
hoc autem inconueniens euitare intendens
rois huius positionis lector, posuit intellectũ
sibilem, licet secundum esse a corpore separatum
tamen continuari cum homine in mediantibus
tasmatibus. Phãtasmata enim ut dicit Philo-
in tercio de Anima, se habent ad intellectuũ
bile sicut sensibilia ad sensum, & colorem
Sic igitur species intelligibilis habet duplicem
ctum. vnũ in quo est secundum esse
& hoc est intellectus possibilis. Aliud in quo
eundum esse reale, & hoc subiectum sunt phã-
tasmata. Est igitur quaedam continuatio inter
possibilis cum phãtasmatis. in quibus
intelligibilis est quodammodo utrobique
hanc continuationem homo intelligit
ctum possibilem, sed ista continuatio substantia
ficut. Non enim aliquid est cognitum
qđ ei adest species cognoscibilis, sed ex
adest potentia cognoscitiua. Patet autem
prædicta, qđ homini nõ aderit nisi forma
ligibilis potentia autem intelligens
ctus possibilis, est omnino separata, &
ex continuatione prædicta non habet
ligens, sed solum quod intelligitur
species uel aliquid eius quod per similitudinem
ctum manifeste apparet. Si enim sic
tasmata ad intellectum, sicut colores ad
erit secundum prædicta alia continuatio
possibilis ad nos per phantasma, quantum
sus ad parietem per colores: paries autem
per hoc qđ colores sunt in eo qđ videtur
tur tantum. vnde & homo non habet
phãtasmata sunt in eo, qđ intelligitur, sed
intelligatur. Et præterea phãtasma non est
speciei intelligibilis secundum qđ est
actu, sed magis per abstractionem a phãtasma
fit intellectum in actu, & abstractum
tem possibilis non est subiectum speciei
lis, nisi secundum qđ est a phantasmatis
iam in actu, & abstracta a phantasmatis
tur aliquid unum est, quod sit in intellectu
li, & phantasmatis, per quod intellectuũ
lis continetur nobiscum. Et præterea, si
intelligibiles non est aliquis intelligens,
sunt intellectuã in actu, sequitur qđ nos
simus intelligentes s̄m prædictam positionem
enim aderunt nobis species intelligibiles
dum qđ sunt in phantasmatis, prout
etã in potentia tantum. Sic ergo apparet
nostra prædictam positionem esse impossibilem
Quod etiam apparet ex natura substantiarum
paratarum, quæ cum sint perfectissimæ
le est quod in proprijs operationibus

quibus rebus materialibus, aut operationibus earum, aut quod sint in potentia ad alia, quae sunt huiusmodi. Quia hoc etiam manifestum est de corporibus caelestibus, quae sunt infra substantias praedictas. vnde cum intellectus possibilis sit in potentia ad species rerum sensibilium: & non compleatur eius operatio sine phantasmatis, quae ex nostra operatione dependent, impossibile, & inopinabile est quod intellectus possibilis sit vna de substantijs separatis. vnde dicendum est quod est quaedam vis seu potentia animae humanae. Cum igitur anima humana sit quaedam forma vnita corpori, ita tamen quod non sit a corpore totaliter comprehensa quasi ei immersa, sicut aliae formae materiales, sed excedat capacitatem totius materiae corporalis. quantum ad hoc in quo excedit materiam corporalem inest ei potentia ad intelligibilia, quod pertinet ad intellectum possibilem, secundum vero quod vnitur corpori habet operationes, & vires, in quibus communicat ei corpus: sicut sunt vires partis nutritivae & sensitivae. Et sic saluatur natura intellectus possibilis, quae Aristotel. demonstrat, dum intellectus possibilis non est potentia fundata in aliquo organo corporali, & tamen eo intelligit homo formaliter in quantum fundatur in essentia animae humanae, quae est hominis forma.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod intellectus dicitur separatus non sensus, quia intellectus remanet corrupto corpore in anima separata, non autem potentia sensitivae. Vel melius dicendum quod intellectus pro ratio dicitur separatus, quia non vnitur organo corporali in operatione sua sicut sensus.

AD SECVNDVM dicendum, quod anima humana est actus corporis organici, eo quod corpus est organum eius. Non tamen oportet quod sit organum eius quantum ad quamlibet eius potentiam, & virtutem, cum anima humana excedat proportionem corporis, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod organum alicuius potentiae est principium operationis illius potentiae, vnde si intellectus possibilis vnitur alicui organo: operatio eius esset et operatio illius organi. Et sic non esset possibile, quod principium quo intelligimus esset denudatum ab omni natura sensibili. principium. n. quo intelligimus esset intellectus possibilis simul cum suo organo: sicut principium quo videmus, s. visus simul est, cum pupilla. Sed si anima humana est forma corporis, & intellectus possibilis est quaedam virtus eius, non sequitur quod intellectus possibilis determinetur ad aliquam naturam sensibilem, quia anima humana excedit corporis proportionem, ut dictum est.

AD QVARTVM dicendum, quod intellectus possibilis consequitur animam humanam, in quantum supra materiam corporalem eleuatur. vnde per hoc quod non est actus alicuius organi non excedit totaliter essentiam animae, sed est supremum in ipsa.

AD QVINTVM dicendum, quod anima humana est quaedam forma indiuiduata, & similiter potentia eius quae dicitur intellectus possibilis, & formae intelligibiles in eo receptae. Sed hoc non prohibet eas esse intellectas in actu. Ex hoc. n. aliquid est intellectum in actu quod est immateriale: non autem ex hoc quod est vniuersale, sed magis vniuersale habet quod sit intelligibile per hoc quod est abstractum a principiis materialibus indiuiduantibus. Manifestum est autem substantias separatas esse intelligibiles actu, & tamen indiuidua quaedam sunt, sicut Arist. dicit in 7. Metaphys. quod formae separatae, quia Plato ponebat, indiuidua quae

cam erant. vnde manifestum est quod si indiuiduatio repugnaret intelligibilitati, quod eadem difficultas remaneret ponentibus intellectum possibilem substantiam separata. Sic. n. & intellectus possibilis indiuiduus, esset indiuiduus species in se receptas. Scendum igitur quod quauis species recepta in intellectu possibili sit indiuiduata ex illa parte qua inhaeret intellectui possibili, tamen in eis in quantum sunt immateriales cognoscitur vniuersale quod concipitur per abstractionem a principiis indiuiduantibus. vniuersalia enim de quibus sunt scientiae sunt quae cognoscuntur per species intelligibiles, non ipsae species intelligibiles, de quibus planum est quod non sunt scientiae omnes, sed sola physica, & Metaphysica. Species enim intelligibilis est, quo intellectus intelligit non id quod intelligit, nisi per reflexionem: in quantum intelligit se intelligere id, quo intelligit.

AD SEXTVM dicendum, quod intellectus dat formam intellectus vniuersaliter in quantum abstrahit eas a principiis materialibus indiuiduantibus, unde non oportet quod intellectus sit vniuersalis, sed quod sit immaterialis.

AD SEPTIMVM dicendum, quod species operationis consequitur speciem formae, quae est operationis principium. licet inefficacia operationis sequatur formam secundum quod inhaeret subiecto. Ex eo enim quod calor est, calefacit: sed secundum modum quo perficit subiectum magis vel minus, efficacius, vel minus efficaciter calefacit. Intelligere autem vniuersalia pertinet ad speciem intellectuales operationis. vnde hoc sequitur speciem intellectualem secundum propriam operationem. sed ex eo, quod inhaeret intelligenti perfectius vel minus perfecte, sequitur quod aliquis perfectius vel minus perfecte intelligat.

AD OCTAVM dicendum, quod similitudo Philosophi de figuris ad partes animae attenditur, quantum ad hoc quod sicut terragonum habet quicquid habet trigonum, & adhuc amplius, & pentagonum quicquid habet terragonum, ita sensitiva anima habet quicquid habet nutritiua, & intellectiua quicquid habet nutritiua, & adhuc amplius. Non ergo per hoc ostenditur quod nutritiuum, & sensitiuum essentialiter differant ab intellectu, sed magis quod vnum illorum includat alterum.

AD NONVM dicendum, quod sicut non simul est quod concipitur animal, & homo, ita non simul est animal, & equus ut Philosophus ibidem dicit. Non igitur haec est ratio dicti, quod aliud principium sit in homine substantialiter anima sensitiva qua est animal, & aliud anima intellectiua qua est animal, & aliud anima intellectiua qua est homo: cum non possit dici quod in equo sint plura principia diuersa, quorum uno sit animal, & alio sit equus. Sed hoc ea ratione dicitur, quia in animali conceptu prius apparent operationes imperfectae, & postea apparet magis perfecta: sicut omnis generatio est transmutatio de imperfecto ad perfectum.

AD X. dicendum, quod forma non est in aliquo genere ut dictum est. vnde cum anima intellectiua sit forma hominis, non est in alio genere quam corpus, sed utrumque est in genere animalis & in specie hominis per reductionem.

AD XI. dicendum, quod ex duabus substantijs actu existentibus & perfectis in sua specie & natura non fit aliquid unum. Anima autem & corpus non sunt huiusmodi, cum sint partes humanae naturae. vnde ex eis nihil fieri unum.

Quaest. dif. S. Tho. DD 3 AD

D. 9046.

Art. preced. ad 13. argu.

Ad XII. dicendum, qd aia humana licet sit forma vnita corpori, tñ excedit proportionē totius materiæ corporalis, & ideo nō pōt educi in actum de potentia materiæ p aliquē motum vel mutationē: sicut alia formæ quæ sunt immerse materiæ.

Ad XIII. dicendum, quod anima habet operationem in qua non communicat corpus ex ea parte, qua superat omnem corporis proportionem: ex hoc tamen non remouetur, quin sit aliquo modo corpori vnita.

Ad XIV. dicendum, qd obiectio illa procedit secundum positionem Origenis, qui posuit animas creatas a principio absq; corporibus inter substantias spirituales, & postea eas vnitas esse corporibus, quasi carceribus inclusas: sed & hoc nō dicebat aias passas innocentes, sed merito præcedentis peccati.

Existimabat igitur Origenes, quod anima humana haberet in se speciem completam secundū opinionem Platonis, & qd corpus adueniret ei per accidens, sed cum hoc sit falsum, ut supra ostensum est, non est in detrimentum animæ quod corpori vnietur: sed hoc est ad perfectionem suæ naturæ: sed qd corpus sit ei carcer & eam inficiat, hoc est ex merito præuicationis primæ.

Ad XV. dicendum, quod iste modus cognoscēdi est naturalis animæ, vt percipiat intelligibile veritate infra modum, quo percipiunt spirituales substantiæ superiores, accipiendo, scilicet ex sensibilibus: sed in hoc etiā patitur impedimentum ex corruptione corporis, quæ prouenit ex peccato primi parētis.

Ad XVI. dicendū, qd hoc ipsum qd caro concupiscit aduersus spiritū ostendit affinitatem animæ ad corpus. Spiritus enim dicitur pars animæ superior, qua homo excedit alia animalia, vt Augu. dicit super Genesim contra Manichæum. Caro autem concupiscere dicitur, quia partes aia carni affixæ ea, quæ sunt delectabilia carni concupiscunt, quæ concupiscentiæ spiritui interdum repugnant.

Ad XVII. dicendū, qd intellectus possibilis non habet aliquā formam intelligibilem in actu, sed in potentia tantū, sicut materia prima non habet aliquā formā sensibilem actu, vnde non oportet, nec ita rō ostēdit, qd intellectus possibilis sit vnus in oibus hominibus, sed qd sit vnus respectu omnium formarum intelligibilium: sicut materia prima est vna respectu omnium formarum sensibilibus.

Ad XVIII. dicendum, qd si intellectus possibilis haberet aliqd organum corporale, oporteret qd illud organū esset principium simul cum intellectu possibili quo intelligimus: sicut pupilla cum potentia visiva est principium quo videmus: & ita principium quo intelligimus haberet aliquam naturam determinatam sensibilem, quod patet esse falsum ex demonstratione Arist. supra inducta. hoc autē non sequitur ex hoc qd anima est forma humani corporis: quia intellectus possibilis est quædam potentia eius in quantum excedit corporis proportionem.

Ad XIX. dicendum, qd anima licet vnietur corpori secundum modum corporis: tñ ex ea parte qua excedit corporis capacitatem, naturā intellectualem hēt, & sic formæ receptæ in ea sunt intelligibiles, & nō materiales, vnde patet solutio ad vigesimum.

ARTICVLVS III.

Utrum intellectus possibilis siue anima intellectiua sit vna in omnibus.

TERTIO Queritur, Utrum intellectus possibilis siue anima intellectiua sit vna in oibus. Et ui-

detur qd sic. perfectio. n. est pportio nati pfectio sed veritas est pfectio intellectus. nam vna est vnus intellectus, sicut Philosophus dicit in Ethicis. igitur veritas sit vna, quā omnes intelligunt, & igitur qd intellectus possibilis sit vnus in omnibus.

¶ 2 Præ. Augu. dicit in lib. de quantitate animæ numero animarum nescio quid tibi respondeat enim dixerō vnā esse animā, contra hoc dicitur in altero beata est, & in altero misera: nec vnā simul beata, & misera esse pōt: si vnā simul & vnā ras esse dicam, ridebis, nec facile mihi videri potest sum comprimam suppetit: sin multas tantum dixerō esse, ipse me ridebo, minusque me intelligibilem quā tibi perferam. vt ergo esse debet in pluribus hominibus esse plures animas.

¶ 3 Præ. Oē quod distinguit ab alio, dicitur per aliquā naturā determinatā quā habet intellectus possibilis est in potentia ad oēm formā in hñs actu. ergo intellectus possibilis nō debet multiplicari, vt sint multi in actu. ¶ 4 Præ. Intellectus possibilis denudatus a seipso, quod intelligitur, quia nihil est eorum quod te intelligere, vt dicitur in 3. de Anima. sed vnde dicitur ipse est intelligibilis sicut & alia: ipse est denudatus a seipso, & ita non habet possit multiplicari in diuersis.

¶ 5 Præ. In oibus distinctis, & multiplicatis ter aliquid esse eōdem pluribus. n. homines & homo, & pluribus animalibus animal. Intellectus possibilis nulli aliquid habet commune dicitur in 3. de Anima. ergo intellectus possibilis potest distingui, & multiplicari in diuersis. ¶ 6 Præ. In his quæ sunt separata a materia Rabbi Moyfes, non multiplicatur anima causam & causatum: sed intellectus humanus aut anima, non est causa intellectus, animalius. Cum ergo intellectus possibilis sit vnus dicitur in 3. de Anima, non erit intellectus multiplex in diuersis.

¶ 7 Præ. Philosophus dicit in 3. de Anima, intellectus, & quod intelligitur: sed id quod intelligitur est idem apud omnes. ergo intellectus est vnus in omnibus hominibus.

¶ 8 Præ. Id quod intelligitur, est vniuersale, & hanc vniuersitatem ex parte rei, non enim est in minimis in rebus nisi indiuidua, & multiplex diuersis. ergo hoc habet ex parte intellectus. Intellectus igitur est vnus in omnibus.

¶ 9 Præ. Philosophus in 3. de Anima dicit, quod est locus specierum: sed locus est communis in oibus, quæ in loco sunt. non ergo Anima dicitur secundum diuersos homines. Sed dicitur anima dicitur locus specierum, quia est specierum contentiua.

¶ 10 Sed contra, sicut intellectus est eōdem modum intelligibilem, ita sensus est eōdem modum sensibilem. si igitur intellectus est locus specierum, quia est contentiua earum, pars anima & sensus erit locus specierum, quod est contra Philosophum dicentem in tercio de Anima, quod anima est locus specierum præter quod non est contentiua intellectiua tantum.

¶ 11 Præ. Nihil operatur nisi ubi est: & intellectus possibilis operat ubiq; intelligitur in quælibet terra, & q sunt in terra, & quæ sunt ubiq; ergo intellectus possibilis est ubiq;: & ita est in oibus.

Lib. 1. periar. c. 7. a medio tom. 4.

Art. præced.

Lib. 4. de gene. contra Manichæos ca. 8. a medio illius t. 1.

Circa inicitū corp. citata est.

¶ 12 Præ. Quod est diffinitum ad aliquid unum particulare, habet materiam determinatam, quia principium indiuiduationis materia est. Sed intellectus possibilis non terminatur ad materiam, ut probatur, 3. de Anima. ergo non diffinitur ad aliquid particulare, & ita est unus in omnibus. Sed dicendum, quod intellectus possibilis habet materiam in qua est, ad quam terminatur, scilicet corpus humanum.

¶ 13 Sed contra. Principia indiuiduantia debent esse de essentia indiuiduari. Sed corpus non est de essentia intellectus possibilis. ergo non potest indiuiduari per corpus, & per consequens nec multiplicari.

¶ 14 Præ. Philosophus dicit in 1. de Cælo, quod si essent plures mundi, essent plures cæli primi. Sed si essent plures primi cæli, essent plures primi motores, & sic primi motores essent materiales. pari igitur ratione si essent plures intellectus possibiles in pluribus hominibus, intellectus possibilis esset materialis: quod est impossibile.

¶ 15 Præ. Si intellectus possibiles sint plures in hominibus, oportet quod remaneat multi corruptis corporibus: sed tunc cum non possit in eis esse differentia nisi secundum formam, oportebit quod differant secundum speciem. Cum igitur corrupto corpore species alia non obtineatur, quia nihil mutatur de specie in speciem nisi corrumpatur, & ante corruptionem corporum secundum speciem non differant, sed homo habet speciem ab anima intellectiua, ergo diuersi homines non sunt eiusdem speciei, quod patet esse falsum.

¶ 16 Præ. Id quod est separatum a corpore, non potest multiplicari secundum corpora: sed intellectus possibilis est separatus a corpore, ut probat Phil. in 3. de anima. ergo non potest multiplicari vel distinguui secundum corpora. non ergo in pluribus hominibus sunt plures.

¶ 17 Præ. Si intellectus possibilis multiplicatur in diuersis, oportet quod species intelligibiles multiplicentur in diuersis, & ita sequitur quod sint formæ individuales: sed formæ individuales non sunt intellectus nisi in potentia tantum. Et ita intellectus possibilis non poterit intelligi in actu, quod est inconueniens.

¶ 18 Præ. Agens & patiens, mouens & motum habent aliquid commune. Phantasma autem comparatur ad intellectum possibilem qui est in nobis, sicut agens ad patiens & mouens ad motum. ergo intellectus qui est in nobis, habet aliquid commune cum phantasmatis: sed intellectus possibilis nihil habet commune cum phantasmatis, ut dicitur in 3. de Anima. ergo intellectus possibilis est alius ab intellectu qui est in nobis. Et ita intellectus possibilis non multiplicatur in diuersis hominibus.

¶ 19 Præ. Vnum quodque in quantum est, unum est. Cuius igitur esse non dependet ab alio, nec unitas eius dependet ab alio: Sed esse intellectus possibilis non dependet a corpore, alias corrumpetur corrupto corpore. ergo nec unitas intellectus possibilis dependet a corpore: & per consequens nec eius multitudo. Non igitur intellectus possibilis multiplicatur in diuersis corporibus.

¶ 20 Præ. Philosophus dicit 8. Metaph. quod in illis que sunt formæ tantum, idem est res & quod quid erat esse, id est, natura speciei: sed intellectus possibilis vel anima intellectiua est forma tantum. si enim compositum nescit ex materia & forma, non esset forma alterius. ergo anima intellectiua est ipsa natura suæ speciei.

A Si igitur natura speciei est una in omnibus animalibus intellectiuis, non potest esse, quod anima intellectiua multiplicetur in diuersis.

¶ 21 Præ. Anima non multiplicatur secundum corpora nisi ex eo, quod vnitur corpori: sed intellectus possibilis ex ea parte consequitur animam, qua corporis excedit unionem. intellectus igitur possibilis non multiplicatur in hominibus.

¶ 22 Præ. Si anima humana multiplicatur secundum diuisionem corporum, & intellectus possibilis per multiplicationem animarum, cum consistat quod oporteat species intelligibiles multiplicari, si intellectus possibilis multiplicetur, relinquatur quod primum multiplicationis principium erit materia corporalis. Sed quod multiplicatur secundum materiam, est indiuiduale & non intelligibile in actu. Species igitur que sunt in intellectu possibili, non erunt intelligibiles actu: quod est inconueniens. non igitur anima humana & intellectus possibilis multiplicentur in diuersis.

SED CONTRA. Per intellectum possibilem homo intelligit. Dicitur enim in 3. de Anima, quod intellectus possibilis est qui intelligit anima. si igitur vnus sit intellectus possibilis in omnibus, sequitur, quod illud, quod vnus intelligit alius intelligat. quod patet esse falsum.

¶ 23 Præ. Anima intellectiua comparatur ad corpus ut forma ad materiam & ut motor ad instrumentum. Sed omnis forma requirit determinatam materiam, & omnis motor determinata instrumenta. Impossibile est igitur quod sit vna anima intellectiua in diuersis hominibus.

RESPONDEO Dicendum, quod ista questio aliquid dependet a superiori. Si enim intellectus possibilis est substantia separata secundum esse a corpore, necessarium est eum esse vnum tantum: quia nisi secundum esse sunt a corpore separata, nullo modo per multiplicationem corporum multiplicari possunt. Sed tamen vnitas intellectus specialem requirit considerationem, quia specialem habet difficultatem. vbi enim in primo aspectu hoc esse impossibile, quod vnus intellectus sit omnium hominum. Manifestum est enim quod intellectus possibilis comparatur ad perfectiones scientiarum, sicut perfectio prima ad secundam, & per intellectum possibilem sumus in potentia scientes, & hoc cogit ad ponendum intellectum possibilem. Manifestum est autem quod perfectiones scientiarum non sunt eadem in omnibus, cum quidam inueniantur habere scientias, quibus alij carent. hoc autem videtur inconueniens & impossibile, quod perfectio secunda non sit vna in omnibus, perfectione prima existere una in eis: sicut est impossibile quod vnus subiectum primum sit in actu & in potentia respectu eiusdem formæ, sicut quod superficies sit in potentia & in actu simul alba. Hoc autem inconueniens euadere nuntur quidam ponentes intellectum possibilem unum in omnibus per hoc quod species intelligibiles, in quibus consistit perfectio scientiarum, habent duplex obiectum, ut supra dictum est, scilicet ipsa phantasmata & intellectum possibilem. Et quia ipsa phantasmata non sunt eadem in omnibus, ab illa parte nec species intelligibiles sunt eadem in omnibus. Ex illa vero parte, qua sunt in intellectu possibili, non multiplicantur. Et inde est quod propter diuersitatem phantasmatum vnus habet scientiam, qua alius caret, sed hoc patet frivolum esse ex his, que superius dicta sunt. Species enim non sunt intelligibiles actu, nisi per hoc, quod a phantasmatis ab-

Quæst. dist. S. Tho. DD 4 strahun.

Lib. 1. c. 18. 19. 20. 21. 22.

Ar. præced.

Ar. præced.

Ar. præced.

strahuntur & sunt in intellectu possibili. Diuersitas igitur phantasmatum non potest esse causa unitatis uel multiplicationis perfectionis, quod est secundum scientiam intelligibilem. Nec habitus scientiarum sunt sicut in subiecto in aliqua parte pertinente ad animam sensitivam, ut dicitur. Sed adhuc aliquid difficile sequetur, ponentibus intellectum possibilem esse in omnibus unum. Manifestum est enim, quod hæc operatio, quæ est intelligere, egreditur ab intellectu possibili, sicut a primo principio, per quod intelligimus sicut hæc operatio sentire egreditur a potentia sensitiva. Et licet supra ostensum sit, quod si intellectus possibilis est secundum esse ab homine separatus, non est possibile quod intelligere, quod est intellectus possibilis, sit operatio huius uel illius hominis. tunc hoc causa inquisitionis dato, sequitur quod hic homo uel ille intelligat per ipsum intelligere intellectus possibilis. Nulla autem operatio potest multiplicari nisi dupliciter, uel ex parte obiectorum, uel ex parte principij operantis, potest tamen addi & tertium ex parte temporis, sicut cum aliqua operatio recipit interpolationem temporum, Ipsum ergo intelligere, quod est operatio intellectus possibilis, potest quidem multiplicari secundum obiecta, ut aliud sit intelligere hominem, aliud intelligere equum, & etiam secundum tempus, ut aliud sit numero intelligere quod fuit heri, & quod est hodie, si tamen discontinuetur operatio. Non autem potest multiplicari ex parte principij operantis, si intellectus possibilis est vnus tantum. Si igitur ipsum intelligere intellectus possibilis est intelligere hominis huius & illius, poterit quidem aliud esse intelligere huius hominis & intelligere illius, si diuersa intelligant, cuius aliqua ratio esse potest diuersitas phantasmatum. Sed diuersorum hominum simul idem intelligentium, ut ipsi dicunt, similiter poterit multiplicari ipsum intelligere. sicut vnus hodie intelligat, & alius cras, quod est potest referri ad diuersum vnum phantasmatum: sed duorum hominum simul idem intelligentium, necesse est quod sit vnus & idem numero ipsum intelligere, quod manifeste est impossibile. Impossibile est igitur quod intellectus possibilis, quo intelligimus formaliter, sit vnus in omnibus. Si autem per intellectum possibilem intelligeremus sicut per principij actiui, quod faceret nos intelligentes per aliquod principij intelligendi in nobis, esset positio magis rationabilis. Nam vnus mouens mouet diuersa ad operandum, sed quod aliqua diuersa operentur per aliquod vnus formaliter, hoc est omnino impossibile. Iterum forma & species rerum naturalium per proprias operationes cognoscuntur: propria autem operatio hominis in eo quod est homo, est intelligere & ratione uti. unde oportet quod principij huius operationis, scilicet intellectus, sit illud, quo homo speciem sortitur, & non per animam sensitivam, aut per aliam vim eius. Si igitur intellectus possibilis, est vnus in omnibus, velut quedam substantia separata, sequitur quod omnes homines sortiantur speciem per vnus substantiam separata, quod est simile positioni idearum, & eandem difficultatem habens. unde simpliciter dicendum est, quod intellectus possibilis non est vnus in omnibus, sed multiplicatur in diuersis. Et cum sit quedam vis uel potentia anime humane, multiplicatur secundum multiplicationem substantie ipsius anime, cuius multiplicatio sic considerari potest. si enim aliquid consideratione alicuius eodem materialem multiplicationem recipiat, necesse est quod illud commune multiplicetur secundum numerum eadem

Ar. preced.
& c. preced.
art. 2.

specie remanente, sicut de ratione animalis sunt vnus, & ossa unde distinctio animalium, quod est factum has vel illas carnes, facit diuersitatem in numero, non in specie. Manifestum est autem ex his quod supra dicta sunt, quod de ratione anime humane est quod corpori humano sit vnus, cum non habeat in se speciem completam, sed speciem commentum sit in ipso composito. unde quod est vnus bilis huic, aut illi corpori, multiplicat animam secundum numerum, non autem secundum speciem, sicut & hæc albedo differt ab illa numero per hoc quod est esse huius & illius subiecti. Sed in hoc differt anima humana ab alijs formis, quod esse suum non dependet a corpore. unde nec esse indiuiduum in corpore dependet. vnus quodque, in quantum est vnus, est in se indiuiduum, & ab alijs distinctum.

G AD PRIMUM ergo dicendum, quod veritas æquatio intellectus ad rem. Sic igitur est veritas, quam diuersi intelligunt ex eo, quod eorum conceptiones eidem rei adequantur.

AD SECVNDVM dicendum, quod Augustinus dicitur profiteretur, non si dicat multas animas, sed cat multas tantum: ita scilicet quod sint multæ secundum numerum, & secundum speciem.

AD TERTIVM dicendum, quod intellectus possibilis non multiplicatur in diuersis secundum materiam alicuius forme: sed secundum multiplicationem substantie anime cuius potentia est.

AD QVARTVM dicendum, quod non est eorum intellectum commune denudari ab eo quod intelligit, sed solum intellectum in potentia: omne recipiens denudatur a natura recipientis, aliquis intellectus est, qui sit actus; tantum intellectus diuinus se intelligit per seipsum, intellectus possibilis intelligibilis dicitur, sicut intelligibilia: quia per speciem intelligibilem intelligibilem se intelligit. Ex obiecto enim percipit suam operationem, per quam deuenit ad operationem sui ipsius.

AD QVINTVM dicendum, quod intellectus possibilis intelligendus est non habere eodem cum aliqua materia, quibus sua intelligibilia accipit: communitatem vnus intellectus possibilis cum alio in materia separata, non potest esse distinctio nisi in diuersa autem species in diuersis gradibus operata sunt, unde & assimilantur numeris a quibus operata sunt, & subtrahuntur a quibus operata sunt. Et ideo secundum positionem quorundam dicuntur ea, quæ sunt inferiora in entibus, causari a superioribus, sequitur quod in separatis a materia multiplicatione secundum causam & causatum. Sed positio secundum fidem non sustinetur. Intellectus ergo possibilis non est substantia separata a materia secundum esse, unde ratio non est ad propositionem.

K AD SEPTIMUM dicendum, quod licet species intellectus formaliter intelligit, sit in intellectu possibili istius, & illius hominis, ex quo intellectus possibilis sunt plures: id tamen quod intelligit in homini spēs, est vnus, si consideremus habitum recipientem ad rem intellectam: quia vnus est quod intelligit utroque, est idem in omnibus. Et quod per se multiplicatas in diuersis id, quod est vnus in omnibus, possit intelligi, contingit ex immaterialitate eius, quod repræsentat rem ab his materialibus recipientibus indiuiduantibus, ex quibus vna natura est vnus speciem multiplicatur numero in diuersis.

Ad octavum dicendum, quod secundum Platonicos causa huius, quod intelligitur vnum in multis, non est ex parte intellectus, sed ex parte rei. Cum enim intellectus non intelligat aliquid unum in multis, nisi aliqua res esset vna participata a multis, videretur quod intellectus esset vanus, non habens aliquid respondens sibi in re. unde coacti sunt ponere ideas per quarum participationem, & res naturales speciem fortuantur, & intellectus nostri sunt uniuersalia intelligentes. Sed secundum sententiam Aristotelis hoc est ab intellectu, quod intelligat unum in multis per abstractionem a principijs indiuiduantibus. Nec tamen intellectus est vanus, aut falsus, licet non sit aliquid abstractum in rerum natura: quia eorum quae sunt simul, unum potest vere intelligi aut nominari, absque hoc quod intelligatur, vel nominetur alterum: licet non possit vere intelligi vel dici, quod eorum quae sunt simul, vnum sit sine altero. Sic igitur vere potest considerari, & dici id, quod est in aliquo indiuiduo de natura speciei, in quo simile est cum alijs absque eo, quod considerentur in eo principia indiuiduantia secundum quae distinguitur ab omnibus alijs. Sic ergo, sua abstractione intellectus facit istam vnitatem vniuersalem, non eo quod sit vnus in omnibus: sed in quantum est immaterialis.

Ad nonum dicendum, quod intellectus est locus specierum, eo quod continet species, vnde non sequitur, quod intellectus possibilis sit vnus omnium hominum: sed vnus, & communis omnibus speciebus.

Ad x. Dicendum, quod sensus non recipit species absque organo: & ideo non dicitur locus specierum sicut intellectus.

Ad xi. Dicendum, quod intellectus possibilis potest dici ubique operari, non quia operatio eius sit ubique: sed quia operatio eius est circa ea, quae sunt ubique.

Ad xii. Dicendum, quod intellectus possibilis licet materia determinatam non habeat: tamen substantia animae cuius est potentia, habet materiam determinatam, non ex qua fit, sed in qua fit.

Ad xiii. Dicendum, quod principia indiuiduantia omnium formarum, non sunt de essentia earum: sed hoc solum verum est in compositis.

Ad xiiii. Dicendum, quod primus motor coeli est omnino separatus a materia etiam secundum esse, vnde nullo modo potest numero multiplicari: non est autem simile de anima humana.

Ad xv. Dicendum, quod anime separatae non differunt specie, sed numero, ex eo quod sunt tali, vel tali corpori vnibiles.

Ad xvi. Dicendum, quod licet intellectus possibilis sit separatus a corpore, quantum ad operationem: est tamen potentia animae, quae est actus corporis.

Ad xvii. Dicendum, quod aliquid est intellectus in potentia, non ex eo, quod est indiuiduale: sed ex eo, quod est materiale, vbi species intelligibiles, quae immaterialiter recipiuntur in intellectu, & si sint indiuiduae, sunt intellectus in actu. Et praeterea idem sequitur apud ponentes intellectum possibile esse vnum, quia si intellectus possibilis est vnus sicut quaedam substantia separata, oportet quod sit aliquod indiuiduum: sicut & de ideis Platonis Aristoteles argumentatur, & eadem ratione species intelligibiles in ipso essent indiuiduae, & esset et diuersae in diuersis intellectibus separatis, cum ois intelligentia sit plena formis intelligibilibus.

Ad xviii. Dicendum, quod phantasma mouet intellectum prout est factum intelligibile actu, virtute intellectus agentis, ad quem comparatur intellectus pos-

A sibilis, sicut potentia ad agens: & ita est eo communicat.

Ad xix. dicendum, quod licet esse anime intellectus non dependeat a corpore: tamen habet habitudinem ad corpus naturaliter, propter perfectionem suae speciei.

Ad xx. dicendum, quod licet anima humana non habeat materiam partem sui, est tamen forma corporis. Et ideo quod quid erat esse suum, includit habitudinem ad corpus.

Ad xxi. dicendum, quod licet intellectus possibilis eleuetur supra corpus: non tamen eleuatur supra totam substantiam animae, quae multiplicatur secundum habitudinem ad diuersa corpora.

Ad xxi. dicendum, quod si illa procederet, si corpus sic vniretur anime, quasi totam essentiam & virtutem comprehendens. Sic enim oporteret quicquid est in anima esse materiale: sed hoc non est ita, vt supra manifestatum est. vnde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum necesse sit ponere intellectum agentem.

Quarto quaeritur, Vtrum necesse sit ponere intellectum agentem. Et videtur quod non. quod enim potest per vnum fieri in natura, non fit per plura. Sed homo potest sufficienter intelligere per vnum intellectum, scilicet possibilem. Non ergo necessarium est ponere intellectum agentem. probatio mediae potentiae quae radicanter in vna essentia animae compatiuntur sibi inuicem. vnde ex motu facto in potentia sensitiua relinquatur aliquid in imaginatione. Nam phantasia est motus a sensu factus secundum actum, vt dicitur in 3. de anima. Si ergo intellectus possibilis est in anima nostra, & non est substantia separata, sicut superius dictum est, oportet quod sit in eadem essentia animae cum imaginatione. ergo motus imaginationis redundat in intellectum possibilem: & ita non est necessarium ponere intellectum agentem, qui faciat phantasmata intelligibilia a phantasmatis abstracta.

Quest. prae-
ced. ar. 4.

Li. 2. c. 16.
tom. 2. & la-
cis ibi cita-
tis. art. pra-
ced.

¶ 2 Praet. Tactus & visus sunt diuersae potentiae, contingit autem in caeco quod ex motu relicto in imaginatione a sensu tactus, commouetur imaginatio ad imaginandum aliquid quod pertinet ad sensum visus: & hoc ideo quia visus & tactus radicanter in vna essentia animae. Sicut intellectus possibilis est quaedam potentia animae, pari ratione ex motu imaginationis resultabit aliquid in intellectu possibilem. Et ita non est necessarium ponere intellectum agentem.

¶ 3 Praet. Intellectus agens ad hoc ponitur, quod intelligibilia in potentia faciat intelligibilia actu. Fiant autem aliqua intelligibilia actu, per hoc quod abstrahuntur a materia & a materialibus conditionibus. Ad hoc ergo ponitur intellectus agens, vt species intelligibiles a materia abstrahantur: sed hoc potest fieri sine intellectu agente. Nam intellectus possibilis, cum sit immaterialis immaterialiter necesse est quod recipiat, cum omne receptum sit in recipiente per modum recipientis. Nulla igitur necessitas est ponendi intellectum agentem.

¶ 4 Praet. Aristot. in tertio de anima assimilatur intellectum agentem lumini: sed lumen non est necessarium ad videndum, nisi in quantum facit diaphanum esse actu lucidum. Est enim color secundum se visibilis & motius lucidi secundum actum, vt dicitur in secundo de anima. sed intellectus agens non est necessarius ad hoc, quod faciat intellectum possibilem aptum ad recipiendum: quia secundum id quod est, est in potentia ad intelligibilia. ergo non

Lib. 3. c. 18.
tom. 2.
Lib. 2. c. 75.
tom. 2.

non est necessarium ponere intellectum agentem.

¶ 5 Præt. Sicut se habet intellectus ad intelligibilia, ita sensus ad sensibilia: sed sensibilia ad hoc quod moueant sensum, non indigent aliquo agente, licet secundum esse spirituale sint in sensu, qui est susceptiuus rerum sensibilem sine materia, vt dicitur in 3. de anima, & in medio quod recipit spiritualiter species sensibilem: quod patet ex hoc quod in eadem parte medij recipitur species contrariorum: vt albi & nigri. ergo nec intelligibilia indigent aliquo alio intellectu agente.

Lib. 3. c. 6. § 8. tom. 2.

¶ 6 Præt. Ad hoc qd aliquid quod est in potentia reducatur in actum in rebus naturalibus, sufficit id quod est in actu eiusdem generis: sicut ex materia quæ est potentia ignis, fit actu ignis per ignem, qui est in actu. Ad hoc igitur qd intellectus qui in nobis est in potentia fiat in actu, vel in ipsamet intellectualitas: sicut quando ex cognitione principiorum venimus in cognitionem conclusionum vel alterius: sicut cum aliquis addiscit a magistro. Non est igitur necessarium ponere intellectum agentem: vt videtur.

¶ 7 Præt. Intellectus agens ad hoc ponitur vt illuminet nostra phantasmata, sicut lux solis illuminat colores: sed ad nostram illuminationem sufficit diuina lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, vt dicitur Ioan. 1. Non igitur est necessarium ponere intellectum agentem.

¶ 8 Præt. Actus intellectus est intelligere. Si igitur est duplex intellectus, scilicet agens & possibilis, erit vnus hominis duplex intelligere: quod videtur inconueniens.

¶ 9 Præt. Species intelligibilis vñ est perfectio intellectus. Si igitur est duplex intellectus, s. possibilis & agens, est duplex intelligere: quod vñ superfluum.

Lib. 3. c. 6. § 17. & 18. tom. 2.

¶ SED CONTRA est ratio Aristot. in 3. de anima, qd cum in omni natura sit agens, & id quod est in potentia, oportet hæc duo in aia esse: quoru alterum est intellectus agens, alterum intellectus possibilis.

RESPON. Dicendum, qd necesse est ponere intellectum agentem. Ad cuius euidentiam considerandum est, qd cum intellectus possibilis sit in potentia ad intelligibilia, necesse est qd intelligibilia moueant intellectum possibilem: quod autem non est, non potest aliquid mouere. Intelligibile autem per intellectum possibilem non est aliquid in rerum natura existens, nec intelligibile est. Intelligit enim intellectus possibilis noster aliquid quasi vnum in multis & de multis. Tale autem non inuenitur in rerum natura subsistens, vt Arist. probat in 7. Meta. oportet igitur, si intellectus possibilis det moueri ab intelligibili, qd huiusmodi intelligibile per intellectum fiat. Et cum non possit esse id quod est in potentia vt aliquid factum ipsius, oportet ponere præter intellectum possibilem intellectum agentem, qui faciat intelligibilia in actu, quæ moueant intellectum possibilem. Facit autem ea p abstractionem a materia, & a materialibus conditionibus, quæ sunt principia indiuiduationis. Cum enim natura speciei quantum ad id quod per se ad speciem pertinet, non habeat vnde multiplicetur in diuersis, sed indiuidua principia sint præter rationem ipsius, poterit intellectus accipere ea præter omnes condiciones indiuiduationes. & sic accipitur vt aliqd vnum. Et eadẽ ratione intellectus accipit naturam generis abstrahendo a differentijs specificis, vt vnũ in multis & de multis speciebus. Si autem vniuersalia per se subsisteret in

rerum natura, sicut Platonici posuerunt, necessitas nulla esset ponere intellectum agentem: quia ipsæ res intelligibiles per se intellectum possibilem mouerent. vnde videtur Arist. hac necessitate inductus ad ponendum intellectum agentem, quia non sentit opinioni Plato. de positione idæarum. Sunt tamen, & aliqua per se intelligibilia in actu subsistentia in rerum natura, sicut sunt substantiæ immateriales: sed tamẽ ad ea cognoscenda intellectus possibilis pertingere non potest, sed aliquoties in eorum cognitionem deuenit per ea, quæ absrahant a rebus materialibus, & sensibilibus.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd intelligere non potest compleri per intellectum possibilem. Non enim intellectus possibilis potest intelligere nisi moueatur ab intelligibili: quod cum non præexistat in rerum natura, oportet qd fiat per intellectum agentem. verum est autem, quod duæ potentia quæ sunt in vna substantia animæ radicata, & patiuntur sibi adiuicem: sed ista cõpassio quantum ad duo potest intelligi. scilicet quantum ad hoc, qd vna potest impeditur, vel totaliter abstrahatur a suo actu, quando alia potentia intensè operatur: sed hoc nõ est ad propositum. Vel etiam quantum ad hoc, qd vna potest ab alia moueri, sicut imaginatio a sensu. Et hoc quidem possibile est, quia forma imaginationis, & sensus sunt eiusdem generis, vt requæ sunt indiuiduales. Et ideo forme, quæ sunt in sensu, possunt imprimere formas, quæ sunt in imaginatione mouendo imaginationem quasi sibi similes. Formæ autem imaginationis in quantum sunt indiuiduales, non possunt causare formas intelligibiles, cum sint vniuersales.

AD SECUNDVM dicendum, qd ex speciebus receptis in imaginatione a sensu tactus, imaginatio nõ sufficeret formare formas ad visum pertinentes, nisi preterferet formæ per visum receptæ in thesauro memoriæ, vel imaginationis referretur. Non enim cæcus natus colorem imaginari potest per quacunquẽ alias species sensibiles.

AD TERTIVM dicendum, qd conditio recipientis nõ potest transferre speciem receptam de vno genere in aliud, potest tñ eodẽ genere manente variare spem receptam secundum aliquẽ modum essendi. Et in hoc est, qd cum species vniuersales, & particulares differant secundum genus, sola cognitio intellectus possibilis non sufficit ad hoc, qd species quæ sunt in imaginatione particulares, in eo stant vniuersales: sed requiritur intellectus agens, qui hoc faciat.

AD QVARTVM dicendum, qd de lumine, vt Comm. dicit in 2. de anima, est duplex opinio. Quidam dicunt, qd lumen necessarium est ad videndum, quantum ad hoc, qd dat virtutẽ coloribus, vt possint mouere visum quasi color nõ ex se ipso sit visibilis, sed per lumen: sed hoc vñ Arist. remouere cum dicit in 2. de Anima, qd color est per se visibilis quod nõ esset, si solũ ex lumine haberet visibilitatẽ. Et ideo alij aliter dicunt & melius: qd lumen necessarium est ad videndum in quantum perficit diaphanitas speciei illud esse lucidum actu: vnde Philosophus dicit in 3. de Anima, qd color est motus lucidus secundum actum. nec obstat quod ab eo, qui est in tenebris, videtur ea, quæ sunt in luce, & non e conuerso. hoc enim accidit ex eo, qd oportet illuminari diaphanum, quod circumstat rem visibilem, vt recipiat visibilem speciem, quæ visque ad hoc visibilis est, quousque porrigitur actus luminis illuminantis.

nantis diaphani: licet de propinquo pfectus illu-
minet, & a longinquo magis debilitet. Coparatio
ergo, iunio ad intellectum agentem, no est quan-
tum ad oia, cum intellectus agens ad hoc sit neces-
sarius, ut faciat intelligibilia in potentia esse intelli-
gibilia actu. Et hoc significat Aristoteles in 3. de anima, cu
dicit, q intellectus agens est quasi lumen quoquo mo.

Ad QUINTVM dicendū, q sensibile cu sit quod-
da particulare, no imprimat nec in sensu, nec i me-
diū spem alterius generis: cu spes in medio, & in se
su no sit nisi particularis. Intellectus aut possibilis
recipit spes alterius generis, q sunt in imaginatio-
ne, cu intellectus possibilis recipiat spes vniuersa-
les, & imaginatio no contineat nisi particulares. Et
ideo in intelligibilibus indigemus intellectu agen-
te, no aut in sensibilibus alia potentia actiua: sed oēs
potentia sensitiua sunt potentia passiuæ.

Ad SEXTVM dicendum, q intellectus possibilis
factus in actu, no sufficit ad causandam scientiam
in nobis: nisi praesupposito intellectu agente. Si n.
loquamur de intellectu in actu, qui est in ipso addi-
scente, contingit q intellectus possibilis alicuius sit
in potentia quantum ad aliquid, & quantum ad ali-
quid in actu, & per quod est in actu potest reduci
etiam quantum ad id, quod est in potentia in actu:
sicut per id, quod est actu cognoscens principia sit
in actu cognoscens conclusiones, quas prius cog-
noscebat in potentia: sed tñ aduale cognitionem
principiorum habere non potest intellectus
possibilis, nisi per intellectū agentem. Cognitio n.
principiorum a sensibilibus accipitur, vt dñ in fine
libri posteriorum. A sensibilibus autem non pos-
sunt intelligibilia accipi: nisi per abstractionē intel-
lectus agentis. Et ita patet, q intellectus in actu prin-
cipiorum no sufficit ad reducendum intellectum
possibilem de potentia in actum, sine intellectu agē-
te: sed in hac reductione intellectus agēs se habet,
sicut artifex, & principia demonstrationis sicut in-
strumenta. Si autem loquamur de intellectu in actu
docentis, manifestum est, q docens non causat
scientiam in addiscente, tamquam interius agens,
sed sicut exterius administrans: sicut etiam medicus
sanat, sicut exterius administrans: natura au-
tem tanquam interius agens.

Ad SEPTIMVM dicendum, q sicut in rebus natu-
ralibus sunt propria principia actiua in vnoquoq;
genere, licet Deus sit causa agēs prima, & commu-
nis: ita etiam requiritur proprium lumen intelle-
ctuale in homine: quamuis Deus sit prima lux om-
nes communiter illuminans.

Ad OCTAVVM dicendum, quod duorum intel-
lectuum, scilicet possibilis, & agentis sunt duæ actio-
nes. Nam actus intellectus possibilis, est recipere
intelligibilia: actio autem intellectus agentis est
abstrahere intelligibilia. Nec tamen sequitur, q
sit duplex intelligere in homine: quia ad vnum in-
telligere oportet, quod vtraque istarum actionum
concurrat.

Ad NONVM dicendū, q spes intelligibilis eadem
coparatur ad intellectum agentē, & possibilem: sed
ad intellectum possibilem sicut ad recipientem, ad in-
tellectum autem agentem, sicut ad facientem hu-
iusmodi species per abstractionem.

ARTICVLVS V.
Vtrum intellectus agens sit vnus, & separatus.
Vinto queritur, Vtrum intellectus agēs sit vnus
& separatus. Et videtur, q sic: quia Philoso-

phus dicit in 3. de Anima, q intellectus agens non
quandoque intelligit, & quandoque non, nihil autem
est tale in nobis. ergo intellectus agens est sepa-
ratus, & per consequens in omnibus vnus.

¶ 2 Præt. Impossibile est quod aliquid sit simul in
potentia & in actu respectu eiusdem: sed intellectus
possibilis est in potentia ad omnia intelligibilia, in-
tellectus autem agens est in actu respectu eorum,
cum sit intelligibilium specierum actus. Impossibile
igitur videtur, q in eadem substantia anime radi-
ceretur intellectus possibilis & agens. Et ita cum intel-
lectus possibilis sit in essentia anime, vt ex prædictis
patet, intellectus agens erit separatus. Sed dicendū,
quod intellectus possibilis est in potentia ad intelli-
gibilia, & intellectus agens actu respectu eorum, se-
cundum aliud & aliud esse.

¶ 3 Sed contra, Intellectus possibilis non est in po-
tentia ad intelligibilia secundum quod habet ea,
quia secundum hoc iam est actu per ea. Est igitur
in potentia ad species intelligibiles secundum quod
sunt in phantasmatis: sed respectu specierum se-
cundum quod sunt in phantasmatis intellectus
agens est actus: cum faciat ea intelligibilia in actu p
abstractionem, ergo intellectus agens est in potentia
ad intelligibilia, secundū illud esse secundum quod
comparatur intellectus agens ad ipsa, vt faciens.

¶ 4 Præt. Philosophus in 3. de anima attribuit quæ-
dam intellectui agentis, quæ non videntur nisi sub-
stantia separata conuenire, dicens, q hoc solum est
perpetuum & incorruptibile & separatum. Est igitur
intellectus agens substantia separata, vt videtur.

¶ 5 Præt. Intellectus non dependet ex complexione
corporali, cum sit absolutus ab organo corporali:
sed facultas intelligēdi in nobis variatur secundum
complexiones diuersas. Non igitur ista facultas no-
bis competit per ipsum intellectum, qui sit in nobis:
& ita videtur quod intellectus agens sit separatus.

¶ 6 Præt. Ad actionem aliquam non requiritur, nisi
agens & patiens. si igitur intellectus possibilis qui se
habet vt patiens in intelligendo, est aliquid substan-
tiæ nostræ, vt prius monstratum est, & intellectus
agens est aliquid anime nostræ, videtur q in nobis
sufficenter habeamus, vnde intelligere possumus.

Nihil ergo aliud est nobis necessarium ad intelligē-
dū, quod tamen patet esse falsum. Indigemus enim
sensibus ex quibus experimenta accipimus ad scien-
dum: vnde qui caret vno sensu, scilicet visu, caret
vna scientia, scilicet colorum. Indigemus etiam ad
intelligendum doctrina, quæ fit per magistrum, &
vltius illuminatione quæ fit per Deum, secundum
quod dicitur Ioan. 1. Erat lux vera &c.

¶ 7 Præt. Intellectus agens comparatur ad intelli-
gibilia, sicut lumen ad visibilia, vt patet in tertio de
anima: sed vna lux separata, scilicet solis sufficit ad
faciendum omnia visibilia actu, ergo ad faciendum
omnia intelligibilia actu sufficit vna lux separata.
Et sic nulla necessitas est, ponere intellectum agen-
tem in nobis.

¶ 8 Præt. Intellectus agēs assimilatur arti, vt patet in
3. de aia: sed ars est principii separati ab artificialis.
ergo & intellectus agēs est principium separatum.

¶ 9 Præt. Perfectio cuiuslibet naturæ est, vt similes
suo agenti. Tunc enim generatum perfectum est
qñ ad similitudinē generantis pertingit, & artificia-
tum quando confectur ad similitudinem formæ q
est in artifice. Si igitur intellectus agens est aliquid
anime nostræ, vltima pfectio, & beatitudo anime
nostræ

Lib. 3. c. 6. 16.
tem. 1.

Art. 1. & 2.
huius quæ-
& 3.

Lib. 3. c. 6. 19.
10. tem. 1.

Art. 3. huius
quæst.

Lib. 3. c. 6. 18.
10. tem. 1.

Lib. 3. c. 6. 19.
18. tem. 2.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

Lib. 3. com.
1. tom. 1.

nostræ erit in aliquo quod est in ipsa: quod patet esse falsum. Sic enim anima seipsa esset fruendum. non ergo intellectus agens est aliquid in nobis.

¶ 10 Præter. Agens est honorabilius patiente: ut dicitur in 3. de Anima. Si ergo intellectus possibilis est aliquo modo separatus, intellectus agens erit magis separatus. Quod non potest esse, ut videtur, nisi omnino extra substantiam animæ ponatur.

Lib. 2. c. 17. eom. 2. **SED CONTRA** est, quod dicitur in 3. de anima, quod sicut in omni natura est aliquid, hoc quidem ut materia, aliud autem quod est factiuum, ita necesse est in anima esse has differentias, ad quorum vnum pertinet intellectus possibilis, ad alterum intellectus agens. uterque ergo intellectus, possibilis scilicet & agens est aliquid in anima.

¶ 2 Præter. Operatio intellectus agentis est abstrahere species intelligibiles a phantasmatis. Quod quidem semper in nobis accidit. Non autem esset ratio quare hæc abstractio quandoque fieret & quandoque non fieret, ut videtur, si intellectus agens esset substantia separata. non est ergo intellectus agens substantia separata.

RESPON. Dicendum, quod intellectum agentem esse vnum, & separatim plus videtur rationis habere, quam si hoc de intellectu possibili ponatur. Est enim intellectus possibilis, secundum quem sumus intelligentes, quandoque quidem in potentia, quandoque autem in actu. Intellectus autem agens est, qui facit nos intelligentes reducti. Agens autem inuenitur separatus ab his, quæ reducti in actum: sed id, per quod aliquid est in potentia, omnino vix esse intrinsecum rei. Et ideo plures posuerunt intellectum agentem esse substantiam separatam, intellectum autem possibilem esse aliquid animæ nostræ. Et hunc intellectum agentem posuerunt esse quandam substantiam separatam, quam intelligentiam nominant: quæ ita se habet ad animas nostras, & ad totam spheram actiuorum & passiuorum, sicut se habent substantiæ superiorum separatæ, quas intelligentias dicunt, ad animas celestium corporum, quæ animata ponunt, & ad ipsa celestia corpora: ut sicut superiora corpora a predictis substantiis separatæ recipiunt motum, animæ vero celestium corporum intelligibilem perfectionem, ita hæc omnia inferiora corpora ab intellectu agente separato recipiunt formas & proprios motus: animæ vero nostræ recipiunt ab eo intelligibiles perfectiones. Sed quia fides Catholica Deum & non aliquam substantiam separatam in natura, & animabus nostris operantem ponit, ideo quidam Catholici posuerunt, quod intellectus agens sit ipse Deus, qui est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed hæc positio si quis diligenter consideret, non vix esse conueniens. Comparantur enim substantiæ superiores ad animas nostras, sicut corpora celestia ad inferiora corpora. Sicut enim virtutes superiorum corporum sunt quædam principia actiua vniuersalia respectu inferiorum corporum, ita virtus diuina, & virtutes aliarum substantiarum secundarum, si qua influentia ex eis fiat in nos, comparantur ad animas nostras sicut principia actiua vniuersalia. Videmus autem quod præter principia actiua vniuersalia, quæ sunt celestium corporum, oportet esse principia actiua particularia, quæ sunt virtutes inferiorum corporum determinatæ ad proprias operationes huius vel illius rei. & hoc præcipue requiritur in animalibus perfectis. Inueniuntur enim quædam animalia imperfecta, ad quorum productionem sufficit virtus

F celestis purpore, sicut patet de animalibus perfectis de putrefactione: sed ad generationem animalium perfectiorum præter virtutem coelestem requiritur etiã virtus particularis, quæ est in semine. igitur etiã, quod est perfectissimum in omnibus corporibus inferioribus, sit intellectualis operatio, principia actiua vniuersalia, quæ sunt virtutes principiorum, vel cuiuscunque alterius substantiarum, requiritur in nobis principium actiuum proprium, per quod efficiamur intelligibiles in actu. hoc est intellectus agens. Considerandi etiam est si intellectus agens ponatur aliqua substantia separata præter Deum, sequitur aliquid fidei non pugnant: ut scilicet vltima perfectio nostra, & felicitas sit in coniunctione aliquam animæ nostre, ad Deum, ut doctrina Euangelica tradit dicere. hoc est vita æterna, ut cognoscant te Deum verum in coniunctione ad aliquam aliam substantiam separatam. Manifestum est enim quod vltima beatitudo, & felicitas hominis consistit in sua nobilitate operante, quæ est intelligere, cuius vltima perfectio tenet esse per hoc, quod intellectus noster suo principio coniungitur. Tunc enim vnum quodque participat vixime perfectum est, quod pertingit ad propriam causam quod est ei perfectio. Et ideo videtur intellectum agentem esse substantiam a materia separantem, quod vltima felicitas hominis est in hoc, quod intelligit intellectum agentem. Vterius autem si consideremus inueniemus eadem rationem in intellectu agente, intellectum agentem substantiam separatam a ratione & de intellectu possibili hoc superius est. Sicut enim operatio intellectus possibilis pertinet intelligibilia, ita propria operatio intellectus agentis est abstrahere ea: sic enim ea facit in actu: vtramque autem harum operationum inuenimus in nobis ipsis. Nam & nos intelligimus, & abstrahimus ea. oportet autem nos que operante esse aliquid formale præcipue formaliter operetur: non enim potest aliquid operari per id, quod est in se esse separatam a se, sed & si id, quod est separatum est principium ad operandum, nihilominus operatio in se quod intrinsecum, quo formaliter operari in se videtur forma, siue qualiscumque in se proprio. videtur igitur esse in nobis aliquid principium, quo recipiamus intelligibilia, & aliud quo recipiamus ea. Et huiusmodi principia nominantur intellectus possibilis, & agens. Vterque igitur eorum est in nobis: non autem sufficit ad hoc, quod agens est intellectus agens, quæ est abstrahere intelligibilia a nobis per ipsa phantasmata, quæ sunt in se illustrata ab ipso intellectu agente, vniuersalis artificiatum coequitur actione artificis. intellectus agens comparatur ad phantasmata, sicut ad artificiatum: non est autem difficile comparare qualiter in eadem substantia anima vniuersalis sit inueniri, scilicet intellectus possibilis, quod potest ad omnia intelligibilia, & intellectus agens qui facit ea intelligibilia in actu: non enim est intelligibile aliquid esse in potentia respectu alius in actu respectu eiusdem secundum diuersa. Si ergo consideremus ipsa phantasmata per respectum ad artificiatum, inueniuntur quantum ad aliquid esse in se. scilicet in quantum non sunt ab individualibus conditionibus abstracta, abstrahibilia tamen respectu vero ad aliquid inueniuntur esse in actu respectu animæ, in quantum scilicet sunt similitudines

terminatarum rerū. Est ergo in anima nostra inuenire potentialitē respectu phantasmatum, secundum, q̄ sunt repræsentatiua determinatarum rerū. & hoc pertinet ad intellectum possibilem, qui quātum est de se, est in potētia ad omnia intelligibilia, sed determinatur ad hoc, vel ad aliud per species a phantasmatis abstractas. Est etiam in anima inuenire quandā virtutem actiua immaterialem, quæ ipsa phantasmata a materialibus cōditionibus abstractit. Et hoc pertinet ad intellectum agentem, vt intellectus sit agens quasi quādam virtus participata ex aliqua substantia superiori. f. Deo. vnde Philosophus dicit, q̄ intellectus agens est, vt habitus quidā, & lumē. Et in Psal. 4. dicitur. Signatum est super nos lumen vultus tui Dñe. & huiusmodi simile quodāmodo apparet in animalibus videntibus de nocte, quorum pupillæ sunt in potentia ad oēs colores, in quantum nullum colorē habēt determinatū in actu, sed per quandā lucem insitā faciunt quodāmodo colores visibiles actū. Quidā vero crediderunt intellectum agentē non esse aliud quā habitum principiorum indemōstrabiliū in nobis. Sed hoc esse non pōt, quia etiam ipsa principia indemōstrabilia cognoscimus abstrahendo a singularibus, vt docet Philosophus in 1. Postē. vnde oportet p̄existere intellectū agentē habitui principiorum, sicut causā ipsius. Ipsa vero principia cōparantur ad intellectum agentem, vt instrumenta quādam eius, quia per ea facit alia intelligibilia actū.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ verbum illud Philosophi, Non aliquando intelligit, aliquādo vero non intelligit, non intelligitur, de intellectu agente, sed de intellectu in actu. Nā postquam Aristoteles determinauit de intellectu possibili, & agente, necessarium fuit, vt determinaret de intellectu in actu, cuius primo differentiam ostendit ad intellectum possibilem, nam intellectus possibilis, & res quæ intelligitur, non sunt idem. Sed intellectus siue scientia in actu est idem rei scitæ in actu, sicut & de sensu idem dixerat, q̄ sensus & sensibile in potentia differunt, sed sensus & sensibile in actu sunt vnum, & idem. Iterum ostendit ordinem intellectus possibilem ad intellectum in actu, quia in vno, & eodem prius est intellectus in potentia, quā in actu, non tamen simpliciter, sicut & multotiens consuevit hoc dicere de his, quæ exeunt de potentia in actū.

Et postea subdit verbum inductum, in quo ostendit differentiam inter intellectum possibilem, & in ter intellectum in actu, quia intellectus possibilis quandoque intelligit, & quandoque nō, quod nō potest de intellectu in actu. Et similem differentiam ostendit in 3. Physicorum inter causas in potentia, & causas in actu.

Ad SECVNDVM dicēdū, q̄ substantia animæ est in potētia, & in actu respectu eorundē phantasmātū, sed non secundum idem, vt supra expositum est.

Ad TERTIVM dicēdū, q̄ intellectus possibilis est in potentia respectu intelligibilium secundū esse, quod habent in phantasmatis. Et secundum illud idem intellectus agens est actus respectu eorum: tamen alia, & alia ratione, vt ostensum est.

Ad QVARTVM dicēdū, q̄ verba illa Philosophi: q̄ hoc solū est separatū, & immortale, & perpetuū, nō possunt intelligi de intellectu agente: nam & supra dixerat, q̄ intellectus possibilis est separatus. oportet autem, q̄ intelligatur de intellectu in actu sicut cōtextum superiorum verborum, vt supra di-

Actum est. Intellectus enim in actu comprehendit & intellectum possibilem, & intellectum agentem. Et hoc solum animæ est separatū & perpetuum & immortale: quod continet intellectum agentem & possibilem. nam cæteræ partes animæ non sunt sine corpore.

Ad QVINTVM dicendum, quod diuersitas complexionum causat facultatem intelligendi, vel meliorem vel minus bonam, ratione potentiarum a quibus abstrahit intellectus, quæ sunt potentia videntes organis corporalibus: sicut imaginatio, memoria, & huiusmodi.

Ad SEXTVM dicendum, q̄ licet in anima nostra sit intellectus agens & possibilis, tamen requiritur aliquid extrinsecum ad hoc q̄ intelligere possimus.

B Et primo quidem requiruntur phantasmata a sensibilibus accepta, per quæ repræsententur intellectui rerum determinatarum similitudines: nam intellectus agens nō est talis actus, in quo omnium rerum species determinatæ accipi possint ad cognoscendum, sicut nec lumen determinare potest visum ad species determinatas colorum, nisi adsint colores determinatē visum. Vterius autem cum posuerimus intellectum agentem esse quādam virtutē participatam in animalibus nostris, velut lumē quoddā, necesse est ponere aliam causā exteriorē a qua illud lumen participetur. Et hanc dicimus Deum: qui interius docet in quantum huiusmodi lumen animæ infundit, & supra huiusmodi lumē naturale addit pro suo beneplacito copiosius lumē ad cognoscendum ea ad quæ naturalis ratio attingere non potest: sicut est lumen fidei, & lumen prophetiæ.

C **A**d SEPTIMVM dicendum, q̄ colores mouentes visum sunt extra animam: sed phantasmata quæ mouent intellectum possibilem sunt nobis intrinseca.

Et ideo licet lux solis exterior sufficiat ad faciendū colores visibiles actū, ad faciendum tamen phantasmata intelligibilia esse actū requiritur lux interior, quæ est lux intellectus agentis. Et præterea, pars intellectiua animæ est perfectior quā sensitiua, vnde necessarium est quod magis ei adsint sufficientia principia ad propriam operationem, propter quod & secundum intellectiuam partē inuenimur & recipere intelligibilia, & abstrahere ea, quasi in nobis existente secundum intellectū virtute actiua & passiuā: quod circa sensum non accidit.

Ad OCTAVVM dicendum, q̄ licet sit similitudo quādam intellectus agentis ad artem, non oportet huiusmodi similitudinē quantum ad omnia extendi.

Ad NONVM dicendum, q̄ intellectus agens non sufficit per se ad reducendum intellectum possibilem perfecte in actum, cum non sint in eo determinatæ rationes omnium rerum, vt dictum est. Et ideo requiritur ad vltimam perfectionem intellectus possibilis, quod vniatur aliquāliter illi agenti in quo sunt rationes omnium rerum, scilicet Deo.

Ad DECIMVM dicendum, quod intellectus agēs nobilior est possibili, sicut virtus actiua nobilior quā passiuā, & magis separatus secundum quod magis a similitudine materiæ recedit: non tamen ita quod sit substantia separata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima composita sit ex materia & forma.

Sexto quaeritur, Vtrū aīa sit composita ex materia & forma. Et videtur q̄ sic: Dicit enim Boetius in lib. de Trin. Forma simplex subiectum esse non pōt: sed anima est subiectum scientiarum, scilicet

Ante mediū lib. de Trin.

et & virtutum. ergo non est forma simplex. ergo est composita ex materia & forma.

In lib. An est quod est, hoc non fit inter principium & medium.

¶ 2 Præt. Boetius dicit in lib. de Hebdoma. Id quod est, participare aliquid potest: ipsum vero esse nihil participat, & pari ratione subiecta participant, non autem forma: sicut album potest aliquid participare præter albedinem. non autem albedo. Sed anima aliquid participat: ea scilicet quibus informatur. anima ergo non est forma tantum. Est ergo composita ex materia & forma.

¶ 3 Præt. Si aia est forma tantum, & est in potentia ad aliquid, maxime videtur quod ipsum esse sit actus eius: non enim ipsa est suum esse, sed vnus simplicis potentia simplicissimus erit actus. non ergo poterit esse subiectum alterius nisi ipsius esse. Manifestum est autem quod est aliorum subiectum. Non est ergo substantia simplex, sed composita ex materia & forma.

¶ 4 Præt. Accidentia formæ sunt consequentia totam speciem. Accidentia vero materialia, sunt consequentia indiuiduum hoc vel illud. Nam forma est principium speciei, materia vero est principium indiuiduationis. Si ergo anima sit forma tantum, omnia eius accidentia erunt consequentia totam speciem. hoc autem patet esse falsum. Nam Musicum & Grammaticum & huiusmodi non consequuntur totam speciem. Anima ergo non est forma tantum, sed composita ex materia & forma.

¶ 5 Præt. Forma est principium actionis, materia vero principium patiendi. In quocunque ergo est actio & passio, ibi est compositio formæ & materiæ: sed in ipsa anima est actio & passio. Nam operatio intellectus possibilis est in patiendi: propter quod dicit Philosophus quod intelligere est quoddam pati. Operatio autem intellectus agentis est in agendo. Facit enim intelligibilia in potentia, intelligibilia in actu, vt dicitur in tertio de Anima. ergo in anima est compositio formæ & materiæ.

g. de anima c. 12. 10. 2.

Lib. 3. c. 6. 16. 25. 14. 10. 3.

¶ 6 Præt. In quocunque inueniuntur proprietates materiæ, illud oportet esse ex materia compositum: sed in anima inueniuntur proprietates materiæ, scilicet esse in potentia, recipere, subijci, & alia huiusmodi. ergo anima est composita ex materia & forma.

Lib. 1. c. 6. 43. som. 1.

¶ 7 Præt. Agentium & patientium oportet esse materiæ cõem, vt patet in 1. de Genera. Quicquid ergo pati potest ab aliquo materiali, habet in se materiã. Sed anima habet pati ab aliquo materiali, scilicet ab igne inferni, qui est ignis corporeus, vt Aug. probat 2. 1. de ciu. Dei. ergo anima in se materiam habet.

Lib. 3. c. 10. som. 5.

¶ 8 Præt. Actio agentis non terminatur ad formam tantum, sed ad compositum ex materia & forma, vt probatur in 7. Metaph. sed actio agentis, scilicet Dei terminatur ad animam. ergo anima est composita ex materia & forma.

Li. 7. c. 6. 16. 27. 32. 10. 3.

¶ 9 Præt. Illud quod est forma trã, est ens & vnum, & non indiget aliquo quod faciat ipsum ens & vnũ: vt dicit Philof. in 8. Metaph. Sed anima indiget aliquo, quod faciat ipsam entem & vnã, scilicet Deo create. ergo anima non est forma tantum.

Lib. 3. c. 6. 16 som. 3.

¶ 10 Præt. Agẽs ad hoc necessariũ est, vt reducat aliqd de potentia in actum: sed reduci de potentia in actũ cõpetit solũ illis in quibus est materia & forma. Sigitur anima non sit cõposita ex materia & forma, non indiget causa agente, quod patet esse falsum.

¶ 11 Præt. Alexander dicit in lib. de intellectu, quod aia habet intellectu ilealem. Ille autem dicitur prima materia. ergo in anima est aliquid de prima materia.

¶ 12 Præt. Oẽ quod est, vel est actus purus, vel po-

tentia pura, vel compositum ex potentia & actu. anima non est actus purus, quia hoc solus Deus nec est potentia pura, quia sic non differret a materia. ergo est cõposita ex potentia pura & actu. ¶ 13 Præt. Omne, quod indiuiduatur, indiuiduatur materia: sed anima non indiuiduatur ex materia qua est. lex corpore, quia per se corpore ret eius indiuiduatio. ergo indiuiduatur ex materia ex qua. habet ergo materiam partem sui.

¶ 14 Præt. Agẽtis, & patientis oportet esse aliquid commune, vt patet in 1. de Genera. sed anima patet sensibilibus, que sunt materialia, nec est esse in homine sit alia substantia anime sensibilis, & animalis, ergo anima habet aliquid commune cum materialibus. Et ita videtur, quod in se materiam habet.

¶ 15 Præt. Cũ anima non sit simplicior, quam angelus, oportet quod sit in genere quasi species, hoc Angelo conuenit: sed omne quod est in genere, est species, vt esse compositum ex materia, & forma. Na genus se habet vt materia, differentia vt forma. ergo aia est cõposita ex materia & forma.

¶ 16 Præt. Forma cõis diuere siue catur in multis diuisionẽ materiæ: sed intellectus habet unam formam cõis, non solum animabus, sed etiam angelis, ergo oportet, quod etiam in Angelis, & in materia sit aliqua materia, per cuius diuisionem habet diuina distribuatur in multos.

¶ 17 Præt. Omne, quod mouetur, habet materiam: anima mouetur, per hoc non ostendit Augustinus, quod non est diuina natura, quia est mutabilis.

SED CONTRA. Omne compositum ex materia & forma habet formã siue igitur anima est composita ex materia & forma, anima habet formã: anima est forma. ergo forma habet formã: quod dicitur impossibile, quia sic esset ire in infinitum.

RESPON. Dicendum, quod circa hanc questionem diuersimode aliqui opinantur. Quidam dicunt, quod anima, & omnino omnis substantia per se est composita ex materia, & forma. Cuius positionis primus auctor inuenitur Aristoteles in libro fontis vitæ. Huius autem ratio est, quod in obijciendo est talia, quod oportet in quocunque inueniuntur proprietates materiæ: inueniuntur in anima. Vnde, cum in anima inueniuntur proprietates materiæ, que sunt, recipere, subijci, etc.

¶ 18 Præt. Actio agentis non terminatur ad formam tantum, sed ad compositum ex materia & forma, vt probatur in 7. Metaph. sed actio agentis, scilicet Dei terminatur ad animam. ergo anima est composita ex materia & forma.

¶ 19 Præt. Illud quod est forma trã, est ens & vnum, & non indiget aliquo quod faciat ipsum ens & vnũ: vt dicit Philof. in 8. Metaph. Sed anima indiget aliquo, quod faciat ipsam entem & vnã, scilicet Deo create. ergo anima non est forma tantum.

¶ 20 Præt. Agẽs ad hoc necessariũ est, vt reducat aliqd de potentia in actum: sed reduci de potentia in actũ cõpetit solũ illis in quibus est materia & forma. Sigitur anima non sit cõposita ex materia & forma, non indiget causa agente, quod patet esse falsum.

¶ 21 Præt. Alexander dicit in lib. de intellectu, quod aia habet intellectu ilealem. Ille autem dicitur prima materia. ergo in anima est aliquid de prima materia.

¶ 22 Præt. Oẽ quod est, vel est actus purus, vel po-

tentia pura, vel compositum ex potentia & actu. anima non est actus purus, quia hoc solus Deus nec est potentia pura, quia sic non differret a materia. ergo est cõposita ex potentia pura & actu. ¶ 13 Præt. Omne, quod indiuiduatur, indiuiduatur materia: sed anima non indiuiduatur ex materia qua est. lex corpore, quia per se corpore ret eius indiuiduatio. ergo indiuiduatur ex materia ex qua. habet ergo materiam partem sui.

¶ 14 Præt. Agẽtis, & patientis oportet esse aliquid commune, vt patet in 1. de Genera. sed anima patet sensibilibus, que sunt materialia, nec est esse in homine sit alia substantia anime sensibilis, & animalis, ergo anima habet aliquid commune cum materialibus. Et ita videtur, quod in se materiam habet.

¶ 15 Præt. Cũ anima non sit simplicior, quam angelus, oportet quod sit in genere quasi species, hoc Angelo conuenit: sed omne quod est in genere, est species, vt esse compositum ex materia, & forma. Na genus se habet vt materia, differentia vt forma. ergo aia est cõposita ex materia & forma.

¶ 16 Præt. Forma cõis diuere siue catur in multis diuisionẽ materiæ: sed intellectus habet unam formam cõis, non solum animabus, sed etiam angelis, ergo oportet, quod etiam in Angelis, & in materia sit aliqua materia, per cuius diuisionem habet diuina distribuatur in multos.

¶ 17 Præt. Omne, quod mouetur, habet materiam: anima mouetur, per hoc non ostendit Augustinus, quod non est diuina natura, quia est mutabilis.

in rebus corporalibus passio. Si quis ergo concludere velit animam esse ex materia cōpositam per hoc, q̄ recipit, vel patitur, manifeste ex aequiuocatione decipitur. Sic ergo manifestū est, rationē prædictā esse friuolam. Quod etiā positio sit impossibilis, multipliciter manifestū esse potest. Primo quidē, quia forma materiæ adueniens constituit spēm. Si ergo anima sit ex materia, & forma cōposita, ex ipsa vnione formæ ad materiā animæ, constituetur quædam species in rerū natura. quod autē per se habet speciem, non vnitur alteri ad speciem constitutionem, nisi alterum ipsorum corumpatur aliquo modo, sicut elementa vnuntur ad cōponendā speciem misti. Non igitur anima vniretur corpori ad constituendā humanam speciem, sed tota species humana consisteret in anima, quod patet esse falsum: quia si corpus nō pertineret ad speciem hominis, accidentaliter animā adueniret. Non autē potest dici, q̄m hoc nec manus est cōposita ex materia, & forma, quia non habet completā speciem, sed est pars speciei: manifestum est enim, q̄ materia manus non seorsum sua forma perficitur, sed vna forma est, quæ simul perficit materiam totius corporis, & omnium partū eius, quod nō potest dici de anima, si esset ex materia, & forma cōposita. Nam prius oporteret materiā animæ ordine naturæ p̄fici per suā formā, & postmodū corpus p̄fici per animā: nisi forte quis diceret, q̄ materia animæ esset aliqua pars materiæ corporalis, q̄d est omnino absurdū. Itē positio prima ostenditur impossibilis ex hoc, q̄ in omni cōposito ex materia, & forma, materia se habet, vt recipiens esse, non autē vt quo aliquid est, hoc. n. proprium est formæ. si ergo aīa sit cōposita ex materia, & forma, impossibile est, q̄ anima se tota sit principū formale essendi corpori, non igitur anima erit forma corporis, sed aliqd animæ. Quæquid autē est illud, quod est forma huius corporis, est anima. Nō igitur illud, q̄d ponebatur cōpositū ex materia, & forma, est anima, sed solum forma eius. Apparet etiā hoc esse impossibile alia ratione, si. n. anima est cōposita ex materia, & forma, & iterum corpus, vtrumque eorū habebit per se suam vnitate. Et ita necessariū erit ponere aliquid tertū, quo vnatur anima corpori. Et hoc quidam sequentes prædictā positionē concedunt. Dicūt. n. animā vniri corpori mediante luce, vegetabile quidē mediante luce cœli sideris, sensibile vero mediā te luce cœli crystallini. Rationale vero mediāte luce cœli empyrei, quæ omnino fabulosa sunt. Oportet. n. immediate animā vniri corpori, sicut actū potētia, sicut patet in 8. Meta. vnde manifestū sit, q̄ aīa nō pot esse cōposita ex materia, & forma: non tñ excluditur quin in anima sit actus, & potētia. Nam potentia, & actus non solū in rebus mobilibus, sed et in immutabilibus inueniuntur, & sunt cōiora, sicut dicit Philosophus in 8. Metaphyl. cum materia non sit in rebus immobilibus. Quomodo autē in anima actus, & potentia inueniantur sic considerādū est ex materialibus ad immaterialia procedēdo. In substantijs. n. ex materia, & forma cōpositis tria inuenimus. s. materiā, & formā, & ipsum esse. Cuius quidē principū est forma. Nā materia ex hoc, q̄ recipit formā, participat esse. Sic igitur esse consequitur ipsam formā. Nec tñ forma est suum esse, cū sit eius principū. Et licet materia non pertingat ad esse nisi per formā, forma tñ inquantū est forma, nō indiget materia ad suū esse, cū ipsam formā conse-

A quatur eē, sed indiget materia, cum sit talis forma, quæ per se non subsistit. nihil ergo prohibet esse aīam quam formam a materia separatan, quæ habeat esse, & esse sit in huiusmodi forma. Ipsa enim essentia formæ comparatur ad esse, sicut potentia ad proprium actum. Et ita in formis per se subsistentibus inuenitur & potentia & actus, inquantum ipsum esse est actus formæ subsistentis, quæ non est suum esse. Si autē aliqua res sit quæ sit suum esse, quod proprium Dei est, non est ibi potētia & actus, sed actus purus. Et hinc est q̄ Boetius dicit in lib. de Hebdomadibus, q̄ in alijs quæ sunt post Deum differt esse & quod est, vel sicut quidam dicūt quod est & quod est. Nam ipsum esse est quo aliquid est, sicut cursus est quo aliquis currit. Cum igitur anima sit quædam forma per se subsistens, potest esse in ea compositio actus & potētia, id est esse & quod est. non autem compositio materiæ & formæ.

B **AD PRIMUM** ergo dicendum, q̄ Boetius loquitur ibi de forma quæ est omnino simplex, scilicet de diuina essentia, in qua cum nihil sit de potentia, sed sit actus purus, omnino subiectum esse non potest. Aliæ autem formæ simplices, & si sint subsistentes, vt angeli & anima, possunt tamen esse subiecta secundum quod habent aliquid de potentia, ex qua competis eis, vt aliquid recipere possint.

C **AD SECUNDUM** dicendum, q̄ ipsum esse est actus vltimus qui participabilis est ab omnibus, ipsum autem nihil participat, vnde si sit aliquid quod sit ipsum esse subsistens, sicut de Deo dicimus, nihil participare dicimus: non autem est similis ratio de alijs formis subsistentibus, quas necesse est participare ipsum esse, & comparari ad ipsum, vt potentiam ad actum. Et ita cum sint quodammodo in potentia, possunt aliquid aliud participare.

D **AD TERTIUM** dicendum, q̄ forma aliqua nō solū cōparatur ad ipsum esse, vt potentia ad actum, sed et nihil prohibet vnā formā cōparari ad aliā, vt potētia ad actum, sicut dyaphanum ad lumē, & humorem ad calorē. vnde si dyaphaneitas esset forma separata per se subsistens, non solum esset susceptiua ipsius, sed etiam luminis. Et similiter nihil prohibet formas subsistentes quæ sunt angeli & animæ, non solum esse susceptiuas ipsius esse, sed etiam aliarum perfectionum. Sed tamē quanto huiusmodi formæ subsistentes perfectiores fuerint, tanto paucioribus participant ad sui perfectionem, vt pote in essentia suā naturā plus perfectionis habentes.

E **AD QUARTUM** dicendum, q̄ licet aīa humanæ sint formæ tm̄, sunt tamē formæ indiuiduatae in corporibus, & multiplicatae numero fm̄ multiplicationē corporum. vnde nihil prohibet quin aliqua accidentia consequantur eas secundum quod sunt indiuiduatae, quæ non consequuntur totam speciem.

F **AD QUINTUM** dicendum, q̄ passio quæ est in aīa, quæ attribuitur intellectui possibili, nō est de genere passionū quæ attribuuntur materiæ: sed æquiuoce dī passio vtrobique, vt patet per Philo. in 3. de aīa, cum passio intellectus possibilis consistat in receptione, secundum q̄ recipit aliquid immaterialiter. Et similiter actio intellectus agentis, nō est eiusdem modi cum actione formarum naturalium. Nā actio intellectus agentis consistit in abstrahendo a materia, actio vero agentium naturalium in imprimēdo formas in materia. vnde ex huiusmodi actione & passione quæ inuenitur in anima, non sequitur quod anima sit composita ex materia & forma.

In lib. An. of quod est, bo nūm sit per totum.

Lib. 3. c. 6. y. & 28. tom. 2.

Ad

AD SEXTVM dicendum, q̄ recipere & subijci, & alia huiusmodi alio modo aīa conueniunt quā materia primā. vnde non sequitur q̄ proprietates materiae in anima inueniantur.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ licet ignis inferni a quo anima patitur, sit materialis & corporalis, non ramen anima patitur ab ipso materialiter, per modum scilicet corporum materialium: sed patitur ab eo afflictionem spiritualement, secundum quod est instrumentum diuinae iustitiae iudicantis.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ actio generantis terminatur ad compositum ex materia & forma, quia generans naturale nō nisi ex materia generat: actio vero creantis non est ex materia, vnde non oportet quod actio creantis terminetur ad compositum ex materia & forma.

AD NONVM dicendum, q̄ ea quae sunt formae subsistentes, ad hoc q̄ sint vnū & ens, non requirunt causam formalem, quia ipsae sunt formae: habent tamē causam exteriorem agentem quae dat eis esse.

AD X. dicendum, q̄ agens per motum reducit aliquid de potentia in actum: agens autem sine motu non reducit aliquid de potentia in actum, sed facit esse actum, quod secundum naturam est in potentia ad esse. Et huiusmodi agens est creans.

AD XI. dicendum, q̄ intellectus idealis, i. materialis, nominatur a quibusdam intellectus possibilis, non quia sit forma materialis: sed quia habet similitudinem cum materia, in quantum est in potentia ad formas intelligibiles, sicut materia ad formas sensibiles.

AD XII. dicendum, quod licet anima nō sit actus purus nec potentia pura: non tamen sequitur quod sit composita ex materia & forma, vt ex dictis manifestum est.

In corp. art.

AD XIII. dicendum, q̄ anima non indiuiduatur per materiam ex qua fit, sed secundum habitudinem ad materiam in qua est: quod qualiter possit esse, in quaestionibus praecedentibus manifestum est.

Quest. specul. art. 9. & 2.

AD XIV. dicendum, quod anima sensitua non patitur a sensibilibus, sed coniunctum sentire enim quod est pati quoddam, non est anima tantum, sed organi animati.

AD XV. dicendum, q̄ aīa non est in genere proprie quali speciei: sed quasi pars speciei humanae. vnde non sequitur q̄ sit ex materia & forma composita.

AD XVI. dicendum, q̄ intelligibilitas non conuenit multis, sicut vna forma speciei distributa in multos sūm diuisionem materiae cum sit forma spiritalis & immaterialis: sed magis diuersificatur secundum diuersitatem formarum, siue sint formae differentes specie, sicut homo & angelus, siue sint differentes numero solo, sicut anima diuersorum hominum.

AD XVII. dicendum, q̄ aīa & angeli dicuntur spiritus mutabiles, prout possunt mutari secundum electionem, quae quidem mutatio est de operatione in operationem. Ad quam mutationem non requiritur materia: sed ad mutationes naturales quae sunt de forma ad formam, vel de loco ad locum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Angelus & anima differant specie.

SEPTIMO quaeritur, Vtrum angelus & aīa differant specie. Et videtur q̄ non. Quorum enim eadem est operatio propria & naturalis, illa sunt eadem secundum speciem: quia per operationem natura rei cognoscitur: sed anima & angeli est eadē operatio propria & naturalis, scilicet intelligere. ergo anima & angelus sunt eiusdem speciei. Sed dicebatur quod in-

teligere anima est cum discursu, intellegere Angelus est sine discursu. Et sic non est eadem ratio secundum speciem anima, & Angeli.

¶ 2 Sed contra, diuersarū operationū sūm sūm est eadem potentia. Sed nos per eandē potentiam per intellectum possibilem intellegimus quae sine discursu. s. prima principia, quae verō est discursu. s. conclusiones. ergo intellegere cum discursu, & sine discursu non diuersificant speciem.

¶ 3 Praet. Intellegere cū discursu, & sine discursu differunt, sicut esse in motu, & esse in quiete. sed esse in motu, & quiete non diuersificant speciem. Nā motus reducitur ad illud genus in quo est minus motus, vt dicit Commun. in 3. Phys. ubi ibidem dicit, q̄ tot sunt spēs motus, quae de se entis sunt. s. terminantis motū. ergo nec intellegere cū discursu, & sine discursu differunt sūm sūm.

¶ 4 Praet. Sicut Angeli intellegit res in verbis aīa beatorū. Sed cognitio quae est in verbis est discursu. Vñ Aug. dicit. 15. de Tri. q̄ 3. per cogitationes volubiles. Non ergo differunt Angelo per intellegere cū discursu, & sine discursu.

¶ 5 Praet. Omnes Angeli non conueniunt in specie, vt a multis ponitur, & tamen omnes Angeli intellegunt sine discursu. Non ergo intellegere cū discursu, & sine discursu facit diuersitatem speciei substantijs intellectualibus. sed dicendum, q̄ angelorum alij perfectius alijs intellegunt.

¶ 6 Sed contra, magis & minus nō diuersificant speciem, sed intellegere perfectius, & minus non differunt, nisi per magis, & minus. s. si non differunt secundum speciem per magis perfectē, vel minus perfectē intellegunt.

¶ 7 Praet. Oēs anime humanae sunt eadem non tū oēs equaliter intellegunt. Non differētia speciei in substantijs intellectualibus quod est perfectius, aut minus perfectē intellegunt.

¶ 8 Praet. Anima humana dī intellegit in verbo. Sed hoc etiā cōtingit Angelis dī intellegit in libro de Causis, q̄ intelligentia intellegit supra se, quia est causatum ab ea, & intellegit est sub se, quia est causa eius. ergo non differunt ab anima, per hoc quod est intellegere discursu, & sine discursu.

¶ 9 Praet. Quae cūq; perficiuntur eisdē potentibus, vident esse eadem secundum speciem. prius actus in propria potentia fit. Sed Angeli anima perficiuntur eisdem perfectionibus gloria & charitate. ergo sunt eiusdem speciei.

¶ 10 Praet. Quorū est idē finis, videtur esse eiusdem speciei. Nā vnumquodque ordinatur ad suam formā, quae est principium speciei. s. licet beatitudinis, & anima est idē finis, sicut dicitur Matth. 22. q̄ in rectionis erunt sicut Angeli in coelo. s. q̄ anima assumunt ad ordines angelorum.

¶ 11 Praet. Si Angelus, & aīa speciei differant, q̄ Angelus sit superior aīa in ordine, sic erit medius inter animā, & Deum. Sed in tem nostram, & Deum non est medius. sicut dicit. ergo Angelus, & anima non differunt.

¶ 12 Praet. impressio eiusdem imaginis in auro, & in argento sunt eiusdem speciei.

anima quam in angelo est imago Dei, ergo angelus & anima non differunt specie.

¶ 13 Præ. Quorum est eadem definitio, est eadem species: sed definitio angeli conuenit animæ. Dicit enim Damasc. q̄ angelus est substantia incorporea semper mobilis, arbitrio libera, Deo ministrans, gratia non natura immobilitatem suscipiens. Hæc autem omnia animæ humanæ conueniunt, ergo anima & angelus sunt eiusdem speciei.

¶ 14 Præ. Quæcunque conueniunt in vltima differentia, sunt eadem speciei, quia vltima differentia est constitutiva speciei: sed angelus & anima conueniunt in vltima differentia, in hoc scilicet quod est intellectuale esse, quod oportet esse vltimam differentiam, cum nihil sit nobilius in natura animæ vel angeli. Semper enim vltima differentia est completissima, ergo angelus & anima non differunt specie.

¶ 15 Præ. Ea quæ non sunt in specie, non possunt specie differre: sed anima non est in specie, sed magis est pars speciei, ergo non potest specie differre ab angelo.

¶ 16 Præ. Definitio proprie competit speciei. Ea ergo quæ non sunt definibilia, non videntur esse in specie. Sed angelus & anima non sunt definibilia, cum non sint composita ex materia & forma ut supra ostensum est. In omni enim definitione est aliquid ut materia & aliquid ut forma, ut patet per Philosophum in 8. Metaphysicorum, ubi ipse dicit q̄ si species rerum essent sine materia, ut Plato posuit, non essent definibiles. ergo angelus & anima non proprie possunt dici specie differre.

¶ 17 Præ. Omnis species constat ex genere & differentia: genus autem & differentia in diuersis fundantur, sicut genus hominis quod est animal in natura sensitiua & differentia eius quæ est rationale in natura intellectiua. In angelo autem & anima non sunt aliqua diuersa super quæ genus & differentia fundari possint. Essentia enim eorum est simplex forma: esse autem eorum nec genus nec differentia esse potest. Philosophus enim probat in 3. Metaphysicorum quod ens nec est genus nec differentia, ergo angelus & anima non habent genus, & differentiam: & ita non possunt specie differre.

¶ 18 Præ. Quæcunque differunt specie, differunt per differentias contrarias: sed in substantijs immaterialibus non est aliqua contrarietas, quia contrarietas est principium corruptionis, ergo angelus & anima non differunt specie.

¶ 19 Præ. Angelus & anima præcipue differre videntur, per hoc quod angelus non vnitur corpori, anima vero vnitur: sed hoc non potest facere animam differre specie ab angelo. Corpus enim comparatur ad animam ut materia, materia vero non dat speciem formæ: sed magis e conuerso. Nullo igitur modo angelus & anima differunt specie.

SED CONTRA, Ea quæ non differunt specie, sed numero, non differunt nisi per materiam: sed angelus & anima non habent materiam, ut ex superiori quaestione manifestatur, ergo si angelus & anima non differunt specie, etiam numero non differunt, quod patet esse falsum. Relinquitur ergo q̄ differunt specie.

RESPON. Dicendum, q̄ quidam dicunt animam humanam & angelos eiusdem esse speciei. Et hoc videtur primo posuisse Origenem, volens enim vitare antiquorum hæreticorum errores, qui diuersitatem rerum diuersis attribuebant principijs, diuersitatem boni & mali introducentes, posuit oïum rerum diuersitatem ex libero arbitrio processisse. Dixit

enim, q̄ Deus fecit omnes creaturas racionales a principio æquales, quarum quædam Deo adhaerentes in melius profecerunt secundum modum adhesionis ad Deum: quædam vero a Deo per liberum arbitrium recedentes, in deterius ceciderunt secundum quantitatem recessus a Deo. Et sic quædam earum sunt incorporate corporibus celestibus, quædam vero corporibus humanis, quædam vero vsque ad malignitatem demonum peruersæ sunt, cum tñ ex suæ creationis principio essent oēs vniformes. Sed quantum ex eius positione videri potest, Origenem attendit ad singularum creaturarum bonum, prætermissa consideratione totius: sapiens tamen artifex in dispositione partium, non considerat solum bonum huius partis, aut illius, sed multo magis bonum totius, vnde edificator non facit omnes partes domus æque pretiosas, sed magis, & minus secundum q̄ cõgruit ad bonam dispositionem domus. Et similiter in corpore animalis non omnes partes habent oculi claritatem, quia esset animal imperfectum, sed est diuersitas in partibus animalis, ut animal possit esse perfectum. Ita etiam Deus secundum suam sapientiam non omnia produxit equalia, sic enim imperfectum esset vniuersum, cui multi gradus entium decissent. Simile igitur est querere in operatione Dei, quare vnâ creaturam fecerit alia, meliorem, sicut querere, quare artifex in suo artificio partium diuersitatem intulerit. Hac igitur Origenis ratione remota sunt aliqui eius positionem imitantes, dicentes omnes intellectuales substantias esse vnus speciei, poter aliquas rationes, quæ in obijciendo sunt ratiæ. Sed ipsa positio videtur esse impossibilis. Si enim Angelus, & anima ex materia, & forma non componuntur, sed sunt formæ tantum, ut in præcedenti quaestione dictum est, oportet q̄ omnis differentia, qua Angeli ab inuicem distinguuntur, vel etiam ab anima, sit differentia formalis, nisi forte ponere q̄ Angeli etiam essent vniti corporibus, sicut & anima, ut ex habitudine ad corpora differentia materialis in eis esse posset, sicut & de animalibus dictum

est supra. Sed hoc non ponitur cõiter. Et si hoc poneretur, non proficeret ad hanc positionem, quia manifestum est, q̄ illa corpora specie differrent ab humanis corporibus quibus animæ vniuntur, & diuersorum corporum s̄m sp̄m diuersas perfectiones s̄m sp̄m oportet esse. hoc igitur dempro, q̄ Angeli non sint formæ corporum, si non sint compositi ex materia, & forma, non remanet angelorum ab inuicem, vel ab anima differentia, nisi formalis. Formalis autem differentia sp̄m variat. Nam forma est, quæ dat esse rei. Et sic relinquitur, q̄ non solû Angeli ab anima, sed ipsi et ab inuicem sp̄e differant. Si quis autem ponat, q̄ Angeli & anima sint ex materia, & forma compositi, adhuc hæc opinio stare non potest. Si enim in Angelis q̄ in anima sit materia de se vna, sicut oïum corporum inferiorum est materia vna, diuersificata tñ s̄m formam, oportebit et, q̄ diuisio illius materiæ vnus, & cõis sit principij distinctionis angelorum ab inuicem, & ab anima. Cû autem de ratione materiæ sit, q̄ de se careat omni forma, non poterit intelligi diuisio materiæ an receptione formæ, q̄ s̄m materiæ diuisio multiplicat, nisi per dimensiones quantitatis, vñ Philosophus dicit in 1. Physicorum q̄ subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis. Quæ autem componuntur ex materia dimensionibus subiecta sunt corpora, & non solû corpori vnita. Sic igitur Angelus, & anima sunt corpora, quia nullus sanæ mentis dixit, p̄sertim tñ eum probatum sit, q̄ intelligere non potest esse actus corporis

Quæst. di. S. Tho. E E poris

Lib. 1. peria. cap. 9. & 2. tom. 4.

Quæst. præc. art. 1.

Quæst. præc. art. 3. q. 3.

Lib. 1. c. 6. 1. tom. 4.

pori illi us. Si vero materia angelorū, & anima nō sit vna & cōis, sed diuersorum ordinum, hoc non pōt esse, nisi secundum ordinē ad formas diuersas: sicut ponit, q̄ corporū celestiuū, & inferiorū nō est vna materia communis. & sic talis materia differētia spēm faciet diuersam. vnde impossibile vī, q̄ Angeli, & anima sint eiusdem speciei. Secundū autē quid specie differāt, considerandum restat: oportet autē in nos in cognitionem substantiarum intellectu alium per considerationem substantiarum materialium peruenire. In substantijs autem materialibus diuersi gradus perfectionis naturæ, diuersitatem speciei constituunt. & hoc quidem facile patet, si quis ipsa genera materialium substantiarum consideret. Manifestum est enim, q̄ corpora mista supergrediuntur ordine perfectionis elementa, plāta autē corpora mineralia, & animalia plantas, & in singulis generibus secundum gradum perfectionis naturalis, diuersitas specierum inuenitur. Nam in elementis terra est infimum, ignis vero nobilissimū. Similiter autē in mineralibus gradatim natura inuenitur per diuersas species proficere, vsque ad spēm auri. In plantis etiā vsq; ad speciem arborum perfectarū, & in animalibus vsq; ad spēm hominis, cum tñ quādam animalia sint plantis propinquissima, vt immobilia, quæ habent solum tactum, & similitur plātarum quādam sunt inanimatis propinquæ, vt patet per Philoso. in lib. de Vegetabilibus. & pp hoc Philoso. dicit in 8. Metap. q̄ spēs rerum naturalium sunt si cut species numerorū, in quibus vnitas addita, vel subtrahā variat spēm. Ita igitur, & in substantijs immaterialibus diuersus gradus perfectionis naturæ facit differentiam speciei: sed quātum ad aliquid differenter se habet in substantijs immaterialibus, & materialibus. Vbi cumque. n. est diuersitas gradū, oportet q̄ gradus considerētur p ordinē ad aliquod vnum principium. In substantijs igitur materialibus attenduntur diuersi gradus speciem diuersificantes in ordine ad primū principiu, qd̄ est materia: & inde est, q̄ primæ species sunt imperfectiores, posteriores vero perfectiores, & per additionē se habētes ad primas, sicut mista corpora habent spēm perfectiorem quā sunt species elementorum, vt pote habētes in se quicquid habent elementa, & adhuc amplius: vnde similis est cōparatio plantarum ad corpora mineralia, & animaliu ad plantas. In substantijs vero immaterialibus ordo graduum diuersarum specierū attribuitur, nō quidē secundū cōparationē ad materiā, quam nō habēt, sed 4 secundum cōparationē ad primum agens, qd̄ oportet esse perfectissimum, & ideo prima species in eis est perfectior secūda, vt pote similior primo agenti, & secūda diminuitur a perfectione primæ, & sic deinceps vsq; ad vltimā earum. Summa autem perfectio primi agentis in hoc cōsistit, q̄ in vno simplici habet 4 omnimodam bonitatem, & pfectionē. vnde quāto aliqua substantia immaterialis fuerit primo agenti propinquior, tanto in sua natura simplici perfectionē habet bonitatem suā, & minus indiget inherentibus formis ad sui cōpletionē, & hoc quidem gradatim producit vsq; ad animā humanā, quæ in eis tenet vltimum gradum, sicut materia prima in genere rerū sensibilibus. vnde in sui natura non habet perfectiones intelligibiles, sed est i potētia ad intelligibilia, sicut materia prima ad formas sensibiles. vnde ad propriā operationē indiget, vt fiat in actu formarū intelligibiliū, acquirēdo

F eas per sensitivas potentias a rebus exterioribus cum operatio sensus sit per organum corporeū ex ipsa conditione suæ naturæ, competens corpori vnatur, & quod sit pars speciei immaterialis non habens in se speciem completam.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ intelligere & aiā nō est eiusdem speciei. Manifestum est q̄ si forme, que sunt principia operationum, sunt eiusdem speciei, necesse est & operationes ipsas speciem re: sicut calefacere & infrigidare differētiam naturæ caloris & frigoris. Species autem intelligibiles, quibus aiā intelligunt, sunt aphantasmata abstracta & ita non sunt eiusdem rationis contentibus intelligibilibus, quibus angeli intelliguntur sunt eis innata, secundum q̄ dicitur in libro de sensu, q̄ omnis intelligentia est plena forma, & intelligere hominis & angeli non est eiusdem speciei. Ex hac differentia prouenit, q̄ angelus intelligit ne 4 discursu, anima autē cum discursu, quæ habet ex sensibilibus effectibus in virtutibus operari peruenire, & ab accidentibus sensibilibus naturas rerum, quæ non subiacent sensui.

AD SECVMVM dicendum, quod anima & aiā, principia & conclusiones intelligibiles aphantasmatis abstractas, & cōtinentiuersum intelligere secundum speciem.

AD TERTIVM dicendū, q̄ motus rationis & speciei eius ad quod terminat motum eadē forma est quæ ante motū est in natura, in ipso motu medio modo interuenit, & in termino motus in actu completi intelligere angeli sine discursu, & intellectus cum discursu, non est secundum formam speciei. vnde non oportet quod sit 4 motus.

AD QVARTVM dicendum, q̄ speciem secundum operationem competentem naturæ propriam naturā, non autem secundum operationem quæ competit ei secundum participationem alterius nature, sicut non iudicatur speciem aduersionem quæ competit ei prout est in enim eadem iudicatur species terra & ignis etiam ignitum adurit. Dico autē q̄ virtus est operatio supra naturam anime & angelus conueniens secundum participationem naturæ, scilicet diuinæ, per illi operationem vnde non potest concludi q̄ angeli & anima eiusdem speciei.

AD QVINTVM dicendū, q̄ in diuersis non sunt species intelligibiles eiusdem rationis quanto substantia intellectualis est superior, & propinquior, qui omnia per vnum quod est sentia intelligit, tāto forme intelligibiles magis eleuat & virtuosiores ad pura cognitionem. vnde dicitur in libro de Causis, q̄ superiores intelligunt per formas magis 4 vniuersales.

K dicit 12. c. celest. Hierarchia, q̄ superiores habent scientiam magis 4 vniuersalem & intelligere diuersorum angelorum non est eiusdem speciei, licet vtrumq; sit sine discursu, quia magis per species innatas, non aliunde acceptas.

AD SEXTVM dicendū, q̄ magis & minus participat, vno modo, fm q̄ materia carnis formæ magis & minus non diuersificat speciem, sed fm diuersum gradum perfectionis forme diuersificat speciem. Diuersi n. colores speciem eundū q̄ magis & minus ppingue se habent

8. Meta. cō. 10. tom. 1.

D. 116.

D. 466.

et sic magis & minus in diuersis angelis inueniuntur.

Ad septimum dicendum, quod licet omnes anime non aequaliter intelligant, tamen omnes intelligunt per species eiusdem rationis, scilicet aphantasmatis acceptas. Unde & hoc quod inaequaliter intelligunt conuenit ex diuersitate virtutum sensituarum a quibus species abstrahuntur: quod etiam prouenit secundum diuersam dispositionem corporum. Et sic patet quod secundum hoc magis, & minus non diuersificant speciem, cum sequantur materialem diuersitatem.

Ad octauum dicendum, quod cognoscere aliquid per alterum contingit dupliciter. Vno modo sicut cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum, ita quod sit distincta cognitio vtriusque: sicut homo per principia cognoscit conclusionem seorsum considerando vtriusque. Alio modo sicut cognoscitur aliquid cognitum per speciem qua cognoscitur, ut videmus lapidem per speciem lapidis quae est in oculo. Primo igitur modo cognoscere vnum per alterum facit discursum, non autem secundo modo: sed hoc modo angeli cognoscunt causam per effectum, & effectum per causam, in quantum ipsa essentia angeli est similitudo quadam suae causae, & assimilata sibi suum effectum.

Ad nonum dicendum, quod perfectiones gratiarum conueniunt anime, & angelo per participationem diuinae naturae. Unde dicitur 2. Petri 1. Per quem maxima, & praeiosissima dona donauit vnde diuinae naturae confortes, &c. vnde per conuenientiam in istis perfectionibus non potest concludi vnitas speciei.

Ad decimum dicendum, quod ea quorum vnus est finis proximus, & naturalis, sunt vnum secundum speciem. Beatitude autem aeterna est finis vltimus, & supernaturalis, vnde ratio non sequitur.

Ad xi. dicendum, quod Aug. non intelligit nihil esse medium inter mentem nostram, & Deum secundum gradum dignitatis, & naturae, quia vna natura non sit alia nobilior, sed quia mens nostra immediate a Deo iustificatur, & in eo beatur. Sicut si diceretur quod aliquis miles simplex immediate est sub rege: non quia alij superiores eo sunt sub Rege, sed quia nullus habet dominium super eum nisi rex.

Ad xii. dicendum, quod neque anima neque angelus est perfecta imago Dei, sed solus filius. Et ideo non oportet quod sint eiusdem speciei.

Ad xiii. dicendum, quod praedicta definitio non conuenit anime eodem modo sicut angelo. Angelus enim est substantia incorporea, quia non est corpus, & quia non est corpori vnita, quod de anima dici non potest.

Ad xiiii. dicendum, quod ponentes animam & angelum vnus speciei esse, in hac ratione maximam vim constituunt, sed non necessario concludit: quia vltima differentia debet esse nobilior non solum quantum ad naturam nobilitatem, sed et quantum ad determinationem, quia vltima differentia est quasi actus respectu omnium praecedentium. Sic igitur intellectualem non est nobilissimum in angelo vel anima, sed intellectualem sic, vel illo modo, sicut de sensibili patet. Alias enim omnia bruta animalia essent eiusdem speciei.

Ad xv. dicendum, quod anima est pars speciei, & tamen est principium dans speciem, & secundum hoc quaeritur de specie animae.

Ad xvi. dicendum, quod licet sola species definiatur proprie, non tamen oportet quod omnis species sit definibilis. Species enim immaterialium rerum non cognoscuntur per definitionem vel demonstrationem, sicut cognoscitur aliquid in scientijs speculatiuis: sed quaedam cognoscuntur per simplicem intuitum ipsarum. vnde nec Angelus proprie potest definiri. Non enim scimus de eo, quid est, sed potest notificari per quasdam negationes, vel notificationes. Anima etiam definitur, ut est corporis forma.

Ad xvii. dicendum, quod genus, & differentia possunt accipi dupliciter. vno modo secundum considerationem realem, prout considerantur a Metaphysico, & naturali. Et sic oportet, quod genus, & differentia super diuersis naturis fundentur. Et hoc modo nihil prohibet dicere, quod in substantijs spiritualibus non sit genus, & differentia, sed sint formae tantum, & species simplices. Alio modo secundum considerationem Logicam. Et sic genus, & differentia non oportet, quod fundentur super diuersas naturas, sed supra vnam naturam in qua consideratur aliquid proprium, & aliquid commune. Et sic nihil prohibet genus, & differentias ponere in substantijs spiritualibus.

Ad xviii. dicendum, quod naturaliter loquendo de genere, & differentia, oportet differentias esse contrarias. Nam materia super quam fundatur natura generis est susceptiva contrariarum formarum. Secundum autem considerationem Logicam sufficit qualicumque oppositio in differentijs, sicut patet in differentijs, numerorum in quibus non est contrarietas. Et similiter in spiritualibus substantijs.

Ad xiiii. dicendum, quod licet materia non det speciem, tamen ex habitudine materiae ad formam, attenditur natura formae.

ARTICVLVS VIII.

Utrum anima rationalis tali corpori debet vniri, quale est corpus humanum.

1. p. q. 76. art. 5.

Octavo quaeritur, Utrum anima rationalis tali corpori debuerit vniri, quale est corpus humanum. Et videtur quod non. Anima enim rationalis est sublimissima formarum corpori vnitarum. Terra autem est infima corporum, non ergo fuit conueniens, quod corpori terreno vniretur. Sed dicendum hoc corpus terrenum ex hoc, quod reductum est ad aequalitatem complexionis, similitudinem habere cum celo, quod omnino caret contrarijs. Et sic nobilitatur, ut ei anima rationalis conuenienter possit vniri.

¶ 2 Sed contra, si nobilitas corporis humani in hoc consistit, quod corpori caelesti assimilatur, sequitur, quod corpus caeleste nobilior sit: sed anima rationalis nobilior est omni forma, cum capacitate sui intellectus omnia corpora transcendat. ergo anima rationalis magis deberet corpori caelesti vniri. Sed dicendum, quod corpus caeleste nobiliori perfectione perficitur, quam sit anima rationalis.

¶ 3 Sed contra, si perfectio corporis caelestis nobilior est anima rationali, oportet quod sit intelligens: quia quodcumque intelligens quodlibet non intelligente nobilior est. Si igitur corpus caeleste aliqua substantia intellectuali perficitur, aut erit motor eius tantum, aut erit forma. Si tantum motor, adhuc remanet, quod corpus humanum sit nobiliori modo perfectum, quam corpus caeleste. Forma enim dat speciem ei cuius est forma: non autem motor. Vnde etiam nihil prohibet aliqua quae secundum sui naturam ignobilia sunt, esse instrumenta nobilissimi agentis. Si autem substantia intellectualis est forma corporis caelestis, aut huiusmodi substantia habet intellectum tantum, aut cum intellectu, sensum & alias potentias. Si habet sensum, & alias potentias, cum huiusmodi potentias necesse sit, esse actus organorum, quibus indiget.

Quaest. di. S. Tho. EE 2 ad

ad operandū, sequetur q̄ corpus celeste sit corpus organicū, qđ ipsius simplicitati, & vniformitati, & vnitati repugnat. Si vero habet intellectu, tñ a sensu nihil accipiente, hmōi substantia in nullo indigebit vnione corporis, quia operatio intellectus non fit per organū corporale. Cū igitur vnio corporis, & aīa non sit propter corpus, sed propter animam, quia materiæ sunt propter formam, & non e conuerso, sequetur q̄ intellectualis substantia nō vnietur corpori celesti, vt forma.

¶ 4 Præt. Omnis substantia intellectualis creata hēt ex sui natura possibilitatē ad peccatum, quia pōt auerti a summo bono, qđ Deus est. Si igit̄ alię substantiæ intellectuales vniant̄ corporibus celestibus, vt formæ, sequitur q̄ peccare poterunt: pena autē peccati mors est, id est, separatio animę a corpore, & cruciatio peccantiū in inferno, potuit ergo fieri, q̄ corpora celestia morentur per separationem animarū, & q̄ animæ in inferno retruderentur.

¶ 5 Præt. Omnis intellectualis substantia capax est beatitudinis. Si ergo corpora celestia sunt animata aīabus intellectualibus, hmōi animæ sunt capaces beatitudinis, & sic in æterna beatitudine non solū sunt Angeli, & homines, sed etiā quædā naturæ: medix, cum tamen sancti doctores tradāt societatem sanctorum, ex hominibus constare, & Angelis.

¶ 6 Præt. Corpus Adæ proportionatū fuit animæ rationali: sed corpus nostrū dissimile est illi corpori. Illud. n. corpus ante peccatum fuit immortale, & impassibile, quod nostra corpora non habent, ergo huiusmodi corpora qualia nos habemus, non sunt proportionata animæ rationali.

¶ 7 Præt. Nobilissimo motori debētur instrumenta optime disposita, & obedientia ad operationem. Anima aut̄ rationalis est nobilior inter motores in inferiores, ergo debet sibi corpus maxime obediens ad suas operationes: hmōi aut̄ non est corpus quale nos habemus, q̄ caro resistit spiritui, & aīa propter pugnā concupiscentiarum distrahitur hac atque illuc: nō igitur aīa rōnalis tali corpori debuit vniri.

¶ 8 Præt. Animæ rationali cōtingit abundantia spirituum in corpore perfectibili, vnde cor hominis est calidissimum inter cetera animalia quantum ad virtutem generādi spiritus, quod significat ipsa corporis humani reſtitudo, ex virtute caloris, & spirituum propuens. Conuenientissimum igitur fuisse, quod anima rationalis totaliter spiritali corpori fuisset vnita.

¶ 9 Præt. Anima est substantia incorruptibilis. Corpora aut̄ nostra sunt corruptibilia. Nō ergo cōueniēter talibus corporibus anima rōnalis vnitur.

¶ 10 Præt. Anima rōnalis vnitur corpori ad spēm humanā constituendam: sed melius conseruaretur humana species si corpus cui anima vnitur, esset incorruptibile, non. n. esset necessariū, q̄ per generationem species conseruaretur, sed in eisdē secundū numerum conseruari posset. ergo anima humana incorruptibilibus corporibus vniri debuit.

¶ 11 Præt. Corpus humanū, vt sit nobilissimū inter inferiora corpora, debet esse simillimū corpori celesti, qđ est nobilissimū corporū: sed corpus celeste omnino caret cōtrarietate, ergo corpus humanū minimū debet hēre de cōtrarietate. Corpora autē nostra nō habent minimū de cōtrarietate. Alia enim corpora, vt lapidū, & arborū sunt durabilia, cum tñ cōtrarietas sit principium dissolutionis, non ergo anima rationalis debuit talibus

corporibus vniri, qualia nos habemus.

¶ 12 Præt. Anima est forma simplex. Forma aut̄ simplici competit materia simplex. Debet ergo anima rationalis alicui simplici corpori vniri: re igni, vel aeri, vel alicui huiusmodi.

¶ 13 Præt. Anima humana vñ cum principio vnionē hēre. vnde aōiſ Philol. potest esse de natura principiorū, vt patet in 1. de aīa cīpīa aut̄ corporum sunt elemēta, ergo aīa elemētū neq; ex elemētis, saltē alicui corpore mētari debuit vniri, vt igni, vel aeri, vel alicui.

¶ 14 Præt. Corpora simillia partū minus reſtī simplicitate, q̄ corpora dissimilia partū. Cū ergo anima sit forma simplex, magis debuit vniri simillium partium quam corpori dissimilium.

¶ 15 Præt. Aīa vnitur corpori vt forma & vnita. Debit igitur aīa rōnalis, q̄ est nobilissima, vniri vniri corpori agilissimo ad motū, cum p̄m̄ mus. Nā corpora aut̄ sunt agiliora ad motū, q̄ corpora heuoliter corpora multōrum aīalū q̄ corpora heuoliter corpora multōrum aīalū q̄ corpora heuoliter

¶ 16 Præt. Plato dicit, q̄ formæ dantur a deo merita materiæ, quæ dicūtur materiæ dispositio: corpus humanū non hēt dispositionē materię nobilis formæ vt videtur, cum sit grossū & imptibile, non ergo anima debuit tali corpori vniri.

¶ 17 Præt. In aīa humana sunt formæ intellectuales maxime particulate secundū cōparationē ad formas intelligibiles superiores. sed tales formæ reſtī operationi corporis celestis, quod dīgnationis & corruptionis horū particulate anima humana debuit vniri corpori celesti.

¶ 18 Præt. Nihil mouetur naturaliter extra se, sed solum quando est extra proportionatum solum mouetur in suo vbi existens, non mouetur naturaliter. Mouetur ergo anima, & ita habet animam sibi vnitam.

¶ 19 Præt. Enarrare est actus substantiæ intelligibilis. Celi enarrat̄ gloriam Dei, vt in Plā. 8. celi sunt intelligentes, & ita habent aīam intelligibilem.

¶ 20 Præt. Aīa est p̄fectissima forma. Debit ergo vniri p̄fectiori corpori. Corpus aut̄ humanū est imperfectissimū. Nō. n. hēt arma ad debellandum vel impugnandū, neq; operimenta, necq̄ hmōi, quæ natura corporibus aliorū aīalū.

¶ 21 Præt. Non igitur talis anima tali corpori debuit vniri. SED CONTRA est, qđ dī Eccles. 7. Deus creauit hominem, & secundum imaginē suā fecit eum, sed opera Dei sunt conuenientia. Dicitur etiam ne. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & ecce bona. ergo inconueniens fuit vt anima vniret̄ in qua est Dei imago, corpori terreno vnito.

RESPON. Dicendū, q̄ cum materia sit p̄p̄ta & non e conuerso, ex parte aīæ oportet cōtentionē, quale debeat esse corpus cui vnitur, vt 2. de aīa dī, q̄ anima nō solum est corpus, sed & motor, sed etiā finis. Est autem ex se p̄p̄tatis quæstionibus manifestum, q̄ ideo natura animæ humanæ corpori vniri, quia cum sit in ordine intellectualium substantiarum, materia prima est infima in ordine rerum materialium, non habet anima humana intelligibiles operari naturaliter inditas, quibus in operatione vniri exire possit, quæ est intelligere, sicut habent superiores substantiæ intellectuales, sed est in operari eas, cū sit sicut tabula rasa, in qua nihil est impressum, dicitur in 3. de aīa. vnde oportet q̄ operari debiles a rebus exterioribus accipiat motum.

rentijs sensitiuis, quæ sine corporeis organis operationes proprias habere non possunt. vnde & animã humanã necesse est corpori vniri. Si ergo propter hoc anima humana vnibilis est corpori, quia indiget accipere species intelligibiles a rebus mediante sensu, nec cessarium est, qd corpus, cui anima rationalis vnitur, tale sit, vt possit esse aptissimum ad representandum intellectui species sensibiles, ex quibus in intellectu intelligibiles species resulent. Sic ergo oportet corpus, cui anima rationalis vnitur, esse optime dispositum ad sentiendum: sed cum plures sint sensus, vnus tamẽ est qui est fundamentum aliorũ. scilicet, in quo principaliter tota natura sensitua consistit. vnde & in 2. de Anima dicitur qd propter hunc sensum primo animal dicitur. & inde est, qd immobilitatio hoc sensu vt in somno accidit. omnes alij sensus immobilitantur, & iterum omnes alij sensus non solũ soluuntur ab excellentia proprio organo sensibiliũ, sicut visus a rebus multum fulgidis, & auditus a maximis sonis: sed etiam ab excellentia sensibiliũ secundum tactum, vt a forti calore vel frigore. Cum igitur corpus, cui anima rationalis vnitur, debeat esse optime dispositum ad naturam sensitiuam, necessarium est vt habeat conuenientissimum organum sensus tactus, propter quod dicitur in 2. de Anima, qd hunc sensum habemus certiorẽ inter omnia animalia, & qd propter bonitatem huius sensus etiam vnus homo alio est habilior ad intellectuales operationes. Molles enim carne (qui sunt boni tactus) aptos mente videmus. Cũ autẽ organum cuiuslibet sensus non debeat habere in actu contraria, quorũ sensus est perceptiuus: sed eẽ in potentia ad illa vt possit ea recipere, quia recipiẽs debet esse denudatum a recepto, aliter necesse est hoc esse in organo tactus, & in organo aliorum sensuum. Organum enim visus. scilicet pupilla, caret oĩo albo & nigro, & vniuersaliter oĩ genere coloris, & similiter est in auditu, & in olfactu. hoc autẽ in tactu accidere nõ potest. Nam tactus est cognoscitiuus eorum, ex quibus necesse est componi corpus aialis, scilicet caloris & frigoris, humidi & sicci. vnde impossibile est qd organum tactus omnino sit denudatum a genere sui sensibiliũ: sed oportet qd sit reductum ad mediũ. sic enim est in potentia ad contraria. Corpus ergo, cui aia rationalis vnitur cum debeat esse conuenientissimum ad sensum tactus, oportet qd sit maxime reductum ad medium p equalitatẽ complexionis. In quo apparet qd tota opatio inferioris nature terminatur ad hoĩem, sicut ad perfectissimum. videmus enim operationẽ naturæ procedere gradatim a simplicibus elementis commiscendo ea, quousq; perueniatur ad perfectissimum cõmissionis modũ, qui est in corpore humano. Hanc igitur oportet eẽ dispositionem corporis, cui anima rationalis vnitur, vt scilicet sit temperatissima complexionis. Si quis autem considerare velit etiam particulares humani corporis dispositiones, ad hoc inueniet ordinatas, vt homo sit optimi sensus. Vnde qd ad bonã habitudinem potentiarum sensituarum interiorũ, puta, imaginationis & memoriæ & cogitatuæ virtutis, necessaria est bona dispositio cerebri, iõ factus est homo habẽs maius cerebrum inter omnia animalia, secundum proportionem suæ quantitatis. & vt liberior sit eius opatio, habet caput sursum positum, quia solus homo est animal rectum. Alia vero aialia curua incedunt. & ad hanc rectitudinem habendam & conseruandã necessaria fuit abundantia

A calor in corde, per quã multi spiritus generentur, vt per caloris abundantia & spirituum, corpus pos sit in directum sustineri, cuius signũ est, qd in senio incuruatur homo cum calor naturalis debilitatur. & p istum modum rõ dispositionis humani corporis est assignanda quãtum ad singula, quæ sunt homini propria: sed tñ considerandum est, qd in his, quæ sunt ex materia, sunt quaedã dispositiones in ipsa materia, propter quas talis materia eligitur ad hanc formã. & sunt aliqua, qd consequuntur ex necessitate materiæ, & non ex electione agentis, sicut ad faciendam ferram artifex eligit duriciem in ferro, vt sit ferra utilis ad secandum: sed qd acies ferri hebetari possit, & fieri rubiginosa, hoc accidit ex necessitate materiæ. Magis enim artifex eligeret materiã, ad quã hoc nõ cõsequeretur, si posset inueniri: sed quia inueniri non põt, pp huiusmodi defectus consequentes, non prætermittit ex hõĩ materia cõuenienti facere opus. sic igitur, & in corpore humano cõtingit. quod. n. taliter sit cõmissum, & secundũ partes dispositum, vt sit conuenientissimũ ad operationes sensitiuas, est electũ in hac materia a factore hominis: sed qd hoc corpus sit corruptibile, fatigabile, & hõĩ defectus habeat, consequitur ex necessitate materiæ. Necesse est. n. corpus sic missum ex contrarijs, subiaccere talibus defectibus. Nec potest obuiari per hoc, qd Deus potuit aliter facere, quia in institutione nature, non quærĩt quid Deus facere potuit: sed quid rerũ natura patĩt vt fiat, secundum August. super Genes. ad literam. Sciendum tñ est, qd in remedium horũ defectuum Deus homini in sua institutione cõtulit auxiliũ iustitiæ originalis, per quã corpus esset omnino subditum animæ, quãdiu anima Deo subderetur: ita qd nec mors, nec aliqua passio vel defectus homini accideret, nisi prius anima separaretur a Deo: sed p peccatum anima recedente a Deo, homo priuatus est hoc beneficio, & subiacet defectibus secundum, quod natura materiæ requirit.

D AD PRIMUM ergo dicendũ, qd licet anima sit subtilissima formarum, inquãtum est intelligens, quia tamen cum sit infima in genere formarum intelligibilium, indiget corpori vniri, quod sit medianre complexione ad hoc, qd per sensus species intelligibiles possit acquirere, necessarium fuit, qd corpus cui vnitur haberet plus in quantitate de grauibus elementis. scilicet terra, & aqua. Cum enim ignis sit efficacissima virtus in agendo, nisi secundum quantitatem inferiora elementa excederent, non posset fieri cõmissio, & maxime reducta ad mediũ. Ignis enim alia elementa cõsumeret, vnde in 2. de Generatione. Philo. dicit, qd in corporibus mistis materialiter abundant plus terra, & aqua.

E AD SECUNDUM dicendũ, qd anima ronalis vnitur corpori tali, non quia est simile cœlo: sed quia est æqualis cõmissionis: sed ad hoc sequitur aliqua similitudo ad cœlũ per elongationẽ a contrarijs: Sed tñ secundũ opinionẽ Auicennæ vnũ tali corpori pprie propter similitudinẽ cœli. Ipse. n. voluit inferiora a superioribus causari, vt. scilicet corpora inferiora causarentur a corporibus cœlestibus, & cum peruenirent ad similitudinẽ corporum cœlestium p æqualitatem complexionis fortirentur formam similem corpori cœlesti, quod ponitur esse animatum.

AD TERTIUM dicendũ, qd de aiaatione corporũ cœlestiũ est diuersa opinio. & apud Phi. & apud fidei Doct. Nã apud Phil. Anaxagoras posuit intellectu

Li. 2. parum a principio libri tom. 3.
Li. 2. c. 49. tom. 2.
Lib. 1. meta. cap. 1. Li. 8. de ciu. Delic. 41. parũ ante mediu tom. 5.

agentē esse omnino immistum & separatū, & corpora cœlestia esse inanimata. vnde etiā dānatus ad mortē dicitur esse propter hoc, q̄ dixit, Solē esse qua lapidē ignitum, vt Auguſt. narrat in lib. de ciuit. Dei. Alij vero Philosophi posuerunt corpora cœlestia esse animata. Quorum quidā dixerunt Deum esse animā cœli, quod fuit rō idolatriæ, vt. f. cœlo, & corporibus cœlestibus cultus diuinus attribuerēt. Alij vero vt Plato, & Aristoteles, licet ponerēt corpora cœlestia esse animata, ponebant tñ Deum esse aliqd̄ superius ab aīa cœli omnino separatū. Apud Doctores etiā fidei Origenes, & sequaces ipsius posuerunt corpora cœlestia esse animata. Quidā vero posuerunt ea inanimata, vt Damasc. ponit, q̄ etiā posuit apud Modernos Theologos est cōmuniō, qđ Auguſt. relinquit sub dubio 2. super Gene. ad li. terā, & in lib. Enchi. Hoc igitur pro firmo tenētes, q̄ corpora cœlestia ab aliquo intellectu mouentur saltē separato, propter argumenta vtramque partē sustinentes, dicamus aliquā substantiā intellectuālē esse perfectiōē corporis cœlestis, vt forma, quæ quidē habet solā potentiā intellectuā, non autē sensitiuā, vt ex verbis Aristotelis accipi potest in 2. de Anima, & in 1. Metaphys. quāuis Auic. ponat, q̄ anima cœli cum intellectu etiā habeat imaginationē. Si autē habet intellectum tantum, vnitur tamen corpori vt forma, non pp̄ operationē intellectuālem: sed propter executionē virtutis actiue, secundum quam potest adipisci diuinam similitudinē in causando per motum cœli.

AD QVARTVM dicendū, q̄ licet fm̄ naturā suam oēs substantiæ intellectuāles creatæ possint peccare: tñ ex electione diuina, & p̄destinatione per auxilium gratiæ plures cōseruatae sunt ne peccarēt, inter quas posset aliq̄s ponere animas corporū cœlestiū, & præcipue si dæmones, qui peccauerunt fuerunt inferioris ordinis secundum Damascenum.

AD QVINTVM dicendū, q̄ si corpora cœlestia sunt animata animæ eorum pertinent ad societate angelorum. Dicit enim Aug. in Enchi. Nec illud quidem certum habeo, vtrum ad eandem societate angelorū pertineat Sol, & Luna, & cuncta Sidera, quāuis nonnullis lucida esse corpora, non tamē sensitiua, vel intellectuā videantur.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ corpus Adæ fuit p̄portio natū humanæ aīe, vt dictum est non solum secūdū, q̄ requirit natura: sed secundum, q̄ contulit gratia qua quidē gratia priuamur. natura manēte eadem.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ spūs licet sint vehicula virtutū, nō tñ possunt esse organa sensuum. & ideo non possunt corpus hoīs ex solis spiritibus cōstare.

AD NONVM dicendū, q̄ corruptibilitas est ex defectu, q̄ cōsequit̄ corp⁹ humanū ex necessitate materiæ, & maxime post peccatū, qđ subtraxit auxiliū gr̄e.

AD X. dicendū, q̄ qđ melius sit requirendū est in his, quæ sunt pp̄ finē, non autē in his, quæ ex necessitate materiæ proueniūt. Melius. n. esset q̄ corpus animalis esset incorruptibile, si hoc fm̄ naturam

F pateretur talis materia, qualē forma dicitur requirere. AD XI. dicendū, q̄ ea quæ sunt maxime pingua elementis & plus habent de contrariis vt lapides & metalla, magis durabilia sunt, quoniam non est in eis armonia, vnde non ita de facili soluitur. Eorum enim quæ subtiliter proportionantur facile soluitur armonia: nihilominus tamen in malibus causa longitudinis vitæ est vt humiditas sit facile desiccabile vel congelabile, & caliditas sit facile extinguibile, quia vita in calido & humido consistit. hoc autem in homine inuenitur secundum aliquam mensuram quam requirit complexio ducta ad medium, vnde quædam sunt in hominibus rabiliora & quædam minus durabilia, & secunda hoc quidam homines durabiliores sunt alii.

AD XII. dicendū, q̄ corpus hominis non potest esse corpus simplex, nec corpus cœlestis esse propter passibilitatē organi sensus, & præter tactus: neque corpus simplex elementare, quia elementum sunt contraria in actu. Corpus autem manum oportet esse redūctum ad medium.

AD XIII. dicendū, q̄ antiqui naturales existuerunt q̄ porteret animam quæ cognoscit mundum esse actu oībus: & ideo ponebant esse natura elementis, quod ponebant principium omnium consistere dicebant, vt sic aīa esset immixta vt oīa cognosceret. Arist. autē postmodum dicit, q̄ anima cognoscit omnia in quantum est in his omnibus in potentia non in actu, vnde corpus cui vnitur non esse in extremo: sed in medio, vt sic sit in potentia ad contraria.

AD XIV. dicendū, q̄ quis anima sit simplex essentia, est tamen in virtute multiplex, & magis quanto fuerit perfectior, & ideo rectius organicum quod sit dissimilium partium.

AD XV. dicendū, q̄ anima non vnitur propter motum localem: sed magis motum hominis, sicut & aliorum animalium est cōseruationem corporis vnitur animæ: sed vnitur corpori propter intelligere, quod est & principalis eius operatio, & ideo requiritur vnitur animæ rationali sit optime dispositum ad seruendum animam in his quæ sunt necessaria intelligendum, & quod de agilitate & de alio modo habeat quantum talis dispositio partium.

AD XVI. dicendū, q̄ Plato ponebat formas per se subsistentes, & q̄ participatio formarum reijcijs est propter materiam, vt perficiantur partium pp̄ formas quæ per se subsistunt, & ideo sequitur q̄ formæ darētur materijs secundum materiam, sed secundum sententiā Arist. formæ naturæ per se subsistunt. vnde vno formæ ad materiam est propter materiam: sed propter formam, igitur quia materia est sic disposita, talis forma datur: sed vt forma sit talis oportet materiam disponi. & sic supra dictum quod corpus humanum dispositum est secundum quod cōpetat talibus particularijs, quæ generantur & corrumpuntur, & eorum causa vt agēs cōe, quod quod sub eo determinata agentia ad determinatas species motor corporis cœlestis non oportet quod habeat particulares: sed vniuersales, siue sit anima separata. Auic. tamē posuit q̄ oportet cœli hēre imaginationē, per quā particulae hēderet. Cum enim sit causa motus cœli, & reuoluitur cœlum in hoc vbi & in illo, oportet

Plato in lib. 2. qui est de natura.

Lib. periar. cap. 7.

Dama. lib. 2. c. 6. circa fi.

Lib. 2. super Ge. c. 15. enchi. cap. 58. tom. 3.

Li. 10. Meta. cap. 1.

Li. 2. c. 4. in principio.

Ca. 58. in fine tom. 3.

In corp. art.

mam cœli, quæ est causâ motus cognoscere hic & nunc. & ita oportet qd habeat aliquam potentiam sensitivam: sed hoc non est necessarium. Primo quidem, quia motus cœlestis est semper vniformis, & non recipit impedimentum. & ideo vniuersalis cœceptio sufficit ad causandum talem motum. particularis enim cœceptio requiritur in motibus animalium propter irregularitatem motus & impedimenta quæ possunt provenire. Deinde, quia etiam substantiæ intellectuales superiores, possunt particularia cognoscere sine potentia sensitiva, sicut alibi ostensum est.

Ad xviii. dicendum, qd motus cœli est naturalis propter principium passivum siue receptivum motus, quia tali corpori competit naturaliter talis motus: sed principium actuum huius motus est aliqua substantia intellectualis. Quod autem dicitur quod nullum corpus in suo vbi existens movetur naturaliter, intelligitur de corpore mobili motu recto, quod mutat locum secundum totum, non solum ratione, sed etiam subiecto. Corpus autem quod circulariter movetur, totum quidem non mutat locum subiecto, sed ratione tantum, unde nunquam est extra suum vbi.

Ad xix. dicendum, qd probatio illa friuola est, licet Rabbi Moyses eâ ponat. Quod si enarrare proprie accipitur cum dicitur, Cœli enarrant gloriâ Dei, oportet qd cœlum non solum habeat intellectû, sed et linguam. Dicuntur ergo cœli enarrare gloriâ Dei, si ad literam exponatur, in quantum ex eis manifestatur hominibus gloria Dei, per quem modum etiâ creaturæ insensibiles Deum laudare dicuntur.

Ad xx. dicendum, qd alia animalia habent æstimationem naturalem determinatam ad aliqua certa, & ideo sufficienter potuit eis provideri a natura aliquibus certis auxilijs, non autem homini qui propter rationem est infinitarum cœceptionum. & ideo loco omnium auxiliorum quæ alia animalia naturaliter habent, habet homo intellectum qui est species specierum, & manus quæ sunt organum organorum, per quas potest sibi preparare omnia necessaria.

ARTICVLVS IX.

Utrum anima vniatur materiæ corporali.

Nono quaritur, utrum anima vniatur materiæ corporali per medium. & videtur qd sic. Quia in li. de spiritu & anima dicitur, qd anima habet vires quibus miscetur corpori: sed vires animæ sunt aliud quam eius essentia. ergo anima vniatur corpori per aliquod medium: sed dicendum, qd anima vniatur corpori mediantibus potentijs in quantum est motor, sed non in quantum est forma.

¶ 2 Sed contra. Anima est forma corporis in quantum est actus. Motor autem est in quantum est principium operationis. principium vero operationis est in quantum est actus, quia vnumquodq; agit secundum quod actu est. ergo secundum idem anima est forma corporis & motor. Non ergo est distinguendum de anima secundum quod est motor corporis, vel forma.

¶ 3 Præterea. Anima ut est motor corporis non vniatur corpori per accidens, quia sic ex anima & corpore non fieret vni per se. ergo vniatur ei per se: sed quod vniatur alicui per se ipsum vniatur ei sine medio. Non ergo anima in quantum est motor, vniatur corpori per medium.

¶ 4 Præterea. Anima vniatur corpori ut motor, in quantum est principium operationis: sed operationes animæ non sunt animæ tantum, sed cõpositi, vt dicitur in 1. de Anima, & licet inter animam & corpus non cadit

aliquid mediũ quantum ad operationes. Non ergo anima vniatur corpori per mediũ, in quantum est motor.

¶ 5 Præterea. Videtur qd etiã vniatur ei per mediũ in quantum est forma. Forma enim non vniatur cuilibet materiæ, sed propria. Fit autem materia propria huius forme, vel illius per dispositiones proprias, quæ sunt propria accidentia rei, sicut calidum, & sic cum sunt propria accidentia ignis. ergo forma vniatur materiæ mediantibus proprijs accidentibus: sed propria accidentia animatorũ sunt potentia animæ. ergo anima vniatur corpori, vt forma mediantibus potentijs.

¶ 6 Præterea. Animal est mouens seipsum. Mouens autem seipsum diuiditur in duas partes, quarũ vna est motiens, & alia est mota, vt probatur in 8. Physi. pars autem mouens est anima: sed pars mota non potest esse materia sola, quia quod est in potentia tantum non mouetur, vt dicitur in 5. Physi. & ideo corpora grauiã & leuiã licet habeant in seipsis motum, non tamẽ mouent seipsa, quia diuiduntur solum in materiã & formã, quæ non potest esse mota. Relinquitur ergo, qd animal diuidatur in animã, & aliquã partẽ, quæ sit composita ex materiã & formã. & sic sequitur, qd anima vniatur materiæ corporali mediante aliqua forma.

¶ 7 Præterea. In definitione cuiuslibet forme ponitur propria materia eius: sed in definitione animæ in quantum est forma ponitur corpus physicum organicum potentia vitæ habens, vt patet in 2. de Anima. ergo anima vniatur homini corpori, vt propria materiæ: sed hoc non potest esse, nisi per aliquã formã. Quod sit aliquod corpus physicum organicum potentia vitæ habens. ergo anima vniatur materiæ mediante aliqua forma, primo materiã perficientem.

¶ 8 Præterea. Gene. 1. dicitur. Formauit Deus hominẽ de limo terre, & inspirauit in faciẽ eius spiraculum vitæ. Spiraculũ autem vitæ est anima. ergo aliqua forma præcedit in materiã vniõnem animæ. & sic anima mediante alia forma vniatur materiæ corporali.

¶ 9 Præterea. Secundũ hoc formæ vniuntur materiæ, quod materia est in potentia ad eas: sed materia prius est in potentia ad formas elementorũ, quam ad alias formas. ergo anima, & alię formæ nõ vniuntur materiæ, nisi mediantibus formis elementorum.

¶ 10 Præterea. Corpus humanũ, & cuiuslibet animalis est corpus mistum: sed in misto oportet, qd remaneant formæ elementorũ per essentia, alias esset corruptio elementorum, & non mistio. ergo anima vniatur materiæ mediantibus alijs formis.

¶ 11 Præterea. Anima intellectualis est forma in quantum est intellectualis: sed intelligere est mediantibus alijs potentijs. ergo anima vniatur corpori, vt forma, mediantibus alijs potentijs.

¶ 12 Præterea. Anima non vniatur cuilibet corpori, sed corpori sibi proportionato. Oportet ergo proportionem esse inter animam & corpus. & sic median

te proportionem anima vniatur corpori.

¶ 13 Præterea. Vnumquodq; operatur in remotiora per id, quod est maxime proximum: sed vires animæ diffunduntur in totum corpus per cor. ergo cor est vicinissimũ ceteris partibus corporis, & ita mediante corde vniatur corpori.

¶ 14 Præterea. In partibus corporis est inuenire diuersitatem, & ordinẽ adinuicẽ: sed anima est simplex secundum suã essentia. Cum ergo forma sit proportionata materiæ perfectibili, videtur qd anima vniatur primo vni parti corporis, & ea mediante, alijs.

¶ 15 Præterea. Anima est superior corpore: sed inferiores vires animæ ligant superiores corporis. Non enim intellectus indiget corpore, nisi propter imaginationẽ, Quæst. dif. S. Tho. EE 4 &

Lib. 8. c. 5. n. & 10. 10. 2.

Lib. 5. c. 6. 8. tom. 2.

Lib. 2. c. 6. 8. & 9. tom. 2.

circa

& sensum a quibus accipit. ergo cōtrario corpus vnitur anime per ea, quæ sunt suprema & simpliciora, sicut per spiritum, & humorem.

¶ 16 Præt. Illud quo subtrahō solui vnio aliquorū vnitorum, vñ esse medium inter ea: sed subtrahō spiritum, & calido naturali extincto, & humido radicali exiccato, soluitur vnio animæ & corporis. ergo prædicta sunt medium inter animam, & corpus.

¶ 17 Præt. Sicut anima naturaliter vnitur corpori, ita hæc anima vnitur huic corpori: sed hoc corpus est per hoc, qd est sub aliquibus dimensionibus terminatis. ergo anima vnitur corpori mediandibus dimensionibus terminatis.

¶ 18 Præt. Distātia nō coniunguntur nisi p mediū: sed anima, & corpus humanū videtur esse maxime distantia, cum vnū eorum sit incorporeum, & simplex, aliud corporeum, & maxime cōpositū. ergo anima non vnitur corpori, nisi per mediū.

¶ 19 Præt. Anima humana est similis in natura intellectuali substantijs separatis, q mouet cœlestia corpora: sed eadē vñ esse habitudo motorū, & mobilium. ergo videtur, qd corpus humanum, quod est motum ab anima, habeat aliquid in se de natura celestis corporis, quo mediante anima sibi vnitur.

SED CONTRA est, qd dicit Philo. in 8. Metaphy. qd forma vnitur materiæ immediate. Anima autem vnit corpori vt forma. ergo vnitur sibi immediate.

RESPON. Dicendū, qd inter omnia, esse est illud, qd immediatius, & intimius cōuenit rebus, vt dicitur in lib. de Causis. vnde oportet qd cum materiā habeat esse actū per formā, qd forma dāns esse materiæ ante omnia intelligatur aduenire materiæ, & immediatius ceteris sibi inesse. Est autē hoc p priū formā substantialis, qd det materiæ esse simpliciter. Ipsa. n. est per quā res est hoc ipsum, qd est. Non autē per formas accidentales habet esse simpliciter, sed esse secundū quid, puta, esse magnū vel coloratū, vel aliquid tale. Si qua ergo forma est, quæ non det materiæ esse simpliciter, sed adueniat materiæ iā existenti in actu per aliquā formā, non erit forma substantialis. Ex quo patet, qd inter formā substantialem & materiā, non potest cadere aliqua forma substantialis media, sicut quidā voluerunt, ponentes qd secundum ordinē generū, quorum vnū sub altero ordinatur, est ordo diuersarū formarū in materiā. vtpote si dicamus, qd materiā secundū vnā formā habet, qd sit substantia in actu, & secundum aliā, qd sit corpus, & iterum secundum aliā, qd sit animatum corpus, & sic deinceps: sed hæc positione facta sola prima forma, quæ faceret esse substantiam actū, esset substantialis. Aliæ vero oēs accidentales, quia forma substantialis est, quæ facit hoc aliquid, vt iam dictum est. Oportet igitur dicere, qd eadē numero forma sit per quā res habet, qd sit substantia, & qd sit in vltima spē specialissima, & in omnibus intermedijs generibus. Relinquitur ergo dicendū, qd cū formæ rerum naturalium sint sicut numeri in quibus est diuersitas speciei, addita vel subtrahā vnitate, vt dicitur in 8. Metaphysicæ, oportet intelligere diuersitatem formarū naturalium, fm quas constituitur materiā in diuersis speciebus, ex hoc qd vna addit perfectionē super aliam, vtpote qd vna forma cōstituit in esse corporali tantum. hūc enim oportet esse infimum gradum formarum materialium, eo qd materiā nō est in potentia, nisi ad formas corporales. Quæ. n. incorporea sunt immaterialia sunt, vt in præcedentibus ostensum est. Aliæ autē perfectior for-

ma constituit materiā in esse corporali. Et datur ei esse vitale, & vltimus alia forma datur ei esse vitale, & esse vitale, & sup hoc addit ei esse vitale, & sic est alijs. Oportet ergo intelligere materiam perfectior fm qd cōstituit materiā in perfectione inferioris gradus, simul cum materiā corpore intelligatur, vt materiale respectu vltioris perfectionis, & sic vltimus procedendo. vtpote prima secundum quā iam constituta est in corpore, est materiā respectu vltioris perfectionis quæ est vita. & ex inde est qd corpus est generis poris viuens, & animatum siue viuens est anima. Nā genus sumitur a materiā, & differuntur a materiā, & sic quodammodo vna, & eadem forma constituit materiā in actu inferioris gradus, & constituit materiā in actu superioris gradus. Materiā autē proprie constituitur in esse substantialem fm perfectionem inferioris gradus, per cōsequens intelligitur in actibus subiecta. Nam substantia secundum inferioris gradū perfectionis, necesse est qd quædam accidentia propria quæ necesse est esse. Sicut ex hoc qd materiā cōstituitur in esse reo p formas, statim cōsequitur, vt sunt in ratione p quas intelligitur materiā diuisibilis in partes. vt sic fm diuersas sui partes potest seceptina diuersarū formarū. & vltimus materiam iam intelligitur constituta in esse quodali, intelligi potest vt susceptiua accidentium sponitur ad vltiorē perfectionē, fm quā materiam

propria ad vltiorē perfectionē susceptiua autē dispones præintelligunt formam agere in materiā, licet sint quædam accidentia propria formæ, quæ non nisi ex ipsa formata materiā. vnde non præintelliguntur materiam quasi dispones, sed magis forma per se, sicut causa effectibus. Sic igitur materiā substantialis, qd constituit hominem in materia specie substantia, nō est aliqua alia formā media inter animam, & materiā præintelligitur ab ipsa anima rationali perficitur secundū diuersas perfectiones, vt sit. s. corpus & animatum & animal rationale: sed oportet qd materiā intelligitur vt recipiens ab ipsa anima rationales inferioris gradus, puta, qd sit corpus, & animal, intelligatur simul cum diuersis convenientibus, qd sit materiā propria materiam rationalem, secundum quod datur vltiorē perfectionem. Sic igitur anima secundum quod materiam dans esse non habet aliquid aliud materiam quæ dat esse materiæ: sed quia cadunt materiam se, & materiā primam: sed etiam operationis principium, eo quod vnūquodque agere secundum esse actū, necesse est quod anima licet & quæ alia forma sit etiā operationis principium.

K siderandum est, quod d secundum gradum in perfectione estendi est etiā gradus earum in tute operandi, cum operatio sit existens in ideo quanto aliqua forma est maioris virtutis in dando esse, tanto etiā est maioris virtutis in operando. vnde formæ perfectiores habent operationes, & magis diuersas qd formæ inferiores: inde est, qd ad diuersitatem operationis materiam perfectis, sufficit diuersitas accidentium materiam autem magis perfectis requiritur diuersitas partium, & tanto magis, quanto formæ perfectior. videmus enim quod igni cōuenit

Lib. 8. cō. 15. & 16. tom. 3.

4. to. 3. inter opera Arill.

Ar. 1. huius quest.

Li. 8. cō. 10. tom. 3.

uerfa operationes secundū diuerfa accidētia: sicut ferri sursum secundū leuitatem, calefacere secundū calorem, & sic de alijs: sed tñ quælibet harum operationū competit igni, secundum quamlibet partem eius. In corporibus vero aīatis quæ habent nobiliores formas, diuersis operationibus deputatur diuersæ partes: sicut in plātis alia est operatio radicis, alia rami & stipitis. Et quanto corpora animata fuerint perfectiora, tanto pp maiorem perfectionē necesse est inueniri maiore diuersitate in partibus. vnde cū anima rationalis sit perfectissima formarū naturalium, in homine inuenitur maxima distinctio partium propter diuersas operationes. Et aīa singularis earum dat esse substantiale, secundū illum modū qui competit operationi ipsorum. Cuius signū est, q̄ remota anima nō remanet neque caro, neq; oculus nisi æquiuoce: sed cum oporteat ordinē in strorū esse secundum ordinē operationum, diuersarum autem operationū quæ sunt ab anima, vna naturaliter præcedit alteram, necessarium est, q̄ vna pars corporis moueatur per aliam ad suā operationem. Sic ergo inter animam secundū q̄ est motor & principium operationū & totum corpus cadit aliquid mediū: quia mediante aliqua prima parte primo mota mouet alias partes ad suas operationes: sicut mediante corde mouet alia membra ad vitales operationes, sed secundū q̄ dat esse corpori immediate dat esse substantiale, & specifi cum omnibus partibus corporis. Et hoc est quod a multis dī, q̄ anima vnitur corpori, vt forma sine medio, vt motor autem per medium. Et hæc opinio procedit secundū sententiam Aristō. qui ponit animam esse formā substantialem corporis: sed quidam ponentes secundū opinionē Platonis animam vniri corpori sicut vna substantiam alij, necesse habuerunt ponere media quibus anima vniretur corpori, quia diuersæ substantiæ, & distantes non colligantur nisi sit aliquid quod vniat eas. & sic posuerunt quidam spiritum & humorem esse medium inter animam & corpus, & quidam licem, & quidam potentias animæ, vel aliquid aliud huiusmodi, sed nullum istorum est necessariū si anima est forma corporis, quia vnū quodq; secundum quod est ens est vnum: vnde cum forma secundū seipsam det esse materiæ, secundum seipsam vnitur materiæ primæ, & non per aliud aliquod ligamētū.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ vires animæ sunt qualitates eius quibus operatur, & ideo cadunt media inter animā & corpus: secundū q̄ anima mouet corpus, non autem secundū q̄ dat ei esse. Tñ sciendum, q̄ liber qui inscribitur de spiritu & anima nō est Augustini, & q̄ auctor illius opinatus est q̄ anima sit sue potentia. vnde totaliter cessat obiectio.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ licet aīa sit forma in quantum est actus, & similiter in quantum est motor, & ita secundū idē sit forma & motor, tñ alius est effectus eius secundū q̄ est forma, & alius secundum q̄ est motor, & propter hoc locum habet distinctio.

AD TERTIVM dicendum, quod ex motore & mobili non fit vnum per se in quantum huiusmodi, sed ex hoc motore qui est anima, & ex hoc mobili quod est corpus fit vnum per se, in quantum anima est forma corporis.

AD QVARTVM dicendū, q̄ quātū ad illā operationē animæ quæ est compositi nō cadit aliquod medium inter animā & quælibet partem corporis: sed est vna pars corporis per quā primo exercet anima illam operationem quæ cadit media inter aīam se-

undum q̄ est principium illius operationis & oēs alias partes corporis, q̄ participant illā operationē.

AD QVINTVM dicendū, q̄ dispōnes accidentales q̄ faciunt materiā propriam ad aliquam formā, non sunt mediæ totaliter inter formā & materiā: sed inter formam fm q̄ dat vltimā perfectionem, & materiam fm q̄ iam est perfecta perfectione inferioris gradus. Materia n. secundum seipsam est prima respectu infimi gradus perfectionis, q̄a secundum seipsam est in potentia ad esse substantiale corporeum. Nec ad hoc requirit aliquam dispositionē, sed hæc perfectione præsupposita in materia requiritur dispositiones ad vltiorem perfectionem. Tñ sciendum est, q̄ potentia animæ sunt accidentia propria animæ quæ non sunt sine ea. vnde non habent rationem dispositionis ad animā secundum q̄ sunt eius potentia nisi secundum q̄ potentia inferioris partem animæ dicuntur dispositiones ad superiorē partem: sicut potentia animæ vegetabilis ad animā sensibilem, secundū quod ex præmissis intelligi potest.

AD SEXTVM dicendum, q̄ ratio illa concludit anima vel animal diuidatur in duas partes, quarum una est sicut corpus mobile, & alia sicut motor. Quod quidem verum est: sed oportet intelligere q̄ anima mouet corpus per apprehensionem & appetitum. Apprehensio autem & appetitus in homine duplex est vna quidem quæ est animæ tantum non per organū corporale, quæ est partis intellectiue. Alia quæ est coniuncti & est partis sensitiue. Illa autem quæ est partis intellectiue, non mouet corpus nisi mediante ea quæ est partis sensitiue, quia cum motus sit circa aliquod singulare, apprehensio vniuersalis quæ est intellectus, non mouet nisi mediante particulari q̄ est sensus. Sic igitur homo vel animal cum diuiditur in partem mouētem & partem motam, nō est hæc diuisio in solam animam & solum corpus, sed in unam partem corporis animati & animam. Nā illa pars animati corporis cuius operatio est apprehendere & appetere, mouet totum corpus: sed si supponatur q̄ pars intellectiua immediate moueat, ita q̄ pars mouens in homine sit aīa tantum, adhuc remanebit responsio secundum præhabita. Nam anima humana erit mouens secundū id, quod est supremum in ipsa. Per partem intellectiuam motum autem erit non materia prima tantum, sed materia prima fm q̄ est constituta in esse corporali & vitali, non per aliam formam nisi per eandem animam. unde non erit necessariū ponere formam substantialem mediam inter animā & materiam primam: sed quia in animali est quidā motus, qui non est p̄ apprehensionem & appetitum, sed motus cordis, & etiam motus augmenti & decrementi, & motus alimēti diffusili per totum corpus, quod est est cōeplantis, quantum ad hōi motus dicendum est, q̄ cum aīa animali non solum det, id quod est proprium sibi, sed et id, quod est inferiorū formarum, ut ex dictis patet: sicut inferiores formæ sunt principia naturalis motus in corporibus naturalibus, ita etiā anima in corpore animalis. vnde Philo. dicit in 2. de anima, q̄ anima est natura talis corporis, & propter hoc operationes animæ distinguunt in animales & naturales, ut ille dicantur animales q̄ sunt ab anima secundum id, quod est proprium sibi, naturales autem quæ sunt ab anima secundum q̄ facit effectum inferiorum formarum naturalium: secundum hoc ergo dicendum, q̄ sicut ignis per formam suam naturalem habet naturalem motū quod tendi

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art. & q. 1. p. 1. art. 3.

Com. 12. 6. to. mo. 2.

tendit sursum, ita aliqua pars corporis aiat in qua primo inuenitur motus, q non est per apprehensio nem, habet hunc motum naturaliter per animã. Si- cur.n. ignis naturaliter mouetur sursum, ita sanguis naturaliter mouet ad loca propria & determinata, & similiter cor naturaliter mouet motu sibi pprio. licet ad hoc et cooperetur resolutio spiritũ facta ex sanguine, quibus cor dilatatur & cõstringitur, ut Aristõ. dicit vbi agit de respiratione & inspiratione. Sic ergo prima pars in qua talis motus inuenit, nõ est moues seipsã, sed mouet naturaliter, sicut ignis: sed ista pars mouet aliã, & sic totũ aial est moues se- ipsum: cũ una pars eius sit mouens & alia sit mota.

AD SEPTIMUM dicendũ, q corpus phylicũ orga- nicũ cõparat ad animã sicut materia ad formã, nõ quod sit tale per aliquã aliam formam, sed quia hoc ipsum habet per animam, ut supra ostensum est.

Et similiter dicendũ est ad octauũ. Nã qd in gen. dicitur. Formauit Deus hominẽ de limo terrã, non præ- cedit tempore hoc quod sequitur, & Inspirauit in faciem eius spiraculum vite: sed ordine naturã tũ.

AD NONVM dicendũ, quod materia secundum ordinem est in potentia ad formas, non quod reci- piat diuersas formas substantiales ordinatim, sed quia id, quod est proprium superioris formã, non recipitur nisi mediante eo quod est proprium infe- rioris formã: sicut expositum est. & per hunc mo- dum intelligitur quod mediantibus formis elemen- taribus recipiat alias formas.

AD X dicendũ, q elementares non actu sunt in misto, secundum essentiam: licet hoc Auic. posterit. Non n. possent esse in una parte materiã. Si autem essent in diuersis partibus, nõ esset mistio secundũ totũ quã est uera mistio, sed esset mistio minima, quã est mistio ad sensum. Dicere etiã q formã ele- mētorũ recipiãt magis & minus, ut Auerrois dicit, ridiculum est, cum sint formã substantiales q magis & minus recipere non possunt. Nec aliquid est me- dium inter substantiã & accidēs, ut ipse fingit. Nec dicendũ est q totaliter corrumpantur: sed q ma- neãt uirtute, ut Arist. dicit. & hoc est in quãtã ma- nent accidentia ppria elementorum secundum ali- quẽ modum in quibus manet uirtus elementorũ.

AD XI dicendũ, quod licet anima sit forma cor- poris secundum essentiam animã intellectualis, nõ tamen secundum operationem intellectualem.

AD XII dicendũ, quod proportio, quã est in- ter animam & corpus, est in ipsis proportionatis, vnde non oportet quod sit aliqua res media inter animam, & corpus.

AD XIII dicendũ, quod cor est primum instru- mētum per quod anima mouet ceteras partes cor- poris, & ideo eo mediãre anima vnitur reliquis par- tibus corporis ut motor, licet ut forma vnatur uni- cuique parti corporis per se & immediate.

AD XIV dicendũ, q licet aia sit forma simplex fm essentiam, est tũ multiplex uirtute: secundum q est principium diuersarum operationum. Et qa for- ma perficit materiã non solum quãtũ ad esse, sed etiam ad operandum; ideo oportet q licet anima sit una forma, q partes corporis diuersimode perficiantur ab ipsã, & unaqueque secundum q compe- tit eius operationi. & secundum hoc etiam oportet esse ordinem in partibus, secundum ordinem operationum ut dictum est: sed iste ordo est secun- dum operationẽ corporis ad animã ut est motor.

AD XV dicendũ, q inferiores vires aia possunt in-

tellegi ligare superiores vires corporis quãtũ ad operationẽ: prout. superiores vires indigent ope- rationibus inferiorum quã exerceantur per corpus eodẽ modo corpus per superiores sui partes iungitur animã secundum operationem & motum.

AD XVI dicendũ, q forma sicut non est materia nisi sit facta propria per debitas dimen- siones, ita cessantibus proprijs dispositionibus in materia remanere nõ potest. & hoc modo anima ad corpus soluitur remoto calore & hu- miditate naturali & alijs huiusmodi, in quibus ha- bitatur corpus ad susceptionẽ anime, vnde hinc de cadunt media inter animam & corpus ut dicitur.

AD XVII dicendũ, q dimensiones nõ potest intelligi in materia nisi secundum q materia in- gitur constituta per formam substantialem in esse. Substantiali corpore. Quod quidẽ non fit per ma- mam in homine quã per animam ut dicitur vnde huiusmodi dimensiones nõ præcedunt ante animam in materia totaliter, sed quãtũ ad vltimos gradus perfectionis, ut supra capite.

AD XVIII dicendũ, q anima & corpus tã- distantia sicut res diuersorũ generum vel spec- cum neuter eorum sit in genere vel specie su- perioribus quãstionibus habitum est. Sed sol- positum ex eis: sed anima est forma corpore- sam dans ei esse, vnde per se & immediate vn-

AD XIX dicendũ, q corpus humanũ habet quã communicacionem cum corpore celesti q aliquid corporis celestis, vt lux, intencio- dum inter animam & corpus: sed secundum cõstitutiũ, in quadam æqualitate cõpõniti- raã contrarietate, vt in superioribus dicitur.

ARTICVLVS X.

Utrum anima sit in toto corpore & qualiter vn-

DETERMINO quãritur vtrum anima sit in corpore & in qualibet parte eius. Et quod non. Anima est in corpore sicut per- fectibile: sed perfectibile ab anima est cor- ganicum. Est enim anima actus corporis pro- ganici potentia vitam habentis, vt dicitur in anima. ergo anima non est nisi in corpore: co: sed nõ qualibet pars corporis est ergo corpus, ergo anima nõ est in qualibet parte cor- poris.

¶ 2 Præt. Forma est proportionata materiã anima prout est forma corporis, est quãtũ ad- tia simplex: ergo non respondet ei materia m- plex: sed diuersã partes corporis, vel homin- animalis sunt sicut materia multiplex cum in- magnam diuersitatem adinuenit. non ergo anima in qualibet parte corporis.

¶ 3 Præt. Extra totum nihil est sumere. Si ergo anima est tota in qualibet parte corporis, cum partẽ nihil est de anima, ergo impossibile est sit tota in qualibet parte corporis.

¶ 4 Præt. Phil. dicit in lib. de causa motus et- lium. Aestimandum est constare animal quã- modum ciuitatem bene legibus reãtam. Ita enim quãdo semel stabilitus fuerit ordo, nõ est separato monacha, quoniam non oportet per singula eorum quã fiunt: sed per se respicit quod auctoritate ipsius ordinatum est. In- post hoc propter consuetudinem. In anima autem idem hoc propter naturam sit, & q

In corp. art. & in solut. preced.

In corp. art. quæst. præc. art. 3.

Auic. Auer- rois. Arist. li. 3. de cel. & mundo. co. 67.

In corp. art.

tum est vnumquodque sic constitutum facere proprium opus, vt non opus sit in vnoquoque esse animam, sed in quodam principio corporis existente, alia quide viure eo qd apta nata sunt: facere autem proprium opus propter naturam, non ergo anima est in qualibet parte corporis, sed in vna tantum.

¶ 5 Præf. Philo. dicit in 8. Physic. qd motor celi oportet qd sit in centro vel in aliquo ligno circiferentie, quia hæc duo sunt principia in motu circulari. & ostēdit qd non pōt esse in centro, sed in circiferentia: quia quanto aliqua sunt propinquiora circumferentia, & remotiora a centro: tanto sunt velocioris motus. ergo a simili oportet qd motus aīæ sit in illa parte animalis in qua præcipue apparet motus, hæc autē est eorum cor. ergo anima est tantū in corde.

¶ 6 Præf. Phil. dicit in lib. de iuuentute & senec. qd planta habent principium nutrimum in medio superioris & inferioris: sed sicut superius, & inferius est in plantis: ita in animalibus est superius & inferius, dexterū & sinistrum, ante & retro. ergo oportet principium vitæ quod est anima esse in animali in medio harum particularum: hoc autem est cor. ergo anima est tantum in corde.

¶ 7 Præf. Omnis forma quæ est in aliquo toto & qualibet parte eius, denominat totū & qualibet partem: sicut patet de forma ignis. Nā ignis qualibet pars, ignis est: non autē qualibet pars animalis animal est. Nō ergo aīa est in qualibet parte corporis.

¶ 8 Præf. Intelligere ad aliquā partem animæ pertinet: sed intelligere non est in aliqua parte corporis. Nō ergo tota anima est in qualibet parte corporis.

¶ 9 Præf. Philo. dicit in 2. de anima qd sicut anima se habet ad corpus: ita pars animæ ad partem corporis. Sic ergo anima est in toto corpore non erit in qualibet parte corporis tota: sed pars eius. Sed dicitur qd Philo. loquitur de anima & partibus eius in quantum est motor: non in quantum est forma.

¶ 10 Sed contra, Philo. dicit ibidem, quod si oculus esset animal visus esset anima eius: sed anima est forma animalis. ergo pars animæ est in corpore vt forma, & non vt motor tantum.

¶ 11 Præf. Anima est principium vitæ in animali. Si ergo anima esset in qualibet parte corporis, qualibet pars corporis immediate acciperet vitam ab anima, & ita vna pars non dependeret ab alia in viuendo, quod patet esse falsum. Nam aliæ partes in viuendo dependent de corde.

¶ 12 Præf. Anima mouetur p accidēs ad motū corporis in quo est, & similiter quiescit p accidēs quiescente corpore in quo est. Cōtingit autē quiescere vna parte corporis aliam moueri. Si ergo anima est in qualibet parte corporis, oportet qd anima similiter moueatur & quiescat, quod videt impossibile.

¶ 13 Præf. Omnes potentia aīæ sit in qualibet parte corporis, oportet qd qualibet potētia animæ sit in qualibet parte corporis, qd patet esse falsum. Nā auiditus nō est in oculo: sed in aure tātū, & sic de alijs.

¶ 14 Præf. Omne quod est in altero est in eo per modum eius in quo est. Si igitur anima est in corpore, oportet quod sit in eo per modum corporis: sed modus corporis est, vt vbi est vna pars non sit alia. ergo vbi est vna pars animæ non est alia, & ita non est tota in qualibet parte corporis.

¶ 15 Præf. Quædā animalia imperfecta quæ dicitur anulosa, decisa viuunt, propter hoc qd anima remanet in qualibet parte corporis post decisionem: sed

A homo & alia animalia perfecta non viuunt decisa. nō igit in eis anima est in qualibet parte corporis.

¶ 16 Præf. Sicut homo & animal est quoddam totū ex diuersis partibus consistens, ita & domus: sed forma domus non est in qualibet parte domus, sed in tota. ergo & anima quæ est forma animalis non est tota in qualibet parte corporis: sed in toto.

¶ 17 Præf. Anima dat esse corpori in quantum est forma eius. Est autem forma eius secundum suam essentiam quæ simplex est. ergo per suam essentiam simplicem dat esse corpori: sed ab uno non est naturaliter nisi vnū. Si igitur sit in qualibet parte corporis sicut forma, sequetur qd cuilibet parte corporis det esse uniformē.

¶ 18 Præf. Magis intime vnif forma materia: quàm locatum loco: sed vnum locatum non potest esse in diuersis locis simul, etiam si sit substantia spiritalis. non enim conceditur a magistris quod angelus sit in diuersis locis simul. ergo nec anima potest esse in diuersis partibus corporis.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 6. de Trin. qd anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte eius.

¶ 1 Præf. Aīa nō dat esse corpori nisi fm qd vnif ei: sed aīa dat esse toti corpori & cuilibet parti eius. ergo aīa est in toto corpore & in qualibet parte eius.

¶ 2 Præf. Anima non operatur nisi ubi est: sed operationes animæ apparent in qualibet parte corporis. ergo anima est in qualibet parte corporis.

RESPON. Dicendum, qd ueritas huius quaestionis ex præcedenti dependet. Ostensum est enim qd anima secundum qd est forma corporis, non unitur toti corpori mediāte aliqua parte eius: sed toti corpori immediate. Est. n. forma & totius corporis & cuiuslibet partis eius. & hoc necesse est dicere. Cū. n. corpus hominis aut cuiuslibet alterius animalis sit quoddam totum naturale, dicitur vnū ex eo quod vnā formā habeat, qua perficitur non solum secundum aggregationem, aut cōpositionem, ut accidit in domo & in alijs hmōi. unde oportet qd quilibet pars hominis & animalis recipiat esse & speciem ab anima, sicut a pppria forma. unde Phil. dicit qd recedente anima, neq; oculus neque caro neq; aliqua pars remanet nisi æquiuoce. Non est autem possibile qd aliquid recipiat esse & speciem ab aliquo separato sicut a forma. hoc enim simile esset platonico- rum positioni, qui posuerunt hmōi sensibilia recipere esse & speciem per participationem formarū separatarū: sed oportet qd forma sit aliquid eius cui dat esse. Nā forma & materia sunt principia intrinsecus cōstituentia essentiam rei. vnde oportet qd si aīa dat esse & speciem, ut forma cuilibet parti corporis fm sententiam Aristo. qd sit in qualibet parte corporis. Nam & ea rōne dicitur anima esse in toto, quia est forma totius. unde si est forma cuiuslibet partis, oportet qd sit in qualibet parte & nō in toto tantum, nec in una parte tantum. & hæc definitio aīæ conuenit. Est. n. anima actus corporis organici. Corpus aut organicum est constitutum ex diuersis organis. Si ergo aīa esset in una parte tantū ut forma, nō esset actus corporis organici: sed actus unius organi tantum, puta, cordis aut alicuius alterius, & reliquæ partes essent perfectæ per alias formas. & sic totū nō esset unum quid naturaliter: sed cōpositione tantum. Relinquitur ergo qd aīa sit in toto corpore & in qualibet parte eius: sed quia

Et quæritur, an sit tota in toto & in qualibet parte eius

Cap. 6. non præcū a sic tom. 3.

5. ar. præc.

2. de anima tom. 9. to. 2.

eius considerandum est qualiter hoc dicitur, potest autem attribui totalitas alicui formæ tripliciter, scilicet per tribus modis convenit aliquid habere partes. Vno enim modo aliquid habet partes secundum divisionem quantitatis, prout si dividitur numerus aut magnitudo. Vni autem forme non competit totalitas numeri nec magnitudinis nisi forte per accidens, puta, in formis quæ per accidens dividuntur divisione continui, sicut albedo per divisionem superficiem. Alio modo dicitur aliquid totum per comparationem ad partes essentielles speciei: sicut materia & forma dicuntur partes compositi: genus & differentia partes quodammodo speciei. & hic modus totalitatis attribuitur etiam essentis simplicibus ratione suæ perfectionis, eo quod sicut composita habent perfectam speciem ex conjunctione principiorum essentialium ita substantiæ & formæ simplices habent perfectam speciem per seipsas. Tertio modo, dicitur totum per comparationem ad partes virtutis seu potestatis, quæ quidem partes accipiuntur secundum divisionem operationum. Si qua igitur forma accipitur quæ dividitur per continuum divisionem, & queratur de ea utrum sit in qualibet parte corporis tota, utpote utrum albedo sit in parte superficiem tota: si accipitur per comparationem ad partes quantitativas, quæ quidem totalitas pertinet ad albedinem per accidens, non est tota in qualibet parte: sed tota in toto & pars in parte. Si autem queratur de totalitate quæ pertinet ad speciem, sic tota est in qualibet parte. Nam æque intensa est albedo in aliqua parte sicut in toto: sed verum est quod adhuc secundum virtutem non est tota in qualibet parte. Non enim potest tantum in disgregando albedo quæ est in parte superficiem: sicut albedo quæ est in tota superficie. sicut neque tantum potest calor qui est in parvo igne ad calefaciendum, sicut calor qui est in magno igne. Supposito autem ad præsens quod sit vna tantum anima in corpore hominis (de hoc postea enim queretur) dicendum quod non dividitur divisione quantitatis quæ est numerus. planum est enim quod non dividitur divisione continui: præcipue anima animalium perfectorum, quæ decisa non vivunt. ^d Secus non esset forte de animabus animalium anuloformium in quibus est vna anima in actu, & plures in potentia ut Phil. docet. Relinquit igitur quod in anima hominis & cuiuslibet animalis perfecti, non potest accipi totalitas nisi secundum perfectionem speciei, & secundum potentiam seu virtutem. Dicimus ergo quod cum perfectio speciei pertineat ad animam secundum suam essentiam, anima autem secundum suam essentiam est forma corporis, & prout est forma corporis, est in qualibet parte corporis, ut ostensum est, relinquitur quod anima tota sit in qualibet parte corporis, secundum totalitatem perfectionis speciei. Si autem accipitur totalitas quantum ad virtutem & potestatem, sic non est tota in qualibet parte corporis: nec enim tota in toto, si loquamur de anima hominis. Ostensum est enim ex superioribus questionibus, quod anima humana, quia excedit corporis capacitatem remanet ei virtus ad operandum operationes quasdam sine communicatione corporis, sicut intelligere & velle. unde intellectus & voluntas non sunt actus alicuius organi corporalis: sed quantum ad alias operationes quas exercet per organa corporalia, tota virtus & potestas eius est in toto corpore: non autem in qualibet parte corporis, quia diversæ partes corporis sunt proportionatæ ad diversas operationes animæ. unde secundum illam potentiam tantum est in aliqua parte, quæ

respicit operationem quæ per illam partem corporis exercetur. **A**D PRIMUM ergo dicendum, quod cum materia sit propter formam, forma autem ordinem operantem in prima operatione, oportet quod talis sit materia cuiusque formæ ut competat operationi illi. materia: sicut materia ferræ oportet esse ferram. **E**rgo anima propter suam virtutis perfectionem sit in diversis operationibus, necessarium est quod materia eius sit corpus constitutum ex partibus organibus ad diversas operationes animæ quæ dicuntur organa. & propter hoc totum corpus cum tota principaliter anima ut forma, est organum. **G** autem sunt propter totum. unde anima non dividitur pars corporis sicut proprium & principium se habet: sed secundum quod habet ordinem totum. unde non oportet, quod qualibet pars sit corpus organum, licet anima sit forma organum. **A**D SECUNDUM dicendum, quod cum materia sit forma, hoc modo forma dat esse & speciem secundum quod congruit suæ operationi: & corpus perfectibile ab anima ad hoc quod congruit diversis operationibus animæ, requiritur diversitas in partibus, ideo licet sit vna & simplex forma suæ essentia, diversimode partes corporis per vna parte corporis eo modo quo dicitur esse anima est extra animam quæ est in hac parte corporis: non tamen sequitur quod anima sit in hac parte corporis: sed quod nihil sit in toto corpore quod principaliter pertinet. **A**D QUARTUM dicendum, quod Philo. ibi dicitur anima quantum ad potentiam motuam esse in toto corpore: est in aliqua parte in corde: & per illam partem movetur totum & hoc patet per exemplum quod dicitur. **A**D QUINTUM dicendum, quod motus circumscriptur loco secundum suam essentiam sed Philo. intendit ostendere ubi sit principium movendi. & hoc modo quantum ad principium motus anima est in corde. **A**D SEXTUM dicendum, quod etiam in prima dicitur esse in medio eius quod est in medio deorsum, in quantum est principium generationis: & similiter est in animalibus. **A**D SEPTIMUM dicendum, quod non quilibet pars est animal, sicut quilibet pars ignis est ignis, quia operationes ignis saluantur in qualibet parte: non autem omnes operationes animalis salvantur in qualibet parte eius, maxime in animalibus perfectis. **A**D OCTAVUM dicendum, quod ratio illa cogitans non esse totam in qualibet parte corporis secundum suam virtutem quod dicitur esse in toto corpore. **K** **A**D NONUM dicendum, quod partes anime accipiuntur philosopho non quantum ad essentiam anime, sed quantum ad eius potestatem. & ideo dicit quod anima est in toto corpore: ita pars anime in parte corporis quia sicut totum corpus organum se habet ad varias operationes anime, quæ per corpus exercuntur se habet vnum organum ad vnam determinatam operationem anime: & ideo vbiusque est aliqua potentia anime essentialis anima. Quod ergo dicit Philo. anima est in toto corpore, intelligitur de potentia anime sine essentia anime: totius corporis dicitur anima sensibilis esse per essentiam suam, non per potentiam suam.

Art. sequenti.

D. 209.

2. de anima com. 20. tom. 3.

5. in somn. art.

7. art. 2. & 1. huius quest.

Ad xi. dicendū, q̄ cum anima operetur in alias partes corporis per aliquā vnam potētiam, corpus autem disponitur ad hoc q̄ sit proportionatū esse aīe per actionem animā, quā est causā efficiēs corporis, vt Arist. dicit in 2. de anima, necesse est q̄ dispositio aliarum partium secundū quam sunt perfectibiles ab anima, dependeat ab vna prima parte, videlicet a corde; & pro tanto vita aliarum partium dependet a corde, quia postquam definit esse in aliqua parte debita dispositio, anima non vnitur ei vt forma. Nō autē propter hoc remouetur quin anima sit immediate forma cuiuslibet partis corporis.

Ad xii. dicendū, q̄ anima non mouetur neque quiescit, moto seu quiescente corpore nisi per accidēs. Non autē inconueniēs est si aliquid mouetur & quiescit simul p̄ accidēs: sicut nō est inconueniēs q̄ aliquid moueatur p̄ accidēs contrarijs motibus; vt puta, si qs in nauī deferretur contra cursum nauis.

Ad xiii. dicendū, q̄ licet omnes potentia radice tur in essentia animā, r̄n quilibet pars corporis recipit animā secundum suum modum. & ideo in diuersis partibus est secundū diuersas potentias: neque oportet q̄ in vnaquaque secundum omnes.

Ad xiiii. dicendū, quod cum dicitur, Vnum quodque esse in alio secundū modum eius in quo est, intelligitur quantum ad capacitatis ipsius modum, non quantum ad naturam eius. Non enim oportet vt id, quod est in aliquo, habeat naturā & proprietatem eius in quo est, sed quod recipiatur in eo secundum capacitatem ipsius. Manifestum est enim quod aqua non habet naturā amphore, vnde nec oportet quod anima habeat istam naturā corporis, vt vbi est vna pars eius, ibi sit alia.

Ad xv. dicendū, q̄ animalia anulosa decisa viuunt, non solū quia anima est in qualibet parte corporis, sed quia aīa eorum cū sit imperfecta & paucorum actionum, requirit paucam diuersitatem in partibus, quā etiam inuenitur in parte decisa viuente. vnde cum retineat dispositionem per quam totum corpus est perfectibile ab anima, remanet in eo anima. Secus autem est in animalibus perfectis.

Ad xvi. dicendū, q̄ forma domus sicut & alia forme artificiales, est forma accidentalis. vnde nō dat esse & speciem toti, & cuiuslibet parti; neq; totum est vnum simpliciter, sed vnum aggregatione. Anima autē est forma substantialis corporis, dans esse & speciem toti & partibus, & totum ex partibus constitutum est vnum simpliciter. vnde non est simile.

Ad xvii. dicendū, q̄ anima quamuis sit vna & simplex in essentia, habet tamen virtutem ad diuersas operationes: & quia naturaliter dat esse, & speciem suo perfectibili in quantum est forma corporis secundum essentiam, ea autem quā sunt naturaliter sunt propter finem, oportet quod anima constituat in corpore diuersitatem partium, prout conuenit diuersis operationibus, & verum est quod propter huiusmodi diuersitatem, cuius ratio est ex fine & non ex forma tantum, in constitutione viuentium magis apparet quod natura operetur propter finē quam in alijs rebus naturalibus, in quibus vna forma vniiformiter perficit suum perfectibile.

Ad xviii. dicendū, q̄ simplicitas aīe & angeli, nō est existimanda ad modum simplicitatis puncti, quod habet determinatū situm in cōtinuo: & ideo quod simplex est, nō potest esse simul in diuersis partibus cōtinui: sed angelus & anima dicitur simplicia per hoc q̄ omnino carent quantitate, & ideo non ap-

A plicantur ad continuū nisi per contactum virtutis: vnde totum illud quod virtute angeli contingit, respōdet angelo, q̄ nō vnit vt forma, ut locus vnus, & animā quā vnitur vt forma, vt perfectibile vnum, & sicut angelus est in qualibet parte sui loci totus, ita & anima in qualibet parte sui perfectibilis, tota.

ARTICVLVS XI.

Vtrum in homine anima rationalis sensibilibus & uegetabilis sit una substantia.

VNDECIMO queritur, utrum in homine anima rationalis sensibilibus & uegetabilis sit una substantia. Et videtur q̄ non. Vbi cum que n. est actus animā, ibi est & anima: sed in embriōne actus animā uegetabilis p̄cedit actum animā sensibilibus, & actus animā sensibilibus actum animā rationalis. ergo in concepto primum est anima uegetabilis quā sensibilibus, & sensibilibus quā rationalis. & ita nō sunt idem secundum substantiam. Sed dicebatur quod actus animā uegetabilis & sensibilibus non est in embriōne ab anima quā sit in embriōne, sed a virtute in eo existente ab anima parentis.

¶ Sed contra. Nullum agens finitum agit sua virtute nisi secundum determinatam distāciam, ut patet in motu projectionis. Projiciens. n. vsque ad locū determinatum projicit secundum modum suā virtutis: sed in embriōne apparent motus & operationes animā, quantumcumque parens distet, cuius tamen virtus finita est. Non igitur operationes animā sunt in embriōne per virtutem animā parentis.

¶ 3 Præt. Phil. dicit in li. de generatione animalium, quod embriō prius est animal quā homo: sed animal non est nisi quod habet animam sensibilem, homo autem est per animam rationalem. ergo ipsa anima sensibilibus est prius in embriōne quā anima rationalis, & non solum virtus eius.

¶ 4 Præt. Viuere, & sentire, sunt operationes, quā non possunt esse nisi a principio intrinseco, sunt. n. actus animā. ergo cum embriō uiuat & sentiat antequā habeat animam rationalem, uiuere & sentire non erunt ex anima exterioris parentis, sed ab anima intus existente.

¶ 5 Præt. Phil. dicit in 2. de anima, q̄ anima est causa corporis viuētis, non solum sicut forma, sed sicut efficiens & finis: sed nō esset efficiens causa corporis, nisi adesset corpori quando formatur. Formatur autem ante infusionem animā rationalis. ergo ante infusionē animā rationalis est in embriōne anima, & nō solum animē virtus. Sed dicebatur, quod formatio corporis fit ab anima, non quā est in embriōne, sed ab anima parentis.

¶ 6 Sed contra. Corpora viuētia s̄m motus proprios mouēt seipsa: sed generatio corporis viuētis est quidā motus eius proprius, cū eius principium proprium sit potentia generatiua. ergo s̄m istū modum res uiua mouet seipsam: sed mouens seipsam componitur ex mouente & moto, ut probatur in 8. Physic. ergo principium generationis quod format corpus uiuum, est anima quā est in embriōne.

¶ 7 Præt. Manifestum est, quod embriō augetur. Augmentum autem est motus secundum locum, ut dicitur in 4. Physi. Cum ergo animal secundum locum moueat seipsam, mouebit etiam seipsam secundum augmentum. Et ita oportet quod in embriōne sit principium talis motus, & non habeat hunc motum ab anima extrinseca.

¶ 8 Præt. Phil. dicit in li. de generatione animalium, q̄ non potest dici q̄ in embriōne non sit anima: sed primo

1. p. q. 76. artic. 3.

lib. 2. c. 3.

Com. 36. t. 1. no. 3.

Com. 18. t. 3. no. 1.

Cap. 3.

primo est ibi anima cibatiua, postea sensitua. Sed dicebatur quòd hoc dicit Phil. non quòd sit ibi anima in actu, sed in potentia.

¶ 9 Sed contra, nihil agit nisi inquantū est actu: sed in embrione sunt actiones aīa. ergo est ibi aīa in actu.

¶ 10 Præt. Impossibile est quòd idem sit ab extrinseco & intrinseco: sed anima rationalis est in homine ab extrinseco, vegetabilis autem & sensibilis ab intrinseco, id est a principio quod est in semine, ut patet per Phil. in li. de generatione animalium. ergo non est idem in homine secundum substantiam anima uegetabilis, sensibilis, & rationalis.

¶ 11 Præt. Impossibile est ut quod est substantia in uno, sit accidens in alio. unde dicit Phil. in 8. Meta. q. calor nō est forma substantialis ignis, cum sit accidēs in alijs: sed aīa sensibilis est substantia in brutis animalibus. Nō est ergo potentia rātum in homine, cū potentia sint qdam proprietates & accidentia aīa.

¶ 12 Præt. Homo est nobilior animal, q̄ bruta animalia: sed anima dī propter animā sensibile. ergo anima sensibilis est nobilior in homine q̄ in brutis animalibus: sed in brutis animalibus est quāda substantia, & non tantum potentia animæ. ergo multo magis in homine est quādam substantia per se.

¶ 13 Præt. Impossibile est q̄ idem secundum substantiam sit corruptibile & incorruptibile: sed anima rationalis est incorruptibilis, anima uero sensibiles, & uegetabiles sunt corruptibiles. ergo impossibile est quod anima rationalis sensibilis & uegetabilis sint idem secundum substantiam. Sed dicebatur, q̄ anima sensibilis in homine est incorruptibilis.

¶ 14 Sed contra, corruptibile & incorruptibile differunt secundum genus, ut dicit Phil. in 10. Metaphy. Sed anima sensibilis in brutis est corruptibilis. Si igitur in homine anima sensibilis est incorruptibilis, non erit eiusdem generis anima sensibilis in homine & in equo: & ita cum animal dicatur per animam sensibilem, homo & equus nō essent in uno genere animalis, quod patet esse falsum.

¶ 15 Præt. Impossibile est quòd idem secundum substantiam sit rationale & irrationale, quia contradictio non verificatur de eodem: sed anima sensibilis & uegetabilis sunt irrationales. ergo non possunt idem esse in substantia cum anima rationali.

¶ 16 Præt. Corpus est proportionatum animæ: sed in corpore sunt diuersa principia operationum animæ, quæ uocantur membra principalia, ergo non est tantum vna anima, sed plures.

¶ 17 Præt. Potentia animæ naturaliter ab essentia animæ fluunt. Ab vno autem naturaliter non procedit nisi vnum. Si ergo anima est vna tantum in homine, non procederent ab ea uires quādam affixæ organis, & quādam non affixæ.

¶ 18 Præt. Genus sumitur a materia, differentia uero a forma: sed genus hominis est animal, differentia uero rationalis. Cum ergo animal dicatur ab anima sensibili, uidetur quòd non solum corpus, sed etiā anima sensibilis comparatur ad animam rationalem per modum materiae. ergo non sunt idem in substantia anima rationalis, & anima sensibilis.

¶ 19 Præt. Homo & equus conueniunt in animali. Animal autem dicitur per animam sensibile. ergo conueniunt in anima sensibili, sed anima sensibilis in equo non est rationalis. ergo nec in homine.

¶ 20 Præt. Si aīa rationalis sensibilis & uegetabilis sunt idem secundum substantiam in homine, oportet

q̄ in quacumque parte est vna eā, sit & alia. autē est falsum. Nā in ossibus est anima uegetabilis, quia nutriuntur, & augent. nō autē aīa sensibilis sine sensu sunt. ergo non sunt idē fm substantiatis.

SED CONTRA est, q̄ dicitur in lib. de ecclesiasticis. sicut Iacobus & alij firorum scribunt, animalia malem qua animetur corpus, & aliam rationem quæ rationi ministrat: sed dicimus vnam eandem animam in homine quæ corpus sua ratione disponat, & semetipsam sua ratione disponat.

RESPON. Dicendum, quòd circa hanc questionem sunt diuersæ opiniones, non solum modernorum, sed etiam antiquorum. Plato enim posuit uersas animas esse in corpore: & hoc quidem quens erat suis principijs. Posuit. Plato quod anima vnitur corpori vt motor & non vt forma: animam esse in corpore sicut est naua in naua, autem apparent diuersæ actiones secundum motum oportet ponere diuersos motores, sicut in naua est qui gubernat, & alius qui remigat. Nec ueritas repugnat unitati nauis, quia licet ordinatae sunt, ita & motores qui sunt in naua nati sunt, vnus sub alio, & similiter nouitatem unitati hominis vel aīalis si sint plures in vno corpore, vt motores ordinati sunt in naua, cundū ordinem operationū animæ: sed hoc hoc cum ex motore & mobili non fit motus, nec per se, homo non esset vnum simpliciter per se, neq; animal, neq; esset generatio ex principio simpliciter, cū corpus accipit animam, unde oportet dicere, q̄ anima vnitur non solum vt motor: sed vt forma, vt in brutis manifestū est, sed etiā hoc postea dicitur dū Platonis principia cōsequēs est q̄ in homine & in animali. Posuerunt enim uersalia esse formas separatas, q̄ de sensibilibus dicantur in quantum participat anima sensibiles, & homo, inquantū participat idē animal, & alia secundum quam dicitur esse homo ad hoc sequitur q̄ anima sensibilis & animal secundum substantiam differant, sed hoc non stare, quia ex diuersis actu existentibus non potest quid vnum per se, quia si de aliquo substantia dicentur aliqua secundum diuersas formas per illorum prædicatur de altero per accidens, forte dī album secundum albedinem, & ceterum modum musicam, vnde de musico de albo dī accedens prædicatur. Si igitur sortes dicantur & animal secundum aliam & aliam formam, tunc q̄ hæc prædicatio, homo est animal, dī prædēs, & quòd homo nō sit vere id, quod est animal. Contingit tñ secundum diuersas formas prædicacionem per se, q̄n habent ordinem admodum si dicitur q̄ habēs superficiem est coloratus, color est in substantia mediante superficie, sed modus prædicandi per se non est, quia prædicatur in definitione subiecti, sed magis in definitione. Superficies n. ponitur in definitione, sicut numerus in definitione paris. Si ergo dī dō esset prædicatio per se hominis & aīalis, dī sensibilis quasi materialiter ordinetur ad rationem si diuersa sint, sequetur q̄ animal non prædicatur per se de homine: sed magis e contrario.

Lib. 2. c. 3.

Com. 26. to. mo 3.

etiam aliud inconueniens. Ex pluribus. n. actu existē
 ribus non fit vnū simpliciter, nisi sit aliquid vniens
 & aliquo modo ligans ea adinuicē. Sic ergo, si se-
 cundū diuersas formas, Sortes esset animal & ratio-
 nale, indigerent hæc duo ad hoc q̄ vniretur simpli-
 citer aliquo, quod faceret ea vnū. vnde cū hoc nō
 sit assignare, remanebit q̄ homo nōn erit vnū nisi
 aggregatiōe, sicut acruus qui est secundum quid
 vnū & simpliciter multa, & ita et nō erit homo ens
 simpliciter: quia vnumquodque intantum est ens,
 in quantum est vnum. Iterum aliud inconueniens se-
 quitur. Cum enim genus sit substantiale prædicatū,
 oportet q̄ forma secundum quam indiuiduū sub-
 stantiæ recipit prædicatiōem generis, sit forma sub-
 stantialis, & ita oportet q̄ anima sensibilis secundum
 quam Sortes dicitur animal, sit forma substantialis in eo.
 & sic necesse est quod det esse simpliciter corpori,
 & faciat ipsum hoc aliquid. Anima ergo rationalis
 si est alia secundum substantiam, non facit hoc ali-
 quid, nec esse simpliciter, sed solum esse secundū qd.
 eū adueniat rei iam subsistenti. vnde nō erit forma
 substantialis sed accidentalis, & sic non dabit speciē
 Sorti, cum etiā species sit prædicatum substantiale.
 Relinquitur ergo q̄ in homine sit tantum vna ani-
 ma secundum substantiā, quæ est rationalis, sensibili-
 lis, & vegetabilis, & hoc cōsequens est ei, q̄ in præ-
 cedentibus ostendimus de ordine formarū substan-
 tialium. s. q̄ nulla forma substantialis vnitur materiæ
 mediante alia forma substantiali, sed forma perfectior
 dat materiæ quod dabit forma inferior, & adhuc
 amplius. vnde aīa rationalis dat corpori humano,
 quicquid dat aīa sensibilis brutis, vegetabilis plantis,
 & vltierus aliquid: & propter hoc ipsa est in homi-
 ne & vegetabilis, & sensibilis, & rationalis: huic etiā
 attestat, q̄ cū operatio vnus potentia fuerit intēsa,
 impeditur alterius operatio, & ecōtra sit redūdā
 tia ab vna potentia in aliam. Quod nō esset nisi om-
 nes potentia in vna essentia animæ radicarentur.
 Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ supposito quod
 sit tantum vna substantia animæ in corpore huma-
 no, diuersimode ad hoc argumentum responderetur
 a diuersis. Quidam. n. dicunt, q̄ in embriōe ante
 animam rationalem non est anima, sed quædam vir-
 tus procedens ab anima parentis, & ab huiusmodi
 virtute sunt operationes quæ in embriōe apparet,
 quæ dicitur virtus formatiua: sed hoc nō est omnino ve-
 rum, quia in embriōe apparet non solū formatio
 corporis, quæ potest attribui prædicte virtuti, sed
 etiam alia operationes quæ nō possunt attribui nisi
 animæ, vt augeri sentire & huiusmodi. posset tamē
 hoc sustineri, si prædictum principium actiuum in
 embriōe pro tanto diceretur virtus animæ nō ani-
 ma, quia nondum est anima perfecta, sicut nec em-
 brio est animal perfectū, sed tunc eadem remanebit
 difficultas. Dicunt. n. aliqui quod licet primo in em-
 briōe sit anima vegetabilis quàm sensibilis, & sensi-
 bilis quàm rationalis, non tñ est alia & alia: sed pri-
 mo quidem reducitur semen in actum animæ vege-
 tabilis per principium actiuum, quod est in semine,
 quæ quidem anima in processu temporis magis ad
 vltiorem producitur perfectionē per processum
 generatiōis, & ipsamet sit anima sensibilis, quæ q-
 dem vltierus producitur in maiorem perfectionem
 a principio extrinseco & fit anima rationalis: sed
 secundum hanc positionē sequetur quod ipsa sub-
 stantia animæ substantialis sit a principio actiuo qd
 est in semine: sed alia perfectio adueniat ibi vlti-

A mo a principio extrinseco. & ita sequeretur q̄ aīa
 rōnalis secundum suam substantiam sit corruptibili-
 lis, non. n. potest esse incorruptibile quod a viriute
 quæ est in semine causatur: & ideo aliter dicendum
 est, q̄ generatio animalis non est tantum vna gene-
 ratio simplex: sed succedunt sibi inuicē multæ gene-
 rationes & corruptiones, sicut dicit q̄ primo habet
 formam seminis, & secundo formam sanguinis, &
 sic deinceps quousq; perficiatur generatio. & ideo
 cum corruptio & generatio nō sint sine abiectione
 & additione formæ, oportet q̄ forma imperfec-
 ta quæ prius inerat abijciatur, & perfectior induca-
 tur, & hoc quousq; conceptum habeat formā per-
 fectam, & ideo dicitur q̄ anima vegetabilis prius est
 in semine: sed illa abijciatur in processu generatiō-
 nis & succedit alia, quæ non solum est vegetabilis,
 sed etiam sensibilis. Ad istam iterum additur alia
 quæ simul est vegetabilis, sensibilis, & rationalis.
 AD SECUNDVM dicendum, q̄ virtus quæ est in semi-
 ne a patre est virtus permanens ab intrinseco, non
 fluēs ab extrinseco, sicut virtus motētis quæ est in
 proiectis, & ideo quantumcumq; pater distet secun-
 dum locum, virtus quæ est in semine operatur. Nō
 enim virtus actiua q̄ est in semine potest esse a matre,
 licet hoc quidam dicant q̄ femina non est princi-
 pium actiuum, sed passiuum. Tamen quātum ad ali-
 quid est simile. Sicut enim virtus proiectantis quæ
 est finita, mouet motu locali usque ad determina-
 tam distātiā loci, ita virtus generantis mouet mo-
 tu generatiōis usque ad determinatam formam.
 AD TERTIVM dicendum, quod illa virtus habet
 rationem animæ, ut dictū est: & ideo ab eo embrio
 potest dici animal. & similiter dicendū ad quartum
 quintum sextum septimum & octauum.
 AD NONVM dicendum, quod sicut anima est in
 embriōe in actu, sed imperfecte, ita operatur secū-
 dum operationes imperfectas.
 AD X dicendum, quod licet anima sensibilis in bru-
 tis sit ab intrinseco, tamen in homine substantia ani-
 mæ quæ est simul vegetabilis, sensibilis, & ratio-
 nis, est ab extrinseco, ut iam dictum est.
 AD XI dicendum, q̄ anima sensibilis nō est acci-
 dens in homine, sed substantia, cum sit idem in sub-
 stantia cum anima rationali: sed potentia sensitua
 est accidens in homine, sicut & in alijs animalibus.
 AD XII dicendum, q̄ anima sensibilis est nobilior
 in homine quàm in alijs animalibus, quia in homi-
 ne non tantum sensibilis est, sed etiam rationalis.
 AD XIII dicendum, quod anima sensibilis in ho-
 mine secundum substantiam est incorruptibilis, eū
 eius substantia sit substantia animæ rationalis, licet
 forte potentia sensitua, quæ sunt actus corporis
 non remaneant post corpus, ut quibusdā videtur.
 AD XIV dicendum, q̄ si anima sensibilis quæ
 est in brutis, & anima sensibilis quæ est in homine
 collocarentur secundum se in genere vel specie,
 non essent vnus generis: nisi forte logice loquen-
 do secundum aliquam intentionem communem:
 sed id, quod est in genere & specie proprie est com-
 positum, quod utrobique est corruptibile.
 AD XV dicendum, q̄ aīa sensibilis in homine non
 est anima irrationalis, sed est anima sensibilis & ra-
 tionalis simul: sed verum est q̄ potentia aīa sensiti-
 ua, quædam quidem sunt irrationales secundum se,
 sed participant rationem s̄m q̄ obediunt rationi:
 potentia autem animæ uegetabilis sunt penitus ir-
 rationabiles, quia nō obediunt rationi, ut patet per
 Philoso-

In solutio-
ne ad 1. ac-
gumen.

In corp. art.

Corp. art.

Philoso-

Et ult. 10. 3. Philosophum in 1. Ethicor.

AD XVI dicendum, quod licet sint plura principia membra in corpore in quibus manifestantur principia quarundam operationum animæ: tamen omnia dependent a corde sicut a primo principio corporali.

AD XVII dicendum, quod ab anima humana in quantum vnitur corpori, effluunt vires affixæ organis: in quantum vero excedit sua uirtute corporis capacitatem, effluunt ab ea vires nō affixæ organis.

In corp. ar. & artic. 9. & quest. præc. art. 3.

AD XVIII dicendum, quod sicut ex superioribus questionibus patet, ab una & eadem forma, materia recipit diuersos gradus perfectionis. & secundū quod materia perficitur inferiori gradu perfectionis, remanet adhuc materialis dispositio ad ulterioris perfectionis gradum. & sic secundum quod corpus perficitur in esse sensibili ab anima humana, remanet adhuc ut materiale respectu ulterioris perfectionis. & secundum hoc animal quod est genus, sumitur a materia, & rationale quod est differentia, sumitur a forma.

AD XIX dicendum, quod sicut animal in quantum animal neque est rationale neque irrationale: sed ipsum animal rationale est homo, animal uero irrationale est animal brutum, ita anima sensibilis in quantum huiusmodi neque rationalis neque irrationalis est: sed ipsa anima sensibilis in homine est rationalis, in brutis uero irrationalis.

AD XX dicendum, quod licet una sit anima sensibilis & vegetabilis: non tamē oportet quod in quocumque apparet operatio unius, appareat operatio alterius, propter diuersam partium dispositionem, ex quo etiam cōtingit quod nec omnes operationes animæ sensibiles exercentur per unam partem: sed uisus per oculos, auditus per aures, & sic de alijs.

ARTICVLVS XII.

Utrum anima sit sue potentia.

8. q. p. 97. artic. 1. Capitu. 13. a medio 10. 3.

DVO DECIMO queritur, utrū anima sit suæ potentia: & uidetur quod sic. Dicitur enim in li. de spiritu & anima. Anima habet sua naturalia, & illa omnia est, potētia namque atque vires eius idē sunt quod ipsa. habet accidentia & illa non sunt suæ vires, & suæ uirtutes non sunt. Non est enim sua prudentia, sua temperantia, sua iustitia, sua fortitudo. Ex hoc expressē uidetur haberi, quod anima sit suæ potentia.

Capit. 13. in princ. 10. 3.

¶ 2 Præt. In eodem lib. dicitur, Anima secundum sui operis officium uarijs nuncupatur nominibus. Dicitur enim anima dum uegetat, sensus dum sentit, animus dum sapit, mens dum intelligit, ratio dum discernit, memoria dum recordatur, uoluntas dum uult. Ista tamen non differunt in substantia quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista sunt anima. Ex hoc etiam idem habetur quod prius.

Lib. Medicarum c. 1.

¶ 3 Præt. Bernardus dicit, tria quædam intueor in anima, memoriam, intelligentiam & uoluntatē, & hæc tria esse ipsam animam: sed eadem ratio est etiam alijs potentijs animæ. ergo anima est suæ potentia.

Lib. re. c. 11. parum, antequam medium 10. 3.

¶ 4 Præt. August. dicit in 6. de Trin. quod memoria, intelligentia, & uoluntas sunt una uita, una essentia: sed non nisi essentia animæ. ergo potentia animæ sunt idem quod eius essentia.

¶ 5 Præt. Nullum accidēs excedit suum subiectum: sed memoria, intelligentia, & uoluntas excedunt animam. Non enim sui solum anima meminit, neq; se solum intelligit & uult: sed etiam alia. ergo hæc tria non sunt accidentia animæ. Sunt igitur idē quod es-

sentia animæ, & eadem ratione alia potentia. ¶ 6 Præt. Secundum hæc tria attenditur immunitatis in anima: sed anima est ad imaginem tantis secundum seipsam, & non solum secundum accidentia. ergo prædictæ potentia non sunt accidentia animæ. Sunt igitur de essentia eius.

¶ 7 Præt. Accidens est quod potest adesse & præter subiecti corruptionem: sed potentia non potest abesse. ergo non sunt accidentia animæ: & sic idem quod prius.

¶ 8 Præt. Nullum accidens est principium substantialis differentia, quia differentia cōplex debet esse rei quæ significat quid est res: sed potentia dicitur secundum sensum, rationale secundum rationem. ergo potentia non sunt accidentia animæ: sunt ipsa anima quæ est forma corporis. Nam est principium substantialis differentia.

¶ 9 Præt. Forma substantialis est uirtus uolens & uolens est accidentalis: sed accidentalis à seipsa agit & aliam potentiam mediā. ergo & substantia igitur anima sit forma substantialis, potentia bus agit non sunt aliud quam ipsa.

¶ 10 Præt. Idem est principium essendi & operandi, sed anima secundum seipsam est principium essendi, quia secundum suam essentiam est forma sua essentia est principium operandi: sed nihil est aliud quam principium operandi. H igitur anima est eius potentia.

¶ 11 Præt. Substantia aīæ in quantum est materia ad intelligibilia, est intellectus possibilis, materia autem est actus, est agēs: sed esse actus & agētis non significant aliud quam ipsam potentia & in actu. ergo anima est in actu & possibilis: & eadem ratione est suæ potentia.

¶ 12 Præt. Sicut materia prima est in partibus sensibiles, ita anima intellectiua est in partibus ad formas intelligibiles: sed materia prima est potentia. ergo anima intellectiua est suæ potentia.

¶ 13 Præt. Phil. in lib. Ethic. dicit, quod anima intellectus: sed hoc non est nisi ratio intellectiua, ergo anima est intellectus, & eadem ne est etiam suæ potentia.

¶ 14 Præt. Philo. in 2. de anima dicit, quod anima actus primus, sicut scientia: sed scientia est unum tantum principium actus secundū qui est cognitio. ergo anima est immediatum principium operationum suarum: sed immediatum principium operationum dicitur potentia. ergo anima est suæ potentia.

¶ 15 Præt. Omnes partes sunt contrahentes quia totum consistit ex partibus: sed potentia sunt partes eius, ut patet in 2. de anima. ergo substantia animæ, & non sunt accidentia animæ.

¶ 16 Præt. Forma simplex non potest esse subiectum ergo non potest esse subiectum accidentium: ergo quæ sunt in anima non sunt eius accidentia.

¶ 17 Præt. Si potentia sunt accidentia animæ, tunc quæ ab essentia eius fluunt, accidentia esse propria cōstantur ex principijs subiecti: sed essentia cū sit simplex, non potest esse causa tantum tatis accidentiū, quantum apparet in potentia. potentia igitur anima non sunt accidentia. Relinquitur ergo quod ipsa anima sit suæ potentia.

SED CONTRA, sicut se habet essentia ad potentiam, sic se habet potentia ad essentiam. Ergo ad agere. ergo permixtam, sicut se habet ad agere ad uiuere, ita se habent potentia ad agere.

sed in solo Deo idem est esse, & agere, ergo in solo Deo idem est potentia & essentia. Anima ergo non est sua potentia.

¶ 2. Præterea. Nulla qualitas est substantia: sed potentia naturalis est quædam species qualitatis, ut patet in prædicamentis. ergo potentia naturalis animæ non sunt ipsa essentia animæ.

RESPONDEO. Dicendum, quod circa hanc quæstionem sunt diuersæ opiniones. Quidam enim dicunt, quod anima est sue potentie: alij uero hoc negant dicentes potentias animæ esse quasdam proprietates ipsius. & ut harum opinionum diuersitas cognoscatur: sciendum quod potentia nihil aliud est quam principium operationis alicuius, siue sit actio, siue passio: non quidem principium, quod est subiectum agens aut patiens: sed id, quo agens agit, aut patiens patitur: sicut ars edificatiua est potentia in edificatore, qui per eam edificat, & calor in igne qui calore calefacit, & sicum est potentia in lignis, quia secundum hoc sunt combustibilia. ponentes igitur quod anima sit sue potentie hoc intelligunt, quod ipsa essentia animæ sit principium immediatum omnium operationum animæ, dicentes quod homo per essentiam animæ intelligit, sentit, & alia huiusmodi operatur, & secundum diuersitatem operationum diuersis nominibus nominatur. Sensus quidem in quantum est principium sentiendi: intellectus autem in quantum est intelligendi principium, & sic de alijs; utpote si ignis calorem nominaremus potentiam liquefactiuam, calefactiuam, & desiccatiuam, quia hæc omnia operatur. Sed hæc opinio stare non potest, primo quidem quia unumquodque agit secundum quod actu est illud scilicet, quod agit. Ignis enim calefacit non in quantum actu est lucidum, sed in quantum est actu calidum, & exinde est quod omne agens agit sibi simile, unde oportet quod ex eo quod agitur consideretur principium quo agit. Oportet enim utrumque esse conforme. unde in 2. physico dicitur, quod forma & generans sunt idem specie. Cum ergo id, quod agit non pertinet ad esse substantiale rei impossibile est quod principium quo agit sit aliquid de essentia rei, & hoc manifeste apparet in agentibus naturalibus. Quia enim agens naturale in generatione agit transfurando materiam ad formam, quod quidem fit secundum quod materia primo disponitur ad formam, & tandem consequitur formam secundum quod generatio est terminus alterationis, necesse est quod ex parte agentis id, quod immediate agit sit forma accidentalis correspondens dispositioni materie: sed oportet ut forma accidentalis agat in uirtute forme substantialis, quasi instrumentum eius, alias non induceret agendo formam substantialem. Et propter hoc in elementis non apparent aliqua principia actionum, nisi qualitates actiue & passiue, que tamen agunt in uirtute formarum substantialium. & propter hoc earum actio, non solum terminatur ad dispositiones accidentales, sed etiam ad formas substantiales. Nam & in artificialibus actio instrumenti terminatur ad formam intentam ab artifice. Si uero est aliquid agens, quod directe & immediate sua actione producat substantiam, sicut nos dicimus de Deo, qui creando producit rerum substantias, & sicut Auicenna dicit de intelligentia agente a qua sunt ipsa sunt formæ substantiales in istis inferioribus; huiusmodi agens agit per suam essentiam. & sic non erit in eo aliud po-

tentia actiua & eius essentia. De potentia uero passiuâ manifestum est, quod potentia passiuâ quæ est ad actum substantialem est in genere substantia, & quæ est ad actum accidentalem est in genere accidentis per reductionem, sicut principium, & non sicut species completa: quia unumquodque genus diuiditur per potentiam & actum. unde potentia homo est in genere substantia, & potentia album est in genere qualitatis. Manifestum est autem, quod potentia animæ siue sint actiue siue passiuæ, non dicuntur directe per respectum ad aliquid substantiale: sed ad aliquid accidentale. & similiter esse intelligens vel sentiens actu, non est esse substantiale sed accidentale, ad quod ordinatur intellectus, & sensus. & similiter esse magnum vel paruum, ad quod ordinatur vis augmentatiua. Generatiua uero potentia, & nutritiua ordinantur quidem ad substantiam producendam vel conseruandam: sed per transfurationem materie. unde talis actio sicut & aliorum agentium naturalium, fit a substantia mediante principio accidentali. Manifestum est ergo, quod ipsa essentia animæ non est principium immediatum suarum operationum: sed operatur mediantibus principijs accidentalibus. unde potentia animæ non sunt ipsa essentia animæ: sed proprietates eius. deinde hoc apparet ex ipsa diuersitate actionum animæ, quæ sunt generæ diuersæ & non possunt reduci ad unum principium immediatum, cum quædam earum sint actiones & quædam passionis, & alijs huiusmodi differentijs differant, quod oportet attribui diuersis principijs. & ita cum essentia animæ sit unum principium, non potest esse immediatum principium omnium suarum actionum: sed oportet quod habeat plures, & diuersas potentias correspondentes diuersitati suarum actionum. Potentia enim ad actum dicitur correlatiue. unde secundum diuersitatem actionum, oportet esse diuersitatem potentiarum. & inde est quod Philosophus in 6. Ethic. dicit quod scientificum animæ quod est necessarium & ratiocinatum quod est contingendum, sunt diuersæ potentia: quia necessarium & contingens, genere differunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod liber iste de spiritu & anima, non est Augustini sed dicitur eius iudicium esse falsum: nec est multum curandum de his, quæ in eo dicuntur. Si tamen suslineatur potest dici, quod anima est sua potentia vel lux uires, quia sunt naturales proprietates eius. unde in eodem libro dicitur quod omnes potentie sunt una anima, proprietates quidem diuersæ: sed potentia una, & est similis modus dicendi, sicut si diceretur quod calidum lucidum & leue sunt unus ignis. & similiter dicendum ad secundum, tertium, & quartum.

AD QUINTVM dicendum, quod accidens non excedit subiectum in essendo: excedit tamen in agendo. calor enim ignis exteriora calefacit & secundum hoc potentia animæ excedit ipsam, in quantum anima intelligit & diligit non solum se, sed etiam alia. Augustinus autem inducit hanc rationem comparationis notitiam & amorem ad mentem, non ut ad cognoscentem & ad amantem: sed ut ad cognitum & amatum. Si enim secundum hanc habitudinem compararet ad ipsam ut accidentia ad subiectum, sequeretur quod anima non cognosceret & amaret nisi se. unde fortassis secundum hunc intellectum dixit quod sunt una uita, una essentia: quia notitia in actu est quodammodo cognitum, & amor in actu est quodammodo ipsum amatum.

Quæst. dis. Tho. FF. AD

Ad sextum dicendum, q̄ imago trinitatis in anima attenditur non s̄m potentiam tantum: sed etiā s̄m essentia. sicut enim representatur vna essentia in tribus personis licet deficienter. Si autē anima esset suæ potentie, non esset distinctio potentiarum ab invicem nisi solis nominibus. & sic non representaretur convenienter distinctio personarum, quæ est in diuinis.

Ad septimum dicendum, q̄ tria sunt genera accidentium. Quædam enim causantur ex principis speciei & dicuntur propria, sicut risibile homini: quædam vero causantur ex principis individui, & hoc d̄ quia vel habent causam permanentem in subiecto, & hæc sunt accidentia inseparabilia, sicut masculinum & femininum, & alia huiusmodi: quædam vero habent causam non permanentem in subiecto, & hæc sunt accidentia separabilia, vt sedere & ambulare. Est autem cōe omni accidenti q̄ non sit de essentia rei, & ita non cadit in definitione rei, unde de re intelligimus quod quid est, absque hoc q̄ intelligamus aliquid accidentium eius: sed species non potest intelligi sine accidentibus, quæ consequuntur principium speciei: pot tamen intelligi sine accidentibus individui etiā inseparabilibus: sine separabilibus vero esse potest non solum species, sed & individuum, potentia vero anime sunt accidentia: sicut proprietates. vnde licet sine illis intelligatur quid est anima, non autē animam sine eis esse est possibile, neque intelligibile.

Ad octavum dicendum, quod sensibile & rationale secundum quod sunt differentie essentialis, non sunt unta a sensu & intellectu: sed ab anima sensitiva & intellectiva.

Ad nonum dicendum quod quare forma substantialis non sit immediatum principium actionis in agentibus inferioribus, ostensum est.

Ad x. dicendum, quod anima est principium operandi: sed primum non proximum. Operantur enim potentie virtute anime, sicut & qualitates elementorum in virtute formarum substantialium.

Ad xi. dicendum, quod ipsa anima est in potentia ad ipsas formas intelligibiles: sed ista potentia non est essentia anime, sicut nec potentia ad statum que est in ere, est essentia eris. esse enim actus & potentia non sunt de essentia rei, quoniam actus non est essentialis.

Ad xii. dicendum, quod materia prima est in potentia ad actum substantialem, qui est forma, & ideo ipsa potentia est ipsa essentia eius.

Ad xiii. dicendum, quod non d̄ intellectus esse, quia intellectus dicitur id, quod est potius in homine sicut civitas dicitur esse rector civitatis: non tamē hoc dictum est eo, quod essentia anime sit ipsa potentia intellectus.

Ad xiiii. dicendum, quod similitudo inter animā & scientiā attenditur secundum quod utraque est actus primus: non autem quantum ad omnia. unde non oportet quod anima sit immediatum principium operationum, sicut scientia.

Ad xv. dicendum, quod potentie anime non sunt partes essentialis anime quasi constituentes essentiam eius: sed partes potētiāles, quia virtus anime distinguitur per huiusmodi potentias.

Ad xvi. dicendum, quod forma simplex que non est subsistens, vel si subsistit que est actus purus, non potest esse subiectum accidentis. Anima autem est forma subsistens & non est actus purus, loquendo de anima humana, & ideo potest esse subiectum potentiarum quarundam, scilicet intelle-

ctus & voluntatis: potentie autem sensibile tritinae partis sunt in composito sicut in materia quia unus est actus, eius est potentia, ut patet Philo. in lib. de somno & vigilia.

Ad xvii. dicendum, quod licet anima sit in essentia, tamen est in ea potentia & habet diversam habitudinem ad res: unde de etiam comparatur ad corpus, & proprie ab una essentia anime possunt procedere duæ potentie.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum potentie distinguantur per obiecta

Tertio decimo queritur de distinctione trinarum anime. Vtrum videlicet distinguantur per obiecta. Et videtur, quod non, quia trina sunt que maxime distant, scilicet compositum, obiectorum non diversificat potentias, sicut substantiam, quam que differunt in colore, densitate, sicut homo & lapis differunt secundum substantiam, sonus autem & coloratum differunt secundum accidens. Cum igitur huiusmodi eandem potentiam pertineat, ut magis sonus & coloratum, & ita nulla differentiarum facit differre potentias.

¶ 3 Præter. Si differentia obiectorum diversificat potentiam, oportet quod diversitas obiecti esset causa identitatis in potentia, quod autem quod idem obiectum diversificat potentias se habet. Idem enim est in lignis & desideratur boni enim in potentia obiectum voluntatis ergo differentia potentiarum non est causa diversitatis potentiarum.

¶ 4 Præter. Vbi est eadem causa, est eadem potentia, ergo obiecta diversa diversificat potentias, oportet quod diversitas potentiarum que in potentia, hoc autem non videtur, quædam obiecta diversa comparantur ad diversas potentias, sicut sonus & coloratum, & visum, & iterum ad unam potentiam, et ad imaginationem & intellectum. Item ergo quod differentia obiectorum, non diversificat potentiarum.

¶ 5 Præter. Habitus sunt perfectiones potentiarum, sed perfectibilia enim distinguuntur per proprias, ergo potentie distinguuntur per proprios habitus, & non secundum obiecta.

¶ 6 Præter. Omne quod est in aliquo, est in potentia recipientis: sed potentie anime sunt in organis corporeis, sunt enim actus organorum distinguuntur secundum organa corporis secundum obiecta.

¶ 7 Præter. Potentie anime non sunt ipsa essentia anime, sed proprietates eius: proprietates autem fluunt ab essentia eius. Ab uno autem potentiarum unum immediate, ergo una sola potentia est prima fluens ab essentia anime, & cetera fluunt aliæ secundum aliquam operationem potentie anime differunt secundum organa, non secundum obiecta.

¶ 8 Præter. Si potentie anime sunt diversificatæ, quod una earum oriatur ab alia, quædam omnes oriri ab essentia anime videtur.

D. 1074

In comp. ar.

vna, & simplex. Sed impossibile vñ, quòd vna potētia animæ oriatur ex alia, tum quia omnes potētia animæ sunt simul, tum etiam quia accidēs oriatur à subiecto. Vnum autem accidēs non potest esse subiectū alterius. Non ergo possunt esse diuersæ potētia animæ per diuersitatem obiectorum.

¶ 9. Præt. Quanto aliqua substantia est altior, tanto eius virtus est maior, & per cōsequens minus multiplicata, quia omnis virtus vnita plus est infinita, q̄ multiplicata, vt dñ in li. de causis. Anima aut̄ inter oīa inferiora est sublimior, ergo virtus eius est maior vna, & tñ ad plura se habens, non ergo multiplicatur secundum differentiam obiectorum.

¶ 10. Præt. Si diuersitas potētiarum animæ est s̄m differentiam obiectorum, oportet etiam, quòd ordo potētiarum sit secundum ordinem obiectorū, hoc autem non videtur. Nā intellectus cuius obiectum est, quod quid est, & substantia, est posterior sensu, cuius obiecta sunt accidentia, vt color, & sonus: ractus autem est prior visu, cum tamen visibile sit prius & communius tangibili. Ergo nec diuersitas potētiarum est solum secundum differentiam obiectorum.

¶ 11. Præt. Omne appetibile est sensibile, vel intelligibile: intelligibile autem est perfectio intellectus, & sensibile perfectio sensus. Cum igitur vnū quodque appetat naturaliter suam perfectionem, sequitur, quòd intellectus, & sensus appetant naturaliter omne appetibile. Non igitur oportet ponere potētiā appetitiuā præter sensitiuā.

¶ 12. Præt. Appetitus non est nisi voluntas irascibilis, & concupiscibilis: sed voluntas est in intellectu, irascibilis, & concupiscibilis in sensu, vt dicitur in 3. de anima, ergo potētia appetitiua non est ponēda præter sensitiuā, & intellectiua.

¶ 13. Præt. Philosophus probat in 3. de anima, q̄ principia motus localis in animalibus sunt sensus, siue imaginatio, & intellectus, & appetitus: sed potētia in animalibus nihil aliud est, quā principium motus, ergo potētia motiua, nō est præter cognoscitiuā, & appetitiuā.

¶ 14. Præt. Potētia animæ ordinātur ad aliquid altius, quā est natura, alias in omnib. corporib. naturalib. essent vires animæ: sed potētia quæ attribuitur animæ vegetabili, non videtur ordinari ad aliquid altius, quā natura ordinātur enim ad conseruationem speciei per generationem, & conseruationem indiuidui per nutrimentum, & perfectam quantitatem per augmentum, quæ omnia operatur natura et̄ in rebus naturalibus. Nō igitur ad huiusmodi ordinandā sunt potētia animæ.

¶ 15. Præt. Quāto aliqua virtus est altior, tāto vna existens ad plura se extendit: sed virtus animæ est supra virtutem naturæ. Cum igitur natura eadem virtute producat in esse corpus naturale, & der̄ ei debitam quantitatem, & conseruet ipsum in esse, videtur hoc fortius, quòd anima vnā virtute operetur. Nō igitur sunt diuersæ potētia, generatiua, nutritiua, & augmentatiua.

¶ 16. Præt. Sensus est cognoscitiuus accidentiū: sed aliqua alia accidentia magis adinuicē differunt, q̄ sonus, & color, & huiusmodi, quæ sunt non solū in eodem genere qualitatis: sed etiam in eadē specie, quæ est tertia. Si igitur potētia distinguuntur secundum differentiam obiectorum, non deberēt potētia animæ distingui penes huiusmodi accidentia: sed magis penes alia, quæ magis distant.

¶ 17. Præt. Cuiuslibet generis est vna contrarietas prima. Si igitur penes diuersa genera qualitatum

A passibilium diuersificantur potētia sensitiuæ, vt, quod vbicumque sunt diuersæ contrarietates, sint diuersæ potētia sensitiuæ: sed hoc alicubi inuenitur, visus enim est albi, & nigri, auditus grauis, & acuti: alicubi vero non tactus enim est calidi, & frigidi, humidi, & sicci, mollis duri, & huiusmodi, ergo potētia non distinguuntur penes obiecta.

¶ 18. Præt. Memoria non vñ esse alia potētia à sensu, est enim passio primi sensitiui, secundū Philof. obiecta tñ eorum differunt, quia obiectum sensus est præsens, obiectum vero memoriæ præteritum. Ergo potētia non distinguuntur penes obiecta.

¶ 19. Præt. Omnia, quæ cognoscuntur per sensum, cognoscuntur et̄ per intellectum, & alia plura. Si igitur potētia sensitiuæ distinguuntur secundum pluralitatem obiectorum, oportet etiam quòd intellectus distinguatur secundū diuersas potētiās, sicut & sensus, quod patet esse falsum.

¶ 20. Præt. Intellectus possibilis, & agēs sunt diuersæ potētiæ, vt supra ostensum est: sed idē est obiectum vtriusque. Non igitur potētiæ distinguuntur secundum differentiam obiectorum.

SED CONTRA est, quòd dicitur in 2. de anima, quod potētiæ distinguuntur per actus, & actus per obiecta.

¶ 2. Præt. Perfectibilia distinguuntur penes perfectiones: sed obiecta sunt perfectiones potētiarū, ergo potētiæ distinguuntur penes obiecta.

RESPON. Dicendum, q̄ potētia secundum id, quod est, dñ ad actum. vnde oportet, q̄ per actum definiatur potētia, & secundū diuersitatem actiū diuersificentur potētia. Actus aut̄ ex obiectis speciem habent. Nam si sint actus passiuarum potētiarum, obiecta sunt actiua: si autem sunt actiua potētiarum, obiecta sunt vt fines. Secundum aut̄ vtrumque horum considerantur species operationis: nam calefacere, & instigigare distinguuntur quidem secundum q̄ huius principium est calor, illius autem frigus, & iterum in sim. les fines terminantur. Nam agēs ad hoc agit, vt similitudinē suā in aliud inducat. Relinquitur igitur, q̄ secundum distinctionem obiectorum, attrēditur distinctio potētiarum animæ. Oportet tamen attendere distinctionem obiectorum secundū, q̄ obiecta sunt differentia actionum animæ, & nō secundū aliud, quia in nullo genere species diuersificatur, nisi differentis, quæ per se diuidunt genus. Non enim albo, & nigro distinguuntur species animalis: sed rationali, & irrationali. Oportet autem in actionibus animæ tres gradus cōsiderare. Actio enim animæ trāscendit actionem naturæ in rebus animatis operātis: sed hoc contingit quantum ad duo, quantum ad modum agendi, & quantum ad id, quod agitur. Oportet autem, quòd quantum ad modū agēdi omnis actio animæ transcendat operationem, vel actionem naturæ inanimati, quia cū actio animæ sit actio vitæ, viuum autem est, quod seipsum mouet ad operandum, oportet quòd omnis operatio animæ sit secundum aliquid intrinsecum agens: sed quantum ad id, quod agitur, non omnis actio transcendit actionem naturæ inanimati. Oportet enim, quod sit esse naturale, & quæ ad ipsam requiruntur, sic in corporibus inanimatis, sicut in corporibus animatis: sed in corporibus inanimatis sit ab agente extrinseco: in corporibus vero animatis ab agente intrinseco, & huiusmodi sunt actiones ad quas ordinantur potētiæ animæ vegetabilis. Nam ad hoc, quòd indiuiduum producat in esse, ordinatur potētia generatiua.

Quæst. dis. S. Tho. FF 2 Ad

Art. 3. q. 4. & 5. huius q.

66. 33. 100p.

Ad hoc autem q̄ quantitatem debitam cōsequatur, ordinatur uis augmentatiua. Ad hoc autem q̄ conseruetur in esse, ordinatur uis nutritiua: hæc autē consequuntur corpora inanimata ab agente naturali extrinseco tñ: & propter hoc prædicte uires animæ dicuntur naturales. Sunt autem aliæ altiores actiones anime, quæ transcendent actiones formarum naturalium, etiam quantum ad id, quod agitur, inquartum. In anima sunt nata esse omnia secundum esse immateriale. Est. n. anima quodammodo omnia secundum q̄ est sentiens & intelligens. Oportet. n. esse diuersum gradum huiusmodi esse immaterialis. unus. n. gradus est secundum q̄ in anima sunt res sine proprijs materijs: sed tñ secundum singularitatem & conditiones indiuiduales, quæ consequuntur materiam. & iste est gradus sensus qui est susceptiuus specierū indiuidualium sine materia: sed tamen in organo corporali. Altior autē & perfectissimus immaterialitatis gradus est intellectus, qui recipit species omnino a materia, & conditionibus materiæ abstractas, & absq; organo corporali. Sicut autem per formā naturalem res habet inclinationē ad aliquid, & habet motum aut actionem ad consequendum id, ad quod inclinatur: ita ad formam etiam sensibilem uel intelligibilem sequitur inclinatio ad rē, siue per sensum, siue per intellectum comprehensam, quæq̄ dem pertinet ad potentiam appetitiuam. & iterū oportet consequenter esse motum aliquem per quem perueniatur ad rem desideratā, & hoc pertinet ad potentiam motiuam. Ad perfectam autem sensus cognitionem, quæ sufficiat animali, quinque requiruntur. Primo q̄ sensus recipiat speciem sensibilibus: & hoc pertinet ad sensum propriū. Secundo, q̄ de sensibilibus perceptis diiudicet, & ea ab invicem discernat, quod oportet fieri per potentiam ad quam omnia sensibilia perueniunt, quæ dicitur sensus cōis. Tertium est, q̄ species sensibilibus receptæ conseruentur. Indiget autem animal apprehensione sensibilibus, non solum ad eorum presentiam, sed etiam postquam abierint, & hoc necessarium est reduci in aliquam potentiam. Nam & in rebus corporalibus aliud principium est recipiendi, & aliud conseruandi. Nam quæ sunt bene receptibilia, sunt interdum male conseruatiua. huiusmodi autē potentia dicitur imaginatio siue phantasia. Quarto autē requiruntur intentiones aliquæ, quas sensus non apprehendit. sicut nocium & uile & alia huiusmodi, & ad hæc quidem cognoscenda peruenit homo inquirendo, & cōsiderando: alia uero animalia quodam naturali instinctu, sicut uis naturaliter fugit lupum tanquam nociuū. unde ad hoc in alijs animalibus ordinatur æstimatiua naturalis: in homine autem vis cogitativa, quæ est collatiua intentionum particularium. unde & ratio particularis dicitur, & intellectus passiuus. Quinto autem requiritur, q̄ ea quæ prius fuerunt apprehensa per sensum & interior conseruata, iterum ad actualem considerationem reuocentur. Et hoc quidem pertinet ad memoratiuā uirtutē, quæ in alijs quidē animalibus absq; inquisitione suā operationē habet. in hominibus autē cū inquisitione & studio. unde in hominibus nō solum est memoria: sed reminiscētia. Necessē autē fuit ad hoc potētiam ab alijs distinctā ordinari, quia actus aliarū potētiarū sensitiuarū est sicut motus a rebus ad animā: actus autem memoratiuæ potētiae est eōtrario secundū motū ab anima ad res. diuersi autē motus diuersa principia motiua requirunt: principia autē motiua poten-

tia dicuntur. Quia uero sensus proprius, qui dicitur in ordine sensitiuarum potentiarum, dicitur a sensibilibus immutatur, necesse fuit ad diuersitatem immutationum sensibilibus sit susceptiuus specierum sensibilibus immutationes. necesse est gradum & ordinem immutationum, quibus immutatur sensus a sensibilibus immutationes. Sunt igitur quædam sensibilia, quæ species licet immaterialiter in sensu recipiunt, tamen etiam materiam immutationem in animalibus sentiētib; huiusmodi autē qualitates, quæ sunt principia transformationum etiam in rebus materialibus: sicut calidum, humidum, & siccū, & alia huiusmodi. igitur huiusmodi sensibilia immutatio materiam accipiendo, materialis autem immutatio fit per contractum, necesse est q̄ huiusmodi sensibilia tingendo sentiantur, propter quod potentia comprehendens ea uocatur tactus. Sicut quædam sensibilia, quæ quidem non materiam immutatio habent, immutationem annexam, quod dupliciter. Vno modo sic, q̄ materialis immutatio annexa sit tam ex parte sensibilibus quæ te sentiētis, & hoc pertinet ad gustum, quod non immuret organū sensus sicut sapor solum, tamen hæc immutatio non est quali transformatione, tam saporis, quam gustus, & præcipue secundum materiam. Alio modo sic, quod transformationem annexa sit solum ex parte sensibilibus, autem transformatione, uel est secundum materiam, & alterationem quandam sensibilibus. Sicut in sensu odoratus, uel solum secundum materiam immutatio, uel est secundum materiam & odoratus, quia sunt sine mutatione sentiētis, licet ad sit materialis immutatio sensibilibus, non solum tangendo, sed per materiam secum sentiunt. Gustus autem solum materiam sentit, quia requiritur immutatio materiam parte sentiētis. Sunt autem alia sensibilia mutant sensum absque materiali immutatione, sicut lux & color, quorum est materiam sensus est altior inter oēs sensus, & uisus dicitur sensibilia ab eo percepta sunt cōtra corruptibilibus & incorruptibilibus. Sicut materiam vis appetitiua, quæ consequitur apprehensionem sensus, necesse est q̄ in duo diuisatur: quia est appetibile, uel ea ratione q̄ est delectabile & conueniens, & ad hoc est uis concupiscentiæ uel ea ratione, quod per hoc habetur perfruendi delectabilibus secundum sensum, quoniam contingit cum aliquo tristabili secundum sensum, sicut cum animal pugnat ad delectabilem dā potestare fruendi proprio delectabili, & ad hoc ordinatur uis concupiscentiæ. Quia autē motiua cū ad motum ordinem, quæ dicitur motiua nisi secundum diuersitatem immutationum cōpetunt diuersis animalibus, quorum sunt receptibilia, quæ dā uolatiua, quæ dā gressiua, quæ dā alio modo mobilia: uel etiā secundum diuersas partes eiusdem animalis. Nā singule partes animalis habent proprios motus. Gradus autē immutationum & appetitiuas Motiua autē cōis est, & intellectui. Nā idem corpus eodē modo motur ab utroq; Cognition autem intellectus

lium. & ideo aliqua diuersitas obiectorum requirit diuersitatem potentiarum in parte sensitua, q non requirit diuersitate potentiarum in parte intellectua. Recipere enim & retinere in rebus materialibus secundum idem est. & similiter secundum diuersos modos immutationis. oportet diuersificare sensum, non autem intellectum.

Ad xx dicendum, quod idem obiectum, scilicet intelligibile in actu comparatur ad intellectum agentem, vt factum ab eo: ad intellectum vero possibilem, vt mouens ipsum. Et sic patet, quod non secundum eandem rationem idem comparatur ad intellectum agentem & possibilem.

ARTICVLVS XIII.

VRVM ANIMA HUMANA SIT IMMORTALIS.

9. p. 9. 75. articu. 6.

QVARTODECIMO queritur de immortalitate anime humane. Et videtur quod sit corruptibilis. Dicitur enim Eccle. 3. Vnus est interitus hominis & iumentoru, & aqua vtriusque conditio: sed iumenta cum intereunt, interit eorum anima. ergo cum homo interierit, anima eius corrumpitur.

Com. 26. to. mo 3.

¶ 2 Præt. Corruptibile & incorruptibile differunt secundum genus, ut dicitur in 10. Meta. sed anima humana & anima iumentorum non differunt secundum genus, quia nec homo a iumentis genere differt. ergo anima hominis & anima iumentorum non differunt secundum corruptibile & incorruptibile: sed anima iumentorum est corruptibilis. ergo anima humana non est incorruptibilis.

Lib. 3. Orth. fidei. c. 3.

¶ 3 Præt. Damasc. dicit quod angelus est gratia non natura immortalitatem suscipiens: sed angelus non est inferior anima. ergo anima non est naturaliter immortalis.

Com. 8. to. 2.

¶ 4 Præt. Philo. probat in 8. Physi. quod primum mouens est infinita uirtutis, quia mouet tempore infinito. Si igitur anima habet virtutem durandi tempore infinito, sequitur quod uirtus eius sit infinita: sed uirtus infinita non est in essentia finita. ergo sequitur quod essentia anime sit infinita, si sit incorruptibilis: hoc autem est impossibile, quia sola essentia diuina est infinita. ergo anima humana non est incorruptibilis. Sed dicitur quod anima est incorruptibilis, non per essentiam propriam, sed per uirtutem diuinam.

Com. 26. to. mo 3.

¶ 5 Sed contra. Illud quod non competit alicui per essentiam propriam, non est ei essentiale: sed corruptibile & incorruptibile essentialiter predicantur de quibuscumque dicuntur, ut dicit Philo. in 10. Met. ergo si anima est incorruptibilis, oportet quod sit incorruptibilis per essentiam suam.

¶ 6 Præt. Omne quod est, aut est corruptibile, aut incorruptibile. Si igitur anima humana secundum suam naturam non est incorruptibilis, sequitur quod secundum suam naturam sit corruptibilis.

Lib. 19. de ci. ui. dei. c. 26. i prin. to. 5. Lib. de spiritu & anima. c. 43. to.

¶ 7 Præt. Omne incorruptibile habet uirtutem quod sit semper. Si igitur anima humana sit incorruptibilis, sequitur quod habet uirtutem quod sit semper. ergo non habet esse post non esse, quod est contra fidem.

¶ 8 Præt. Aug. dicit. quod sicut Deus est uita anime, ita anima est uita corporis: sed mors est priuatio uitae. ergo per mortem anima priuatur & tollitur.

¶ 9 Præt. Forma non habet esse nisi in eo in quo est. Si igitur anima est forma corporis. ergo non potest esse nisi in corpore. ergo perit perempto corpore. Sed diceretur, quod hoc est uerum de anima secundum quod est forma, non secundum suam essentiam.

¶ 10 Sed contra. Anima non est forma corporis accidens, alioquin cum anima constituat hominem se-

Fundum quod est forma corporis, sequeretur quod esset ens per accidens. Quia autem ens per accidens alicui non per accidens, concitetur secundum essentiam. ergo est forma secundum suam essentiam. Si ergo secundum quod est forma est corruptibilis, & secundum suam essentiam erit corruptibilis. ¶ 11 Præt. Quaecumque conueniunt ad se, ita se habent quod corruptio vno corruptio alius: sed anima & corpus conueniunt ad se esse, scilicet ad esse hominis. ergo corruptio corpore corrumpitur anima.

¶ 12 Præt. Anima sensibilis & anima irrationalis vnum secundum substantiam in homine. anima sensibilis est corruptibilis. ergo & anima irrationalis.

¶ 13 Præt. Forma debet esse materia: proprietaria: sed anima humana est in corpore, ut materia. Cum igitur corpus sit corruptibile, anima erit incorruptibilis.

¶ 14 Præt. Si anima potest a corpore separari, tunc quod sit aliqua operatio eius sine corpore, quod nulla substantia est otiosa: sed natura operatio potest esse anima sine corpore, etiam intelligere, de quo magis videtur, quam intelligere sine phantasmate, ut Philo. dicit. anima autem non est sine corpore. ergo anima potest separari a corpore, sed corrumpitur pro corpore.

¶ 15 Præt. Si anima humana sit incorruptibilis non erit nisi quia est intelligens. sed videtur intelligere non sibi conueniat, quia ad quod premis inferioris nature, imitatur aliquid nature superioris, sed ad eam non potest sicut simia imitari aliquam operacionem, non tamen ad eam pertingit. & similia cum homo sit supremum in ordine naturarum, imitetur aliquam actionem humanam separatarum intellectualium quae est perfectio sed ad eam non perueniat. Nulla igitur videtur ponendi animam hominis esse incorruptibilem.

¶ 16 Præt. Operationem propriam operaciones tingunt, vel omnia, vel plurima continentur in specie: sed paucissimi homines perueniunt ad hoc quod sint intelligentes. ergo intelligere est propria operatio anime humane. Ad hoc oportet animam humanam esse incorruptibilem eo quod sit intellectualis.

¶ 17 Præt. Philo. dicit in 1. Physi. quod corruptio consumitur, semper ablato quodam, sed bonum rationale anime est finitum bonum. Cum ergo quod peccatum minuat bonum naturae humane, videtur quod tandem tota natura & sic anima humana quandoque corrumpatur.

¶ 18 Præt. Ad debilitatem corporis anime corrumpitur, ut patet in eius operationibus. ergo corruptionem corporis anima corrumpitur.

¶ 19 Præt. Omne quod est ex nihilo, est in nihil: sed anima humana ex nihilo esse ergo vertibilis est in nihil. & sic sequitur anima sit corruptibilis.

¶ 20 Præt. Manente causa manet effectus. anima est causa vite corporis. Si ergo anima manet, videtur quod corpus semper viuere parat esse saluum.

¶ 21 Præt. Omne quod est per se subsistens, est quid in genere vel specie collocatum: anima humana ut videtur, non est hoc aliquid nec in specie vel genere tanquam individuum, vel sit forma: esse. n. in genere vel specie collocatum, non materiam nec formam, nisi per se.

ergo anima humana non est per se subsistens, & ita corrupto corpore remanere non potest.

Seco contra est, qd dicitur Sapie. i. Deus fecit hominem inextremabile: ad imaginem suam similitudinis fecit illum. Ex quo potest accipi qd homo est inextremabilis. i. corruptibilis. In quod est ad imaginem Dei. Est autem ad imaginem Dei secundum animam, vt Aug. dicit in lib. de Trinit. ergo anima humana est incorruptibilis.

¶ 2. Pæt. Omne quod corrumpitur, habet contrarietatem ex contrariis cõpositum: sed anima humana est omnino absq; contrarietate, quia illa est quæ sunt cõtraria in se, in aia non sunt contrariarõnes. n. contrariorum in aia contraria non sunt, ergo anima humana est incorruptibilis.

¶ 3. Pæt. Corpora cõlestia dicunt esse incorruptibilia, qd nō habent materiã qualem generabilia & corruptibilia: sed aia humana omnino est immaterialis, quod patet ex hoc qd rerum species immaterialiter recipit, ergo anima est incorruptibilis.

¶ 4. Pæt. Philo. dicit, qd intellectus separatur a corpore, vt ipse dicit ergo anima humana est incorruptibilis.

RESPON. Dicendũ, quod necesse est oĩno animam humanam incorruptibile esse. Ad cuius euidentiã considerandum est, quod id, quod per se consequitur esse, non potest reuocari ab eo, sicut ab homine non reuocatur, qd sit animal: necq; a numero, qd sit par, vel impar. Manifestũ est autem, quod esse per se consequitur formã, vnum quodq; enim habet esse secundum propriam formam, vnde esse a forma nullo modo separari potest. Corruptum igitur cõpositum ex materia & forma per hoc, quod amittunt formam ad quã consequitur esse. Ipsa autem forma per se corrupti non potest: sed per accidens corrupto cõposito corrumpitur, inquantũ deficit esse cõpositi qd est per formam, si forma sit talis quæ nō sit habens esse: sed sit solũ quo cõpositum est. Si ergo sit alia quã forma quæ sit habens esse, necesse est illã formam incorruptibilem esse. Nō enim separatur esse ab aliquo habente esse, nisi per hoc qd separatur forma ab eo. vnde si id, qd habet esse sit ipsa forma, impossibile est qd esse separatur ab eo. Manifestum est autem qd principũ quo homo intelligit, est forma habens esse in se, & nō solum sicut quo aliquid est. Intelligit, vt Phil. probat in 3. de anima, nō est actus expletus per organum corporale.

Non enim posset inueniri aliquid organum corporale, quod esset receptiuum omnium naturarũ sensibilibus, presertim quia recipiens debet esse denudatum a natura recepti: sicut pupilla caret colore, omne aut organum corporale habet naturã aliquam sensibile. Intellectus vero quo intelligimus: est cognoscitiuus omnium sensibilibus naturarũ, vnde impossibile est qd eius operatio, quæ est intelligere exerceatur p aliquod organum corporale. vnde apparet qd intellectus habet operationem p se, in qua nō communicat corpus. vnumquodq; autem operatur secundum qd est. Quæ enim per se habent esse, per se operantur, quæ vero per se non habent esse, non habent per se operationem. non enim calor per se calefacit: sed calidum. Sic igitur patet, qd principium intellectiuum quo homo intelligit, habet esse eleuatum supra corpus, non dependens a corpore. Manifestum est etiam qd huiusmodi intellectiuum principium nō est aliquid ex materia & forma cõpositum, quia species omnino recipitur in ipso immaterialiter, qd declara-

atur ex hoc qd intellectus est vniuersaliũ, qd consideratur in abstractione a materia, & a materialibus conditionibus. Relinquitur ergo qd principium intellectiuum quo homo intelligit, sit forma habens esse. vnde necesse est qd sit incorruptibilis. & hoc est qd etiam Phil. dicit, qd intellectus est quoddam diuinum & perpetuum. Osiensum est aut in precedentibus qd principium intellectiuũ quo homo intelligit, non est aliqua substantia separata: sed est aliquid formaliter inherens homini, qd est aia vel pars anime. Vnde relinquitur ex precedentibus, qd anima humana sit incorruptibilis. Omnes enim qui posuerunt animam humanam corrupti, interemerunt aliquid premisorum. Quidã enim animam ponentes esse corpus, posuerunt eã non esse formam: sed aliquid ex materia & forma cõpositum. Alij vero ponentes intellectum non differre a sensũ, posuerunt per consequens, qd non habet operationem, nisi per organum corporale. & sic non habet esse eleuatum supra corpus. vnde nō est forma habens esse. Alij vero posuerunt intellectum quo homo intelligit esse substantiam separatam, quæ omnia in superioribus ostensa sunt esse falsa. Vnde relinquitur animam humanam esse incorruptibile. Signum aut huius ex duobus accipi potest. primo quidem ex parte intellectus, quia ea et quæ sunt in seipsis corruptibilia, secundũ qd intellectu percipiuntur, incorruptibilia sunt. Est enim intellectus apprehensiuus rerum in vniuersali, in quem modum non accidit eis corruptio. Secũdo, ex naturali appetitu qui in nulla re frustrari potest. Videmus. n. in hominibus appetitũ esse perpetuatis. & hoc rationabiliter, quia cum ipsum esse secundum se sit appetibile, oportet qd ab intelligente qui apprehendit esse simpliciter & nō hic & nunc, appetatur esse simpliciter, & sit omne tẽpus. Vnde vtrũq; iste appetitus nō sit inanis: sed qd homo secundum animã intellectiuam sit incorruptibilis.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd Salomon in li. eccl. loquitur quali concionator: nunc ex persona sapientum, nunc ex persona stultorum: verbum autem inductum loquitur ex persona stultorum. Vel potest dici qd vnus dicitur interitus hominis, & iumentorum, quantum ad corruptionem cõpositi, quæ vtrõq; est per separationem aie a corpore: licet post separationem anima humana remaneat, non autem anima iumentorum.

AD SECUNDVM dicendũ, qd si aia humana & aia iumentorũ per se collocaretur in gñe, sequeretur qd diuersorũ generũ essent, sicut naturalẽ gñis cõsiderationẽ. Sic. n. corruptibile & incorruptibile necesse est genere differre, licet in aliqua rōne cõi possent cõuenire. Ex quo & in vno genere possunt esse, sicut in logica cõsiderationẽ. Nunc aut aia non est in gñe, sicut species: sed sicut pars speciei. vtrumq; aut cõpositum corruptibile est, tam illud cuius pars est anima humana, quã illud cuius pars est anima iumentorum. Et propter hoc nihil prohibet ea esse vnius generis.

AD TERTIVM dicendũ, qd sicut dicit Aug. vera immortalitas est vera ð immutabilitas. Immutabilitatẽ autẽ est sicut electionẽ, ne. s. de bono in malũ mutari possint, tam anima q̃ angelus habent p gratiam.

AD QVARTVM dicendũ, qd esse comparatur ad formã, sicut per se cõsequens ipsam: nō aut sicut effectus ad virtutem agentis, vt puta, motus ad virtutem mouentis. licet ergo qd aliquid possit moueri infinito tẽpe, demonstraret infinitatẽ virtutis mouentis: tñ qd aliquid possit esse tẽpe infinito nō demou-

Quæst. dis. Tho. FF 4 strat

Lib. 1. de anima. com. 10. tom. 2.

Art. 3. & 5. huius quæst.

Art. 1. & 5. huius quæst. & q. præced. art. 2.

stat infinitatem forme per quam aliquid est, sicut nec hoc qd dualitas semper est par, ostendit infinitatem ipsius. Magis autem hoc, qd aliquid est tempore infinito, demonstrat virtutem infinitam eius, quod est causa essendi.

AD QUINTVM dicendum, qd corruptibile & incorruptibile sunt essentialia parata, quia consequitur essentia, sicut principium formale vel materiale, non autem sit principium actiuum: sed principium actiuum perpetuitatis aliquorum est extrinsecus. & per hoc patet solutio ad sextum.

AD SEPTIMVM dicendum, qd anima habet virtutem vt sit semper: sed illam virtutem non semper habuit. & ideo non oportet qd semper fuerit: sed qd in futurum nunquam deficiat.

AD OCTAVVM dicendum, qd anima dicitur forma corporis, in quantum est causa vite, sicut forma est principium essendi. viuere. n. viuētibus est esse, vt dicit Phi. in 2. de anima.

AD NONVM dicendum, qd anima est talis forma, quæ habet esse non dependens ab eo cuius est forma, quod operatio ipsius ostendit, vt dictum est.

AD X. dicendum, qd licet anima per suam essentiam sit forma, tamē aliquid potest ei competere in quantum est talis forma. scilicet forma subsistens, quod non competit ei in quantum est forma: sicut intelligere non conuenit homini in quantum est animal, licet homo sit animal secundum suam essentiam.

AD XI. dicendum, qd licet anima & corpus conueniat ad vnum esse hominis, tamen illud esse est corpori ab anima, ita qd anima humana esse suum in quo subsistit corpori comunicat, vt ex præmissis questionibus ostensum est. & ideo remoto corpore adhuc remanet anima.

AD XII. dicendum, qd anima sensibilis in brutis corruptibilis est: sed in homine, cum sit eadem in substantia cū anima rationali, incorruptibilis est.

AD XIII. dicendum, qd corpus humanum est materia animæ humanæ proportionata, quantum ad operationes eius: sed corruptio & alii defectus accidunt ex necessitate materiae, vt supra ostensum est.

AD XIV. dicendum, qd corruptio aduenit corpori ex peccato, non ex prima institutione nature.

AD XV. dicendum, qd hoc quod dicit Philosophus, qd non est intelligere sine phantasmate, intelligitur quantum ad statum præsentis vite in quo homo intelligit per animam, alius autem modus erit intelligendi animæ separatæ.

AD XVI. dicendum, qd licet anima humana non pertingat ad illum modum intelligendi quo substantiæ superiores intelligunt: peruenit tamē ad intelligendum aliquo modo, qui sufficit ad incorruptibilitatem eius ostendam.

AD XVII. dicendum, qd licet pauci perueniant ad perfecte intelligendum: tamen ad aliquo modo intelligendum omnes perueniunt. Manifestum est. n. qd prima demonstrationis principia sunt communes animi conceptiones, quæ intellectu percipiuntur.

AD XVIII. dicendum, qd peccatum gratiam totaliter tollit. Nihil autem remouet de rei essentia, remouet tamē aliquid de inclinatione siue habilitate ad gratiam. & in quantum quodlibet peccatum de contraria dispositione inducit, dicitur aliquid de bono nature adimere, quod est habilitas ad gratiam: nunquam tamen totum bonum nature tollitur, quia semper remanet potentia sub contrariis dispositionibus, licet magis ac magis elongata ab actu.

AD XIX. dicendum, qd anima non debilitatur debilitato corpore: nec est sensitiva, vt patet per id, quod

Philosophus dicit in 1. de anima. qd si senex accipiat iuuenis, videbit viq; sicut & iuuenis. Ex quo manifestum est, qd debilitas actionis non accipit propter debilitatem anime, sed organi.

AD XIX. dicendum, quod id, quod est in solo, vertibile est in nihil, nisi manu gubernabile: sed ex hoc non dicitur aliquid corruptibile, sed ex eo quod habet in se aliquid pro corruptionis. & sic corruptibile & incorruptibile sunt predicata essentialia.

AD XX. dicendum, qd licet anima que est in corpore, sit incorruptibilis: tamen corpus quod recipit anima est subiectum transmutationis, & per hoc cedit a dispositione per quam est aptum ad vitam, & sic incidit corruptio hominis.

AD XXI. dicendum, qd anima licet per se possit non tamen per se habet speciem cum sit per

ARTICVLVS XV.

Utrum anima separata a corpore possit intelligere.

QVINTODECIMO queritur, utrum anima separata a corpore possit intelligere. Sed patet quod non. Nulla enim operatio iuncti manet in anima separata: sed nec operatio cōiuncti. Dicit enim Philosophus in 1. de anima, quod dicere animam intelligere, similitudine dicat eam quis texere vel edificare: ergo in re non manet in anima a corpore separata.

¶ 2 Præter Philosophum dicit in 3. de anima, quod non est intelligere sine phantasmate: sed phantasma cum sit in organo sentiendi non potest anima separata. ergo anima separata non potest intelligere. Sed diceretur, qd Philosophus loquitur de anima dū quod est unita corpori, non de anima separata.

¶ 3 Sed contra, anima separata non potest intelligere nisi per potentiam intellectiua: sed hoc non est sine phantasia. Phantasia autem non est in corpore. ergo nec intelligere anima separata non intelligit.

¶ 4 Præter Philosophum dicit in 3. de anima, quod non est intelligere ad phantasmata, sicut videtur: sed visus non potest videre sine colore: nec intellectus intelligit sine phantasmate: neque sine corpore.

¶ 5 Præter Philosophum dicit in 1. de anima, quod corruptio interioris quodammodo corruptio est vel calore naturali, quod quidem corruptio est in corpore separata. ergo anima a corpore separata intelligere non potest. Sed diceretur, quod anima separata intelligit quidem, non autem in re separata intelligit quidem, non autem in re quod nunc intelligit a phantasmate ab actu.

¶ 6 Sed contra, forma vniuersalis materiae non est materia: sed propter formam. Nam forma est & perfectio materiae. Vnitur autem materiae propter complementum suum operatio: unde talem materiam forma requirit, per quam operatio forma compleri possit. sicut forma requirit materiam ferream ad perficiendum candi: anima autem est forma corporis. vniuersali corpori ad complementum suum operatio propria autem eius operatio est intelligere: testis sine corpore intelligere frustra corpus.

¶ 7 Præter. Si anima separata intelligere potest, intelligit sine corpore, quod corpori vniuersali modo intelligunt, que phantasmata non digent ad intelligendum, sicut phantasmata qui per phantasmata intelligimus. Nam perfectio anime, est in intelligendo. Nam perfectio anime, est in intelligendo.

Com. 17. to. no. 1.

Art. 8. & 9. huius qu.

Art. 9. huius quæst.

Art. 8. huius quæst.

substantiæ est propria operatio eius. ergo si anima sine corpore intelligere potest præter phantasmata, nocuum est ei corpore vniri, & sic non esset ei naturalis.

¶ 8. Præter. Potentiæ diuersificantur penes objecta: sed animæ intellectiua sunt objecta phantasmata, vt dicitur in 3. de ani. Si igitur sine phantasmatis, intelligit separata a corpore, oportet qd habeat alias potentias, quod est impossibile, cum potentie sint naturales animæ, & inseparabiliter ei in hæreant.

¶ 9. Præter. Si anima separata intelligit, oportet, qd per aliquam potentiam intelligat: potentia autem intellectiua in anima non sunt nisi duplex. scilicet intellectus agens, & possibilis: per neutrum aut horum potest anima separata intelligere, vt vñ. Nam operatio vtriusque intellectus respicit phantasmata. Intellectus n. agens facit phantasmata esse intelligibilia actu: intellectus aut possibilis recipit species intelligibiles à phantasmatis abstractas. vt ergo qd nullo modo anima separata intelligere possit.

¶ 10. Præter. Vnius rei vna est propria operatio, sicut & vnus perfectibilis vna est perfectio. Si ergo operatio animæ sit intelligere accipiendo a phantasmatis, vt qd non potest esse eius operatio, se illic intelligere præter phantasmata, & ita separata a corpore non intelliget.

¶ 11. Præter. Si anima separata intelligit, oportet, qd aliquo intelligat, quia intelligere est per similitudinem rei intellecte in intelligente. Non potest aut dici, qd anima separata intelligat per suam essentiam. hoc enim solius Dei est. huius enim essentia, quia infinita, est omnem in se perfectionem præhabens similitudo est omnium rerum. Similiter et neque per essentiam rei intellectæ, quia sic intelligeret solū illa, que per essentiam suam sunt in anima. Neque et per aliquas species, vt vñ intelligere potest: non per species innatas siue cocreatas. hoc enim videtur redire in opinionem Platonis, qui posuit omnes scientias esse nobis naturaliter inditas.

¶ 12. Præter. Huiusmodi species frustra videtur esse animæ innatas, cum per eas intelligere non possit dum est in corpore. species aut intelligibiles ad nihil aliud ordinari videtur, nisi vt per eas intelligatur. Sed diceretur, qd anima quantum est de se, potest intelligere per species innatas: sed impeditur à corpore, ne per eas intelligere possit.

¶ 13. Sed contra, quanto aliquid est perfectius in sua natura, tanto perfectius est in operando: sed anima vnita corpori est perfectior in sua natura, quàm cū est à corpore separata: sicut quilibet pars in suo toto existens perfectior est. Si igitur anima separata a corpore per species innatas intelligere potest, multo magis corpori vnita potest intelligere per easdē.

¶ 14. Præter. Nihil naturalium alicuius rei totaliter impeditur per id, quod ad naturam pertinet. Ad naturam autem animæ pertinet ut corpori inuiatur, cū sit corporis forma. ergo si spēs intelligibiles sunt naturaliter indite animæ, non impeditur per unionem corporis, quin per eas intelligere possit. Cuius contrarium experimur.

¶ 15. Præter. Neq; et potest dici, ut videtur, quod anima separata intelligat per species prius acquisitas in corpore. Multæ enim animæ humanae remaneunt a corporibus separatæ, quæ nullas species intelligibiles acquisierunt, sicut patet de animabus puerorum, & maxime eorū, qui in matris uteris defuncti sunt. Si igitur animæ separate non possent intelligere, nisi per species prius acquisitas, sequeretur, qd non oēs animæ separatæ intelligerent.

A ¶ 16. Præter. Si anima separata non intelligeret, nisi per species prius acquisitas, sequi vñ, qd non intelligat, nisi ea, qd prius intellexit, dū fuit corpori vnita. hoc aut non vñ verū. Intelligit. n. multa de penis & de pñis, quæ nūc non intelligit. Non ergo anima separata intelliget tantum per species prius acquisitas.

¶ 17. Præter. Intellectus efficitur in actu per speciem intelligibilem, in eo existentem: sed intellectus actu existēs actu intelligit. ergo intellectus in actu intelligit omnia illa quorum species intelligibiles sunt actu in ipso. Videtur igitur quod species intelligibiles non conferuntur in intellectu, postquàm delinir actu intelligere, & ita non remanet in anima post separationem, ut per eas intelligere possit.

B ¶ 18. Præter. Habitus acquisiti actus similes reddunt illis actibus, ex quibus acquiruntur, ut patet per philo. in 2. Ethic. Aedificatio enim fit homo adificator, & iterum edificator factus potest edificare: sed species intelligibiles acquiruntur in intellectu per hoc, quod conuertitur ad phantasmata. ergo nunquam per eas potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Separata igitur a corpore per species acquisitas intelligere non potest, ut videtur.

¶ 19. Præter. Neque etiam dici posset, quod intelligat per species influxas ab aliqua superiori substantia, quia vnumquodq; receptiuum habet propriū agens a quo natum est recipere. Intellectus autem humanus natus est recipere a sensibus. Non igitur recipit a substantiis superioribus.

C ¶ 20. Præter. Ad ea, qd nata sunt causari per agētia inferiora, non sufficit sola actio superioris agentis, sicut animalia, qd sunt nata generari ex femine non inueniuntur generata ex actione solis tñ: sed anima humana nata est recipere species a sensibilibus. Non ergo sufficit ad hoc, qd acquirat species intelligibiles, solum influxus substantiarū superiorū.

¶ 21. Præter. Agens debet esse proportionatū patienti, & influens recipienti: sed intelligentia substantiarum superiorum non est proportionata intellectui humano, cum habeat scientiam magis vniuersalem, & incomprehensibilem nobis. Non igitur anima separata per species influxas a substantiis superioribus intelligere potest, ut videtur, & sic non relinquitur aliquis modus, quo intelligere possit.

SED CONTRA, Intelligere est maxima & propria operatio aīe. Si igitur intelligere non conuenit aīe sine corpore, nulla alia operatio ipsius conueniet ei: sed si non conuenit ei aliqua operatio sine corpore, impossibile est aīam separatā esse: ponimus aut aīam separatā, ergo necesse ē ponere eā intelligere.

¶ 2. Præter. Illi, qui resuscitati leguntur in scripturis, eandem notitiam postea habuerunt quam prius, ergo notitia eorū, quæ homo in hoc mundo scit, non tollitur post mortem. potest ergo anima per species prius acquisitas intelligere.

¶ 3. Præter. Similitudo inferiorū inuenitur in superioribus. vnde & mathematici futura pñuntiant, cōsiderantes similitudines eorū, quæ hic aguntur in celestibus corporibus. sed anima est superior in natura omnibus corporalibus rebus. ergo omnium corporalium similitudo est in anima, & per modum intelligibilem, cum ipsa sit substantia intellectiua, vt ergo quod per suam naturam omnia corporalia intelligere possit, etiam cum fuerit separata.

RESPON. Dicēdū, qd huic quæstioni dubitanonem affert hoc, qd anima nostra secundam præsentem statum ad intelligēdum se sensibilibus indigere inuenitur. unde in huiusmodi diuertam indigentia rationē, diuersimode oportet de veritate huius

Cap. 1. & 2. tom. 1.

Ref. id Ari.
7. Meta. cō.
6. tom. 3.

In dia. de re
publ. a. mcd.
Illius.

Li. 8. Metap.
ca. 7. & li. 9.
629. 4.

huius quæstionis existimare. Posuerunt enim quidam. s. Platonici, q̄ sensus sunt animæ necessarii ad intelligendum, nō per se quasi ex sensib. in nobis causatur scientia, sed per accidens; in quantum scilicet per sensus quodammodo excitatus anima nostra ad rememorandum, quæ prius nouit, & quorum scientiam naturaliter inditam habet. Et sciendum est ad huiusmodi intelligentiam, q̄ plato posuit species rerū separatas subsistentes & actu intelligibiles, & nōminauit eas ideas, per quarum participationem, & quodammodo influxum posuit animam nostram scientem, & intelligentē esse, & antequam anima corpori vniatur, ista scientia liberè poterat vti: sed ex vnione ad corpus intus erat prægrauata, & quodammodo absorpta, quod eorum, quæ prius sciuerat, & quorum scientiam cōnaturalem habebat oblitē videbatur, sed excitabatur quodammodo per sensus, vt in ipsa rediret, & reminisceretur eorū, quæ prius intellexit, & quorū scientiā innatam habuit: sicut et nobis interdū accidit, q̄ ex inspectione aliquorum sensibilium, manifeste reminiscimur aliquorum, quorū oblitē videbamur. Hæc autē eius positio de scientiā & sensibilib. conformis est positioni eius circa generationem rerum naturalium. Nam formas rerū naturalium per quas vnūquodq; indiuiduū in specie collocatur, ponebat prouenire ex participatione idearū prædictarū: ita quod agentia inferiora nō sunt, nisi disponētia materiam ad participationem specierū separatarū. Et si quidem hæc opinio teneatur, hæc quæstio facilis, & absoluta est. Nam s̄m hoc, anima non indiget sensibilibus ad intelligendum s̄m suam naturam: sed per accidens, quod quidē tollitur cum anima fuerit à corpore separata. Tunc enim cessante aggrauatione corporis, excitante non indigebit: sed ipsa per se ipsam erit quasi vigil, & expedita ad omnia intelligenda, sed s̄m hanc opinionem non v̄r, q̄ possit assignari rationabilis causa, propter quam anima corpori vniatur. Nō enim est hoc propter animā, cum anima corpori non vnita perfecte propriam operationē habere possit, & ex vnione ad corpus eius operatio propria impeditur. Similiter et non potest dari, q̄ propter corpus. Nō enim anima est propter corpus: sed corpus magis propter animā, cum anima sit nobilior corpore. Vnde & incōueniens v̄r, q̄ anima ad nobilitandū corpus sustineat in sua operatione detrimentum: v̄r etiam sequi ex hac opinione, q̄ vnio animæ ad corpus nō sit naturalis. Nam quod est naturale alicui, nō impedit eius propriam operationem. Si igitur vnio corporis impedit intelligentiā animæ, nō erit naturale animæ corpori vniri, sed contra naturam, & ita homo qui constituitur ex vnione animæ ad corpus, non erit aliquid naturale, quod v̄r absurdum. Similiter in experimento patet, q̄ scientia in nobis non prouenit ex participatione specierum separatarum: sed a sensibilib. accipitur, quia quibus deest vnus sensus, deest scientia sensibilium, quæ illo sensu apprehenduntur: sicut cæcus natus non potest habere scientiam de coloribus. Alia autem positio est, q̄ sensus profunt animæ humanæ ad intelligendum, nō per accidens, sicut prædicta opinio ponit, sed per se: non quidem, vt a sensibilib. accipiamus scientiā: sed quia sensus disponit animam ad acquirendum scientiam aliunde, & hæc est opinio Auic. Ponit enim quod est quædā substantia separata, quam vocat intellectum, vel intelligentiam agentem, & quod ab ea efficiunt spe-

cies intelligibiles in intellectu nostro per se intelligimus, & quod per operationē sensibilib. imaginatiōē, & alia huiusmodi operatiōē intellectus noster, vt conuertat se ad intellectum agentem, & recipiat influentiam specierum sensibilium ab ipsa, & hoc etiam conuenit: ipse opinatur circa generationes rerū naturalium, & quodammodo disponit materiam ad receptionem formæ ab intelligentia agente. Secundum hanc opinionem, v̄r quæstio hæc parū difficilis habere. Si enim sensus non sunt necessarii ad intelligendum, nisi secūndum quod disponunt ad capiendum species ab intelligentia agente, potest quod anima nostra conuertatur ad ipsam, si iam erit a corpore separata per se ipsam conuertatur ad intelligentiam agentem, & recipiat influentiam ab ea. Nec sensus erunt necessarii ad intelligendum sicut natus, quæ est ad adtransfere dū, cū aliquis à transiētia necessaria non est: sed ex hac opinione nō homo statim acquirit omnem scientiam rerum, quæ sensu percipit, quāvis alioquin sciretelligimus per species effluentes in intelligentiam agentem, & ad huiusmodi intelligentiam, non requiritur nisi conuētia cum ad intelligentiam prædictam, quæ conuenit ad eam conuētia, potest recipere quæque speciem intelligibilem in intellectu potest dici, quod conuertatur quantum ad non quantum ad aliud, & ita conuenit gnanando sonos poterit accipere sonorum, vel quorumcumque aliorū sententia esse falsum. Manifestum est etiam, q̄ sententia sensitiua sunt nobis necessaria: nō solum in acquisitione scientiæ in utendo scientiā iam acquisita. Non enim mus considerat et ea, quorum scientiam nisi conuertendo non ad phantasiam prætrarium dicit. Inde enim est, q̄ læta operatiua sensitiuarum, per quas conuenit apprehenduntur phantasmatia, impediuntur in considerando etiam ea quorum scientiam nobis diuinitus sunt per influxum habent superiorum, indigemus aliquibus phantasmatia unde dicit Dionys. i. cap. cœl. licet autem quodabile est nobis aliter lucere diuinum rationum varietate sacrorum nelaminum uicium. quidem nō est, si phantasmatia non essent necessaria, nisi ad conuertendū nos ad intellectus superiores: & ideo aliter dicitur esse q̄ sensitiua sunt necessaria: anima ad intellectum non per accidens tamquam excitates, potest, neque disponentes tantum. Auic. sed ut representantes animæ proprium obiectum, ut dicit Philo. in 4. phantasiarum sunt: sicut in anima sensui: sed sicut colores non sunt intelligibilia actu, nisi per lumen, ita phantasmatia non intelligibilia actu, nisi per intellectum agentem, & hoc consonat ei, quod ponimus circa operationem rerum naturalium. Sicut enim quod agentia superiora mediantibus operatiua naturalib. causant formas naturales, ita phantasmatia causant formas naturales per phantasmatia. Ita intelligibilia actu, causat scientiam in intellectu possibili nostro: Nec refert ad propo-

ut om̄ intellectus agens sit substantia separata, ut quodammodo ponunt, vel sit lumen, quod anima nostra participat ad similitudinem substantiarum superiorum: sed secundum hoc iam difficilius est videre, quomodo anima separata intelligere possit. Non enim erunt phantasmata, quæ indigent ad sui apprehensionem, & conseruationem organis corporeis, quibus sublati, ut uideretur, non pot̄ intelligere anima, sicut nec coloribus sublati, potest uisus videre. Ad hanc igitur difficultatem tollendam considerandum est, quod anima cum sit infima in ordine intellectuarum substantiarum, infimo, & debilissimo modo participat intellectuale lumen, sicut intellectualem naturam. Nam in primo intellectu. scilicet Deo, natura intellectualis est adeo potens, quod per unam formam intelligibilem, scilicet essentiam suam omnia intelligit: inferiores uero substantiæ intellectuales per species multas: & quanto uiaque earum est altior, tanto habet pauciores formas, & uirtutem magis potestatem ad intelligendum omnia per formas paucas. Si autem substantia intellectualis inferior haberet formas ita uniuersales, sicut superior, cum non adfir ei tanta uirtus in intelligendo, remaneret eius scientia incompleta, quia tñ in uniuersali res cognosceret, & non posset deducere cognitione sua ex illis paucis ad singula. Anima ergo humana, quæ est infima si acciperet formas in abstractione, & uniuersalitate conformes substantiis separatis, cū haberet minimam uirtutem in intelligendo, imperfectissimam cognitionem haberet, ut prope cognoscens res in quadam uniuersalitate, & consensione. & ideo ad hoc, quod eius cognitio perficiatur, & distinguatur per singula, oportet quod a singulis rebus scientiam colligat ueritatis, lumine tñ intellectus agentis ad hoc necessario existente, ut altiori modo recipiantur in anima quam sunt in materia. Ad perfectionem igitur intellectualis operationis, necessarium fuit animam corpori uniri. Nec tñ dubium est quin per motus corporeos, & occupationem sensuum anima impediatur a receptione influxus substantiarum separatarum. uñ dormientibus, & alienatis a sensibus quædam reuelationes sunt, quæ non accidunt sensu utentibus. Quando ergo anima erit a corpore totaliter separata, plenus percipere poterit influentiam a superioribus substantiis, quantum ad hoc quod huiusmodi influxum intelligere poterit absque phantasmate, quod modo non potest: sed tñ huiusmodi influxus non cauabit scientiam ita perfectam, & ita determinatam ad singula, sicut est scientia quam hic accipimus per sensus, nisi in illis animabus, quæ supra dictum naturalem influxum habebunt alium supernaturalem ad omnia plenissime cognoscendam, & ad ipsum Deum uidentem. habebunt etiam anime separatae determinatam cognitionem eorum, quæ prius hic sciuerunt, quorum species intelligibiles conseruantur in eis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa uerba Aristoteli dicit non secundum propriam sententiam, sed secundum opinionem illorum, qui dicebant, quod intelligere est moueri, ut patet ex his, quæ præmisit ibi.

AD SECVNDVM dicendum, quod Philosopho loquitur de operatione intellectuali anime, secundum quod est corpori unita. Sic enim non est sine phantasmate, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod secundum statum presentem quo anima corpori unitur, non participat a substantiis superioribus species intelligibiles, sed solum lumen intellectuale. & ideo indiget phantasmatis

A ut obiectis a quibus species intelligibiles accipiat: sed post separationem amplius participabit etiam intelligibiles species. unde non indiget exterioribus obiectis, & similiter dicendum est ad quartum.

AD QVINTVM dicendum, quod Philosopho loquitur secundum opinionem quorundam, qui posuerunt intellectum habere organum corporale, sicut & sensum, ut patet per ea quæ ante præmittuntur. hoc enim posito preuenit anima separata intelligere non posset. Vel potest dici, quod loquitur de intelligere secundum modum intelligendi, quo nunc intelligimus.

AD SEXTVM dicendum, quod anima unitorum corpori per suam operationem, quæ est intelligere, non quæ sine corpore quoquo modo intelligere non posset, sed quia naturali ordine sine corpore perfecte non intelligeret, ut expositum est. & per hoc patet solutio ad septimum.

AD OCTAVVM dicendum, quod phantasmata non sunt obiecta intellectus, nisi secundum quod sunt intelligibilia actu per lumen intellectus agentis. unde quæcumque species intelligibiles actu recipiuntur in intellectu, & undecumque, non habebunt aliam rationem obiecti formalem, penes quam obiecta potentias diuersificant.

AD NONVM dicendum, quod operatio intellectus agentis, & possibilis respicit phantasmata secundum, quod est anima corpori unita: sed cum erit anima a corpore separata per intellectum possibilem recipiet species effluentes a substantiis superioribus, & per intellectum agentem habebit uirtutem ad intelligendum.

AD X. dicendum, quod operatio propria anime est intelligere intelligibilia actu. Nec per hoc diuersificat species intellectualis operationis, quod intelligibilia actu sunt accepta a phantasmatis, vel aliunde. **AD XI.** dicendum, quod anima separata non intelligit res per essentiam suam, neque per essentiam rerum intellectarum, sed per species influxas a substantiis superioribus in ipsa separatione, non a principio cum esse incipit, ut Platonicus posuerunt. Per hoc etiam patet solutio ad duodecimum.

AD XIII. dicendum, quod anima cum est corpori unita, si haberet species innatas per eas, posset intelligere, sicut intelligit per acquisitas: sed licet sit perfectior in natura sua, tñ per motus suos corporeos & occupationes sensibiles retinet, ut non possit ita libere coniungi substantiis superioribus ad recipiendum influxum earum, sicut post separationem.

AD XIII. dicendum, quod non est naturale anime, ut per species influxas intelligat, cum est corpori unita: sed solum postquam est separata, ut dictum est.

AD XV. dicendum, quod anime separatae poterunt etiam intelligere per species prius acquisitas in corpore: sed tamen non solum per eas, sed etiam per influxas, ut dictum est. & per hoc patet solutio ad decimum sextum.

AD XVII. dicendum, quod species intelligibiles quæ doque sunt in intellectu possibili in potentia tñ, & tunc homo est intelligens in potentia & indiget aliquo reducete in actum, uel per doctrinam, uel per inuentionem. Quandoque autem sunt in eo in actu perfecto, & tunc intelligit actu. Quandoque autem sunt in eo medio modo inter potentiam, & actum, scilicet in habitu, & tunc potest intelligere actu quomodo uoluerit. & per hunc modum species intelligibiles acquisitæ sunt in intellectu possibili quando actu non intelligit.

AD XVIII. dicendum, quod sicut iam dictum est, operatio intellectualis non differt specie, siue intelligibile actu, quod est obiectum intellectus, accipitur a phantasmate.

In corp. ar.

D. 187.

In corp. ar.

In corp. ar.

phantasmatibus, siue vndecumque. Operatio enim potentia recipit distinctionem & speciem secundum obiectum quantum ad formalem rationem ipsius, non secundum id, quod est materiale in ipso. & ideo si per species intelligibiles conseruatas in intellectu, prius autem acceptas a phantasmatibus, anima separata intelligat non conuertendo se ad phantasmata, non erunt dissimiles specie operatio quæ ex speciebus acquisitis causatur, & per quam species acquiruntur.

Ad XIX. dicendum, quod intellectus possibilis non est natus recipere a phantasmatibus: nisi secundum quod phantasmata sunt actus per lumen intellectus agentis, quod est quædam participatio luminis substantiarum superiorum. & ideo non remouetur, quin a substantiis superioribus recipere possit.

Ad XX. dicendum, quod scientia in anima nata est causari a phantasmatibus secundum statum, quo est corpori vnita: secundum quem statum non potest causari a superioribus agentibus tantum: poterit autem hoc esse, cum anima fuerit a corpore separata.

Ad XXI. dicendum, quod ex hoc quod scientia substantiarum separatarum, non est proportionata animæ nostræ, non sequitur quod nullam intelligentiam ex carum in luxu capere possit: sed solum quod non possit capere perfectam & distinctam, ut dictum est.

ARTICVLVS XVI.

Utrum anima coniuncta corpori, possit intelligere substantias separatas.

s. par. 9. 88. art. 1.

SEXTODECIMO queritur, utrum anima coniuncta corpori possit intelligere substantias separatas. Et vbi quod sic. Nulla enim forma impeditur a fine suo per materiam, cui naturaliter vnita. Finis enim animæ intellectuæ vbi esse intelligere substantias separatas, quæ sunt maxime intelligibiles. vniuersusque enim rei finis est, ut perueniat ad perfectum in sua operatione. Non ergo anima humana impeditur ab intelligendo substantias separatas per hoc, quod vnita tali corpori, quod est propria eius materia.

Cap. 7. & 8. tom. 3.

¶ 2 Præ. Finis hominis est felicitas vltima autem felicitas secundum Philo. in 10. Ethic. consistit in operatione altissimæ potentia. scilicet intellectus: respectu nobilissimi obiecti, quod non videtur esse nisi substantia separata ergo vltimus finis hominis est intelligere substantias separatas. Inconueniens autem est, si homo totaliter deficiat a fine suo, si. n. vanum esset. Cognoscere ergo potest homo substantias separatas: sed de ratione hominis est quod anima corpori sit vnita. ergo anima vnita corpori intelligere potest substantias separatas.

¶ 3 Præ. Omnis generatio peruenit ad aliquem terminum. nihil enim in infinitum mouetur. Est autem quædam intellectus generatio, secundum quod de potentia in actum reducitur, prout. scilicet fit actu sciens. hoc ergo non procedit in infinitum: sed peruenit quandoque ad aliquem terminum, ut. scilicet totaliter sit factus in actu, quod esse non potest, nisi omnia intelligibilia intelligant, inter quæ præcipue sunt substantiæ separatae. ergo intellectus humanus ad hoc peruenire potest. quod intelligat substantias separatas.

¶ 4 Præ. Difficilius videtur facere separata ea, quæ non sunt separata, & intelligere ea, quam intelligere ea quæ secundum se sunt separata: sed intellectus noster etiam corpori vnitus facit separata ea quæ non sunt secundum se separata, dum abstractit species intelligibiles a rebus materialibus, per

F quæ res materiales intelligit. ergo intellectus poterit intelligere substantias separatas.

¶ 5 Præ. Excellentia sensibilia pro tanto sentiuntur, quia eorum punctum amissionis. Si autem esset aliquod organum sensus, eorum corrumperetur ab excellenti sensibilibus, quæ sensibile esset excellentius, tunc magis sentiret. Intellectus autem nullo modo corrumperetur intelligibili: sed magis perficitur. ergo eorum magis intelligibilia magis intelligit. sed substantiæ separata quæ sunt secundum se actus intelligibiles: vt pote immateriales, sunt magis intelligibiles nisi in potentia. ergo cum anima etiam vnita corpori intelligat substantias separatas, multo magis intelligere potest substantias separatas.

¶ 6 Præ. Anima intellectiua etiam vnita abstractit quidditatem a rebus habentibus quidditatem. & cum non sit in infinitum abstracta, quod perueniat abstractio ad aliquam quidditatem quæ non sit res habens quidditatem quidditatis tantum. Cum ergo substantia separata sit quiddam quidditatis existentis, videtur quod anima vnita corpori intelligere possit substantias separatas.

H ¶ 7 Præ. Innatum est nobis per effectum cognoscere. oportet autem aliquos effectus naturarum separatarum in rebus sensibilibus materialibus esse, cum omnia corpora angelos administrantur, vt patet per Aristoteli. potest igitur anima vnita corpori intelligere substantias separatas intelligere.

¶ 8 Præ. Anima vnita corpori immens mens enim intelligit se & amat se. in 9. de Trin. sed ipsa est de natura substantiarum separatarum intellectu. ergo immens test intelligere substantias separatas.

¶ 9 Præ. Nihil est frustra in rebus. Ergo videtur esse intelligibile, si a nullo intelligatur. ergo substantias separatas, cum intelligibiles, intellectus noster intelligere potest. ¶ 10 Præ. Sicut se habet visus ad visibilia, ita intellectus ad intelligibilia: sed visus noster cognoscere omnia visibilia etiam inchoat quàmuis ipse sit corruptibilis. ergo intellectus noster, etiam dato, quod essent corruptibiles, intelligere substantias separatas inchoat cum sint per se intelligibiles.

SED CONTRA, Nihil sine phantasmatibus anima, ut dicit Philosophus in 3. de anima phantasmatata non possunt intelligi substantias separatas. ergo anima vnita corpori non intelligere substantias separatas.

RESPON. Dicendum, quod hanc quæstionem promissit se determinaturum in 3. de anima inueniat determinata ab ipso in libris eius nos peruenit vnde de sectoribus eius in diuersis modis procedendi ad huiusmodi solutionem. Quidam enim putauerunt, quod anima etiam corpori vnita potest peruenire ad substantias separatas, & hoc peruenit ad huiusmodi felicitatem humanam: sed in modo dicto est apud eos diuersitas. Quidam autem putauerunt, quod anima nostra potest peruenire ad substantias separatas, non quod eorum peruenimus ad intelligendum alia intelliguntur quibus instrumur in scientiis speculatiuis: sed per rationes & demonstrationes. sed per rationes & demonstrationes.

intellectus agentis nobiscum. Ponunt enim intellectum agentem esse quandam substantiam separatam, quæ naturaliter substantias separatas intelligit. unde cum iste intellectus agens fuerit unitus nobis sic, ut per eum intelligamus, sicut nunc intelligimus per habitus scientiarum, sequetur quod intelligamus substantias separatas. Modum autem quo iste intellectus agens possit sic continuari nobis, ut per eum intelligamus, talem assignant. Manifestum est enim ex Philo. in 2. de anima, quod quoniam nos dicimus, aut esse, aut operari aliquid duobus, unum eorum est quasi forma, & aliud sicut materia: sicut dicimus sanari sanitate & corpore. unde sanitas comparatur ad corpus. sicut forma ad materiam. Manifestum est etiam nos intelligere per intellectum agentem, & per intelligibilia speculata. unum enim in cognitionem conclusionum per principia naturaliter nota, & per intellectum agentem. Necessè est igitur, quod intellectus agens comparatur ad intelligibilia speculata, sicut principale agens ad instrumentum: & sicut forma ad materiam, vel actus ad potentiam. Semper enim quod est perfectius duorum, est quasi actus alterius. qui quid autem recipit in se id, quod est quasi materia, recipit illud etiam quod est quasi forma: sicut corpus recipiens superficiem, recipit etiam colorem qui est forma quædam superficiem, & pupilla recipiens colorem recipit etiam lumen, quod est actus coloris eo enim est utilis actui. Sic igitur intellectus possibilis in quantum recipit intelligibilia speculata, intantum recipit de intellectu agente, quando igitur intellectus possibilis receperit omnia speculata, tunc totaliter recipiet in se intellectum agentem, & sic intellectus agens fiet quasi forma intellectus possibilis, & per consequens unum nobis, unde si cut nunc intelligimus per intellectum possibilem tunc intelligemus per intellectum agentem, non solum omnia naturalia: sed etiam substantias separatas, sed in hoc est quædam diversitas inter quosdam sectantium hanc opinionem. Quidam enim ponunt intellectum possibilem esse corruptibilem, dicunt quod nullo modo intellectus possibilis potest intelligere intellectum agentem, neque substantias separatas: nos autem in statu illius continuationis intellectus agentis nobiscum, intelligemus ipsum intellectum agentem, & alias substantias separatas per ipsum intellectum agentem, in quantum unietur nobis ut forma. Alii vero ponentes intellectum possibilem esse incorruptibilem, dicunt quod intellectus possibilis potest intelligere intellectum agentem & alias substantias separatas. hæc autem positio impossibilis est & uana & contra intentionem Arist. impossibilis quidem quia duo impossibilia ponit, scilicet quod intellectus agens sit quædam substantia separata a nobis secundum esse, & quod nos per intellectum agentem intelligimus, sicut per formam. Intantum enim aliquo operatur ut forma, in quantum illo adipsi scimus aliquid esse actum: sicut calidum calore calefacit, in quantum est calidum actum. Nihil enim agit nisi secundum quod est actum. Oportet ergo id quo aliquid agit, aut operatur formaliter, uniri ei secundum esse. unde impossibile est quod duarum substantiarum separatarum secundum esse una formaliter operetur per aliam, & sic impossibile est quod si intellectus agens est quædam substantia separata a nobis secundum esse, quod ea formaliter intelligamus. Posset autem esse, ut ea intelligeremus actiue, sicut dicimus uideere sole illuminante. Vana est etiam prædicta pos-

itio, quia rationes ad ipsam inducuntur non de necessitate concludunt. & hoc patet in duobus. Primo quidem, quia si intellectus agens est substantia separata ut ponunt, comparatio intellectus agentis ad intelligibilia speculata non erit sicut luminis ad colores: sed sicut solis illuminantis. unde intellectus possibilis per hoc, quod recipit intelligibilia speculata non coniungitur substantiæ eius: sed alicui effectui ipsius. sicut oculus per hoc quod recipit colores, non unitur substantiæ solis: sed luminis eius. Secundo, quia dato quod per hoc quod recipit intelligibilia speculata coniungatur intellectus possibilis ipsi substantiæ intellectus agentis aliquo modo, non tamen sequitur quod recipiendo omnia intelligibilia speculata, quæ abstrahuntur a phantasmatibus, & acquiruntur per principia demonstrationum perfecte coniungatur substantiæ intellectus agentis, nisi hoc esset probatum, quod omnia huiusmodi intelligibilia speculata adæquant virtutem & substantiam intellectus agentis, quod patet esse falsum: quia intellectus agens est altioris gradus in entibus si est substantia separata, quam omnia quæ sunt intelligibilia per ipsum in rebus naturalibus. Mirum est etiam quod ipsi met non intellexerunt defectum suæ rationis, quæuis enim ponerent quod per unum uel duo intelligibilia speculata unirentur nobiscum: non tamē sequitur secundum eos quod per hoc intelligamus omnia alia intelligibilia speculata. Manifestum est autem, quod multo plus excedunt substantiæ intelligibiles separatæ omnia prædicta, quæ dicuntur intelligibilia speculata, quam omnia simul accepta excedat unum uel duo uel quodlibet ex eis: igitur omnia ista sunt unius generis, & eodem modo intelligibilia, substantiæ autem separatæ sunt altioris generis, & altiori modo intelliguntur. unde etiam si continuetur intellectus agens nobiscum secundum quod est forma & agens istorum intelligibilium, non sequitur propter hoc quod continetur nobiscum, secundum quod intelligit substantias separatas. manifestum est etiam quod hæc positio est contra intentionem. Arist. qui dicit in 1. Ethic. quod felicitas est quoddam bonum ceterum, quod potest accidere omnibus non orbatis ad uirtutem. Intelligere autem omnia quæ dicuntur ab eis intelligibilia speculata, uel est impossibile alicui homini, uel adeo rarum, quod nulli unquam homini hoc accidit in statu huius uitæ: nisi Christo qui fuit Deus & homo. unde impossibile est quod hoc requiratur ad felicitatem humanam, ultima autem humana felicitas consistit in intelligendo nobilissima intelligibilia, ut dicit Philo. in 10. Ethic. Non igitur ad intelligendum substantias separatas, quæ sunt nobilissima intelligibilia, secundum quod in hoc consistit felicitas humana, requiritur quod aliquis intelligat intelligibilia speculata omnia. Alio etiam modo apparet, quod prædicta positio est contra intentionem Arist. Dicitur enim in 1. Ethic. quod felicitas consistit in operatione, quæ est secundum perfectam uirtutem. & ideo ut appareat in quo determinate consistit felicitas, necessè habuit determinare de omnibus uirtutibus ut ipsemet dicit in fine 1. Ethic. quartum quædam ponuntur ab ipso morales, ut fortitudo, temperantia & huiusmodi: quædam autem intellectuales, quæ sunt quinque secundum ipsum, sapientia, intellectus, scientia prudentia, & ars, inter quas præcipuam ponit sapientiam, in cuius operatione dicit consistere ultimam felicitatem, ut in Christo apparet. Sapientia autem est ipsa philosophia

Cap. 7. a meo. 4to tom. 5.

Cap. 7. & 8. 10. Eth. 5. tom. 5.

Cap. 7. a meo. 4to tom. 5.

In fine illius. tom. 5.

philosophia prima vt patet in 1. Metaphys. vnde
 relinquitur q̄ ultima felicitas humana, quæ potest
 haberi in hac vita secundum intentionem Arist.
 est cognitio de substantiis separatis, qualis potest
 haberi per principia philosophiæ, & non per modum
 continuationis quam aliqui somniauerunt, unde
 fuit alia opinio, q̄ anima humana per principia
 philosophiæ deueniret ad substantias separatas. Ad
 quod quidem ostendendum sic procedebat. Manifestum
 est enim, q̄ anima humana potest abstrahere a rebus
 materialibus quidditates earum, & intelligere eas: hoc
 contingit quoties intelligimus de aliqua re mate-
 rialium quidditas pura, sed etiam res habens quiddi-
 tatem, iterum intellectus noster potest abstrahere il-
 lam, & cum non possit procedere in infinitum, de-
 uenietur ad hoc q̄ intelligat aliquam simplicem
 quidditatem, & per eius considerationem intelle-
 ctus noster intelliget substantias separatas, quæ ni-
 hil aliud sunt quam quedam simplices quiddita-
 tes, sed hæc ratio omnino est insufficientis. Primo
 quidem, quia quidditates rerum materialium sunt
 alterius generis a quidditatibus separatis, & habet
 alium modum essendi. unde per hoc q̄ intellectus
 noster intelligit quidditates rerum materialium, nõ
 sequitur, q̄ intelligat quidditates separatas. Item
 diuersæ quidditates intellectæ differunt specie, &
 idem est q̄ etiam qui intelligit quidditatem vnus
 rei materialis, non intelligit quidditatem alterius,
 non enim qui intelligit quid est lapis, intelligit quid
 est animal, unde dato q̄ quidditates separatas, esset
 eiusdem rationis cum quidditatibus materialibus,
 non sequeretur q̄ qui intelligit has quidditates re-
 rum materialium, intelligeret substantias separa-
 tas, nisi forte secundum opi. Plato, qui posuit sub-
 stantias separatas esse species horum sensibilium,
 & ideo aliter dicendum est, q̄ anima intellectiua
 humana ex unione ad corpus habet aspectum incli-
 natum ad phantasmata, unde non informatur ad
 intelligendum aliquid nisi per species a phantasma-
 tibus acceptas, & huic consonat dictum Dion.
 in cap. 1. cal. hierat. Dicit enim quod impossibile
 est nobis lucere diuinum radium, nisi varietate sa-
 crorum uelaminum circumuelatum. In tantum
 igitur anima dum est unita corpori, potest ad co-
 gnitionem substantiarum separatarum ascendere,
 in quantum potest per species a phantasmatibus
 acceptas manuduci: hoc autem non est ut intelli-
 gatur de eis quid sint, cum illæ substantiæ ex-
 cedant omnem proportionem horum intelligibili-
 um: sed possumus hoc modo de substantiis sepa-
 ratis aliquo modo cognoscere, quin sint. sicut p̄
 effectus deficientes deuenimus in causas excellen-
 tes vt cognoscamus de eis tantum, quia sunt: & dū
 cognoscimus quia sunt causas excellentes, scimus
 de eis, quia non sunt tales quales sunt earum effe-
 ctus. & hoc est scire de eis magis quid non sunt q̄
 quid sunt. & secundum hoc est aliquo modo uerum
 q̄ in quantum intelligimus quidditates quas ab-
 strahimus a rebus materialibus, intellectus noster
 conuertendo se ad illas quidditates potest intelli-
 gere substantias separatas, ut intelligat eas esse im-
 materiales, sicut ipsæ quidditates sunt a materia
 abstractæ. & sic per considerationem intellectus no-
 stri deducimur in cognitionem substantiarum sepa-
 ratarum intelligibilium, nec enim est mirum si sub-
 stantias separatas nõ possumus in hac vita cogno-
 scere, intelligendo quid sunt, sed quid non sunt:

Cap. 108. 3.

Apud Arist.
16. Metaph.
Cap. 6. 10. 3.

Cap. 1. parū
ante mediū
illius.

quia etiam quidditatem, & naturam corporum
 celestium non aliter cognoscere possumus, nisi
 etiam Arist. noificat ea in 1. de celo & man-
 scilicet ostendens, quod non sunt gratia, ma-
 leuia, neque generabilia, neque corruptibilia,
 contrarietatem habentia.
 AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ finis
 se extendit naturalis possibilitas anime humane
 est ut cognoscat substantias separatas secun-
 dum modum prædictum, & ab hoc non impeditur
 hoc quod corpori unitur, & similiter etiam
 cognitione substantiæ separatae unita est
 homini, ad quam per naturalia peruenire
 Vnde patet solutio ad secundum.
 AD TERTIUM dicendum, q̄ cum in intellectu
 sensibili continue reducat de potentia in actum
 per hoc q̄ magis ac magis intelligit finem
 modi reductionis siue generationis etiam
 gendo supremum intelligibile, quod est
 sentia, sed ad hoc non potest peruenire
 ralia, sed per gratiam tantum.
 AD QUARTUM dicendum, quod dicitur
 facere separata & intelligere, quia modum
 separata sunt, si de eis dē agatur: sed in deo
 est necessarium, quia maior potest esse de-
 in intelligendo tantum aliqua separata
 abstrahendo & in intelligendo alia.
 AD QUINTUM dicendum, q̄ sensus re-
 leniū sensibilium duplici defectu patitur
 quidem quia non potest ipsum cognoscere
 hoc quod excedit proportionem leniū
 quia post excellentia sensibilia non possunt
 ra sensibilia, propter hoc quia comparati-
 num sensus licet igitur intellectus
 ganum quod potest corrumpi ad im-
 cellentiam: tamen aliquod excellens
 excedere facultatem intellectus nolunt
 do, & tale intelligibile est substantia
 excedit facultatem intellectus nolunt
 quod est unitus corpori, est natus per
 cies a phantasmatibus abstractas, si
 ctus noster intelligeret substantias sepa-
 intelligeret minus alia: sed magis.
 AD SEXTUM dicendum, q̄ quidditates
 rebus materialibus non suffiunt, ut per
 mus cognoscere de substantiis separatis
 ut ostensum est.
 Et similiter dicendum ad septimum
 ctus deficientes, ut supra dictum est, quia
 ut per eos cognoscatur de causa quod
 AD OCTAVUM dicendum, q̄ intellectus
 noster intelligit seipsum nõ directe
 essentia sua, sed per species a phantasma-
 ptam, unde Philo. dicit in 3. de anima, quod
 ctus possibilis est intelligibilis sic, &
 ideo est, quia nihil est intelligibile
 potentia: sed secundum quod est actus
 9. Metaphys. unde cum intellectus
 potentia in esse intelligibili, non potest
 gi nisi per formam suam per quam
 est spēs a phantasmatibus abstracta, sicut
 bet alia res intelligitur per formam suam
 cōe in omnibus potentis anime, quod
 cognoscitur per obiecta, & potentia
 anima per suas potētiās. Sic igitur &
 lectiua per suum intelligere cognoscitur
 se a phantasmatibus accepta nõ est
 tiæ separata, ut per eam cognoscatur
 cā aliquo modo cognoscitur intellectus

H

I

K

AD NOVVM dicendum, quod ratio illa omnino inefficax est propter duo. Primo quidem, quia in intelligibilia non sunt propter intellectus intelligētes ipsa; sed magis intelligibilia sunt fines, & perfectiones intellectuum. unde non sequitur, quod si esset aliqua substantia intelligibilis non intellecta ab aliquo alio intellectu, quod propter hoc esset frustra. Nam frustra dicitur de eo quod est ad finem, ad quem non pertingit. Secundo, quia si substantia separata non intelligatur ab intellectu nostro secundum, quod est corpori unitus, intelliguntur tamen à substantiis separatis.

AD X. Dicendum, quod species quarum est visus receptivus, possunt esse similitudines quocumque corporum, siue corruptibilem, siue incorruptibilem: sed species aphantasmatis abstracta, quarum est receptivus intellectus possibilis, non sunt similitudines substantiarum separatarum, & ideo non est simile.

ARTICVLVS XVII.

Verum anima separata possit intelligere substantias separatas.

DECIMO SEPTIMO queritur, Vtrum anima separata intelligat substantias separatas, & vtrum non perfectioris enim substantia est perfectior operatio: sed anima unita corpori est perfectior, quam separata, ut videtur, quia qualibet pars perfectior est unita toti quam separata. Si igitur anima unita corpori non potest intelligere substantias separatas, videtur, quod nec a corpore separata.

¶ 1. Præterea. Anima nostra aut potest cognoscere substantias separatas per naturam, aut per gratiam tantum: si per naturam, cum naturale sit animæ, quod corpori unitur, non impediretur per unionem ad corpus quin substantias separatas cognosceret: si autem per gratiam, cum non omnes animæ separata habeant gratiam, sequitur quod ad minus non omnes animæ separata cognoscant substantias separatas.

¶ 2. Præterea. Anima unita est corpori, ut perficiatur in eo scientiis & virtutibus, maxima autem perfectio animæ consistit in cognitione substantiarum separatarum. Si igitur ex hoc solo, quod separatur cognosceret substantias separatas, frustra anima corpori unitur.

¶ 3. Præterea. Si anima separata cognoscit substantiam separata, oportet, quod cognoscat eam, vel per essentiam eius, vel per speciem ipsius: sed non per essentiam substantiæ separata, quia essentia substantiæ separata non est vnum cum anima separata. Similiter nec per speciem eius, quia a substantiis separatis cum sint simplices, non potest fieri abstractio speciei. ergo anima separata nullo modo cognoscit substantias separatas.

¶ 4. Præterea. Si anima separata cognoscit substantiam separata, aut cognoscit eam sensu, aut intellectu. Manifestum est autem quod non cognoscit eam sensu, quia substantiæ separatae non sunt sensibiles. Similiter etiam nec per intellectum, quia intellectus non est singularium, substantiæ autem separatae sunt quedam substantiæ singulares. ergo anima separata nullo modo cognoscit substantiam separata.

¶ 5. Præterea. Intellectus possibilis animæ nostræ plus distat ab angelo, quam imaginatio nostra ab intellectu possibili, quia imaginatio, & intellectus possibilis radicantur in eadem substantia animæ;

sed imaginatio nullo modo potest intelligere intellectum possibilem. ergo intellectus possibilis noster nullo modo potest apprehendere substantiam separata.

¶ 6. Præterea. Sicut se habet voluntas ad bonum, ita intellectus ad verum: sed voluntas quarundam animarum separatarum, scilicet damnatarum non potest ordinari ad bonum. ergo & intellectus earum nullo modo potest ordinari ad verum, quod potissime intellectus consequitur in cognitione substantiæ separata. ergo non omnis anima separata potest cognoscere substantiam separata.

¶ 7. Præterea. Felicitas vltima secundum philosophos ponitur in intelligendo substantias separatas, ut dictum est. Si autem animæ damnatarum intelligunt substantias separatas quas non possunt hic intelligere, videtur quod damnati sunt propinquiores felicitati quam nos, quod est inconueniens.

¶ 8. Præterea. Vna intelligentia intelligit aliam per modum suæ substantiæ, ut dicitur in lib. de causis: sed anima separata non potest cognoscere suam substantiam, ut videtur, quia intellectus possibilis non cognoscit seipsum, nisi per speciem aphantasmatis abstractam, vel acceptam, ut dicitur in 3. de anima ergo anima separata non potest cognoscere separatas substantias.

¶ 9. Præterea. Duplex est modus cognoscendi, vnus modus secundum quem a posterioribus devenimus in priora, & sic quæ sunt magis nota simpliciter cognoscuntur a nobis per ea, quæ sunt minus nota simpliciter. Alio modo a prioribus in posteriora devenimus, & sic quæ sunt magis nota simpliciter prius cognoscuntur a nobis. In animabus autem separatis non potest esse primus modus cognoscendi. Ille enim modus competit nobis secundum, quod cognitionem a sensu accipimus. ergo anima separata intelligit modo secundo, scilicet deveniendo a prioribus in posteriora, & sic quæ sunt magis nota simpliciter sunt per prius ei nota: sed maxime notum est essentia diuina. Si igitur anima separata naturaliter cognoscit substantias separatas, videtur quod ex solis naturalibus possit videre essentiam diuinam, quæ est vita æterna, & hoc est contra Apostolum, qui dicit Roman 6. Gratia Dei vita æterna.

¶ 10. Præterea. Inferior substantia separata intelligit aliam, secundum quod impressio superioris est in inferiori: sed impressio substantiæ separatae est in anima separata multum deficienter a substantia separata. ergo non potest eam intelligere.

SED CONTRA, Simile simili cognoscitur: sed anima separata est substantia separata. ergo potest intelligere substantias separatas.

RESPON. Dicendum, quod secundum ea, quæ fides tenet, conuenienter videtur dicendum, quod animæ separatae cognoscant substantias separatas. Substantiæ enim separatae dicuntur angeli, & demones, in quorum societatem deputantur anime hominum separatae bonorum, vel malorum: non videtur autem probabile, quod anime damnatarum demones ignorent, quorum societati deputantur, & qui animabus terribiles esse dicuntur, multo autem minus probabile videtur, quod anime bonorum ignorent angelos, quorum societate latentur. hoc autem, quod anime separatae substantias separatas ubicumque cognoscant rationabiliter accidit. Manifestum est enim, quod anima humana corpori unita aspectum habet ex unione corporis ad inferiora directum, unde non perfici-

In præc. ar.

In propo. 8. to. 1. inter opera Ari.

Philo. lib. 3. de sia ex com. 18. & 39. tomo 2.

perficitur, nisi per ea, quæ ab inferioribus accipit, scilicet per species a phantasmatibus abstractas, unde neque in cognitionem sui ipsius, neque in cognitionem aliorum potest devenire, nisi in qua tum ex prædictis speciebus manuducitur, ut supra dictum est: sed quando iam anima erit a corpore separata, aspectus eius non ordinabitur ad aliqua inferiora, ut ab eis accipiat: sed erit absolutus potens a superioribus phantasmatum, quæ tunc omnino non erunt, & per huiusmodi influentiam reducetur in actum, & sic seipsum cognoscat directe suam essentiam intuendo, & non a posteriori, sicut nunc accidit. Sua autem essentia pertinet ad genus substantiarum separatarum intellectualium & eundem modum subsistendi habet: licet sit infima in hoc genere, omnes enim sunt formæ subsistentes. Sicut igitur una aliquarum aliarum substantiarum separatarum cognoscit aliam, intuendo substantiam suam, in quantum in ea est aliqua similitudo alterius substantiæ cognoscendæ per hoc, quod recipit influentiam ab ipsa, vel ab aliqua aliori substantia, quæ est communis causa virtutis: ita etiam anima separata intuendo directe essentiam suam cognoscat substantias separatas, secundum influentiam receptam ab eis, vel a superiori causa, scilicet Deo, non tamen ita perfecte cognoscat substantias separatas naturali cognitione, sicut ipsæ cognoscunt se inaicem, eo quod anima est infima inter eas, & infimo modo recipit intelligibilis luminis emanationem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod anima unita corpori est quondam modo perfectior quam separata, scilicet quantum ad naturam speciei: sed quantum ad actum intelligibilem habet aliquam perfectiorem a corpore separata, quam habere non potest dum est corpori unita. Nec hoc est inconueniens, quia operatio intellectualis competit animæ, secundum quod superegreditur corporis proportionem: intellectus enim non est actus alienius organi corporalis.

AD SECUNDUM dicendum, quod loquimur de cognitione animæ separatæ, quæ sibi per naturam competit. Nam loquendo de cognitione, quæ sibi dabitur per gratiam, acquiritur angelis in cognoscendo, hæc autem cognitio, ut cognoscat prædicto modo substantias separatas, est sibi naturalis, non simpliciter, sed in quantum est separata, unde in quantum est unita, non competit sibi.

AD TERTIUM dicendum, quod ultima perfectio cognitionis naturalis animæ humanæ, hæc est, ut intelligat substantias separatas: sed perfectius ad hanc cognitionem habendam peruenire potest per hoc, quod in corpore est, quia ad hoc disponitur per studium, & maxime per meritum. unde non frustra corpori unitur.

AD QUARTUM dicendum, quod anima separata non cognoscit substantiam separatam per essentiam eius: sed ipsius speciem, & similitudinem. Sciendum tamen est, quod non semper species per quam aliquid cognoscitur est abstracta a re, quæ per ipsam cognoscitur: sed tunc solum quando cognoscens accipit speciem a re, & tunc hæc species accepta est simplicior & immaterialior in cognoscete, quam in re quæ cognoscitur. Si autem fuerit e contrario scilicet, quod res cognita immaterialior sit & simplicior, quam cognoscens, tunc species rei cognitæ in cognoscete non dicitur abstracta: sed impressa & influxa & sic est in proposito.

AD QUINTUM dicendum, quod impossibile est repugnare cognitioni intellectus nostri tantum individuat per hanc materiam. Intellectus nostri oportet esse à materia separatum. Si vero fuerint aliqua singularia in quibus speciei non individuetur per materiam, quodque eorum sit quædam natura specialiter subsistens, vnum quodque eorum intelligibile erit: & huiusmodi singularia substantiæ separata.

AD SEXTUM dicendum, quod imaginatio intellectus possibilis humanus magis conuenit subiecto, quam intellectus possibilis humanus intellectus angelicus, qui tamen plus conuenit specie & ratione, cum vtrumque eorum potest ad esse intelligibile. Actio enim conuenit magis secundum naturam suæ speciei parte subiecti. unde quantum ad conuenientiam in actione magis attendenda est conuenientia formarum eiusdem speciei in actibus, quam formarum differentiarum eodem subiecto.

AD SEPTIMUM dicendum, quod deus deordinati ab ultimo fine, unde voluntas non est in bonum secundum hanc ordinem: tamen in aliquod bonum, quæritur, ut dicit Dionysius 4. cap. de diuinitatibus & optimum concupiscunt, ut in eis bonum. & ideo voluntas eorum potest de & nihil prohibet, quin animæ deus multa uera intelligant: sed non in uerum, scilicet Deum, cuius uultum beati.

AD OCTAuum dicendum, quod anima hominis non consistit in cognitione creaturæ: sed solum in cognitione dei. sicut Augustinus in lib. confessionum. Beatus nouit etiam si illa nesciat, scilicet creaturæ autem si illa sciat, te autem ignores, quæ & illa nouit, non propter illa beatæ esse te solum beatus. licet ergo damnati deus quæ nos nescimus: sunt tamen ad ueritatem remotiores quam nos, qui ad eam potest uenire, illi autem non possunt.

AD NONUM dicendum, quod anima alio modo cognoscat seipsum cum hanc: & alio modo nunc ut dictum est.

AD DECIMUM dicendum, quod anima licet competat ille modus cognitionis ea quæ sunt notiora simpliciter magis cognoscit non tamen sequitur, quod uel anima uel quæcumque alia substantia separata per sua naturalia, & per suam essentiam potest ueri Deum. Sicut enim substantiæ separatius modi esse habent, quam substantiæ inferiores: ita Deus alterius modi esse habet quam substantiæ separata. In rebus enim magis notiora est considerare, quorum nullum est individuum, naturam speciei, & esse. Nos mus dicere, quod hic homo sit: ita anima quia humanitas consistit tantum in principia: sed hic homo supra principia per se principia indiuiduantia, sicut quædam hæc materia recipitur & indiuiduantur. etiam, nec humanitas est ipsum esse huius substantiæ aut separatis, quia immaterialis substantiæ aut recipit in aliqua materia: sed est ipsa natura per se subsistens, aut per se.

Et eis aliud habens quidditatem, & aliud quidditas ipsa. Sed tamen aliud est in eis esse, & aliud quidditas. Deus autem est ipsum suum esse subsistens: unde sicut cognoscendo quidditates materiales non possumus cognoscere substantias separatas, ita nec substantia separata per cognitionem suam substantia possunt cognoscere diuinam essentiam.

Ad xi dicendum, quod per hoc quod impressiones substantiarum separatarum in anima separata deficienter recipiuntur, non sequitur quod nullo modo eas cognoscere possint, sed quod imperfecte eas cognoscant.

ARTICVLVS XVIII.

Utrum anima separata cognoscat omnia naturalia.

Decimo octavo quaeritur, Utrum anima separata cognoscat omnia naturalia. Et videtur quod non, quia sicut dicit Aug. daemones multa cognoscunt per experientiam longi temporis, quam quidem non habet anima, mox cum fuerit separata. Cum igitur daemon sit perspicacior intellectus quam anima, quia data naturalia in eis manent clara & lucida, ut Dion. dicit. 4. c. de diui. nom. videtur ergo quod anima separata non cognoscat omnia naturalia.

¶ 2 Præ. Anima cum sunt vnita corporibus, non cognoscunt omnia naturalia. Si igitur separata a corporibus omnia naturalia cognoscunt, videtur quod post separationem, habent scientiam acquirant. Sed aliqua anima aliquorum naturalium in hac vita scientiam acquirerunt, ergo illorum eorundem post separationem habebunt duplicem scientiam, vnam acquisitam hic, & aliam ibi, quod videtur impossibile, quia duae formae eiusdem speciei non sunt in eodem subiecto.

¶ 3 Præ. Nulla virtus finita potest super infinita. Sed virtus anime separata est finita, quia, & essentia eius finita est, ergo non potest super infinita. Sed naturalia intellecta sunt infinita, nam species numerorum & figurarum & proportionum infinita sunt, ergo anima separata non cognoscat omnia naturalia.

¶ 4 Præ. Omnis cognitio est per assimilationem cognoscentis & cogniti. Sed impossibile videtur esse, quod anima separata cum sit immaterialis assimiletur naturalibus, cum sint materialia, ergo impossibile videtur quod anima separata naturalia cognoscat.

¶ 5 Præ. Intellectus possibilis se habet in ordine intelligibilium, sicut materia prima in ordine sensibilium. Sed materia prima secundum unum ordinem non est receptiua nisi vnus formae, ergo cum intellectus possibilis separatus non habeat nisi unum ordinem, cum non trahatur ad diuersa per sensus, vnde non potest recipere nisi vnam formam intelligibilem. Et ita non potest cognoscere omnia naturalia, sed vnum tantum.

¶ 6 Præ. Ea quae sunt diuersarum specierum, non possunt esse vni & eidem similia secundum speciem: cognitio autem fit per assimilationem speciei, ergo vna anima separata non potest cognoscere omnia naturalia, cum sint speciei diuersa.

¶ 7 Præ. Si anima separata cognoscut omnia naturalia, oportet quod habeat in se formas quae sunt similitudines rerum naturalium. Aut igitur quantum ad genera & species tantum, & sic non cognoscut in diuisa, & per consequens nec omnia naturalia, quia in diuisa maxime videntur esse in natura, vel etiam quantum ad indiuisa, & sic cum indiuisa sint infinita, sequitur quod in anima separata sint similitudines infinitae, quod videtur impossibile. Non igitur anima separata cognoscut omnia naturalia.

Sed dicebatur, quod in anima separata sunt tantum

A similitudines generum & specierum, sed applicatio eas ad singularia potest singularia cognoscere.

¶ 8 Sed contra. Intellectus vniuersalem cognitionem quam habet poenese te, non potest applicare nisi ad particularia quae iam nouit. Si enim scio quod omnis mula est sterilis, non possum applicare nisi ad hanc mulam quam cognosco. Cognitionem enim particularis praecedat naturalem applicationem vniuersalis ad particulare, non enim applicatio huiusmodi potest esse causa cognitionis particularium, & sic particularia anime separata remanebunt ignota.

¶ 9 Præ. Vbiq; est cognitio, ibi est aliquis ordo cognoscens ad cognitum. Sed anime damnatorum non habent aliquem ordinem. Dicitur. n. Iob. 10. quod ibi. Cin inferno. Nullus ordo &c. ergo ad minus anime damnatorum non cognoscerent naturalia.

¶ 10 Præ. Aug. dicit in lib. de cura p mortuis agenda, quod anima mortuorum ea quae hic sunt omnino scire non possunt: naturalia autem sunt quae hic sunt, ergo anima mortuorum non habet cognitionem naturalium.

¶ 11 Præ. Omne quod est in potentia reducitur in actum per id, quod est in actu. Manifestum est autem, quod anima humana quoadiu est corpori vnita, est in potentia respectu vel omnium vel plurimorum quae naturaliter sciri possunt, non enim omnia scit actu, ergo si post separationem non scit omnia naturalia, oportet quod per aliquid reducatur in actum: hoc autem non vult esse nisi intellectus agens quo est omnia fieri, ut dicitur in 3. de anima.

Sed per intellectum agentem non potest reduci in actum omnium intelligibilium, quae non intellexit: comparat. n. Phylo. in 3. de anima, intellectum agentem lumini, phantasmata vero coloribus, lumina autem non sufficit ad faciendum visum in actu omnium visibilium, nisi & colores adsint, ergo nec intellectus agens poterit facere intellectum possibilem actu respectu omnium intelligibilium, cum phantasmata ad esse non possint anime separatae, cum non sint in organis corporeis. Sed dicebatur, quod non reducitur in actum omnium naturaliter scibilium per intellectum agentem, sed per aliquam superiorem substantiam.

¶ 12 Sed contra. Quandoque aliquid reducitur in actum per agens extraneum quod non est sui generis, talis reductio non est naturalis. Sicut si aliquod sanabile sanetur per artem vel per virtutem diuinam, erit sanatio artificialis & miraculosa, non autem naturalis, nisi quando sanatio fit per principium intrinsecum proprium autem agens & connaturale respectu intellectus possibilis humani, est intellectus agens. Si igitur intellectus possibilis reducatur in actum per aliquid superius agens, & non per intellectum agentem, non erit cognitio naturalis de qua nunc loquimur. Et sic non aderit omnibus animabus separatis, cum in solis naturalibus omnes anime separatae conueniant.

¶ 13 Præ. Si anima separata reducatur in actum omnium naturaliter intelligibilium, aut hoc erit a Deo, aut ab angelo. Non autem ab angelo ut videtur, quia angelus non est causa naturae ipsius anime, unde nec naturalis anime cognitio vult esse per actionem angeli. Si militer est inconueniens vnde anime damnatorum a Deo recipiant tantam perfectionem post mortem ut cognoscat omnia naturalia, nullo igitur modo vult, quod anime separatae omnia naturalia cognoscat.

¶ 14 Præ. Vltima perfectio vniuersi cuiusque existentis in potentia est, ut reducatur in actum quantum ad omnia secundum quod est in potentia. Sed intellectus possibilis humanus non est in potentia naturali nisi omnium intelligibilium naturalium, quae naturali cognitione.

Quaest. dif. S. Tho. GG gnitio.

Cap. 11. 15. & 16. 10. 4.

C6. 18. 10. 2.

Com. 18. & 19. 10. 2.

gnitio ne intelligi possunt. Si ergo anima separata intelligit omnia naturalia, videtur quod ois substantia separata ex sola separatione habeat vltimam suam perfectionem quæ est felicitas. Frustra igitur sunt alia adinvenienda ad felicitatem consequendam adhibita, si sola separatio a corpore, hoc animæ præstare potest, quod videtur inconueniens.

¶ 15 Præt. Ad sciētiam sequitur delectatio. Si igitur animæ omnes separatæ cognoscunt omnia naturalia, videtur quod animæ damnatorum maximo gaudio persuantur, quod videtur inconueniens.

¶ 16 Præt. Super illud Isa. 16. Abramam nesciuit nos, dicit glo. nesciunt mortui etiam sancti, quid agunt viui etiam eorum filij. Sed ea quæ inter viuos hic aguntur, sunt naturalia, ergo animæ separatæ nō cognoscunt omnia naturalia.

SED CONTRA. Anima separata intelligit substantias separatas. Sed in substantijs separatis sunt species omnium naturalium, ergo anima separata cognoscit omnia naturalia.

Sed dice. quod non est necessarium quod qui videt substantiam separatam, videat omnes species in intellectu eius existentes.

4. dialog. c. 33. 12. mor. cap. 13.

¶ 2 Sed contra est quod Greg. dicit. Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident? videntes igitur Deum vident omnia ea quæ Deus videt, ergo & eadem ratione & videntes angelos, vident ea quæ angeli vident.

¶ 3 Præt. Anima separata cognoscit substantiam separatam, in quantum est intelligibilis, non enim videt eam visu corporeo. Sed sicut est intelligibilis substantia separata, ita & species in intellectu eius existens, ergo anima separata non solum intelligit substantiam separatam, sed etiam species intelligibiles in ipsa existentes.

¶ 4 Præt. Intellectum in actu est forma intelligentis, & est vnum cum intelligente. Si igitur anima separata intelligit substantiam separatam intelligētem omnia naturalia, videtur quod ipsa omnia naturalia intelligat.

6. 7. to. 2.

art. 5. huius questionis.

¶ 5 Præt. Quicquid intelligit maiora intelligibilia, intelligit etiam minora, vt dicitur in 3. de anima. Si igitur anima separata intelligit substantias separatas, quæ sunt maxime intelligibilia, vt supra dictum est, videtur sequi quod intelligat omnia alia intelligibilia.

¶ 6 Præt. Si aliquid est in potentia ad multa, reducit in actum quantum ad oia illa ab actu, quod est actu omnia illa, sicut materia quæ est in potentia calida & sicca, ab igne fit actu calida & sicca. Sed intellectus possibilis a se separatæ est in potentia ad omnia intelligibilia. Actuum autem a quo recipit influentiam, scilicet substantia separata, est in actu respectu omnium illorum, ergo vel reducet animam de potentia in actum, quantum ad omnia intelligibilia, vel quantum ad nullum. Sed manifestum est, quod non quantum ad nullum, quia animæ separatæ aliqua intelligunt, quæ etiam hic non intellexerunt, ergo quantum ad omnia. Sic igitur anima separata intelligit omnia naturalia.

Inser mediū & sine illi?

¶ 7 Præt. Dionys. dicit in 5. c. de diu. no. quod superiora in entibus sunt exemplaria inferiorum. Substantiæ autem separatæ sunt supra res naturales, ergo sunt exemplaria rerum naturalium. Et ita animæ separatæ per inspectionem substantiarum separataram, videtur quod cognoscant omnia naturalia.

¶ 8 Præt. animæ separatæ cognoscunt res per formas influxas: sed formæ influxæ, dicuntur esse formæ ordinis vniuersi, ergo animæ separatæ cognoscunt totum ordinem vniuersi. Et sic cognoscunt oia naturalia.

¶ 9 Præt. Quicquid est in inferiori natura, totum est in

superiori. Sed anima separata est superioriorum naturalibus: ergo omnia naturalia sunt quodammodo in anima: sed anima cognoscit se ipsam, ergo cognoscit omnia naturalia.

¶ 10 Præt. Quod narratur Luc. 26. de Lazaro, te nō est parabola, sed res gesta, vt Greg. dicit, patet per hoc, quod persona per nomen proprie primitur. Ibi etiam dicitur, quod dicitur in inferno Abraham cognouit, quem ante non cognouit, ergo pari ratione animæ separatæ, etiam eorum, cognoscunt aliqua, quæ hic non cognoscunt, & sic videtur quod cognoscant omnia naturalia.

RESPON. Dicendum, quod anima separata intelligit oia naturalia, sed nō simpliciter, sed euidentiam considerandum est, quod talis ratio ad inuicem, ut quicumque inuenitur inferiori natura inueniatur excellentius in superiori, sicut ea quæ sunt in istis generalibus & communibus sunt nobiliori modo in corporibus, sicut in causis vniuersalibus. Causa autem & alia huiusmodi sunt in istis inferioribus, vt qualitates particulares & formæ. Sed in corporibus sunt velut quædam vniuersales, quibus derivantur in hæc inferiora. Similiter quæcumque sunt in natura corporalium, in natura intellectuali. Formæ autem in istis in ipsis rebus corporalibus, sunt magis particulariter. In ipsis vero substantijs angelicis sunt immaterialiter & vniuersaliter, vt lib. de causis dicitur, quod ois intelligentia est in vltimo autem quæcūque sunt in tota creatura sunt in ipso Deo. In creaturis autem sunt magis particulariter & diuisibiliter simpliciter & vniuersaliter. Et istud esse ratio primæ. Primo enim dixit Deus. Et firmamentum intelligitur esse ferre in verbo Dei. Secundo dicit Deus firmamentum: per quod intelligitur firmamenti in intelligentia angelica. Tertium est ita, per quod intelligitur esse ferre propria natura, ut Aug. exponit, & simpliciter.

¶ 11 Sicut enim a Deo proflexerunt res, ita in natura subsisterent, ita ex diuina sapientia, per formam rerum in substantijs intellectualibus, intelligerent: vnde considerandum est, quod quod aliquid est de perfectione nature, etiam perfectionem intelligibilem pertinet, in quantum que non sunt de perfectione nature proprie propter aliud, scilicet vt in eis saluetur species natura intendit. Natura enim intendit generare minem, non hunc hominem, nisi in quantum non potest esse nisi sit hic homo. Et dicitur Philosophus dicit in lib. de animabus, quod generandis causis accidit, vt species oportet accedere in causam finalem, accidit etiam vniuersalibus causis efficientem vel materiam, quantum quod est in specie, sit de intentione nature, cognoscere species rerum pertinet ad perfectionem intelligibilem, non autem cognitio modum nisi forte per accidens: hæc igitur perfectio est bilis quamuis omnibus substantijs intelligibilis, non tamen eodem modo. Nam in inferioribus sunt forme intelligibiles rerum magis magis vniuersales. In inferioribus autem sunt magis reeedit ab uno primo simpliciter, & quanto magis ad particularitatem rerum, sed magis in superioribus est potentior eius intellectus.

riores substantia in paucis formis vniuersalibus ob-
 tinent perfectionē intelligibilem, vt cognoscant na-
 turas rerum, vsq; ad vltimas species. Si autē in substā-
 tijs inferioribus essēt formae adeo vniuersales sicut
 sunt in superioribus, cum hoc q̄ habent inferiorē
 virtutem intellectiuam, non consequerentur ex hu-
 iusmodi formis vltimam perfectionem intelligibili-
 lem, ut cognoscerent res vsque ad indiuisibiles spes-
 cies, sed remaneret earum cognitio in quadam vni-
 uersalitate & confusione, quod est cognitionis im-
 perfecta. Manifestum est enim, q̄ quāto intellectus
 fuerit efficacior, tanto magis ex paucis pōt multa
 colligere: cuius signū est q̄ rudibus & tardioribus
 oportet singillatim exponere & extra particularia
 inducere ad singula. Manifestum est enim, q̄ anima
 humana est infima inter oēs intellectuales substan-
 tias, vnde eius capacitas naturalis est ad recipiendū
 formas rerum conformiter rebus materialibus. Et
 ideo anima humana vnita est corpori, ut ex rebus
 materialibus species intelligibiles possit recipere se-
 cundum intellectu possibilem, nec est ei maior vir-
 tus naturalis ad intelligendū, quā ut fm huius-
 modi formas sic determinatas in cognitione intel-
 ligibili perficiatur: vnde & lumē intelligibile quod
 participat, quod dicitur intellectus agens, hanc operatio-
 nē habet, ut in hmōi, spēs intelligibiles faciat actū:
 quoniam igitur aīa est vnita corpori, ex ipsa vnione
 corporis habet aspectum ad inferiora a quibus ac-
 cipit species intelligibiles proportionatas suae intel-
 lectiue virtuti, & sic in scientia perficitur: sed cū fue-
 rit a corpore separata, habet aspectum ad superiora
 tm, a quibus recipit influentiam specierum intelli-
 gibilium vniuersalium. Et licet minus vniuersaliter re-
 cipiantur in ipsa quā sunt in substantijs superiori-
 bus, tamen non est sibi tanta efficacia virtutis intel-
 lectiue, ut per hmōi genus specierum intelligibiliū,
 possit perfectam cognitionem consequi, intelligē-
 do specialiter & determinate vnumquodq; sed in
 quadam vniuersalitate & confusione, sicut cognos-
 ceuntur res in principijs vniuersalibus. hanc autē co-
 gnitionem acquirit aīa separata subito per modū
 influentiae, & nō successiue per modum instructio-
 nis, ut Orig. dicit. Sic dicendum est igitur, q̄ anime
 separata naturali cognitione in vniuersali cognos-
 cunt omnia naturalia, non autē specialiter vnum-
 quodque. De cognitione autem quam habent ani-
 mae sanctorum per gratiam alia ratio est, nam secū-
 dum illam angelis adaequatur, prout vident omnia
 in uerbo, ergo respondendum est ad obiectiones.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum
 Aug. demones tripliciter res cognoscunt, quādā
 per reuelationem bonorum angelorum, quae scilicet
 sunt supra cognitionem naturalem corū, sicut
 mytheria Christi & ecclesiae & alia hmōi, quādā ve-
 rō cognoscūt a cumine proprii intellectus, scilicet
 ea quae sunt naturaliter scibilia, quādā uero per ex-
 perientiam longi temporis, scilicet euentus futu-
 rorum contingētium in singularibus, quae non per-
 se pertinent ad cognitionem intelligibilem, ut di-
 ctum est, vnde de eis ad praesens non agitur.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ in illis qui scientiam ali-
 quorū naturalū scibiliū in hac uita acquisierunt,
 erit determinata cognitio in speciali eorum q̄ hic
 acquisierunt, aliorū uero vniuersalis & confusa. un-
 de nō inutile erit eis scientiam acquisiuisse, nec est
 inconueniens q̄ vtraque scientia eorundē scibilium
 addit eidem, cum non dicitur ambae vnus rationis.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ rō illa non pertinet ad
 ppositū, eo q̄ nō ponimus q̄ aīa separata cogno-
 scat oīa naturalia in speciali vnde nō repugnat eius
 cognitioni infinitas specierū q̄ est in numeris, figu-
 ris, & proportionibus: quia tm eodē modo possēt
 concludere hae ratio cōtra cognitionē angelicā,
 dicendū est q̄ species figurarum & numerorum &
 hmōi, non sunt infinita in actu, sed in potentia tm:
 nec est et inconueniens q̄ virtus substantiae intel-
 lectualis finitae ad hmōi infinita extēdat se, quia virtus
 intellectiua est quodammodo infinita, in quantum
 non est terminata per materiam, vnde & vniuersale
 cognoscere potest, qd̄ quodammodo est infinitū,
 in quantum de sui ratione potentia continet infinita.

BAD QVARTVM dicēdū, q̄ formae rerū materialium
 sunt in substātijs immaterialibus immaterialiter, &
 sic est assimilatio inter vtrumque quātum ad ratio-
 nes formarum non quantum ad modum essēdi.

AD QVINTVM dicēdū, q̄ materia prima nō se hēt
 ad formas nisi dupliciter, vel in potētia pura, vel in
 actu puro: eo q̄ formae naturales statim vt sunt ī ma-
 teria habent operationes suas nisi sit aliqd̄ impedi-
 mētum: qd̄ ideo est, quia forma naturalis nō se hēt
 nisi ad vnū, vnde statim q̄ forma ignis est ī materia,
 facit eum moueri sursum. Sed intellectus possibilis
 se hēt ad species intelligibiles tripliciter: q̄ nō n. se
 habet in potentia pura, sicut ante adiscere, q̄ nō, au-
 tē in actu puro, sicut cū adū cōsiderat, q̄ nō, autem
 medio modo inter potētia & actū, sicut cū est scien-
 tia in habitu & nō in actu. Cōparatur igitur forma
 intellecta ad intellectu possibilem, sicut forma natu-
 ralis ad materiam primā, prout est intellecta in actu,
 nō prout est habitualiter. Et inde est, q̄ sicut materia
 prima simul & semel nō informat nisi vna for-
 ma, ita intellectus possibilis nō intelligit nisi vnum
 intelligibile, potest tamen scire multa habitualiter.

AD SEXTVM dicendum, quod substantiae cogno-
 scētī potest aliquid assimilari dupliciter. Aut secun-
 dum suum esse naturale, & sic nō assimilatur diuer-
 sa secundum specie, cum ipsa sit vnus species, aut se-
 cundū esse intelligibile, & sic secundū q̄ hēt diuer-
 sas species intelligibiles, sic p̄nt ei assimilari diuersa
 secundū specie, cum tamen ipsa sit vnus species.

AD SEPTIMVM dicēdū, q̄ aīa separata nō solū co-
 gnoscūt species sed indiuidua, nō tm oīa, sed aliqua.
 Et ideo non oportet, q̄ sint in ea species infinita.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ applicatio vniuersalis
 cognitionis ad singularia nō est causa cognitionis
 singularium, sed consequēs ad ipsam, quō autē ani-
 ma separata singularia cognoscit, infra quaretur.

AD NONVM dicēdū, q̄ cum bonū cōsistat in mo-
 do, specie, & ordine fm Aug. in lib. de natura boni,
 intantū inuenit in re aliqua de ordine, in quantum in-
 uenit ibi de bono. In dānatis autē nō est bonū gra-
 tia, sed naturā, vnde nō est ibi ordo gratiae, sed natu-
 ra, qui sufficit ad huiusmodi cognitionem.

AD X. dicendum, q̄ August. loquitur de singula-
 ribus quae hic sunt, de quibus dictum est, quod nō
 pertinent ad cognitionem intelligibilem.

AD XI. dicendum, q̄ intellectus possibilis nō pōt
 reduci ad actū cognitionis omnium naturalium p̄ lu-
 men solū intellectus agētis, sed p̄ aliquā superiorē
 substātiā, cui actu adest cognitio omnium naturalium.
 Et si qs̄ recte cōsideret, intellectus agēs fm ea quae
 Philo. de ipso tradit, nō est actiuum respectu intelle-
 ctus possibilis directe, sed magis respectu phārasima-
 tū q̄ facit intelligibilia actu, p̄ quae intellectus possi-
 bilis

Quaest. dif. S. Tho. GG 2

stibilis reducitur in actū qñ aspectus eius inclinatur ad inferiora ex vnione corporis. Et eadē rōne qñ aspectus ei⁹ est ad superiora post separationē a corpore, fit i actū p species actū intelligibiles q̄ sunt i substantijs superioribus quasi per agens propriū. Et sic talis cognitio est naturalis. Vnde patet solutio ad 12.

AD XIII. dicendum, quod huiusmodi perfectio nem recipiunt anime separatae a Deo mediantibus angelis: licet enim substantia anime creetur a Deo immediate, tamen perfectiones intelligibiles proueniunt a Deo mediantibus angelis, non solum naturales, sed etiam quæ ad mysteria gratiarum pertinent, vt patet per Dionysium. 4. c. cel. hierar.

Cap. 4. part. ante mediu.

AD XIV. dicendum, q anima separata habet vniuersalem cognitionem scibiliū naturalium, non est perfecte reducta in actum, quia cognoscere aliquid in vniuersali, est cognoscere imperfecte & in potentia, vnde non attingit ad felicitatem etiam naturalem: vnde nō sequitur quod alia auxilia quibus peruenitur ad felicitatem, sint superflua.

AD XV. dicendum, quod damnati de hoc ipso bono cognitionis, quod habent resistunt, in quantum cognoscunt se destitutos esse summo bono, ad quod per alia bona ordinabantur.

AD XVI. dicendum, q glo. illa loquitur de particularibus, quæ non pertinent ad perfectionem intelligibilem, vt dictum est.

In solut. ad 20. argum.

AD PRIMVM vero in contrarium dicendum, q anima separata nō perfecte comprehendit substantiam separatam, & ideo non oportet quod cognoscat omnia, quæ in ipsa sunt per similitudinem.

AD SECVNDVM dicendū, q verbū Greg. veritatē habet, quantum ad cognitionē obiecti intelligibilis quod est Deus, quod quantum est de se representat omnia intelligibilia, non tamen necesse est q quicumque videt Deum, sciat omnia quæ ipse scit, nisi cōprehēdat ipsum sicut ipse seipsum cōprehendit.

AD TERTIVM dicendū, q species quæ sunt in intellectu angeli, sunt intelligibiles intellectui eius cuius sunt formæ, non tamen intellectui anime separate.

AD QVARTVM dicendū, q licet intellectū sit forma substantiæ intelligentis, non tñ oportet q aia separata intelligens substantiam separatam intelligat intellectū eius, quia non comprehendit ipsam.

AD QVINTVM dicendum, q licet anima separata aliquo modo cognoscat substantias separatas, non tñ oportet q alia omnia cognoscat perfecte, quia nec ipsas substantias separatas perfecte cognoscit.

AD SEXTVM dicendū, q aia separata reducitur a superiore substantia in actū omnium intelligibiliū naturalium, non perfecte, sed vniuersaliter, vt dictum est.

In corp. art.

AD SEPTIMVM dicendum, q licet substantia separata sint quodammodo exemplaria omnium rerū naturalium, non tamen sequitur q eis cognitio omnia cognoscantur, nisi perfecte comprehenderentur ipse substantia separate.

AD OCTAVVM dicendū, q anima separata cognoscit per formas influxas, quæ tamen nō sunt formæ ordinis vniuersi in speciali, sicut in substantijs superioribus, sed in generali tantum, vt dictum est.

In corp. art.

AD NONVM dicendum, q res naturales sunt quodammodo in substantijs separatis & in anima. Sed in substantijs separatis in actū, in anima vero in potentia ad omnes formas naturales intelligendas.

AD X. dicendum, q anima Abraham erat substantia separata, vnde & anima diuitis poterat eam cognoscere, sicut & alias substantias separatas.

Utrum potentie sensitiue remaneant in anima post separationem a corpore. Vtrum potentie sensitiue remaneant in anima separata. Et sic, quia potentie anime, vel essentialiter sunt, vel sunt proprietates naturales eius. Sed necesse est, quod si remaneant, non possunt separari a re, dum ipsa res manent in anima, manent potentie sensitiue.

Sed dicendum, quod remanet in ea virtus. ¶ 2 Sed contra. Esse in aliquo vt in radice, est esse in potentia, quod est esse in aliquo non actu: essentialia autem rei & proprietates eius oportet quod sint in re actu. Ergo potentie sensitiue non remanent in anima separata solum vt in radice.

¶ 3 Prat. Aug. dicit in lib. de spiritib. & anima anima recedens a corpore trahit secum imaginationem, cōcupiscibilem & irascibilem, sunt in parte sensitiua. ergo potentie sensitiue remanent in anima separata.

¶ 4 Prat. Totum non est integrum cuius quæ partes eius. Sed potentie sensitiue sunt partes anime. Si igitur nō essent in anima separata non esset integra.

¶ 5 Prat. Sicut est homo per rōnem, & animal per sensum, nam rationale est hominis constitutiuum, & sensibile est constitutiuum aialis. Si ergo non est idem animal, sed si potentie sensitiue sunt in anima separata, nō erit idē sensus in homine quomodo est, quia quod in nihil est nisi idem numero, ergo homo respicit idem animal, & sic neque idem homo, id quod dicit Iob. 29. Quæc viribus suis.

¶ 6 Prat. Aug. dicit 12. super gen. ad 1. quæ in inferno anime patitur duritiam dormientium, id est secundum similitudinem rerum. Sed huiusmodi duritia desinit secundum imaginationem quæ pertinet ad sensitiua, ergo potentie sensitiue sunt in anima separata.

¶ 7 Prat. Manifestum est, q gaudium est incommensurable, & ira in irascibile: sed in animalibus bonorum est gaudium, & in animalibus malorum est dolor & ira, est enim ibi fletus & stridor, ergo cum concupiscibilis & irascibilis sunt in anima separata, ut Philo. dicit in 3. de anima, potentie sensitiue sunt in anima separata.

¶ 8 Prat. Dio. dicit. 4. c. de di. no. q malum est furor irrationalis, concupiscentia animalia proterua: sed hæc pertinent ad potentias, ergo potentie sensitiue sunt in anima separata.

¶ 9 Prat. Aug. dicit super Gen. ad 1. quod quedam sentit sine corpore, scilicet gaudium spiritum. Sed quod conuenit anime, conuenit in anima separata. ergo sensus est in anima separata.

¶ 10 Prat. In li. de causis dicitur, quod anima sunt res sensibiles. Sed res sensibiles pertinet ad potentias, quia sunt in anima, ergo anima sunt res sensibiles, & ita est in ea sensus.

¶ 11 Prat. Greg. dicit q id quod dominus parauit ca. 16. de diuite epulone, non est parauit gesta. Df autem ibi, q dices in inferno parauit dubium quin secundum animam separata Lazari, & audiuit Abraham sibi loquentem, anima separata vidit & audiuit, & sic est in anima separata.

¶ 12 Præ. Eorum quæ sunt idem secundum esse vel secundum substantiam, unum non potest esse sine altero: sed anima sensibilis & rationalis in homine sunt idem secundum esse & secundum substantiam. ergo non potest esse quin sensus remaneat in anima rationali separata.

¶ 13 Præ. Quod cedit in nihil, non resumitur idem numero: sed si potentia sensitiva non maneat in anima separata, oportet quod cedat in nihilum. ergo in resurrectione non erunt eadem numero. Et sic cum potentia sensitiva sint actus organorum, neque organa erunt eadem numero, neque totus homo erit idem numero, quod est inconveniens.

¶ 14 Præ. Præmium & poena responderet merito & demerito: sed meritum & demeritum hominis consistit ut plurimum in actibus sensitiuarum potentiarum, dum vel passiones sequimur, vel eas refrenamus. ergo iustitia videtur exigere, quod actus sensitiuarum potentiarum sint in animabus separatis, quæ premiantur vel puniuntur.

¶ 15 Præ. Potentia nihil est aliud quam principium actionis vel passionis. Anima autem est principium operationum sensitiuarum: ergo potentia sensitiva sunt in anima, sicut in subiecto, & ita non potest esse quin remaneant in anima separata, cum accidentia contrarietate carentia non corrumpantur nisi per corruptionem subiecti.

¶ 16 Præ. Memoria est in parte sensitiva secundum Philosophum: sed memoria est in anima separata, quod patet per hoc quod dicitur diviti epuloni ab Abrahamâ. Recordare quia recepisti bona in uita tua. ergo potentia sensitiva sunt in anima separata.

¶ 17 Præ. Virtutes & vitia remanent in animabus separatis: sed quædam virtutes & vitia sunt in parte sensitiva. Dicit enim Philosophus in tertio Ethicorum, quod temperantia & fortitudo sunt irrationabilia partium. ergo potentia sensitiva manent in anima separata.

¶ 18 Præ. De mortuis qui resuscitati dicuntur, legitur in peris que historijs sanctorum, quod quædam imaginabilia se vidisse recitauerunt, puta domos, campos, flumina & huiusmodi. ergo anima separata imaginantur utuntur quæ est in parte sensitiva.

¶ 19 Præ. Sensus inuadit cognitionem intellectiuam. Nam cui deficit unus sensus deficit una scientia: sed cognitio intellectiva perfectior erit in anima separata quam in anima coniuncta corpori. ergo magis aderit ei sensus.

¶ 20 Præ. Philosophus dicit in 1. de Anima quod si senex accipiat oculum iuuenis, uidebit utique sicut & iuuenis. Ex quo videtur quod debilitatis organum non debilitatur potentia sensitiva: ergo nec destruetis, destruantur, & sic videtur quod potentia sensitiva remanent in anima separata.

¶ 21 Præ. Contra est, quod Philosophus dicit in 3. de anima de intellectu loquens, quod hoc solum separatur sicut perpetuum a corruptibili. ergo potentia sensitiva non remanent in anima separata.

¶ 2 Præ. Philosophus dicit in 6. li. de animalibus, quod quarum potentiarum operationes non sunt sine corpore, neque ipse potentia sunt sine corpore. Sed operationes potentiarum non sunt sine corpore: exercetur enim per organa corporalia: ergo potentie sensitiva non sunt sine corpore.

¶ 3 Præ. Damascus dicit quod nulla res destruitur propria operatione. Si ergo potentie sensitiva non

remanerent in anima separata, haberent proprias operationes, quod est impossibile.

¶ 4 Præ. Frustra est potentia quæ non reducit ad actum: nihil autem est frustra in operationibus Dei. ergo potentia sensitiva non manet in anima separata, in qua non possunt reduci in actum.

RESPON. Dicendum, quod potentia anima non sunt de essentia anima, sed sunt proprietates naturales quæ fluunt ab essentia eius, ut ex prioribus questionibus haberi potest. Accidens autem dupliciter corrumpitur: uno modo a suo contrario, sicut frigidum corrumpitur a calido. Alio modo per corruptionem sui subiecti. Non enim accidens remanere potest corrupto subiecto: quæcumque igitur accidentia seu formæ contrarium non habent, non destruantur nisi per destructionem subiecti: manifestum est autem quod potentia sensitiva corruptum sunt corrupto corpore, vel remaneant in anima separata, principium inuestigationis oportet accipere, ut consideremus quid sit subiectum potentiarum prædictarum: manifestum est autem quod subiectum potentia oportet esse id, quod secundum potentiam dicitur potens. Nam omne accidens suum subiectum denominat. Idem autem est, quod potest agere vel pati, & quod est agens uel patiens: unde oportet ut illud sit subiectum potentia quod est subiectum actionis vel passionis, cuius potentia est principium. Et hoc est quod Philosophus dicit in lib. de somno & vigilia, quod cuius est potentia eius est actio. Circa operationes autem sensuum diuersa fuit opinio. Plato enim posuit quod anima sensitiva per se haberet propriam operationem: posuit enim quod anima etiam sensitiva est mouens seipsam, & quod non mouet corpus nisi pro ut est a se mota. Sic igitur in sentiendo est duplex operatio. Vna qua anima mouet seipsam. Alia qua mouet corpus. unde platonici definiunt quod sensus est motus anima per corpus: unde & propter hoc quidam huiusmodi positionis sectatores, distinguunt duplices operationes partis sensitiva, quasdam scilicet interiores quibus anima sentit secundum quod seipsam mouet, quasdam exteriores secundum quod mouet corpus: dicunt etiam quod sunt duplices potentia sensitiva: quædam quæ sunt in ipsa anima principium interiorum actuum, & iste manent in anima separata corpore destructo cum suis actibus: quædam vero sunt principia exteriorum actuum, quæ sunt in anima simul & corpore, & pereunt corpore pereunt. Sed hæc posuimus stare non potest. Manifestum est enim, quod unumquodque secundum hoc operatur secundum quod est ens, unde quæ per se habent esse, per se operantur, sicut in diuisa substantiarum. Formæ autem quæ per se non possunt esse, sed dicuntur entia in quantum eis aliquid est, non habent per se operationem, sed dicuntur operari in quantum per eas subiecta operantur. Sicut enim calor non est id quod est, sed est id quo aliquid est calidum, ita non calefacit, sed est id quo calidum calefacit. Si igitur anima sensitiva haberet per se operationem, sequeretur quod haberet per se subsistentiam, & sic non corrumpere corrupto corpore: unde etiam brutorum anime essent immortales, quod est impossibile: & tamen Plato hoc dicit concessisse. Manifestum est igitur, quod nulla operatio

remanerent in anima separata, haberent proprias operationes, quod est impossibile.

¶ 4 Præ. Frustra est potentia quæ non reducit ad actum: nihil autem est frustra in operationibus Dei. ergo potentia sensitiva non manet in anima separata, in qua non possunt reduci in actum.

RESPON. Dicendum, quod potentia anima non sunt de essentia anima, sed sunt proprietates naturales quæ fluunt ab essentia eius, ut ex prioribus questionibus haberi potest. Accidens autem dupliciter corrumpitur: uno modo a suo contrario, sicut frigidum corrumpitur a calido. Alio modo per corruptionem sui subiecti. Non enim accidens remanere potest corrupto subiecto: quæcumque igitur accidentia seu formæ contrarium non habent, non destruantur nisi per destructionem subiecti: manifestum est autem quod potentia sensitiva corruptum sunt corrupto corpore, vel remaneant in anima separata, principium inuestigationis oportet accipere, ut consideremus quid sit subiectum potentiarum prædictarum: manifestum est autem quod subiectum potentia oportet esse id, quod secundum potentiam dicitur potens. Nam omne accidens suum subiectum denominat. Idem autem est, quod potest agere vel pati, & quod est agens uel patiens: unde oportet ut illud sit subiectum potentia quod est subiectum actionis vel passionis, cuius potentia est principium. Et hoc est quod Philosophus dicit in lib. de somno & vigilia, quod cuius est potentia eius est actio. Circa operationes autem sensuum diuersa fuit opinio. Plato enim posuit quod anima sensitiva per se haberet propriam operationem: posuit enim quod anima etiam sensitiva est mouens seipsam, & quod non mouet corpus nisi pro ut est a se mota. Sic igitur in sentiendo est duplex operatio. Vna qua anima mouet seipsam. Alia qua mouet corpus. unde platonici definiunt quod sensus est motus anima per corpus: unde & propter hoc quidam huiusmodi positionis sectatores, distinguunt duplices operationes partis sensitiva, quasdam scilicet interiores quibus anima sentit secundum quod seipsam mouet, quasdam exteriores secundum quod mouet corpus: dicunt etiam quod sunt duplices potentia sensitiva: quædam quæ sunt in ipsa anima principium interiorum actuum, & iste manent in anima separata corpore destructo cum suis actibus: quædam vero sunt principia exteriorum actuum, quæ sunt in anima simul & corpore, & pereunt corpore pereunt. Sed hæc posuimus stare non potest. Manifestum est enim, quod unumquodque secundum hoc operatur secundum quod est ens, unde quæ per se habent esse, per se operantur, sicut in diuisa substantiarum. Formæ autem quæ per se non possunt esse, sed dicuntur entia in quantum eis aliquid est, non habent per se operationem, sed dicuntur operari in quantum per eas subiecta operantur. Sicut enim calor non est id quod est, sed est id quo aliquid est calidum, ita non calefacit, sed est id quo calidum calefacit. Si igitur anima sensitiva haberet per se operationem, sequeretur quod haberet per se subsistentiam, & sic non corrumpere corrupto corpore: unde etiam brutorum anime essent immortales, quod est impossibile: & tamen Plato hoc dicit concessisse. Manifestum est igitur, quod nulla operatio

remanerent in anima separata, haberent proprias operationes, quod est impossibile.

¶ 4 Præ. Frustra est potentia quæ non reducit ad actum: nihil autem est frustra in operationibus Dei. ergo potentia sensitiva non manet in anima separata, in qua non possunt reduci in actum.

RESPON. Dicendum, quod potentia anima non sunt de essentia anima, sed sunt proprietates naturales quæ fluunt ab essentia eius, ut ex prioribus questionibus haberi potest. Accidens autem dupliciter corrumpitur: uno modo a suo contrario, sicut frigidum corrumpitur a calido. Alio modo per corruptionem sui subiecti. Non enim accidens remanere potest corrupto subiecto: quæcumque igitur accidentia seu formæ contrarium non habent, non destruantur nisi per destructionem subiecti: manifestum est autem quod potentia sensitiva corruptum sunt corrupto corpore, vel remaneant in anima separata, principium inuestigationis oportet accipere, ut consideremus quid sit subiectum potentiarum prædictarum: manifestum est autem quod subiectum potentia oportet esse id, quod secundum potentiam dicitur potens. Nam omne accidens suum subiectum denominat. Idem autem est, quod potest agere vel pati, & quod est agens uel patiens: unde oportet ut illud sit subiectum potentia quod est subiectum actionis vel passionis, cuius potentia est principium. Et hoc est quod Philosophus dicit in lib. de somno & vigilia, quod cuius est potentia eius est actio. Circa operationes autem sensuum diuersa fuit opinio. Plato enim posuit quod anima sensitiva per se haberet propriam operationem: posuit enim quod anima etiam sensitiva est mouens seipsam, & quod non mouet corpus nisi pro ut est a se mota. Sic igitur in sentiendo est duplex operatio. Vna qua anima mouet seipsam. Alia qua mouet corpus. unde platonici definiunt quod sensus est motus anima per corpus: unde & propter hoc quidam huiusmodi positionis sectatores, distinguunt duplices operationes partis sensitiva, quasdam scilicet interiores quibus anima sentit secundum quod seipsam mouet, quasdam exteriores secundum quod mouet corpus: dicunt etiam quod sunt duplices potentia sensitiva: quædam quæ sunt in ipsa anima principium interiorum actuum, & iste manent in anima separata corpore destructo cum suis actibus: quædam vero sunt principia exteriorum actuum, quæ sunt in anima simul & corpore, & pereunt corpore pereunt. Sed hæc posuimus stare non potest. Manifestum est enim, quod unumquodque secundum hoc operatur secundum quod est ens, unde quæ per se habent esse, per se operantur, sicut in diuisa substantiarum. Formæ autem quæ per se non possunt esse, sed dicuntur entia in quantum eis aliquid est, non habent per se operationem, sed dicuntur operari in quantum per eas subiecta operantur. Sicut enim calor non est id quod est, sed est id quo aliquid est calidum, ita non calefacit, sed est id quo calidum calefacit. Si igitur anima sensitiva haberet per se operationem, sequeretur quod haberet per se subsistentiam, & sic non corrumpere corrupto corpore: unde etiam brutorum anime essent immortales, quod est impossibile: & tamen Plato hoc dicit concessisse. Manifestum est igitur, quod nulla operatio

remanerent in anima separata, haberent proprias operationes, quod est impossibile.

¶ 4 Præ. Frustra est potentia quæ non reducit ad actum: nihil autem est frustra in operationibus Dei. ergo potentia sensitiva non manet in anima separata, in qua non possunt reduci in actum.

RESPON. Dicendum, quod potentia anima non sunt de essentia anima, sed sunt proprietates naturales quæ fluunt ab essentia eius, ut ex prioribus questionibus haberi potest. Accidens autem dupliciter corrumpitur: uno modo a suo contrario, sicut frigidum corrumpitur a calido. Alio modo per corruptionem sui subiecti. Non enim accidens remanere potest corrupto subiecto: quæcumque igitur accidentia seu formæ contrarium non habent, non destruantur nisi per destructionem subiecti: manifestum est autem quod potentia sensitiva corruptum sunt corrupto corpore, vel remaneant in anima separata, principium inuestigationis oportet accipere, ut consideremus quid sit subiectum potentiarum prædictarum: manifestum est autem quod subiectum potentia oportet esse id, quod secundum potentiam dicitur potens. Nam omne accidens suum subiectum denominat. Idem autem est, quod potest agere vel pati, & quod est agens uel patiens: unde oportet ut illud sit subiectum potentia quod est subiectum actionis vel passionis, cuius potentia est principium. Et hoc est quod Philosophus dicit in lib. de somno & vigilia, quod cuius est potentia eius est actio. Circa operationes autem sensuum diuersa fuit opinio. Plato enim posuit quod anima sensitiva per se haberet propriam operationem: posuit enim quod anima etiam sensitiva est mouens seipsam, & quod non mouet corpus nisi pro ut est a se mota. Sic igitur in sentiendo est duplex operatio. Vna qua anima mouet seipsam. Alia qua mouet corpus. unde platonici definiunt quod sensus est motus anima per corpus: unde & propter hoc quidam huiusmodi positionis sectatores, distinguunt duplices operationes partis sensitiva, quasdam scilicet interiores quibus anima sentit secundum quod seipsam mouet, quasdam exteriores secundum quod mouet corpus: dicunt etiam quod sunt duplices potentia sensitiva: quædam quæ sunt in ipsa anima principium interiorum actuum, & iste manent in anima separata corpore destructo cum suis actibus: quædam vero sunt principia exteriorum actuum, quæ sunt in anima simul & corpore, & pereunt corpore pereunt. Sed hæc posuimus stare non potest. Manifestum est enim, quod unumquodque secundum hoc operatur secundum quod est ens, unde quæ per se habent esse, per se operantur, sicut in diuisa substantiarum. Formæ autem quæ per se non possunt esse, sed dicuntur entia in quantum eis aliquid est, non habent per se operationem, sed dicuntur operari in quantum per eas subiecta operantur. Sicut enim calor non est id quod est, sed est id quo aliquid est calidum, ita non calefacit, sed est id quo calidum calefacit. Si igitur anima sensitiva haberet per se operationem, sequeretur quod haberet per se subsistentiam, & sic non corrumpere corrupto corpore: unde etiam brutorum anime essent immortales, quod est impossibile: & tamen Plato hoc dicit concessisse. Manifestum est igitur, quod nulla operatio

remanerent in anima separata, haberent proprias operationes, quod est impossibile.

D. 197.

Quest. pract. art. vi.

Cap. 1. ante med. to. 2.

Ex libr. 10. quest. de se mo. bono. pauo ante med. to. 2. de cictia a me dio.

tio partis sensitiuæ potest esse anima tãtũ vt opere-
tur, sed est compositi per animam, sicut calefactio
est calidi per calorem. Compositum igitur est vidēs
& audiens & omnia sentiens, sed per animam: vnde
etiam compositũ est potens videre & audire & sen-
tire, sed per animam. Manifestum est ergo, quòd po-
tentia partis sensitiuæ sunt in composito sicut in
subiecto, sed sunt ab anima sicut a principio. Destru-
cto igitur corpore destruantur potentia sensitiuæ,
sed remanent in anima sicut in principio. Et hoc
est quod alia opinio dicit, q̄ potentia sensitiuæ ma-
nent in anima separata solum sicut in radice.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd potentia sen-
sitiuæ non sunt de essentia animæ, sed sunt proprie-
tates naturales: compositi quidem vt subiecti, ani-
mæ vero vt principij.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ huiusmodi potentia
dicuntur in anima separata remanere vt in radice,
non quia sint actu in ipsa, sed quia anima separata
est talis virtutis vt si vnatur corpori, iterum potest
causare has potentias in corpore, sicut & vitam.

AD TERTIVM dicendum, q̄ illam auctoritatẽ non
oportet nos recipere, cum liber iste falsum habeat
auctorem in titulo. Non enim est August. sed cu-
iusdam alterius: posset tamen illa auctoritas expo-
ni, vt dicatur, q̄ anima trahit secum huiusmodi po-
tentias, non actu, sed virtute.

AD QVARTVM dicendum, q̄ potentia animæ nõ
sunt partes essentielles vel integrales, sed potentia-
les, ita tamẽ q̄ quaedam earum insunt animæ secun-
dum se, quaedam vero composito.

AD QVINTVM dicendum, q̄ sensus d̄ dupliciter.
Vno modo ipsa aia sensitiua, quæ est huiusmodi po-
tentiarum principium, & sic per sensum animal est
animal, sicut per propria formã. hoc n. modo a sen-
su sensibile sumitur, prout est differẽtia constituti-
ua animalis. Alio modo dicitur sensus ipsa poten-
tia sensitiua, quæ cum sit proprietates naturalis, vt di-
ctum est, non est constitutiua speciei, sed eõ sequens
speciem: hoc igitur modo sensus non manet in aia
separata, sed sensus primo modo dictus manet: nam
in homine eadem est essentia animæ sensibilis & ra-
tionalis. Vnde nihil prohibet hominẽ resurgẽtem
esse idem animal numero. Ad hoc n. q̄ aliquid sit
idem numero, sufficit q̄ principia essentialia sint ea-
dem numero, non autem requiritur q̄ proprietates
& accidentia sint eadem numero.

In cor. art.

Cap. 15. co. 3.
& lib. 1. re-
tra. cap. 24.
in li. tom. 1.

AD SEXTVM dicendum, quòd August. videtur hoc
retractasse in lib. retractationum. Dicit enim secun-
do super Gen. ad lit. q̄ pœnæ inferni secundum ima-
ginariam visionem sunt, & quòd locus inferni non
est corporeus, sed imaginarius; vnde coactus fuit
reddere rationem si infernus non est locus corpo-
reus, quare inferi dicuntur esse sub terra. Et hoc ip-
semet reprehendit dicens. De inferis magis mihi vi-
detur docere debuisse q̄ sub terris sint, quàm ratio-
nem reddere cur sub terris esse credatur siue dican-
tur, quasi non ita sit: hoc autem retractato quòd
de loco inferni dixerat, videntur omnia alia retra-
ctari quæ ad hoc pertinent.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ in anima separata
non est gaudium neque ira, secundum quòd sunt
actus irascibilis & concupiscibilis quæ sunt in sensi-
tiua parte, sed secundum q̄ his designatur motus
voluntatis, quæ est in parte intellectiua.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ quia malũ hominis est
secundum tria, scilicet phantasiam proteruam, quæ

F scilicet est principium errãdi, concupiscen-
tem, & irrationabilem furem: propter hoc
malum demonis sibi similitudine humanæ
scribit, non vt intelligatur in demonibus
scilicet irascibilis, aut concupiscibilis, quæ
parte sensitiua, sed aliqua his proportionibus
dum quòd competit natura intellectiua.

AD NONVM dicendum, q̄ per verba illa
intelligitur q̄ aia aliqua sentiat abiq̄ corpo-
rali, sed quòd aliqua sentiat abiq̄ parte
bus sensibilibus, vt pote metum & tristitiam
vero per ipsa corpora, vt pote calidum & frigidum.

AD X dicendum, quòd omne quòd est anima
est in eo per modum recipientis: vnde res
les sunt in anima separata, non per modum
lem, sed per modum intelligibilem.

AD XI dicendum, quòd nihil prohibet
ptione recum gestarum aliqua metaphora
licet enim quòd dicitur in Evangelio de Lau-
diute, sit res gesta, tamẽ metaphoricè dicitur
Lazarus vidit & audiuit, sicut & metaphoricè
tur quòd linguam habuit.

AD XII dicendum, quòd substantia
bilis in homine manet post mortem, et
manent potentia sensitiua.

AD XIII dicendum, quòd sicut sensus
minat potentia, non est forma totius corpo-
anima sensitiua, sensus autẽ est proprie-
ti, ita etiam potentia visuã non est ab
anima secundum quòd est principium
tia, quasi ita dicatur, q̄ anima visuã est
sicut anima sensitiua est actus totius
rentia autem visuã est proprietates
de non oportet quòd sit alius oculum
licet alia sit potentia sensitiua.

AD XIV dicendum, q̄ premium motu
rito sicut premiando, sed sicut ei pro
premiatur. Vnde non oportet q̄ omni
manetur in remuneratione quibus alio
sed sufficit quòd sint in diuina recorda-
oporteret iterũ sanctos occidi, quod
di, non sicut sentiens, sed sicut id quo
tit, vnde potentia sensitiua non sunt in
in subiecto, sed sunt ab anima sicut a
tur per memoriam, non quæ est in parte
sed quæ est in parte intellectiua, prout ab
eam partem imaginis.

AD XV dicendum, q̄ anima est principium
di, non sicut sentiens, sed sicut id quo
tit, vnde potentia sensitiua non sunt in
in subiecto, sed sunt ab anima sicut a
tur per memoriam, non quæ est in parte
sed quæ est in parte intellectiua, prout ab
eam partem imaginis.

AD XVI dicendum, quòd virtutes de
sunt irrationabilium partium, non manent
separata, nisi in suis principijs, omni
tutum semina sunt in voluntate & ratio-
AD XVII dicendum, quòd sicut ex
tet, anima separata a corpore nõ eundem
habet cognoscendi, sicut cum est in corpore
rum ergo quæ apprehendit anima separata
dum modum sibi proprium abiq̄ parte
bus, remanet cognitio in ea postquam ab
statum redit corpori iterato coniuncta
modum tunc sibi conuenientem, scilicet
uersione ad phantasmata. Et ideo quæ
ter uiderunt, imaginabiliter narrant.

AD XVIII dicendum, q̄ intellectus indiget
sensus secundum statum imperfecte
prout scilicet accipit a phantasmatis
eundum perfectiorẽ cognitionis modum

AD XIX dicendum, q̄ intellectus indiget
sensus secundum statum imperfecte
prout scilicet accipit a phantasmatis
eundum perfectiorẽ cognitionis modum

AD XX dicendum, q̄ intellectus indiget
sensus secundum statum imperfecte
prout scilicet accipit a phantasmatis
eundum perfectiorẽ cognitionis modum

AD XXI dicendum, q̄ intellectus indiget
sensus secundum statum imperfecte
prout scilicet accipit a phantasmatis
eundum perfectiorẽ cognitionis modum

AD XXII dicendum, q̄ intellectus indiget
sensus secundum statum imperfecte
prout scilicet accipit a phantasmatis
eundum perfectiorẽ cognitionis modum

petit animam separatam, sicut homo indiget lacte in pueritia, non tamen in perfecta etate.

Ad xx. dicendum, quod potentia sensitiva non debilitatur secundum se debilitatis organo, sed solum per accidens: unde & per accidens corrumpitur corruptis organo.

ARTICVLVS XX.

Verum anima separata singularia cognoscat.

Vigesimo queritur. Vtrum anima separata singularia cognoscat. Et videtur quod non, quia de potentia animae in anima separata remanet solum intellectus. Sed obiectum intellectus est vniuersale & non singulare. Scientia enim est vniuersalis, sensus autem singularium, ut dicitur in primo de anima, ergo anima separata non cognoscit singularia, sed tantum vniuersalia.

¶ 1. Praet. Si anima separata cognoscit singularia, aut per formas prius acquisitas, cum esset in corpore, aut per formas influxas. Sed non per formas prius acquisitas. Nam formatum quas anima per sensus acquirit dum est in corpore, quaedam sunt intentiones individuales, quae conseruantur in potentia partem sensitivam, & sic remanere non possunt in anima separata, cum huiusmodi potentiae non maneat in ea, ut ostensum est. quaedam autem intentiones sunt vniuersales, quae sunt in intellectu, unde haec sola manere possunt. Sed per intentiones vniuersales non possunt cognosci singularia, ergo anima separata non potest cognoscere singularia per species quas acquisiuit in corpore. Similiter autem neque per species influxas, quia huiusmodi species aequaliter se habent ad omnia singularia, unde sequeretur quod anima separata omnia singularia cognosceret, quod non videtur esse verum.

¶ 2. Praet. Cognitio animae separatae impeditur per loci distantiam. Dicit enim Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda, quod animae mortuorum ibi sunt, ubi ea quae hic sunt, omnino scire non possunt. Cognitionem autem quae fit per species influxas non impedit loci distantia. ergo anima non cognoscit singularia per species influxas.

¶ 3. Praet. Species influxae aequaliter se habent ad praesentia & futura, non enim influxus intelligibilium specierum est sub tempore. Si igitur anima separata cognoscit singularia per species influxas, videtur quod non solum cognoscat praesentia vel praeterita, sed etiam futura, quod esse non potest ut videtur, cum cognoscere futura sit solius dei, prout dicitur Isai. 41. Annunciate quae ventura sunt in fine, & dicam quod dii estis vos.

¶ 4. Praet. Singularia sunt infinita. Species autem influxae non sunt infinitae. Non ergo anima separata per species influxas potest singularia cognoscere.

¶ 5. Praet. Id quod est indistinctum, non potest esse principium distinctae cognitionis. Cognitio autem singularium est distincta. Cum igitur formae influxae sint indistinctae, utpote vniuersales existentes, videtur quod per species influxas anima separata singularia cognoscere non possit.

¶ 6. Praet. Omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo per modum recipientis. Sed anima separata est immaterialis, ergo formae influxae recipiuntur in ea immaterialiter. Sed quod est immateriale non potest esse principium cognitionis singularium, quae sunt in-

diuidua per materiam, ergo anima separata per formas influxas non potest cognoscere singularia.

Sed dicitur quod per formas influxas possunt cognosci singularia, licet sint immateriales, quia sunt similitudines rationum idealium, quibus Deus & vniuersalia & singularia cognoscit.

¶ 7. Sed contra. Deus per rationes ideales cognoscit singularia, in quantum sunt factrices materiae, quae est principium indiuiduationis. Sed formae influxae animae separatae non sunt materiae factrices, quia non sunt creatrices, hoc enim solius Dei est, ergo anima separata per formas influxas non potest cognoscere singularia.

¶ 8. Praet. Similitudo creaturae ad Deum non potest esse per vniuocationem, sed solum per analogiam. Sed cognitio quae fit per similitudinem analogiae est imperfectissima, sicut si aliquid cognoscitur per alterum in quantum conuenit cum illo in ente. Si ergo anima separata cognoscit singularia per species influxas, in quantum sunt similes rationibus idealibus, videtur quod imperfectissime singularia cognoscat.

¶ 9. Praet. Dicitur in praecedentibus quod anima separata non cognoscit naturalia per formas influxas nisi in quadam confusione & in vniuersali: hoc autem non est cognoscere singularia. ergo anima separata non cognoscit singularia per species influxas.

¶ 10. Praet. Species illae influxae per quas anima separata singularia ponit, cognoscere, non causantur a Deo immediate, quia secundum Dionys. lex diuinitatis est infima per media reducere. Nec iterum causantur per angelum, quia angelus huiusmodi species causare non potest, neque creando, cum nullius rei sit creator, neque transmutando, quia oportet esse aliquid mediū differens. ergo videtur quod anima separata non habeat species influxas per quas singularia cognoscat.

¶ 11. Praet. Si anima separata cognoscit singularia per species influxas, hoc non potest esse nisi dupliciter: vel applicando species ad singularia, vel conuertendo se ad ipsas species. Si applicando ad singularia, constat quod huiusmodi applicatio non fit accipiendo aliquid a singularibus, cum non habeat potentias sensitivas quae natae sunt a singularibus accipere. Relinquitur ergo, quod haec applicatio fit ponendo aliquid circa singularia. Et sic non cognoscat ipsa singularia, sed hoc tantum quod circa singularia ponit. Si autem per species dictas cognoscit singularia conuertendo se ad ipsas, sequeretur quod non cognoscat singularia nisi secundum quod sunt in ipsis speciebus: sed in speciebus praedictis non sunt singularia nisi vniuersaliter. ergo anima separata non cognoscit singularia nisi in vniuersali.

¶ 12. Praet. Nullum finitum super infinita potest: sed singularia sunt infinita. Cum igitur virtus animae separatae sit finita, videtur quod anima separata non cognoscat singularia.

¶ 13. Praet. Anima separata non potest cognoscere aliquid nisi visione intellectuali. Sed August. 22. super Genesim ad lit. dicit, quod visione intellectuali non cognoscuntur neque corpora, neque similitudines. Cum igitur singularia sint corpora, videtur quod ab anima separata cognosci non possint.

¶ 14. Praet. Vbi est eadem natura, & idem est modus operandi. Sed anima separata est eiusdem naturae cum anima coniuncta corpori. Cum ergo anima coniuncta corpori non possit cognoscere singularia per intellectum, videtur quod nec anima separata.

¶ 15. Praet. Potentiae distinguuntur per obiecta: sed

Quaest. dist. S. I. ho. GG 4 pro.

5. art. 18. huius quaest.

Cap. 5. Eccl. Hierar. par. prima in titulo de Sacerdotibus per sectionibus in principio.

Lib. 15. super Gen. cap. 24.

propter quod vnumquodq; illud magis ergo obiecta sunt magis distincta quam potentia. Sed sensus numquam fiet intellectus. ergo singulare quod est sensibile numquam fiet intelligibile.

¶ 17 Præ. Potentia cognoscitiua superioris ordinis minus multiplicatur respectu eorundem cognoscibilium, quam potentia inferioris ordinis. Sensus. n. communis est cognoscitiua omnium quæ per quinque exteriores sensus apprehenduntur. Et similiter angelus vna potentia cognoscitiua scilicet intellectu cognoscit vniuersalia & singularia, quæ homo sensu, & intellectu apprehendit. Sed numquam potentia inferioris ordinis potest apprehendere id quod est alterius potentia quæ ab ea distinguitur, sicut visus numquam potest apprehendere obiectum auditus. ergo intellectus hominis numquam potest apprehendere singulare quod est obiectum sensus: licet intellectus angeli cognoscat vtrumque & apprehendat.

In præpos. et. to. 3. in. ter. opera. Aristo.

¶ 18 Præ. in lib. de causis, dicitur quod intelligentia cognoscit res in quantum est causa eis, vel in quantum regit eas. Sed anima separata neque causat singularia, neque regit singularia. ergo non cognoscit ea.

SED CONTRA. Formare propositiones non est nisi intellectus. Sed anima etiam coniuncta corpori format propositionem cuius subiectum est singulare prædicatum vniuersale, ut cum dico, sortes est homo, quod non possum facere nisi cognoscerem singulare & comparisonem eius ad vniuersale. ergo etiam anima separata per intellectum cognoscit singularia.

¶ 2 Præ. Anima est inferior secundum naturam omnibus angelis. Sed angeli inferioris hierarchiæ recipiunt illuminationes singularium effectuum, & in hoc distinguuntur ab angelis mediæ hierarchiæ, qui recipiunt illuminationes secundum rationes vniuersales effectuum: & ab angelis supremæ qui recipiunt illuminationes secundum rationes vniuersales existentes in causa. Cum igitur tanto sit magis particularis cognitio, quanto substantia cognoscens est inferioris ordinis, videtur quod anima separata multo fortius singularia cognoscat.

¶ 3 Præ. Quicquid potest virtus inferior, potest superior. Sed sensus potest cognoscere singularia qui est inferior intellectu. ergo & anima separata secundum intellectum potest singularia cognoscere.

RESPON. Dicendum, quod necesse est dicere quod anima separata quædam singularia cognoscat, non tamen omnia. Cognoscit autem singularia quædam, quorum prius cognitionem accepit, dum corpori esset unita. Aliter enim non recordaretur eorum quæ gessit in vita, & sic periret ab anima separata conscientia uermis. Cognoscit et quædam singularia, quorum cognitionem accepit post separationem a corpore. Aliter enim non affigeretur ab igne inferni, & ab alijs corporalibus penis quæ in inferno esse dicuntur: quæ autem non omnia singularia cognoscit anima separata secundum naturalem cognitionem, ex hoc manifestum est, quod animæ mortuorum nesciunt ea quæ hic agunt, ut Aug. dicit: habet igitur hæc quaestio duas difficultates: unam communem & aliam propriam. Communis quidem difficultas est ex hoc, quod intellectus noster non videtur esse cognoscitiuus singularium, sed vniuersalium tantum: unde cum Deo & angelis & animæ separata non competat aliqua cognoscitiua potentia nisi solus intellectus, difficile videtur quod eis singularium cognitio adsit. unde quidam intantum errauerunt ut Deo & angelis cognitionem singularium subtraherent, quod in nullo modo impossibile. Nam hoc posito pronominum uina excluderetur a rebus, & iudicium de rebus nis actibus tolleretur: auferrentur enim & merita angelorum, quos de salute hominum esse sollicitos, secundum illud apostoli, Omnes administratores spiritus in ministerio multo propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. Et idcirco separatas singularia cognoscere per cognitionem vniuersalium causarum totius ordinis uniuersalium causarum non deriuetur. Et ponitur nihil enim est in rebus singularibus, quod est in uersalibus causis non deriuetur. Et ponitur plura, sicut si aliquis cognosceret totum orbem cæli & stellarum, & mensuram & motum eorum, non per intellectum omnes futuras eclipses & cometas, & quibus temporibus essent. Sed hoc non sufficit ad veram singularem cognitionem. Manifestum est enim, quod quædam que aduentur aliqua vniuersalia, nunquam perficitur singulare. Sicut si dicam hominem musicum, & quæcumque huiusmodi adhibita quam erit singulare. Possibile est, nonnulla hæc ta pluribus conuenire. unde qui cognoscit causas in vniuersali, nunquam propter hoc cognoscat aliquæ singulare effectuum. Nec cognoscit totum ordinem cæli, cognoscit singula sim ut est hic. Et si enim cognoscat eclipses esse in tali situ solis & lunæ, & in tali hora, cumque huiusmodi in eclipsibus obseruatis, non talem eclipsim possibile est pluries euenire. Alij ut veram cognitionem singularium animabus ascriberent, dixerunt, quod nonnullum ab ipsis singularibus accipiunt. Sed in nullo inconueniens. Cum enim materia inter esse intelligibile & esse materialis non statim forma rei materialis ab materia pitur, sed per multa media ad eum debet forma alicuius sensibilis prius fit in materia spiritualior quam in re sensibili, & postmodum organo sensus, & exinde deriuatur ad primum & ad alias inferiores vires: & ulterius tractatur ad intellectum. hæc autem media non esse possibile est competere angelis, qui separata. Et ideo aliter dicendum est, quod per quas intellectus cognoscit, dupliciter ad res. Quædam enim sunt factiue rerum, quæ autem a rebus acceptæ. Et ille quidem quorum factiue intantum ducunt in cognitionem quantum eius factiue existunt. unde dicitur, quod si facio tradit formam vel dispositionem rei per formam artis cognoscit artificiatum quod illud, quod in eo causat. Et quia nulla anima causat materiam, sed accipit eam præparatam quæ est indiuiduationis principium, ita quod per formam, pura edificator: cognoscit deum vniuersali, non autem hanc domum ut est hæc, materiam eius notitiam accipit per sensum. Deum per intellectum suum non solum producit, sed ex qua sumitur ratio vniuersalis, sed et materiam indiuiduationis principium. unde per illam cognoscit & vniuersalia & singularia. Sic in natura arte effluunt res materiales ut substantias intellectuales separatas similitudines intelligibiles, quibus res cognoscantur secundum producantur a Deo. Et ideo substantia

In li. de. en. ra. per. mor. tuis. c. 13. & 15. to. 4.

cognoscunt non solum vniuersalia, sed etiam singularia, in quantum spēs intelligibiles in eas a diuina arte emanantes sunt similitudines rerum, & secundum formā, & secundum materiā: nec est inconueniens formā, quę est factiua rei, quāuis sit immaterialis, esse similitudinē rei, & quātum ad formā, & quātum ad materiā: quia semper in aliquo alio est aliquid vniiformius quā sit in inferiori natura. vnde licet in natura sensibili sit aliud forma, & materia, tamen id quod est altius, & causa vtriusque, vnum existēs se habet ad vtramque. propter quod superiores substantiæ immaterialiter materialia cognoscunt, & vniiformiter diuisa, vt Dionysius dicit 7 cap. de diu. nom. Formę autē intelligibiles a rebus acceptę, per quādam abstractionē a rebus accipiuntur: vnde non ducunt in cognitionē rei quantum ad id a quo fit abstractio, sed quantum ad id, quod abstrahitur tñ. Et sic cum formę receptę in intellectu nostro a rebus sint abstractę a materia, & ab omnibus cōditionibus materię, nō ducunt in cognitionē singularium, sed vniuersalium tñ: hæc est igitur rō quare substantiæ separatę possunt per intellectum singularia cognoscere, cum tñ intellectus noster cognoscat vniuersalia tñ. Sed circa singularium cognitionē, aliter se habet intellectus angelicus, & aliter animę separatę. Diximus. n. in superioribus, quę efficacia virtutis intellectiue, quę est in Angelis, est proportionata vniuersalitati formarum intelligibilium in eis existentium. Et ideo per hōi formas vniuersales cognoscūt omnia ad quę se extendunt. vnde sicut cognoscūt oēs species rerum naturalium sub generibus existētes, ita cognoscunt omnia singularia rerum naturalium, quę sub speciebus cōtinentur. Efficacia autē virtutis intellectiue animę separatę nō est proportionata vniuersalitati formarum influxarum, sed magis est proportionata formis a rebus acceptis: propter quod naturale est animę corpori vniri. Et ideo supra dictum est, quod aia separatā nō cognoscit omnia naturalia etiā secundum species determinate, & cōplete, sed in quadā vniuersalitate, & cōfusione. vñ nec spēs influxę sufficiunt in eis ad cognitionē singularium, vt sic possint cognoscere oīa singularia, sicut Angeli cognoscunt. Sed tñ hōi spēs influxę determinantur in ipsa aia ad cognitionē aliquorū singularium: ad quę anima habet aliquem ordinē specialem, vel inclinationē: sicut ad ea quę patitur, vel ad ea ad quę afficitur, vel quorum aliqua impressiones, & vestigia in ea remanēt. Omne. n. receptum determinatur in recipiēte, secundum modū recipiētis. Et sic patet, quod omnia separatā cognoscit singularia, non tamen omnia, sed quędam.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod intellectus noster nunc cognoscit per species a rebus acceptas, quę sunt abstractę a materia, & omnibus materię conditionibus: & ideo non potest cognoscere singularia quorum principium est materia, sed vniuersalia tantum: sed intellectus animę separatę habet formas influxas, per quas potest singularia cognoscere, ratione iam dicta.

Ad SECVNDVM dicēdū, quod aia separatā nō cognoscit singularia p spēs prius acquisitas dū erat corpori vnita, sed per species influxas: non tamen sequitur, quod cognoscat omnia singularia, vt ostensum est.

Ad TERTIVM dicēdū, quod aia separatę nō impediunt a cognoscendis his, quę sunt hic, pp loci distantia, sed quia non est in tanta efficacia intellectu-

ue, virtutis, vt per species influxas omnia singularia cognoscere possiat.

Ad QVARTVM dicendum, quod nec et angeli oīa futura contingentia cognoscunt: p species enim influxas singularia cognoscunt, in quantum participant speciem. vnde futura quę nondum participant speciem, in quantum futura sunt, ab eis nō cognoscūtur, sed solum in quantum sunt præsentia in suis causis.

Ad QVINTVM dicendum, quod angeli qui cognoscunt omnia singularia naturalia, non habent tot species intelligibiles quot sunt singularia ab eis cognita: sed per vnam speciem cognoscunt multa, vt in superioribus ostensum est. Animę vero separatę non cognoscunt omnia singularia. vnde quantum ad eas, ratio non concludit.

Ad SEXTVM dicendum, quod si species essent a rebus acceptę non possent esse propria ratio singularium a quibus abstrahuntur: sed species influxę cum sint similitudines idealium formarum, quę sunt in mente diuina, possunt distincte representare singularia, maxime illa ad quę omnia habet aliquam determinationem ex natura sua.

Ad SEPTIMVM dicendum, quod species influxę quāuis sit immaterialis, & distincta, est tamen similitudo rei & quantum ad formam, & quantum ad materiam in qua est distinctio, & indiuiduationis principium: vt expositum est.

Ad OCTAVM dicēdū, quod quāuis formę intelligibiles nō sint creatrices rerum, sunt tamen similes formis creatricibus: nō quidem in virtute creandi, sed in virtute representandi res creatas. Aliquis enim artifex potest tradere artem aliquid faciendi alicui, cui tamen non adest virtus vt perficiat illud.

Ad NONVM dicendum, quod quia formę influxę non sunt similes rationibus idealibus in mente diuina existentibus nisi secundum analogiam: ideo per huiusmodi formas illę rationes ideales nō perfecte cognosci possunt. Non tamen sequitur quod per eas imperfecte cognoscantur res, quarum sunt rationes ydeales, huiusmodi enim res non sunt excellentiores formis influxis: sed conuerso. vnde per formas influxas perfecte comprehendendi possunt.

Ad X. dicēdū, quod formę influxę determinātur ad cognitionem quorundam singularium in anima separatā ex ipsius animę dispositione, vt dictum est.

Ad XI. dicendum, quod species influxę causantur in anima separatā a Deo mediāribus angelis. Nec obstat quod quędam animę separatę sunt superiores quibusdam angelis. Non enim nunc loquimur de cognitione glorię, secundum quam anima potest esse angelis vel similis, vel æqualis, vel etiam superior, sed loquimur de cognitione naturali in qua anima deficit ab angelo. Causantur autem huiusmodi formę in anima separatā per angelum, non per modū creationis, sed sicut id quod est in actu, reducit aliquid sui generis de potentia in actum. Et cum huiusmodi actio non sit situalis, non oportet hic quærere mediū deferēs situale. Sed idē hic operat̄ ordo naturę, quod in corporalibus ordo situs.

Ad XII. dicendum, quod anima separatā per species influxas cognoscit singularia, in quantum sunt similitudines singularium per modum iam dictum. Applicatio autem, & cōuersio de quibus in obiectiōne fit mentio, magis huiusmodi cognitionem concomitantur quā eam causent.

Ad XIII. dicendum, quod singularia non sunt infinita in actu, sed in potentia: nec intellectus angeli aut animę

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art.

anima separatè prohibetur cognoscere infinita singularia vnū, post vnū, cū & sensus hoc possit. Et intellectus noster hoc modo, cognoscit infinitas species numerorū. Sic. n. infinitū nō est in cognitione nisi successiue, & sū actū confunctū potentie, sicut etiam ponitur esse infinitum in rebus materialibus.

AD XIII. dicendum, quōd Augus. non intendit dicere quōd corpora & similitudines corporum non cognoscantur intellectu, sed quōd intellectus non mouetur in sua visione a corporibus sicut sensus, nec a similitudinibus corporum, sicut imaginatio: sed ab intelligibili veritate.

AD XV. dicendum, quod licet anima separata sit eiusdem naturæ cum anima coniuncta corpori, tamen propter separationem a corpore habet aspectum liberum ad substantias superiores, vt possit per eas recipere influxum intelligibilem formarum, per quas singularia cognoscit: quod non potest dum est corpori vnita, vt in superioribus ostensum est.

In corp. art.

AD XVI. dicendum, quōd singulare secundum quod est sensibile, scilicet secundum corporalem immutationem nunquam sit intelligibile: sed secundum quod forma immaterialis intelligibilis ipsum repræsentare potest, vt ostensum est.

In corp. art.

AD XVII. dicendum, quod anima separata per suum intellectum recipit species intelligibiles per modū superioris substantiæ, in qua vna virtute cognoscitur quōd homo duabus virtutibus, scilicet sensu & intellectu cognoscit. Et ideo anima separata vtrunque cognoscere potest.

AD XVIII. dicendum, quod anima separata quamuis non regat res vel causet eas, tamen habet formas similes causantibus & regentibus. Non enim causans & regens cognoscit quod regitur & causatur, nisi in quantum eius similitudinem habet. Ad ea vero que in contrarium obijciuntur etiam respondere oportet: quia falsum concludunt.

AD PRIMVM quorum dicendum est, quod anima cōiuncta corpori p̄ intellectu cognoscit singulare: non quidem directā, sed p̄ quandam reflectionem, in quantum scilicet ex hoc quod apprehendit suū intelligibile, reuertitur ad considerandū suū actum, & specie intelligibile quæ est principium suæ operationis, & eius speciei originē, & sic venit in considerationem phantasmatum, & singularium, quorum sunt phantasmata. Sed hæc reflexio compleri non potest nisi p̄ adiunctionem virtutis cogitatiuæ & imaginatiuæ, quæ non sunt in anima separata: vnde per modū istum aia separata singularia non cognoscit.

AD SECVNDVM dicendum, quod angeli inferioris Hierar. illuminantur de rationibus singularium effectiui, non per species singulares, sed per rationes vniuersales, ex quibus cognoscere singularia possunt propter efficaciam virtutis intellectiue, in qua excedit animam separata. Et licet rationes ab eis perceptæ sint vniuersales simpliciter, tamen dicuntur particulares per comparisonem ad rationes vniuersaliores, quas angeli superiores recipiunt.

AD TERTIVM dicendum, quod id, quod potest virtus inferior, potest & superior, nō tamen eodem modo, sed excellentiori: vnde easdem res quas sensus percipit materialiter & singulariter, intellectus immaterialiter & vniuersaliter cognoscit.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

2. 2. q. 160. art. 3.

VICESIMO PRIMO quaeritur, vtrum aia separata possit pati penā ab igne corporeo. Et vs̄ q̄ nō.

Nihil enim paritur nisi secundum, quod est in potentia. Sed anima separata non est in potentia, nisi secundum intellectum, quia potentia sensitiua in materia manent, vt ostensum est, ergo anima separata non potest pati ab igne corporeo, nisi secundum intellectum, intelligendo. Ipsum: hoc autem non materiale, sed magis delectabile, ergo anima non potest pati ab igne corporeo penam.

¶ 2 Præ. Agens & patiens cōmunicat in materia, vt dicitur in 1. de generatione. Sed aia cum sit immaterialis, nō cōmunicat in materia cum igne corporeo, ergo aia separata nō potest pati ab igne corporeo.

¶ 3 Præ. Quod nō tangit non agit, nec patitur. Ergo si ignis non potest tangere animam, nec patitur a viua quantitate, cum anima sit incorporea, etiam tactu virtutis, cum virtus corporalis imprimere in substantiam incorpoream, sicut econuerso. Nullo igitur modo anima separata potest pati ab igne corporeo.

¶ 4 Præ. Dupliciter dicitur aliquid pati ab igne, vt lignū patitur ab igne, vt sicut dicitur in 1. de caliditate & frigido. Sed anima nō potest pati ab igne corporeo sicut subiectum passionis, quia non retinet formam ignis fieri in aia, & sic ignis anima caleficeret, & igitur, quod est impossibile. Similiter nō potest dici, quod anima patitur ab igne corporeo sicut contrariū a contrariis, tum, quia nihil est contrariū, tum, quia sequeretur quod ab igne corporeo destrueret, quod est impossibile. Anima igitur nō potest pati ab igne corporeo.

¶ 5 Præ. Inter agens, & patiens oportet esse rationē aliquā. Sed inter aiam, & ignem non vs̄ esse aliquam proportionem, cū sit incorporeum, ergo anima nō potest pati ab igne corporeo.

¶ 6 Præ. Omne quod patitur, mouetur. Sed anima non mouetur cū nō sit corpus, ergo anima nō potest pati ab igne corporeo.

¶ 7 Præ. Aia est dignior quod corpus quantum ad essentiam, sed corpus quantā essentia est omnino inferior, ergo multo magis anima.

¶ 8 Præ. Aug. dicit 22. sup. Gene. ad litteram, quod ignis non potest pati ab igne corporeo, sicut ignis nō potest agere in igne, sicut dicebatur, quod ignis nō agit in aiam virtutis per naturam, sed in quantum est instrumentum ad naturam.

¶ 9 Sed contra. Sapiētis artificis est vniuersalibus instrumentis ad finem suum. Sed ignis corporeus non vs̄ esse conueniens instrumentum ad naturam animam, cum hoc non cōueniat esse formam per quam instrumentum ad naturam animam, vt dolabra ad dolandum, & terra ad dolandum, & dolabra ad dolandum, & terra ad dolandum, non. n. sapienter ageret artifex si vteretur ad dolandum, & dolabra ad dolandum, ergo anima nō potest pati ab igne corporeo, qui est sapientissimus, vniuersalibus instrumentis ad puniendum animam.

¶ 10 Præ. Deus cum sit actor naturæ animæ, naturam facit, vt dicit quardam glo. Recurrens ad naturam est, vt corporeum in abstracto agat. ergo hoc Deus non facit.

¶ 11 Præ. Deus non potest facere, quod contra natura sint simul vera: hoc autem sequeretur, si heretur alicui, quod est de essentia eius, quod homo non esset rationalis, sequeretur quod homo, & non homo. ergo Deus non potest facere, quod aliqua res careat eo, quod est ei essentiale, & impassibile est essentiale animæ, contra naturam, & in quantum est immaterialis, ergo Deus non potest facere, quod anima patiatur ab igne corporeo.

¶ 12 Præ. Vnaqueques habet potentia agendi secundum suam naturam. non ergo potest aliqua accipere potentia agendi, qua sibi non competit, sed magis alteri rei, nisi a propria natura immutetur in aliam naturam, sicut aqua non calefacit, nisi fuerit ab igne transmutata: sed habere potentia agendi in res spirituales, non competit nature ignis corporis, ut ostendit sum est. Si ergo a Deo hoc habet, ut instrumentum diuine iustitiae, quod in animam separatam agere possit, ut quod iam non sit ignis corporeus: sed alterius naturae.

¶ 13 Præ. Id quod fit virtute diuina, habet propria & vera rationem rei in natura existentis. Cum enim diuina virtute aliquis cæcus illuminatur recipit visum secundum veram, & propriam rationem naturalem visus. Si anima igitur virtute diuina patitur ab igne prout est instrumentum diuine iustitiae, sequitur quod anima vere patitur secundum propriam rationem passionis: pati autem dupliciter dicitur. Vno modo secundum quod pati dicitur recipere tantum, sicut intellectus patitur ab intelligibili, & sensus a sensibili. Alio modo per hoc quod abijcitur aliquid a substantia patientis sicut cum lignum patitur ab igne. Si igitur anima separata patitur ab igne corporeo diuina virtute, prout ratio passionis consistit in receptione tantum, cum receptum sit in recipiente secundum modum eius, sequitur, quod anima separata recipiat ab igne corporeo immaterialiter, & incorporealiter secundum modum suum. Talis autem receptio non est animae punitiua, sed perfectiua, ergo hoc non erit ad poenam animae. Similiter etiam nec potest pati anima ab igne corporeo prout passio abijcitur a substantia: quia sic substantia animae corrumpitur, ergo non potest esse, quod anima patitur ab igne corporeo, etiam prout est instrumentum diuine iustitiae.

¶ 14 Præ. Nullum instrumentum agit instrumentaliter nisi exercendo operationem propriam: sicut serra agit instrumentaliter ad perfectionem arborum secando. Sed ignis non potest agere in animam actione propria naturali. Non enim potest calefacere animam: ergo non potest agere in animam, ut instrumentum diuine iustitiae. Sed dicebat, quod ignis aliqua actione propria agit in animam, in quantum scilicet detinet eam, ut sibi alligatam.

¶ 15 Sed contra. Si anima alligatur igni, & ab eo detinetur, oportet quod ei aliquo modo vnatur. Non autem vnatur, ut forma, quia sic anima viuificaret ignem: nec vnatur ei, ut motor, quia sic magis pateret ignis ab anima, quam econuerso. Non est autem alius modus quo substantia incorporea corpori vnari possit, ergo anima separata non potest alligari ab igne corporeo, nec ab eo detineri.

¶ 16 Præ. Id quod est alligatum alicui, non potest ab eo separari: sed spiritus damnati separantur aliquando ab igne corporeo infernali. Nam demones dicunt esse in hoc aere caliginoso. Animae etiam damnatorum interdum aliquibus apparuerunt. Non ergo patitur anima ab igne corporeo, ut ei alligata.

¶ 17 Præ. Id quod alligatur alicui, & detinetur ab eo, impeditur per ipsum a propria operatione: sed propria operatio animae est intelligere, a qua impediti non potest per alligationem ad aliquod corporeum: quia intelligibilia sua in se habet, ut in 3. de anima dicitur, unde non oportet, ut ea extra se quaerat: ergo anima separata non punitur per alligationem ad ignem corporeum.

¶ 18 Præ. Sicut ignis per modum istum potest detinere animam, ita & alia corporea: vel etiam magis, in quantum sunt grossiora, & grauiora. Si ergo anima non

puniretur nisi per detentionem & alligationem, eius poena non deberet solum igni attribui, sed magis alijs corporibus.

¶ 19 Præ. Augustinus dicit 22. super Gen. ad literam, quod substantiam inferorum non est credendum esse corporealem sed spirituales. Damascenus etiam dicit, quod ignis inferni non est materialis. ergo videtur quod anima non patitur ab igne corporeo.

¶ 20 Præ. Sicut dicit Gregorius in Moralibus, delinquentes seruus ad hoc punitur a domino ut corrigatur. Sed illi qui sunt damnati in inferno incorrigibiles sunt, ergo non debent puniri per ignem corporeum infernalem.

¶ 21 Præ. Poenae per contrarium fiunt. Sed anima peccauit subdendo se corporalibus rebus per affectum, ergo non debet per aliqua corporalia puniri, sed magis per separationem a corporalibus.

¶ 22 Præ. Sicut ex diuina iustitia redduntur poenae peccatoribus, ita & premia iustis: sed iustis non redduntur premia corporalia, sed spiritualia tantum: unde si qua premia corporalia iustis reddenda in scriptura traduntur, intelliguntur metaphoricæ, sicut dicitur Luc. 22. Ut edatis & bibatis &c. ergo & peccatoribus non infliguntur poenae corporales, sed spirituales tantum, & ea quae de poenis corporalibus in scripturis dicuntur, erunt metaphoricæ intelligenda. Et sic anima non patitur ab igne corporeo. **S E D C O N T R A.** Idem ignis est quo puniuntur corpora & animae damnatorum & demones, ut patet per illud Matth. 23. Ite maledicti &c. Sed corpora damnatorum necessarium est quod puniantur igne corporeo. pari ergo ratione animae separatae igne corporeo puniuntur.

R E S P O N S. Dicendum, quod circa passionem animae ab igne, multipliciter aliqui locuti sunt. Quidam enim dixerunt, quod anima non patitur poenam ab aliquo igne corporeo, sed spiritualis eius afflictio metaphoricæ in scripturis, ignis nomine designatur. Et haec fuit opinio Origenis. Sed hoc pro tanto non videtur sufficiens, quia ut Augustinus dicit 21. de ciuit. Dei, oportet intelligi ignem esse corporeum quo cruciabantur corpora damnatorum, quo et igne & demones & anime cruciantur secundum similitudinem de eo inducitur. Et ideo alijs visum fuit, quod ignis ille corporeus est, sed non ab eo immediate anima patitur poenam: sed ab eius similitudine secundum imaginariam visionem, sicut accidit dormientibus quod ex visione aliquorum terribilium que se perpeti vident, veraciter affliguntur, licet ea a quibus affliguntur non sint vera corpora, sed similitudines corporum. Sed haec positio stare non potest: quia in superioribus est ostensum quod potentia sensitiva partis inter quas est vis imaginatiua, non manet in anima separata. Et ideo oportet dicere quod ab ipso corporali igne patitur anima separata. Sed quomodo patitur, videtur difficile assignare. Quidam enim dixerunt quod anima separata patitur ignem hoc ipso quod videt. Quod tangit Gregorius in Dial. dicens. Ignem eo ipso patitur anima quo videt: sed cum videre sit perfectio videtis, omnis visio est delectabilis in quantum huiusmodi, unde nihil in quantum est, visum est afflictiuum, sed in quantum apprehenditur ut nociuum. Et ideo alij dixerunt, quod anima videt illum ignem & apprehendens ut nociuum sibi, ex hoc affligitur. Quod tangit Gregorius 4. Dial. dicens quod quia anima cremari se conspicit, crematur. Sed tunc considerandum restat, utrum ignis secundum rei veritatem sit nocuus animae, vel non. Et si quidem non sit animae nocuus secundum rei veritatem, sequetur quod decipietur in sua anima.

Li. 12. ca. 32. tom. 3.

In 7. Pfal. ps. nit. in prin.

Li. 5. peric. c. 11. tom. 4. Ca. 10. co. 5.

Art. 19. huius in quaest.

cap. 19. a prin. parum

cap. 19. a prin. parum

Cap. 29. a medio.

afflictione qua apprehendit ipsum vt nocuum. Et hoc videtur inopinabile, præcipue quantum ad dæmones qui acuminis intellectus vigent in rerum naturis cognoscendis. Oportet ergo dicere, q̄ secundum rei veritatē ille ignis corporeus animæ sit nocuus: vnde Greg. 4. Dial. concludit dicens. Colligere ex dictis euangelicis possumus, q̄ incendium anima non solum videndo, sed experiēdo patitur. Ad inuestigādum ergo quomodo ignis corporeus aīa vel dæmoni nocuus esse possit, considerandum est q̄ nocuum alicui non infertur secundum q̄ recipit id quo perficitur, sed secundum q̄ a suo contrario impeditur, vnde passio animæ per ignem nō est secundum receptionem tātum, sicut patitur intellectus ab intelligibili, & sensus a sensibili, sed secundum q̄ aliquid patitur ab altero per viam contrarietatis & obstaculi: hoc autem contingit dupliciter. Impeditur enim aliquid vno modo a suo contrario, quantum ad esse suum quod habet ex aliqua forma inhærente: & sic patitur aliquid a suo contrario per alterationem & corruptionem, sicut lignū ab igne comburitur. Aliquid autem impeditur ab aliquo obstante vel cōtrariante, quantum ad suam inclinationem, sicut naturalis inclinatio lapidis est vt feratur deorsum. Impeditur autē ab aliquo obstante & vim inferente, vt per violentiam quiescat vel per violentiam moueatur. Neuter autem modus passionis penalis est in re, cognitione carente. Nam vbi non potest esse dolor & tristitia, non competit rō afflictionis & pœnæ. Sed in habente cognitionē ex vtroq; modo passionis consequitur afflictio, & pœna, sed diuersimode. Nam passio quæ est secundū alterationem a cōtrario infert afflictionem & pœnā secundum sensibilem dolorē: sicut cū sensibile excellens corrumpit armoniā sensus. Et ideo excellentie sensibiliū & maxime tangibiliū dolorē sensibile inferit, cōtēperationes autē eorum delectat pp cōueniētiā ad sensum: sed secūda passio nō infert pœnam s̄m dolorem sensibilem, sed s̄m interiorē tristitiam quæ oritur in homine vel in animali ex hoc q̄ aliquid interiori aliqua vi apprehenditur vt repugnans voluntati vel cuiusque appetitui. vnde ea, quæ sunt contraria voluntati & appetitui, affligunt, & magis interdum, quā ea quæ sunt dolorōsa secundum sensum: præheret. n. aliquis verberari & grauius s̄m s̄m affligi, quā vituperia sustinere, vel aliqua h̄mōi quæ voluntati repugnant. Secūdū igitur primum modum passionis aīa non pōt pati pœnam ab igne corporeo. Non enim possibile est q̄ ab eo alteretur & corruat patur. Et ideo non eo modo ab igne affligitur, ut ex eo dolorem sensibilem patiat: potest autem pati aīa ab igne corporeo secūdo modo passionis, in quantum per h̄mōi ignē impeditur a sua inclinatione vel uolūtate: quod sic patet. aīa. n. & quæ habet corporalis substantia quātū est de sui natura, non est obligata alicui loco, sed trāscēdit totum ordinē corporaliū. Quod ergo alligetur alicui & determinetur ad aliquē locū p̄ quamdam necessitatem, est contra eius naturam & contrarium appetitui naturali, & hoc dico nisi in quātū coniungitur corpori cuius est forma naturalis, in quo aliquam perfectionem consequitur. Quod autē aliqua spiritalis substantia alicui corpori obligetur, non est ex uirtute corporis potentis substantiam incorporeā detinere, sed ex uirtute alicuius superioris substantiæ alligatis spiritalē substantiā tali corpori: sicut etiam per artes magicas permissioe diuina

F virtute superiorum dæmonū aliqui spiritus in aliquibus alligantur, vel anulīs, vel imaginibus huiusmodi rebus. Et per hunc modum dæmones alligantur virtute diuina in corporeo igni. vnde August. dicit 21. de ciuitate. Cur nō dicamus quāuis mitis modis erantus incorporeos posse pœna corporeis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi protēduntur in corpore, & nunc possunt includi corporalibus bris, & tunc poterunt corporum suorum insolubiliter alligari? Adhærebunt ergo spiritus incorporei corporalibus ignibus cruciantes ex ignibus pœnam non dantes, sed recipientes. Et sic verum est, q̄ ignis ille in quantum est diuina detinet animam alligatā, & in quantum instrumentum diuinæ iustitiæ, & in quantum apprehendit illum ignem, vt sit sibi nocuus in tristitia affligitur. Quæ quidem maxime considerat se in finis rebus subdi, quæ patitur per fruitionem vniri. Maxima ergo afflictio natorum erit ex eo, q̄ a Deo separauerunt, vero ex hoc q̄ rebus corporalibus subduntur, & abiectione loco.

¶ Et per hoc patet solutio ad septem objectiones. Non enim dicimus, q̄ anima ab igne corporeo, vel recipiendo tantum, dum alterationem a cōtrario, prout prædictiones procedunt.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ instrumentū virtute sua, sed virtute principalis agens, sed ignis agit in aīam, vt instrumentū dicitur, est attendenda dignitas ignis, sed dicitur.

AD NONVM dicēdū, q̄ corpora sunt instrumenta ad puniendū dæmones, & est, vt qui suo superiori, scilicet Deo, runt, rebus inferioribus subdantur, pœnam.

AD X. dicendum, q̄ Deus, & si nocuus naturam, operatur tamen supra naturam, quod natura non potest.

AD XI. dicēdū, q̄ esse impossibile est per modum alterationis animæ, compositionem suā essentia, hoc autem modum diuina virtute, sed sicut dictum est.

AD XII. dicēdū, q̄ ignis non habet agendi in animam, vt virtute propria agit, quæ naturaliter agunt, sed instrumentum, & ideo non sequitur, q̄ mutetur a sua natura.

AD XIII. dicēdū, q̄ neutro illorū modorū ma ab igne corporeo patitur, sed sicut dicitur.

AD XIII. dicēdū, q̄ ignis corporeus calefaciat animā, habet in aliam operationem habitudinē ad animā, quam corporeas habere ad spiritum: vt scilicet eis aliquid virtutis nienti, vt forma, quia non dat ei vitam, & cit: sed vnitur ei eo modo quo spiritus virtutis cis corporeis per cōtractum virtutis, quæ non sunt ipsorum motores.

AD XVI. dicēdū, q̄ sicut iam dictum est, affligitur ab igne corporeo, in quantum est eum sibi, vt nocuiū per modū alligationis: hæc autē apprehensio affligere potest nō est actū alligata, ex hoc solum, q̄ appropinquatio deputatam, & per hoc dicitur, nes secum ferre gehennam quocumque gatione non impediatur ab intellectu.

impeditur tamēā quadā naturali libertate, quā est absoluta ab omni obligatione ad locū corporale.

Ad xviii. dicendum, q̄ pena gehennae non solum est animarum, sed etiam corporum: propter hoc ponitur ignis maxime poena gehennalis, quia ignis est maxime corporum iudicium. Nihilominus tamen, & alia erunt afflictiva secundum illud psal. 10. Ignis sulphur &c. Competit etiam amori inordinato, qui est peccandi principium: ut sicut coelum empyreum respondet igni charitatis, ita ignis inferni respondeat inordinatae cupiditati.

Ad xix. dicendum, q̄ Augu. dicit non determinando, sed inquirendo: vel si hoc opinando dixit, expresse post modum hoc reuocat in 21. de ciuit. Dei: vel potest dici, q̄ substantia inferiorum dicitur esse spiritualis quantum ad proximum affligens: quod est ignis apprehensus, vt nocuus per modū detentionis, & alligationis.

Ad xx. dicendum, q̄ Greg. hoc introducit per modū obiectionis quorundam, qui credebant omnes penas, quae adeo infliguntur, esse purgatorias, & nullam esse perpetuam, quod quidē falsum est. Inferunt enim a Deo quadam poenae, vel in hac vita, vel post hanc vitam, ad emendationē, vel purgationem. Quaedā vero ad vitam damnationē. Nec tales poenae a Deo infliguntur eo, q̄ ipse delectetur in poenis, sed eo q̄ delectatur in iustitia fecerunt quam peccantibus poena debetur.

Sic etiam apud homines quadam poenae infliguntur ad correctionem eius, qui punitur, sicut cum pater flagellat filium, quadam autem ad finalem condemnationem, sicut cum iudex suspendit latronem.

Ad xxi. dicendum, q̄ poenae sunt p̄ contrariū quātū ad intentionē peccantis. Nam peccans intendit proprie satisfacere voluntati, poena etiā est contraria voluntati ipsius, in quantum ex sapientia diuina procedit, vt illud in quo querit aliq̄s suam voluntatē implet, in contrarium ei vertatur. Et sic dicitur in lib. Sap. Per quae peccat quis, p̄ hanc, & torquetur. vnde quia anima peccat corporalibus inharendo, ad diuinā sapientia pertinet, vt per corporalia puniatur.

Ad xxii. dicendum, q̄ anima praemiat per hoc q̄ fruatur eo, quod est supra se, punitur autē p̄ hoc, q̄ subditur his, q̄ sunt infra ipsam. Et id praemia animarū nō sunt conuenienter intelligēda, nisi spūali ter: poenae autem intelliguntur corporaliter.

QVAESTIO III.

De vnione verbi incarnati.

Et habet quinque articulos.

¶ Primo enim quaeritur vtrū hęc vnio facta sit in persona vel in natura.

¶ Secūdo, Vtrum in Christo sit vna tm̄ hypostasis.

¶ Tertio, Vtrū Christus sit vnū naturaliter, vel duo.

¶ Quarto, Vtrū in Christo sit vnū tantum esse.

¶ Quinto, Vtrum in Christo sit vna tm̄ operatio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum vnio verbi facta sit in persona.

QVAESTIO est de vnione verbi incarnati. Et primo quaeritur, vtrum hęc vnio facta sit in persona, vel in natura. Videtur autem, q̄ in natura. Dicit enim Athanasius, q̄ sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus. Sed anima rationalis, & caro vnuntur in vnā naturam humanam, ergo Deus, & homo vnuntur in vnā naturam Christi.

¶ 2 Præt. Dam. dicit in 3. lib. Hoc facit haereticis er-

rorem, quia dicunt idem naturam, & hypostasim. Sed hoc non vñ falsum esse: quia in quolibet simplici, & praecipue in Deo, idē est suppositū, & natura. ergo non est falsum, quod haereticis dicit, q̄ si vnio facta sit in persona, q̄ sit facta in natura.

¶ 3 Præt. Dam. dicit in 3. lib. q̄ in conuertibiliter, & inalterabiliter vnitae sunt adinuicē duae naturae: sed vnio naturarū videtur importare vnionem naturalem, ergo vnio facta est in natura.

¶ 4 Præt. In omnibus illis in quibus suppositū aliquid habet praeter naturā speciei, vel accidēs, vel naturā individualement, necesse est q̄ differat suppositū a natura, vt patet per Philosophum in 7. Metap. Sed si vnio humanae naturae ad verbum nō est facta in natura humana, non pertinebit ad naturā speciei ipsius verbi, ergo sequetur, q̄ suppositū verbi sit aliud a natura diuina, quod est impossibile. videtur ergo, q̄ vnio facta sit in natura.

¶ 5 Præt. Omnis vnio terminatur ad aliquod vnū, quod est posterius ipsa vnione: sed vnitas personae verbi cum sit aeterna non est posterior vnione, quae facta est in plenitudine temporis. ergo vnio nō est facta in persona.

¶ 6 Præt. Vnio importat additamentum quoddā, vnde non potest fieri vnio in aliquo, quod est summa simplicitatis: sed persona verbi cum sit vere Deus, est summa simplicitatis, ergo in persona verbi non potest fieri vnio.

¶ 7 Præt. Duo quae non sunt unius generis, nō possunt in aliquo uniri, ex linea enim, & albedine non fit unum. Sed humana natura multo plus differt a diuina quam ea, quae differunt genere. ergo nō potest simul humanae, & diuinae naturae vnio fieri in persona una.

¶ 8 Præt. Persona, & natura verbi differunt solum secundum modum intelligendi, in quantum in persona verbi importatur relatio originis, non autem in natura: sed per relationem originis verbum nō refertur ad humanam naturam, sed ad patrem. ergo eodem modo se habent ad naturam assumptā persona verbi, & natura eius. Si ergo est facta vnio in persona, erit facta vnio in natura.

¶ 9 Præt. Incarnatio excitat nos ad Deum incarnatum diligendum. Sed non debemus plus diligere unam personam diuinam, quam aliam: quia quorū est eadem bonitas, debet esse eadem dilectio. ergo vnio incarnationis facta est in natura communi tribus personis.

¶ 10 Præt. Secundū Philosophū in 2. de aīa, viuere iuuentibus est esse: sed in Christo est duplex vita. scilicet humana, & diuina, ergo est illi duplex esse, & p̄ eō esse quens duplex persona. Est enim est suppositi, vel personae. Non ergo facta est vnio in persona.

¶ 11 Præt. Sicut forma partis comparatur ad materiam, ita forma totius ad suppositū. Sed forma partis nō potest esse, nisi in materia propria, ergo forma totius, quae est natura, nō potest esse, nisi in proprio supposito, quod est persona humana. Et eadem rōne natura diuina est etiā in persona diuina, ergo si sint ibi duae naturae, oportet q̄ sint ibi duae personae.

¶ 12 Præt. Omne, quod vere predicatur de aliquo, potest supponere pro ipso: sed natura diuina vere predicatur de persona verbi, ergo potest supponere p̄ ipsā. Si ergo facta est vnio in persona, vere potest dici, q̄ facta sit vnio in natura.

¶ 13 Præt. Omne, qd̄ unū alicui, aut unū ei essentialiter, aut accidentaliter. Sed humana natura nō unūtur

Capit. 3. in princip. & 2. med. illius.

Com. 20. & 21. tom. 3.

Comen. 27. tom. 2.